

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний аграрний університет
Економічний факультет**

14-15 квітня 2016 року

**ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО, ОБЛІКОВОГО,
КОНТРОЛЬНОГО І АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

МАТЕРІАЛИ

**І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Посвідчення УкрІНТЕІ № 36 від 25 січня 2016 р.

Вінниця - 2016

УДК 658:[657+657.6+65.012.12]

ББК 65.290-2+65.052-218

П78

Проблеми економічного, облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали І Всеукр. наук.-практич. конф. молод. науковців, 14-15 квітня 2016 року. – Вінниця, ВНАУ, 2016. – 298 с.

Посвідчення про державну реєстрацію І Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців «Проблеми економічного, облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством» видане УкрІНТЕІ №36 від 25 січня 2016 року.

У збірнику викладено результати наукових досліджень і практичного досвіду науковців, аспірантів та студентів, які висвітлюють актуальні аспекти економічного, облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством.

Розраховано на вчених, керівників підприємств, викладачів, аспірантів, студентів.

***Друкується за рішенням Вченої ради економічного факультету
протокол № 6 від 12.04.2016 р.***

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Прутська О.О., д.е.н., професор, в.о. декана економічного факультету ВНАУ; Лепетан І.М., к.е.н., доцент кафедри організації обліку та звітності, заступник декана економічного факультету ВНАУ; Правдюк Н.Л., д.е.н., професор, завідувач кафедри організації обліку та звітності ВНАУ; Гуцаленко Л.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту та державного контролю ВНАУ; Подолянчук О.А., к.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки та аналізу ВНАУ; Коляденко С.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної кібернетики ВНАУ; Джеджула О.М., д.пед.н., професор, завідувач кафедри математики, фізики та комп'ютерних технологій ВНАУ; Польова О.Л., д.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту ВНАУ; Дюк А.А., к.е.н., доцент кафедри економіки та аналізу ВНАУ; Фурман І.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту ВНАУ; Зелінська О.В., к.е.н., асистент кафедри економічної кібернетики ВНАУ; Шевчук О.Ф., к.ф.-м.н., доцент кафедри математики, фізики та комп'ютерних технологій ВНАУ

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Балтремус О.М., Малушенко О.С. ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ЄДИНОГО ПОДАТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ТОВАРОВИРОБНИКАМИ.....	11
Бескупська О.В. ВПЛИВ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	15
Бралатан В.П. АУДИТ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	16
Братчук В.Р. ОРЕНДНІ ОПЕРАЦІЇ ТА ЇХ ДОКУМЕНТУВАННЯ.....	18
Бурлака Н.І. АГРАРНИЙ СЕКТОР ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ВІТЧИЗНЯНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	21
Валько Л. В. АМОТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ У ПРОЦЕСІ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	23
Гуцаленко Л.В., Марчук У.О. ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ ТЛУМАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ОСНОВНІ ЗАСОБИ».....	26
Гудзенко Н.М., Гибало Ю.В. ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ	28
Гонтар Ю.А. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	32
Грушелевич О.А. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ	34
Джеджула О.М., Дубчак В.М. МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ АПК В УКРАЇНІ	37
Дубініна М.В., Горбач С.О., Горбач Т.О. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ ТА ЙОГО РОЛЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	39

Довгополюк Г.О. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	41
Дюк А.А., Малушенко О.С. ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ ТА ДЖЕРЕЛА ЇХ ФОРМУВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ	45
Здирко Н.Г. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В УМОВАХ КОМП'ЮТЕРНОЇ ОБРОБКИ ДАНИХ.....	49
Кебко В.В. ЕКОНОМІЧНЕ ПАРАДИГМАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	52
Коваль Н.І. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ СПЛАТИ ПДВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ПРИ ЗМІНІ РЕЖИМІВ ОПОДАТКУВАННЯ.....	56
Коваль О.В., Колісник Л.О. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ	58
Коваль Л.В., Свистун І.А. ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ДОВГОСТРОКОВИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ТВАРИННИТЦВА ЯК СКЛАДОВА КОНТРОЛЮ	60
Коломієць Т.В. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ НАГРОМАДЖЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА РОЗВИТКОМ СИСТЕМИ НАСІННИЦТВА В УКРАЇНІ.....	63
Коляденко Д.Л. НОВІ ВИКЛИКИ СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННЮ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ І ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	67
Комасюк О.В. ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА: ЛІКВІДНІСТЬ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ЙОГО ОЦІНКИ	69
Корольова Л.А. ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	72
Кохальська У.М. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ.....	75
Ксьонжик І.В., Пісоченко Т.С. АНАЛІЗ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ.....	78

Лепетан І.М., Павленко О.Ю. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	80
Любар О.О., Новодворська В.В. ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПОБУДОВУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	83
Максимча Л.В. КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА МІКРОРІВНІ	86
Мазур Ю.В., Свистун І.А. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВОМ	88
Мазур Ю.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТОВАРНО- МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ	91
Марченко С.О. ОЦІНКА ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ.....	94
Материнська О.А. ЗНАЧЕННЯ ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА.....	96
Подолянчук О.А. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА – СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	98
Прутська Т.Ю., Воробйова С.С. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	101
Полятикін С.О. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНВЕСТУВАННЯ	103
Потапова І.В. ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВ	105
Петриченко О.А., Пльонсак О.Л. ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ.....	109
Правдюк М.В. СУТНІСТЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ	112
Рябенко Л.М. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО СЕРВІСУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	115

Романець А.В. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ..	119
Сирцева С.В., Лугова О.І., Чебан Ю.Ю. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	122
Стефанішена І.М ОСОБЛИВОСТІ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ	125
Стиренко Н.М. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	128
Стрілецька Ю. ЗМІНИ СПЕЦРЕЖИМУ З ПДВ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	132
Тихолаз В.В. ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ	134
Ткаль Я.С. ВИТРАТИ НА ВИРОБНИЦТВО ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ЇЇ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ ВЕДЕННІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	138
Томчук О.Ф., Гончарук М.Л. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ВИБОРУ МОДЕЛІ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ	140
Тарасенко Ю.Г. КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ..	144
Фабіянська В.Ю., Петровська О.П. ОПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	147
Фостолович В.А., Буреннікова Н.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	151
Фостолович Р.С. АГРАРНИЙ БІЗНЕС: ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТА ОБЛІКУ	153
Федоришина Л.І., Глазко Н.Д. ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ЄДИНИМ ПОДАТКОМ 4 ГРУПИ В 2016 РОЦІ.....	154

Чорната Т.П. МЕТОДИ РОЗПОДІЛУ НЕПРЯМИХ ВИТРАТ	159
Чуб Ю.В. ЕКОЛОГІЧНИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	163
Чудак Л.А. ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НЕПРЯМИМИ МЕТОДАМИ	165
Шевчук О.Д. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПОДАТКОВОЇ НЕВИЇЗНОЇ ПОЗАПЛАНОВОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ПЕРЕВІРКИ	167
Шумська М.В. ОБЛІК ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ В КОНТЕКСТІ ЗМІН ЗАКОНОДАВСТВА.....	170
Янчук Г.В., Янчук В.І. ПЕРЕХІД НА НАЦІОНАЛЬНІ П(С)БО 121 "ОСНОВНІ ЗАСОБИ": ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	172

СЕКЦІЯ 2. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

Андрусенко Н.В. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПОКАЗНИК ЄМНОСТІ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	177
Базюк С.А. ДО ПИТАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	179
Бондар М.О. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	181
Волонтир Л.О., Василюк М.В. ЕКОНОМЕТРИЧНІ МОДЕЛІ УКРАЇНИ. КВАРТАЛЬНА МОДЕЛЬ ПРОГНОЗНОГО РОЗРАХУНКУ ВВП	184
Гришук Н.В. ДІАГНОСТИКА ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА	187
Гусонька Д.М. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	190
Киржа О.П. СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	193

Костирко А.Г., Бобровська Н.В. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	196
Крижановська Н.П. СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В РОЗРІЗІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА УКРАЇНИ.....	198
Лукашенко А.М. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ МАСОВИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ	203
Мараховська Т.М., Ковальчук І.В. ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	206
Мараховська Т.М., Гловюк А.С. ЕВОЛЮЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ.....	210
Марценюк-Розарьонова О.В., Комар І.О. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ В УКРАЇНІ	213
Марценюк-Розарьонова О.В., Пастухова І.Г. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ: СТАН ТА ВАЖЕЛІ ВПЛИВУ	217
Марценюк-Розарьонова О.В., Барда Л.В. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ РЕФІНАНСУВАННЯ НБУ	219
Марчук Ю.Ю. РОЛЬ КРЕДИТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	223
Пехов В.А. ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ	226
Полятикіна Л.І., Простаков М.В. РОЛЬ ТА МІСЦЕ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ФОРМУВАННІ ЦЕНТРІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	229
Польова О.Л., М'яковська А.С. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	213
Руда О.Л., Білецький Т.Д. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	235
Руда О.Л., Шамутило А.Ю. КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКУ	238
Прутська О.О. СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ БАР'ЄРІВ У ДОСТУПІ НА РИНКИ ЄС	241

Прутська Т.Ю. ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	244
Фурман О.С. СТРАХУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ	246

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНИМИ ОБ'ЄКТАМИ

Асауленко Я.М., Гуляк С.Г. АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ВЕРСІЙ ПРОДУКТА «1С:ПІДПРИЄМСТВО» ВЕРСІЙ 8.X	249
Бахарєва Я.В. ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДОЛОГІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ.....	253
Бурденюк І.І. ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПЕРТНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ	255
Вербопецька М.В., Денисюк В.О. АНАЛІЗ ТИПІВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ	258
Волонтир Л.О., Навитанюк О.В. МАКРОМОДЕЛЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	261
Вострякова В.І. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ АГРОПРОДОВОЛЬЧИМИ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАННЯ..	264
Денисюк В.О. ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ НА ТЕМПИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	267
Дерунець А.С. РОЗРОБКА СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ	270
Коляденко С.В. УКРАЇНСЬКА ГАЛУЗЬ ІТ-АУТСОРСИНГУ – РЕАЛЬНИЙ ШЛЯХ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР	273
Кириченко В.М. РОЛЬ СИСТЕМ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ.....	275
Клочко О.В., Новицька Л.І. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ШЛЯХОМ ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ	278

Леонтьук-Мельник О.В., Коцюба Л.В. МОДЕЛЬ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПРОГНОЗУВАННЯ	280
Найко Д.А. ВЛАСТИВОСТІ МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ СИСТЕМИ, ОПТИМАЛЬНОЇ ЗА ПАРЕТО	283
Плакида В.І. ЗАСТОСУВАННЯ ІМІТАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНИМИ ОБ'ЄКТАМИ.....	285
Смілянець О.Г., Хрипко Т.Є. ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНИМИ ОБ'ЄКТАМИ	287
Ушкаленко І.М., Собко Д.М. ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	289
Чернявський М.П. ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ	291
Юрчук Н.П., Яниш О.С. МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ	294
Яцковська Р.О. ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ СУБ'ЄКТАМИ	297

СЕКЦІЯ 1. ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Балтремус О.М.

к.е.н., асистент

Малушенко О.С.

студентка економічного факультету

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ЄДИНОГО ПОДАТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ТОВАРОВИРОБНИКАМИ

Сплата єдиного податку являє собою спрощену систему оподаткування, обліку і звітності, особливості застосування якої закріплено Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва, від 3 липня 1998 р., що з 19 вересня 1999 р. діє у редакції Указу від 28 червня 1999 р.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва може застосовуватися поряд з діючою системою оподаткування, обліку та звітності, передбаченою законодавством, на вибір суб'єкта малого підприємництва. Форма та порядок видачі свідоцтва про право сплати єдиного податку встановлюються Державною податковою адміністрацією України і є єдиними на всій території України.

На сьогодні єдиний податок 4 групи в Україні є чи не єдиною альтернативною системою оподаткування. Розмір єдиного податку 4 групи не залежить від результатів господарської діяльності суб'єкта – він залежить від розміру та грошової оцінки земельних ділянок, які перебувають у фермерському господарстві у власності або у користуванні. Як правило сплата єдиного податку 4 групи вигідна для сільськогосподарських підприємств, оскільки замінює їм сплату ряду податків і зборів, що зменшує платежі до бюджету, а також заощаджує час на складання та подання звітності. [3]

Відповідно до Податкового кодексу України платниками податку можуть бути сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків. Згідно із ст. 292¹ ПКУ, визначається об'єкт та база оподаткування для платників єдиного податку 4 групи:

- об'єктом оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди;

- базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), та для земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) є нормативна грошова оцінка ріллі в Автономній Республіці Крим або в області, з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного станом на 1 січня базового податкового (звітного) року.

Платники єдиного податку 4 групи не є платниками таких податків і зборів: податку на прибуток підприємств; земельного податку; збору за спеціальне використання води; збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності. [1]

Розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та земель водного фонду для сільськогосподарських товаровиробників залежить від категорії земель станом на 1 січня 2016 року вони є такими [1]: для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих угірських районах і на поліських територіях, а також ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди) – 0,81; для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських районах і на поліських територіях – 0,49; для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських районах і на поліських територіях) – 0,49; для багаторічних насаджень, розташованих у гірських районах і на поліських територіях – 0,16; для земель водного фонду – 2,43; для ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди – 3,0.

Сплата податку буде проводитись відповідно нових змін до ПКУ щоквартально протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу (пп. 295.9.2 ПКУ), визначеної на кожний квартал від річної суми податку, у таких розмірах : у I і II кварталах – по 10 % річної суми; у III кварталі – 50 % річної суми податку; у IV кварталі – 30 % річної суми податку. [1]

Порядок набуття та скасування статусу платника єдиного податку 4 групи визначено Податковим кодексом. Відповідно до ПКУ встановлено, що сільськогосподарські товаровиробники для набуття і підтвердження статусу платника податку до 1 лютого поточного року подають:

- загальну податкову декларацію про податок на поточний рік щодо всієї площі земельних ділянок, з яких справляється податок (сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ, багаторічних насаджень), та/або земель водного фонду внутрішніх водойм (озер, ставків та водосховищ), – органу ДФС за своїм місцезнаходженням (місцемперебування на податковому обліку);

звітну податкову декларацію про податок на поточний рік окремо щодо кожної земельної ділянки – органу ДФС за місцем розташування такої земельної ділянки;

- розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва – органам ДФС за своїм місцезнаходженням, затвердженою центральним органом виконавчої влади з питань державної аграрної політики за погодженням з центральним органом ДФС;

- відомості (довідку) про наявність земельних ділянок – органам ДФС за своїм місцезнаходженням та за місцем розташування земельних ділянок.

Таким чином, єдиний податок 4 групи покликаний зекономити бюджетні платежі фермерського господарства з метою зниження собівартості виробництва продукції та збільшення прибутковості підприємства. Разом із тим фермерські господарства, як правило, не можуть дозволити собі утримувати повноцінну бухгалтерію, а тому облік єдиного податку 4 групи повинен бути максимально спрощеним. [3]

На сьогодні суми нарахованого єдиного податку 4 групи відносять до витрат платника єдиного податку 4 групи і включають до собівартості витрат виробництва.

Відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. №291 та Інструкції про його застосування на рахунку №91 «Загальновиробничі витрати» ведеться облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування.

За дебетом рахунку №91 «Загальновиробничі витрати» відображається сума визнаних витрат, за кредитом - щомісячне, за відповідним розподілом, списання в сільськогосподарських підприємства на рахунок №23 «Виробництво».[4]

Суми нарахованого єдиного податку 4 групи відображають за кодом 0345 «Інші витрати» розділу 2 «Витрати на основне виробництво» форми №50-с/г.[4]

Для формування якісного інформаційного забезпечення обліку і звітності необхідно зареєструватися як платник єдиного податку 4 групи. Для цього сільськогосподарський товаровиробник подає відповідному податковому органу Міністерства документи за переліком, який встановлюється процедурою, визначеною Податковим Кодексом України, для подання податкової звітності, а саме: загальну податкову декларацію з єдиного податку 4 групи на поточний рік щодо всієї площі земельних ділянок, з якої справляється податок; звітну податкову декларацію з єдиного податку 4 групи на поточний рік окремо щодо кожної земельної ділянки; розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва; відомості (довідку) про наявність земельних ділянок. Така довідка буде погоджуватися районним відділом земельних ресурсів і міститиме відомості про документи, що встановлюють

право власності та/або користування земельними ділянками, у тому числі і про договори оренди земельних паїв. На підставі зазначених документів протягом 10 робочих днів з дня їх отримання податковим органом за місцезнаходженням особи їй видається довідка про надання або підтвердження статусу платника єдиного податку 4 групи.[2]

Для достовірності відображення інформації в податковій звітності необхідно складати Відомість реєстрації членів пайових часток, вести облік договорів з пайовиками, фіксувати зміни площі угідь та їх грошової оцінки, окремо вести облік оренди землі тощо. Наявність цієї інформації дозволить вірно визначити об'єкт оподаткування, ставку податку та суму нарахованого єдиного податку 4 групи, а, отже, правильно формувати податкову звітність. Також пропонується на державному рівні розробити інструктивні матеріали для оформлення Податкового розрахунку єдиного податку 4 групи.[2]

Отже, згідно діючого законодавства фермерські господарства можуть знаходитися на загальній системі оподаткування, а також бути платниками єдиного податку 4 групи, та мати пільгові режими з ПДВ. Сплата єдиного податку 4 групи вигідна для фермерських господарств, оскільки замінює декілька податків та зборів, що зменшує платежі до бюджету та заощаджує час на складання та подання податкової звітності.

Єдиний податок 4 групи є окремим об'єктом бухгалтерського обліку та відображається на рахунках обліку, облікових регістрах та звітності. Фермерське господарство має право самостійно обирати рахунки для його обліку. Перспективним є подальше дослідження та розробка окремих форм розподілу сум податку для визначення собівартості продукції.

Враховуючи зазначене, механізми оподаткування сільськогосподарських угідь в Україні потребують суттєвого вдосконалення. Крім того, справляння єдиного податку 4 групи у нинішній формі є відірваним від господарської діяльності окремих сільськогосподарських підприємств для здійснення якої не потрібні сільськогосподарські угіддя, що є об'єктом оподаткування.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України затверджений наказом Верховної ради України - редакція від 01.02.2016
2. Гошовська В.В. Особливості інформаційного забезпечення обліку та податкової звітності з фіксованого сільськогосподарського податку в Україні /В.В. Гошовська// Економіка, фінанси, право.-№.-4,2013.-с.-3-5.
3. Коваль Н.І. Облік фіксованого сільськогосподарського податку у фермерських господарствах /Н.І. Коваль, А.П. Нечепуренко// ЕФМ.-2013
4. Плахтій Т.Ф. Проблеми та необхідність удосконалення методичних засад обліку розрахунків за фіксованим сільськогосподарським податком /Т.Ф. Плахтій// Вінницький національний аграрний університет.-2012
5. Юшко С.В. Фіксований сільськогосподарський податок: історія та перспективи застосування /С.В. Юшко// Фінанси Ураїни.-№.-11, 2012.-с.63-72

Бескупська О.В.

аспірант кафедри економіки та аналізу
Вінницький національний аграрний університет

ВПЛИВ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

На сьогоднішній день питання екологізації виробництва стає особливо важливим та актуальним для усіх підприємств переробної галузі. Олійно-жирова промисловість не є виключенням. Це в першу чергу пов'язано зі значним виснаженням природних ресурсів, збільшенням антропогенного впливу та технологічного навантаження на навколишнє середовище.

Попит на українську продукцію олійно-жирового підкомплексу як в Україні так і за кордоном є найважливішим стимулом до подальшого нарощування об'ємів виробництва. Екологізаційні програми на підприємствах неодмінно підвищують конкурентоспроможність продукції олійно-жирового підкомплексу на світовому ринку та залучають більше інвестиційних проектів. Більше того, подібні заходи покращають не лише екологічну ситуацію всередині країни, але і фінансовий стан самих підприємств ОЖП.

Необхідність екологізації виробництва пов'язана із кількома важливими факторами. Виготовлення продукції на застарілому обладнанні призводить до випуску неякісної продукції, нагромадженню відходів виробництва, що породжує проблему утилізації, зниженню продуктивності праці, а також занадто високого ресурсо- та енергоспоживання.

Але останні 15 років в Україні спостерігається великий приплив інвестицій в олійно-жирову промисловість, з'явилося 15 нових заводів, і подібна тенденція продовжується[1]. Так, в кінці лютого 2016 року компанія "Cargill" розпочала проект вартістю 130 млн доларів на будівництво нового зернового терміналу. Це дає великий імпульс для багатьох міжнародних та вітчизняних інвесторів. Інвестиційна привабливість визначається декількома факторами.

По-перше, стабільне зростання галузі. Так, у 2014-2015 році, не дивлячись на складну ситуацію всередині країни, Україна зберегла лідерські позиції у експорті олії соняшникової – 57% світової торгівлі. По-друге, підвищується попит на шрот у світі. Окрім збільшення попиту на продукцію олійно-жирового підкомплексу, збільшується попит на відходи виробництва, які в основному експортуються для кормових цілей. Дана тенденція нерозривно пов'язана із екологічними програмами, оскільки вимоги до продукції кормового призначення дуже серйозні насамперед у європейських країнах, які є лідерами з імпорту кормової продукції українського походження.

По-третє, постійно розширюються ринки збуту. Висока якість продукції, що досягається за рахунок оновлення технічної бази, впровадження нових методів вирощування сировини, що в свою чергу підвищує рентабельність вирощування олійних культур, дозволяють без проблем розширювати список

країн-імпортерів, кількість яких уже сягає 120 [2]. Так, при правильному використанні потенціалу, Україна буде нарощувати потужності та міцно закріпить за собою статус виробника та експортера продукції ОЖП номер один у світі.

Основні заходи екологізаційної політики мають включати запровадження максимально безвідходних технологій, залучення нетрадиційних відновлюваних джерел енергії, отримання міжнародно визнаних сертифікатів якості та безпеки. При впровадженні енергозберігаючих заходів на підприємствах є змога зменшити витрати на підприємствах ОЖП. Використання біомаси, такої як лушпиння соняшнику вже не новизна. Отримуючи енергію у вигляді пари, підприємства-переробники економлять не лише на електроенергії, але й зменшують кількість викидів.

Варто зазначити, що ринок, як український так і світовий досить насичений продукцією олійно-жирової промисловості. Звичайно, це супроводжується високою конкуренцією та виробники мають шукати шляхи до підвищення якості та зниженню ціни. Це може бути досягнуто лише за умов поєднання економічного та екологічного розвитку, підвищення енергоефективності та залучення інвестицій.

Список використаних джерел

1. Капшук С. Олійно-жирова галузь: ростемо, бо об'єдналися у команду. / Степан Капшук // Агробізнес сьогодні. – 2014. – №21 (292). – С. 15–17.
2. Прочергові загальні збори учасників асоціації «Укроліяпром», Режим доступу до статті: <http://www.ukroilprom.org.ua/?q=node/118>

Бралатан В.П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

АУДИТ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Початком юридичного розвитку аудиторської діяльності в нашій країні можна вважати 1993 р., а саме прийняття Закону України «Про аудиторську діяльність». З цього часу активізувався розвиток ринку аудиторських послуг, суб'єктів підприємницької діяльності – спеціалізованих фірм та сертифікованих аудиторів, суб'єктів малого бізнесу. Нормативна база, яка відноситься до аудиторської діяльності, постійно розвивається, про що свідчить багаторазове внесення змін до Закону України «Про аудиторську діяльність», численна кількість прийнятих Аудиторською палатою України (АПУ) та Спілкою аудиторів України (САУ) рішень, положень, програм та методичних рекомендацій, а також перехід з 2003 року до вимог Міжнародних стандартів аудиту.

Відомо, що країни з досить високим рівнем розвитку аудиту – Канада, Великобританія, Ірландія, США – лише приймають до відома положення Міжнародних стандартів аудиту. Аудитори ряду країн, у число яких входять Австралія, Бразилія, Індія й Голландія, використовують їх для розробки національних стандартів аудиту. Країни, що не розробляють власні стандарти аудиту, такі, як Малайзія, Нігерія, Фіджі й інші, застосовують Міжнародні стандарти аудиту в якості національних. Україна також перейшла на використання Міжнародних стандартів аудиту в якості національних.

Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики є обов'язковими для застосування суб'єктами аудиторської діяльності України.

Перехід до Міжнародних стандартів аудиту, на нашу думку, можна пов'язати з наступними причинами: перш за все ними користуються усі країни Євросоюзу до якого ми прагнемо вступити; по-друге, українським підприємствам, які зацікавлені в залученні іноземних інвестицій, необхідно представляти фінансові результати своєї діяльності відповідно до міжнародно-визнаних стандартів; по-третє, для підготовки фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів необхідне глибоке знання як українських, так і міжнародних принципів бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності.

Необхідно зазначити, що розробкою, впровадженням і просуванням міжнародних стандартів аудиту займається Міжнародна федерація бухгалтерів

Безпосередньо міжнародними стандартами аудиту займається Рада з міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості (РМСАНВ). В Україні виключним правом затверджувати міжнародні стандарти наділена АПУ.

МСА слід застосовувати під час: 1) аудиту історичної фінансової інформації; 2) огляду історичної фінансової інформації; 3) завдань з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації; 4) виконання завдань з підготовки фінансової інформації, завдань з виконання погоджених процедур та завдань з інших супутніх послуг [1].

МСА у порівнянні з раніше діючими національними стандартами є більш місткі, гнучкі та деталізовані. Ними врегульований цілий спектр питань – взаємовідносини аудиторів, аудиторів та клієнтів, процедури збору аудиторських доказів, здійснення аудиторської вибірки, формування аудиторського висновку.

Використання МСА є певним досягненням України. Проведення аудиту за міжнародними стандартами дає можливість вітчизняним аудиторам покращити свої професійні навички та працевлаштуватися в аудиторські фірми міжнародного значення.

МСА висовують жорсткі вимоги до внутріфірмового контролю якості виконання завдання. У той же час МСА є лише рекомендації, у відповідності до яких кожна аудиторська фірма повинна розробити власні внутрішні стандарти.

При цьому українські аудитори стикаються з наступною проблемою –

вони не мають достатніх фінансових та інтелектуальних ресурсів для цього. Тому крупні міжнародні аудиторські фірми мають можливість надати своїм працівникам те, що не завжди може надати український працедавець – більш якісне навчання всередині і поза фірмою, досвід в різних країнах і галузях економіки.

Вирішити це питання можливо було б завдяки розвитку методичного забезпечення аудиту. Немаловажну роль в цьому можуть зіграти професійні організації аудиторів.

Проте МСА не враховують особливості національного законодавства, про що свідчать неодноразові виступи сертифікованих аудиторів на круглих столах організованих АПУ. Питання про прийняття нового Закону України «Про аудиторську діяльність», саме про прийняття, а не внесення змін, піднімалося на форумі аудиторів України 16 липня 2015 р. [2].

Новий закон повинен повністю поміняти концепцію аудиторської діяльності в Україні. Визначити, як буде формуватися комісія з сертифікації аудиторів, комісія з контролю за якістю їх діяльності. Але головне, що треба прописати в новому законі – це створення ефективної системи розслідувань і санкцій для аудиторів і аудиторських компаній, які допускають порушення стандартів аудиту та вимог законодавства при проведенні обов'язкового аудиту.

Список використаних джерел

1. <http://apu.com.ua/msa>.
2. http://news.eizvestia.com/news_economy/full/388-audit-po-evropejski-vyzovu-i-perspektivu

Братчук В.Р.

студентка економічного факультету

Науковий керівник: Іщенко Я.П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ОРЕНДНІ ОПЕРАЦІЇ ТА ЇХ ДОКУМЕНТУВАННЯ

Аграрні перетворення супроводжуються формуванням нових економічних відносин, створенням нових організаційно-правових структур, діяльність яких базується на оренді майна та землі. Активізація діяльності сільськогосподарських підприємств є, з одного боку, результатом використання оренди землі та майна, а з іншого – одним з основних факторів подальшого їх розвитку. Вона супроводжується розширенням сфери використання орендних операцій та кола об'єктів оренди.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 14 “Оренда”, оренда – це угода, за якою орендар набуває права користування необоротними

активами за плату протягом погодженого з орендодавцем строку. Фінансова оренда передбачає передачу орендарю всіх ризиків і вигод, пов'язаних з правом використання і володіння активом.

Оренда стосовно впливу на фінансовий стан та інші показники фінансово-господарської діяльності має ряд суттєвих переваг і недоліків. Зокрема, до недоліків орендної плати можна віднести:

1) втрату податкової знижки на амортизаційні відрахування, оскільки орендар, на відміну від покупця, не може нараховувати знос на основні засоби;

2) зростання собівартості продукції, це пов'язано з тим, що розмір орендної плати зазвичай набагато більший, ніж розмір амортизаційних відрахувань. Це може знизити позиції підприємства в цінній конкуренції та рівень рентабельності господарської діяльності;

3) недоотримання доходу у формі ліквідаційної вартості основних засобів.

Перевагами оренди порівняно з іншими способами фінансування необоротних активів підприємства є:

1) оренда виступає прямим договором, згідно з яким орендодавець прямо задіяний у фінансуванні необхідних орендарю основних засобів. Орендарю не треба залучати капітал шляхом випуску облігацій чи нових звичайних акцій;

2) орендар перекладає ризик того, що основні засоби застаріють, на орендодавця;

3) оренда, на відміну від покупки, не вимагає великих початкових інвестицій. Оренда як один з елементів облікового процесу на підприємствах відповідає критерію суттєвості, а відтак потребує розкриття її даних у звітності. Основною метою розкриття інформації за орендними операціями у бухгалтерській звітності є надання зовнішнім та внутрішнім користувачам повної, правдивої та неупередженої облікової інформації про фінансово-майновий стан, результати діяльності та рух грошових коштів, пов'язаних з орендою. Для досягнення цієї мети орендар зобов'язаний розкрити рівень деталізації якісної та кількісної інформації про: відповідність угоди основним ознакам оренди; ідентифікацію основних складових оренди [2].

Розкриття інформації за орендними операціями відображено у затверджених на законодавчому рівні річних формах звітності (Баланс (Звіт про фінансовий стан); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід); Звіт про рух грошових коштів; Примітки до річної фінансової звітності).

Загальноприйнятими є два види оренди: фінансова і операційна, якісний аналіз яких дає підстави для висновку про необхідність їх розмежування за критеріями, які передбачені П(С)БО 14 „Оренда”. При цьому, ознаки, що свідчать про вигоди та ризики, пов'язані з передачею прав власності, повинні бути чітко визначені. Якщо орендна угода їх не передбачає, її слід вважати операційною.

Сучасний рівень розвитку ринкових відносин, що характеризується зміною організаційно-правових форм господарювання й особливим характером орендних відносин, вимагає побудови раціональної організації бухгалтерського

обліку орендних операцій та удосконалення методики їх облікового відображення. Вони можливі за умови певної систематизації та формування єдиних науково-теоретичних підходів до поставленої проблеми. У зв'язку з цим обґрунтована необхідність удосконалення документування орендних операцій, організації та методики їх бухгалтерського обліку й узагальнення у звітності за такими напрямками:

1) удосконалення існуючих форм первинних документів шляхом доповнення їх реквізитами, які б оптимально враховували усі особливості сучасного процесу орендних відносин;

2) побудова раціональної організації та методики бухгалтерського обліку орендних операцій;

3) поліпшення якості інформаційного забезпечення показників звітності [1].

У процесі аналізу і пошуку напрямів удосконалення діючих форм первинних документів встановлено, що для передачі/повернення майна у фінансову оренду доцільно використовувати Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма № ОЗ-1). У ньому необхідно відображати зміну первісної вартості орендованих основних засобів (переоціненої), а на зворотній стороні наводити розрахунок орендної плати (де суму платежів відображати розгорнено у вигляді таблиці з розмежуванням вартості об'єкта і суми фінансових витрат). Перевагою впровадження даного акта є його універсальність завдяки можливості використання при передачі майна в операційну оренду та суборенду.

Дослідивши документальне оформлення орендованого майна та врахувавши їх особливості можна використовувати „Опис інвентарних карток по обліку основних засобів” (форма № ОЗ-7), з наступними реквізитами: дата надходження; номер картки аналітичного обліку; первісна вартість; відмітка про вибуття (за рахунок зносу та передачі в суборенду).

Доведено, що з метою систематизації та удосконалення облікових процедур доцільно вивчати сукупність обліку орендних операцій за суб'єктами орендних відносин та їх видами, виділяючи при цьому облік оренди майна в орендодавця й орендаря, облік оренди землі, звітність за орендними операціями. Це дасть змогу швидше виявляти недоліки обліку оренди та забезпечити можливість їх оперативного усунення, намітити напрями подальшого розвитку.

Важливим аспектом процесу удосконалення обліку орендних операцій є належна його організація, яка повинна відповідати принципам чинного законодавства, забезпечувати адаптацію обліку до сучасних умов і враховувати інформаційні потреби суб'єктів господарювання.

На жаль, проблема формування оптимальної облікової політики щодо орендних операцій залишається не вирішеною, що негативно позначається на методології бухгалтерського обліку, успішності функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах ринку, ускладнює процедуру формування звітності [3].

Аналізуючи облік орендних операцій як один із важливих елементів облікової системи можна встановити необхідність забезпечення її відповідності юридичним вимогам, класифікаційним ознакам оренди, адекватному документальному відображенню орендних операцій, об'єктивній оцінці. Лише за дотримання цих умов вона буде забезпечувати ефективне ведення синтетичного й аналітичного обліку, обґрунтований розрахунок орендної плати та облікового її відображення, обліку операцій суборенди, можливість контролю орендних операцій.

Таким чином, можна зробити висновок, що збільшення обсягу орендних операцій дасть можливість забезпечити перехід економіки на інноваційно-інвестиційний тип відтворення, підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції, збільшити добробут населення. Активізація орендних операцій у багатьох випадках залежить від питань законодавчого характеру, зокрема, методики розрахунку орендних платежів. При цьому вдосконалення методики розрахунку орендної плати сприятиме підвищенню доступності орендних послуг, зниженню їх ціни, що відбудеться за рахунок зростання обсягів оренди і посилення конкуренції.

Список використаних джерел

1. Братчук Л. М. Методичні аспекти обліку орендних операцій / Л. М. Братчук // Облік та Аудит. – 2010. - №2. – С. 6-9.
2. Ніколенко Н. В. Облікова інформація у фінансовій звітності орендаря / Н. В. Ніколенко // Облік та Аудит. – 2015. - №1. – С.141-145.
3. Ніколенко Н. В. Методологічні підходи до обліку операцій фінансової оренди / Н. В. Ніколенко // Вісник КНТЕУ. – 2014. - №3.- С.113.

Бурлака Н.І.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

АГРАРНИЙ СЕКТОР ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ВІТЧИЗНЯНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Аграрний сектор є важливою стратегічною галуззю української національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність нашої держави, дає значній частці населення робочі місця. Він формує 14-17% валового внутрішнього продукту країни. Аграрний сектор забезпечує близько 60% фонду споживання населення, займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту і залишається практично єдиною галуззю, яка багато років поспіль забезпечує позитивне зовнішньоторгівельне сальдо. Завдяки динамічному нарощенню виробництва у ключових галузях, сільське господарство не лише забезпечує продовольчу безпеку країни, є основою для створення нових робочих місць на селі, а й

залишається провідним бюджетоутворюючим фактором, забезпечуючи зростання ВВП у період кризи.

Незважаючи на певні досягнення в розвитку аграрної сфери, в Україні ще багато питань чекають на вирішення. Різні аспекти тенденцій розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні й світі висвітлюються в роботах вітчизняних учених, зокрема, В. Власова, В. Галушко, Г. Калетніка, С. Кваші, М. Кропивка, Ю. Лупенка, М.Маліка, В.Нелепа, В. Месеся-Веселяка, М. Федорова, О. Шпикуляка та інших. Однак питання економічного розвитку АПК в сучасних умовах потребують вдосконалення підходів до формування сучасної стратегії економічного розвитку агропромислового виробництва.

Окрім стабільного забезпечення населення країни якісним, безпечним, доступним продовольством, аграрний сектор України безперечно спроможний на вагомий внесок у вирішення світової проблеми голоду.

Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі вимагають адаптації до нових та постійно змінних умов, а відповідно – подальшого удосконалення аграрної політики.

Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що з одного боку може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективної інтеграції в світовий економічний простір, а з іншого – зростання доходів, задіяного в аграрній економіці сільського населення, що складає понад третину всього населення країни, дати мультиплікативний ефект у розвитку інших галузей національної економіки.

Міжнародна інтеграція України висуває нові вимоги до вітчизняного аграрного сектору. Нам потрібно працювати в умовах жорсткої конкуренції з товаровиробниками, що мають в рази більший рівень державної підтримки, ніж в Україні. Формування позитивного іміджу вітчизняних товаровиробників є одним із найважливіших напрямів просування сільськогосподарської продукції на зовнішні ринки.

Таким чином, у період кризи саме сільське господарство продовжує сприяти росту ВВП, залишається наповнювачем бюджету, вагомим антиінфляційним фактором та позитивно впливає на платіжний баланс.

Список використаних джерел

1. Лупенко Ю.О. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародної інтеграції аграрного сектору України: завдання агроекономічної науки / Ю.О. Лупенко // Економіка АПК. – 2015. – №6. – С. 5– 12.
2. Офіційний сайт Держкомстату України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
3. Онегіна В.М. Інституційна основа аграрної політики: українські реалії й досвід США та ЄС / В.М. Онегіна, Н.В. Шибасєва // Економіка АПК. – 2016. – №1. – С. 18– 23.

Валько Л. В.

магістрант

Вінницький національний аграрний університет

Науковий керівник: Плахтій Т.Ф.

доцент кафедри організації обліку та звітності

Вінницький національний аграрний університет

АМОРТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ У ПРОЦЕСІ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Будь-якому підприємству при здійсненні господарської діяльності необхідно використовувати належні засоби виробництва: будівлі, споруди, машини, обладнання тощо. Саме від основних засобів, зокрема від забезпеченості ними та від ефективного їх використання, переважно залежить основна діяльність підприємств. Важливою особливістю основних засобів підприємства є їх поступове зношення, за чим безпосередньо повинні пильнувати підприємства задля ефективного їх використання.

Амортизація є основним джерелом відтворення основних засобів, входить до складу виробничих витрат і включається до собівартості продукції. Одночасно, вона виступає як одне із внутрішніх джерел фінансування. Така багатоаспектність амортизації зумовлює дискусії між науковцями, які виділяють різні підходи до її визначення та сутності у процесі відтворення основних засобів. Відсутність єдиного підходу і визначає актуальність дослідження даного питання.

Вагомий внесок у розробку теоретичних, методичних та практичних засад амортизації основних засобів зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: Ф.Бутинець, В. Бабич, О. Бородкін, М. Білуха, А. Герасимович, М. Дем'яненко, Г. Кірейцев, М. Кужільний, В. Сопко, В. Швець, Р. Стоун, О. Ланге, Е. Нікбахт, А. Фукс, Є. Хендріксен, М. Ван Бреда, К. Маттерн, та інші.

Амортизація (лат. *amortisatio* – погашення або *amortization* – сплата боргів) – процес поступового перенесення вартості основних фондів на новостворену продукцію в міру їх зношування і використання цієї вартості для простого або розширеного відтворення зношених засобів праці [1].

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000р. №92 «амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом терміну їх корисного використання (експлуатації). Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації» [4].

З прийняттям Податкового кодексу України від 02.12.2010 року №2755-VI [3] з'явилося чимало змін, які безпосередньо мають відношення до методів

нарахування амортизації, строку їх корисного використання, класифікації основних засобів тощо. Однією із основних і досить важливих змін є відміна податкового методу нарахування амортизації, в результаті чого суб'єкти господарювання обирають один із чотирьох методів нарахування амортизації, зокрема: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний. Виробничий метод нарахування амортизації, визнаний П(С)БО 7 «Основні засоби» дозволений до застосування лише в бухгалтерському законодавстві.

Підхід до трактування поняття «амортизація» Ю. Стадницького також вартий уваги. Він зазначив, що амортизація – це не частина вартості нині діючих виробничих фондів, а витрати, необхідні для компенсації зношених засобів праці, тобто капітальні вкладення у нові основні фонди [6, с. 74].

О.В. Чорновіл та К.Г. Потрапелюк у своїй праці узагальнили безліч поглядів на окремі сторони амортизації, враховуючи різні точки зору, які були розкриті у економічній літературі, та виділили такі риси цієї економічної категорії:

1) амортизація є найбільш важливим моментом кругообігу основних засобів;

2) деякі автори ототожнюють поняття «амортизація» з поняттям «амортизаційні відрахування». Але ж амортизація представляє собою процес перенесення вартості засобів праці на заново створений продукт, а амортизаційні відрахування є вартісним виразом втраченої вартості основних засобів в процесі виробництва продукції та внаслідок їх морального зносу;

3) амортизація одночасно поєднує риси статей витрат, які зменшують балансовий прибуток та риси статей доходу і при цьому не впливає на рух грошових засобів. В першому випадку амортизація виступає елементом витрат на виробництво, не пов'язаних з відтоком грошових засобів у вигляді амортизаційних відрахувань, які включаються у собівартість виробленої продукції. В другому випадку амортизація представляє собою частину виручки від реалізації продукції, яка не приносить додаткового притоку грошових засобів;

4) завдячуючи амортизації як економічному процесу, втрачена вартість основних засобів в процесі виробництва продукції не втрачається, а зберігається, акумулюючись в амортизаційному фонді;

5) теорія амортизації не повинна протиставляти одну концепцію амортизації іншій. Кожна з них є важливою з точки зору забезпечення ефективної заміни засобів праці [7, с. 218].

Як було зазначено вище, діюче законодавство України регулює питання нарахування амортизації, але обов'язковість створення амортизаційного фонду в жодному з них не прописана. В.В. Концева, І.О. Хоменко та А.І. Демиденко вважають за доцільне зобов'язати всіх підприємців створювати амортизаційний фонд. Створення амортизаційного фонду дозволить отримати економічні вигоди, зокрема резервування амортизаційних відрахувань в амортизаційному

фонді та його розміщення на депозитних банківських рахунках під певний процент на певний період (строк корисного використання) [2, с. 48].

Амортизаційна політика підприємства відіграє ряд важливих функцій на підприємстві, зазначає у своїй праці Г. В. Пуйда. Автор розглядає амортизаційну політику крізь призму управлінського процесу і відображає амортизацію як інструмент вивільнення капіталу. За допомогою варіативності амортизаційних норм підприємство у змозі управляти витратами на технічні ресурси. Таким чином, оновлення, модернізація та ремонти обладнання та машин знаходиться у прямій залежності від обраного типу амортизаційної політики на підприємстві. Крім обраного типу оновлення технічної бази, підприємство отримує так званий «вивільнений капітал», тобто ресурс отриманий у процесі амортизації [5, с. 231].

Результати проведеного дослідження дозволяють здійснити наступний висновок. Амортизація являє собою економічну категорію, яка означає регулярне послідовне перенесення вартості засобів праці в результаті зносу на готову продукцію, виконані роботи та надані послуги, задля накопичення коштів на покриття витрат на їх відновлення. Відповідно, амортизаційні відрахування відіграють надзвичайно важливу роль у відтворювальному процесі основних засобів, оскільки саме за рахунок їх використання відбувається заміна зношених або застарілих основних засобів та капітальний ремонт основних засобів, тобто забезпечується їх просте відтворення, в результаті чого збільшується їх продуктивність праці та забезпечується ефективне функціонування підприємства.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1 / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр «Академія», 2000. — 864 с.
2. Концева В. В. Проблеми формування амортизаційного фонду основних засобів та механізму їх відтворення / В. В. Концева, І. О. Хоменко, А. І. Демиденко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. — 2014. — № 1. — С. 44-49.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року №2755-VI.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.02.2000 р. №92.
5. Пуйда Г. В. Амортизаційна політика як ключовий елемент управління технічними ресурсами підприємства / Г. В. Пуйда // Бізнес Інформ. — 2014. — №1. — С. 226 – 231.
6. Стадницький Ю. І. Амортизація основних засобів: класифікація підходів / Ю. І. Стадницький // Наука і економіка: науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. — 2011. — Вип. 4 (24). — С. 72–78.
7. Чорновіл О. В. Амортизація, її сутність та методи нарахування на залізничних підприємствах / О. В. Чорновіл, К. Г. Потрапелюк // Економіка і регіон. — 2012. — № 3. — С. 216–221.

Гуцаленко Л.В.

д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту
та державного контролю

Марчук У.О. к.е.н., доцент кафедри економіки та аналізу
Вінницький національний аграрний університет, м.Вінниця

ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ ТЛУМАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ОСНОВНІ ЗАСОБИ»

В Україні за останні роки швидкими темпами відбуваються процеси реформування національної системи обліку, що зумовлено адаптацією до вимог податкового законодавства, а також зближення до Міжнародних стандартів фінансової звітності та бухгалтерського обліку.

Функціонування підприємств будь-якого виду економічної діяльності залежить від кількісного та якісного стану їх основних засобів, тим паче для здійснення виробничої діяльності підприємствами.

Організаційно-методичному забезпеченню обліку основних засобів присвячено наукові праці багатьох авторів, а саме: В. Бабича, М.І. Бондаря, С.Ф. Голова, В.М. Диби, В.П. Завгороднього, З.-М.В. Задорожного, П.Й. Злобіна, С. Зубилевич, В.П. Карєва, Я.Д. Крупки, В.М. Кужельного, Л.О. Леонової, О.А. Наумчук, Остапчук, А.А. Пересади, В.В. Сопко, Л.Г. Суботовської, Л.К. Сука, В.Г. Федоренка, М.Г. Чумаченка та інших.

Огляд наукових праць показує, що питання, які пов'язані з обліком основних засобів, а зокрема тлумаченням їх економічної сутності залишаються у дискусійній площині, потребуючи ретельного вивчення і розв'язання.

Метою дослідження є уточнення економічної сутності поняття «основні засоби».

Із введенням Податкового кодексу засоби праці стали існувати як економічна категорія «основні засоби», що узгодило існуючі розбіжності у понятійному апараті.

Відповідно до Податкового кодексу України, основні засоби являють собою матеріальні цінності, що використовуються у виробничій діяльності підприємства понад один календарний рік з початку введення їх в експлуатацію, а також предмети вартістю за одиницю понад 6000 гривень (за ціною придбання) [3].

П(С)БО 7 «Основні засоби» визначає, що основні засоби — це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [4].

Отже, податкове законодавство, на відміну від П(С)БО 7 «Основні засоби» встановлює вартісні критерії приналежності об'єктів до основних засобів.

Крім того варто дослідити проблемні питання обліку основних засобів з обов'язковим використанням норм Міжнародних стандартів фінансової звітності колом підприємств визначених ст. 12 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996 [1], й суб'єктами господарювання, які самостійно визначили доцільність застосування міжнародних стандартів для складання фінансової звітності та додержання норм Податкового кодексу України для платників податку на прибуток.

МСБО 16 «Основні засоби» дає простір для професійного судження, на відміну від чітких норм П(С)БО, при використанні критеріїв оцінки для визнання частин з чого складається об'єкт основних засобів [2]. Тобто підприємство має право самостійно визначати об'єкт основних засобів, не зважаючи на відмінності у терміні корисного використання його складових частин.

Узагальнюючи вище викладене можна дійти висновку, що основні засоби виконують різноманітні функції у виробничому процесі, не залишаючи виробничу сферу після закінчення кожного виробничого циклу протягом свого існування, зберігаючи натуральну форму і повну самостійність по відношенню до продукту. Приймаючи участь у виготовленні продукту, основні засоби переносять на нього частину своєї вартості. Ця частина вартості стає частиною вартості продукту, інша частина залишається фіксованою в засобах праці. Загальна їх сума – це первісна вартість об'єкту, яка за умови переходу до ринку може мінятися, а також міняти своє співвідношення.

Таким чином, вартість основних засобів, як би роздвоюється, частина її залишається в сфері виробництва, частина обертається разом з продуктом. Таке роздвоєння вартості існує до тих пір, поки функціонують основні засоби, поки їх вартість не буде повністю перенесена на продукт, який створюється і вони не вийдуть із процесу виробництва.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://minfin.gov.ua>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://minfin.gov.ua>.
3. Податковий кодекс України. Кодекс від 2 грудня 2010 року № 2755-VI [Електрон. ресурс] / Україна. Президент України. – Спосіб доступу: <http://www.rada.gov.ua>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 року № 92 [Електрон. ресурс] / Україна. М-во фінансів. – Спосіб доступу: <http://www.rada.gov.ua>

Гудзенко Н.М.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

Гибало Ю.В.

магістрант

Вінницький національний аграрний університет

ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу підприємств потребує створення системи управління виробництвом, в основу якої має бути покладено формування інформації про виробничі запаси підприємства. Тому розробка та впровадження основних напрямів підвищення ефективності діяльності підприємств передбачає вдосконалення обліку виробничих запасів, які забезпечують систему управління належною інформацією для розробки і прийняття рішень. Проблема підвищення ефективності управління виробничими запасами на основі удосконалення їх обліку і аналізу залишається нагальною в умовах глобалізації економіки. Крім того, інтенсивний розвиток інформаційних технологій зумовлює перегляд традиційних підходів до їх значення у досягненні ефективності системи управління у цілому. Вказане визначає актуальність уточнення змісту виробничих запасів як об'єкту обліку, контролю і аналізу.

Проблеми обліку та оцінки виробничих запасів розглядалися в працях М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, М.Я. Дем'яненка, І.К. Дрозд, В.М. Жука, В.П. Завгороднього, С.Я. Зубілевич, Є.В. Калюги, Г.Г. Кірейцева, Н.Л. Правдюк, І.Б. Садовської, Н.М. Ткаченко та інших.

Виробничі запаси є складовою частиною групи матеріальних ресурсів, які формують економічні (виробничі) ресурси підприємства. У широкому розумінні, запаси – це оборотні активи підприємства, які використовуються протягом року або операційного циклу (якщо він перевищує рік). Запаси становлять основу продукції, що виготовляється, та сприяють процесу її виготовлення або поліпшують властивості готової продукції [4].

Визначення поняття «запаси» у різних країнах характеризується єдністю підходів: основними критеріями визначено споживання у ході операційного (ділового циклу) та участь у виготовленні продукції, виконанні робіт, наданні послуг [6].

Вживання терміну «матеріально-виробничі запаси» зумовлює виникнення певної сутнісної суперечності: матеріальними запасами є як предмети праці, так і засоби праці. Тож матеріально-виробничі запаси охоплюють усі активи, що мають матеріальну форму та використовуються у виробничому процесі.

На думку Бутинця Ф.Ф., термін «товарно-виробничі запаси» найбільшою мірою відображає характерні властивості матеріальних елементів виробництва,

основне призначення яких – обробка у процесі виробництва, формування основи виробів, при цьому враховується можливість перебування їх у складі резервів у вигляді виробничих запасів на складі або готових виробів (товарів), що перебувають на складах [1]

Досліджуючи економічну сутність виробничих запасів Титенко Л. В. зауважено, що виробничі запаси – це частина матеріальних ресурсів підприємства, які представляють собою сукупність предметів праці, які знаходяться на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що складають матеріальну основу продукції підприємства, надають їй необхідних якостей, приймають участь у виробництві протягом одного виробничого циклу і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції [5].

Природою виробничих запасів можна вважати обсяг сировини та матеріалів, необхідний суб'єктам господарювання для гарантування ритмічності, безперервності виробництва та економічної безпеки підприємства. Зважаючи на дане твердження виробничі запаси можна розглядати як форму інвестування коштів у виробництво.

Уточнення сутності запасів та підходів до їх класифікації є необхідною передумовою ефективного управління ними. Особлива увага проблемам управління запасами приділяється в умовах обмеженості ресурсів, підвищення вимог споживачів, розвитку інформаційного суспільства. Кожним вченим підкреслюється та властивість виробничих запасів, яка має істотність з огляду на цілі дослідження. Якщо до складу виробничих запасів з позиції економічної теорії не виникає питань, то з точки зору обліку, існує певне розходження у трактуванні.

Передумовою ефективного управління виробничими запасами є їх економічно обґрунтована класифікація, яка відображаючи закономірності розвитку поняття і змісту виробничих запасів, розкриває існуючі зв'язки у системі управління для цілей обліку і аналізу, дозволяє впорядкувати інформаційні потоки про стан і рух виробничих запасів. Аналіз літературних джерел вказує на те, що науковці використовують досить багато класифікаційних ознак. Для потреб управління необхідно виділяти лише ті, що мають практичну цінність.

Основне призначення виробничих запасів – участь у виробництві готової продукції. Для кожного підприємства (залежно від галузі) перелік запасів буде відрізнятися. Тому класичною є типова класифікація за функціональною ознакою й призначенням у виробництві. Одні формують речовинну основу (субстанцію) майбутнього продукту, інші беруть участь у процесі виробництва, або надаючи продукції відповідних властивостей, або сприяючи виробничому процесу (тарні матеріали, паливо). Першу групу називають основними матеріалами, другу – допоміжними. Традиційно у літературі зі складу основних матеріалів виокремлюють куповані напівфабрикати.

Допоміжні виробничі запаси поділяють на групи: допоміжні матеріали, що приєднуються до основних; матеріали, що використовуються засобами праці; такі, що забезпечують нормальний хід процесу виробництва (паливо, тара); господарські матеріали, зокрема, для ремонтів (запчастини тощо).

Використання виробничих запасів у процесі виробництва в межах технологічного циклу може призводити до появи відходів. Частина з них мають певну цінність і використовуються ще раз як повторні матеріали або для виготовлення продукції, або для реалізації іншими підприємствами. Решта матеріалів є безповоротними для підприємства, і їх вважають втратами. Ці відходи оцінці не підлягають. У першому випадку, відходи оцінюють і їх вартість зменшує витрати виробництва. У другому – виробництво втрачає всю вартість невикористаної частини матеріалів.

Основними умовами віднесення до супутніх продуктів є:

- 1) обов'язкове подальше використання отриманих цінностей;
- 2) можливість їх подальшого використання без спеціальних технологічних операцій, крім звичайних виробничих;
- 3) виробництво таких цінностей є невід'ємною частиною загального виробничого процесу;
- 4) подальше їх використання відповідає законодавчим вимогам.

Залежно від ролі в процесі виробництва до першої групи відносяться виробничі запаси, що постійно споживаються і визначають безперервність виробничого процесу (сировина і основні матеріали). Ті види виробничих запасів, які використовуються постійно, але безпосередньо не пов'язані з виготовленням продукції доцільно віднести до другої групи. Решту виробничих запасів, потреба в яких виникає епізодично, доречно віднести до третьої групи.

Для визначення забезпеченості виробничими запасами у виробництві виробничі запаси класифікують за періодом часу споживання: місячні, квартальні, річні, перспективні. Обсяг і склад виробничих запасів визначають виробничим завданням, бюджетом виробництва.

За ступенем підготовки до використання у виробництві визначають виробничі запаси: 1) які не потребують додаткової обробки та підготовки; 2) які підлягають попередній обробці та підготовці; 3) які підлягають доставці на об'єкти в комплекті; 4) виробничі запаси разового та багаторазового використання.

Розглядаючи класифікацію виробничих запасів, обов'язково слід вказати на економічну і технічну складову управління ними. В основу економічної класифікації виробничих запасів покладено їх значення для процесу виробництва, що знайшло своє відображення у переважній більшості досліджених напрямів класифікації.

Для правильного планування потреби у виробничих запасах, раціональної організації їх обліку й аналізу за використанням у виробництві використовують класифікацію за технічними ознаками. Залежно від технічних ознак запаси класифікують на групи та підгрупи, за типом, найменуваннями, сортом,

розміром тощо. Така класифікація запасів відображається у номенклатурах систематизованого переліку запасів.

Технічна класифікація певною мірою використовується у бухгалтерському обліку. Облік виробничих запасів організують за назвою (видами) сировини і матеріалів, а в межах кожного виду – за розділами, типами, групами, сортами і окремими найменуваннями, тобто за окремими номенклатурними номерами, одиницями виміру кількості та якості та історичною собівартістю.

Умови визнання та оцінки виробничих запасів, їх класифікації є важливою передумовою раціональної організації обліку. При розробці класифікації виробничих запасів для потреб обліку та управління необхідно враховувати їх економічну та технічну сторону, яка повинна відображати специфіку галузі діяльності суб'єкта господарювання. Уніфікованої класифікації виробничих запасів для кожного конкретного підприємства не можна рекомендувати через їх галузеві особливості, тому необхідно розглядати це питання із врахуванням особливостей виробничого процесу кожного підприємства.

Отже, класифікація матеріальних запасів на будь-якому виробництві залежить від особливостей технології та організації технологічних процесів, тому чим більш матеріаломістким буде виробництво, тим більш детальною вона повинна бути.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський фінансовий облік : підруч. / за заг. ред. Ф. Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП «Рута», 2009. – 912 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 № 246 з наступними змінами та доповненнями
3. Попович К. В. Удосконалення аналізу виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах / К. В. Попович // Управління розвитком. – 2013. – №11. – С. 26–28
4. Справжній бух облік / Н. Білова, А. Бобро, Д. Винокуров та ін. – Х. : Фактор, 2008. – 1264 с. – Стор. 326.
5. Титенко Л. В. Економічна сутність виробничих запасів / Л. В. Титенко // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – № 18. – С. 361-369
6. Шрайбфедер Дж. Эффективное управление запасами / Джон Шрайбфедер ; пер. с англ. – 2-е изд. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 304 с.

Гонтар Ю.А.

магістрант

Науковий керівник: Новодворська В.В.

к.е.н., доцент кафедри організації

обліку та звітності

Вінницький національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Фінансові результати інтегровано відображають кількісні й якісні показники діяльності будь-якого підприємства. Фінансовий результат – найважливіша характеристика економічної діяльності сільськогосподарського підприємства, який визначає його конкурентоспроможність, потенціал в діловому співробітництві, оцінює в якій мірі гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів за фінансовими та іншими відносинами.

Без належного обліку фінансових результатів діяльності сьогодні стає неможливим функціонування сільськогосподарських підприємств, включаючи й тих, що з певних причин не ставлять за мету максимізацію прибутків. Якщо ефективність господарської діяльності є добровільною справою, то фінансова звітність – обов'язковою: навіть фермерські господарства зобов'язані аналізувати свою фінансову діяльність, на основі якої вони формують податкову звітність, здійснюють розрахунки з бюджетом.

В сучасних умовах господарювання організація бухгалтерського обліку на сільськогосподарському підприємстві повинна бути направлена на забезпечення максимальної ефективності облікових процедур, що визначається реалізацією інформаційної, аналітичної та контрольної функцій обліку, а також відповідних його завдань. Тому організація бухгалтерського обліку повинна враховувати наступні фактори: технологічний процес на підприємстві; склад та обсяг інформації, необхідної для управління господарськими процесами; нормативно-правові акти, що регулюють бухгалтерський облік; принципи матеріальної відповідальності; структуру бухгалтерського апарату та розподіл обов'язків між працівниками; документообіг; форму ведення бухгалтерського обліку; наукову організацію праці.

Організація бухгалтерського обліку на сільськогосподарському підприємстві передбачає ряд наступних складових: визначення облікової політики підприємства; вибір форми бухгалтерського обліку; затвердження правил документообороту і технології обробки облікової інформації; вибір періодичності проведення інвентаризацій; розробку системи і форм внутрішньогосподарського (управлінського) обліку.

Якщо облікова політика стосується лише методів та процедур формування звітності сільськогосподарського підприємства, що визначається шляхом безперервного ведення бухгалтерського обліку, то організація обліку включає

три етапи: методичний (облікова політика), технологічний та організаційний. Вибір законодавчо затверджених методів та процедур становлять облікову політику підприємства. Причому, методичний аспект відображає методи оцінки активів і зобов'язань, порядок визнання доходів і витрат та інше. Технологічний аспект включає розробку Робочого плану рахунків, вибір форми обліку, порядок документообігу, періодичність проведення інвентаризацій та складання внутрішньої (управлінської) звітності. Організаційний аспект передбачає ведення обліку в частині побудови бухгалтерської служби, її місця в управлінській структурі підприємства та взаємодії з іншими підрозділами [2].

Реалізація норм облікової політики як складової методичного аспекту бухгалтерського обліку неможлива без вибору форми бухгалтерського обліку.

Найбільш поширеними формами бухгалтерського обліку, що застосовуються в даний час на сільськогосподарських підприємствах є журнально-ордерна, Журнал-Головна, спрощена та проста. Проте, досить зручним при визначенні фінансових результатів є використання журналів-ордерів рекомендованих Методичними рекомендаціями №390 [1].

Загалом, технологія накопичення та обробки облікової інформації залежить від документального оформлення господарських операцій, що в свою чергу, призводять до виникнення доходів і витрат. Вона визнається найбільш ефективною при скороченні часу проходження документом усіх стадій його обробки та проведенні контролю за відхиленням фактичних показників від нормативних, що забезпечує ефективність контрольних функцій бухгалтерського обліку, а тому залежить від використання автоматизованих засобів обробки облікової інформації.

Однак не всі господарські операції можуть бути оформлені первинними документами, оскільки не всі події можливо чітко відстежити, тому для коригування облікових даних, що здійснюють вплив на величину фінансових результатів, проводяться інвентаризації. У компетенції власників є визначення періодичності, строків, об'єктів інвентаризації та складу інвентаризаційних комісій, а також дотримання методики відшкодування нестач та втрат передбачених в Положенні про інвентаризацію активів та зобов'язань [3].

Таким чином, перераховані вище складові організації бухгалтерського обліку фінансових результатів визначають певний порядок накопичення та узагальнення інформації про доходи, витрати, прибутки (збитки), що направлені на скорочення облікових процедур та найбільш повне задоволення потреб користувачів облікової інформації.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форм обліку для сільськогосподарських підприємств, затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України від 04.06.09р. №390.

2. Новодворська В.В. Організація облікового процесу: теоретико-методологічний аспект //В.В.Новодворська, О.О.Любар/ Збірник наукових

праць.- Серія: Економічні науки. Випуск 34: у двох частинах/ М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси: ЧДТУ, 2013. – Частина I. - С.10-15.

3. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.14р. №879.

Грушелевич О.А.

магістрант

Вінницький національний аграрний університет

Науковий керівник: Любар О.О.

к.е.н, доцент кафедри організації обліку та звітності

Вінницький національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Рациональна організація бухгалтерського обліку займає провідне місце серед факторів від яких залежить впровадження результативних методів діяльності та управління на підприємствах. Вона забезпечує гармонійність і обґрунтованість прийнятих управлінських рішень шляхом надання повної та достовірної облікової інформації.

Організаційні аспекти обліку оплати праці підприємства аграрного сектора економіки займають центральне місце у системі бухгалтерського обліку і звітності та постійно потребують вдосконалення.

На сьогодні заробітна плата згідно з чинним законодавством - це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Відповідно до Закону України «Про оплату праці» організація оплати праці здійснюється на підставі:

- законодавчих та нормативних актів (Конституція України, Кодекс законів про працю, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», План рахунків, Інструкція про застосування плану рахунків, національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, накази Міністерства статистики тощо);

- генеральної угоди на державному рівні;
- галузевих, регіональних угод;
- колективних договорів;
- трудових договорів [1].

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і не грошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності регламентується П(С)БО 26 «Виплати працівникам».

Діюча нормативно–правова база передбачає, що методика обліку в багатьох питаннях визначається обліковою політикою. Кінцеві результати діяльності підприємства та стратегія його розвитку в майбутньому залежить саме від правильно сформованої облікової політики.

Облікова політика – це сукупність облікових принципів, методів, процедур та заходів для забезпечення якісного, безперервного проходження інформації від етапу первинного спостереження до узагальнюючого – складання фінансової звітності. Її документальне оформлення представлено у вигляді наказу про облікову політику, який після затвердження набуває статусу юридичного документа.

В наказі про облікову політику в частині обліку оплати праці необхідно відображати усі принципові питання, враховуючи методи стимулювання, відповідальність за визначення яких, згідно з законодавством, покладена на власника підприємства. Основними з них є:

- ✓ визначення форм, систем, розмірів заробітної плати та інших виплат;
- ✓ встановлення системи заохочення та преміювання працівників;
- ✓ встановлення системи нормування праці;
- ✓ організація документування праці та її оплати та інші [2].

Обліковий процес стає можливим лише за належної організації таких об'єктів як: облікові номенклатури, носії облікових номенклатур, технологія облікового процесу.

Формування облікових номенклатур - важливий момент організації бухгалтерського процесу, їх наявність сприяє ліквідації дублювання в обліку, обґрунтованому виборі первинних документів, облікових реєстрів, формуванню документообігу, документопотоків. Розроблення номенклатур поточного обліку оплати праці здійснюється загальноприйнятим методом відбору даних шляхом складання таблиці.

Для раціональної організації бухгалтерського обліку оплати праці, своєчасного і повного відображення в обліку всіх його об'єктів на підприємстві повинен бути чітко організований документообіг. Документальне оформлення операцій щодо розрахунків з заробітної плати між працівниками й роботодавцем супроводжується великою кількістю документів. Первинні документи є:

- типової форми, які затверджені держкомстатом України;
- спеціалізованої форми, які затверджені галузевими міністерствами та відомствами;
- довільної форми, що розроблені підприємством самостійно з урахуванням особливостей його діяльності [3].

Керівник підприємства на кожний первинний документ затверджує графік документообігу, в якому вказуються дата створення або одержання від інших підприємств документів, прийняття їх до обліку, передача в обробку та до архіву. Порядок документообігу залежить від характеру й особливостей господарських операцій та їх облікового оформлення, а також від структури

підприємства і його облікового апарату. Такий порядок розробляє бухгалтерська служба підприємства і затверджує керівник підприємства при визначенні облікової політики підприємства[4].

Основу організації поточного обліку праці та її оплати формують дані аналітичного і синтетичного обліку. Основними носіями поточного обліку оплати праці є облікові реєстри аналітичного та синтетичного обліку, де оплата праці відображаються за відповідними даними.

З метою ефективної організації обліку праці та її оплати будь-яке підприємство аграрного сектора економіки повинно розробити власний робочий план рахунків на основі типового та включити до нього відповідні аналітичні рахунки. Аналітичний облік розрахунків із заробітної плати повинні здійснювати окремо по кожному працівникові [5].

На завершальному етапі організації обліку необхідно скласти узагальнюючу звітність, яка відобразить зміни відповідного показника у звітному році до попереднього. Відображення інформації з оплати праці відображається у наступних формах фінансової звітності:

- форма № 1 «Звіт про фінансовий стан»;
- форма № 2 «Звіт про сукупний дохід»;
- форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів»;
- форма № 4 «Звіт про власний капітал»;
- Примітки до річної фінансової звітності [4].

Ринкові перетворення в Україні не будуть успішними, якщо на підприємствах не приділятиметься достатньої уваги нормуванню праці. Функції нормування праці досить широкі, виходять за межі їх використання лише як елементи організації плати. Як ефективний засіб мотивації праці всіх категорій працівників, нормування в поєднанні з іншими елементами організації праці сприяє раціоналізації трудових процесів, усуненню втрат робочого часу, оптимальному об'єднанню колективних зусиль на основі прогресивних форм кооперування праці [5].

Отже, правильна організація заробітної плати є необхідною умовою ефективного стимулювання праці та справляє позитивний вплив на зміцнення економічного стану будь-якого підприємства аграрного сектора економіки. Для того, щоб облік оплати праці був максимально ефективним, кожне підприємство повинне приділити велику увагу організації документообігу на підприємстві та розробити власний робочий план рахунків для полегшення організації синтетичного та аналітичного обліку.

Список використаних джерел

1. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР.
2. Коваленко М. М. Заробітна плата в системі матеріального стимулювання та її відображення в обліковій політиці підприємства / М. М. Коваленко, С. В. Тивончук // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(3). – С. 303–309.

3. Потриваєва Н.В. Стан та перспектива обліку розрахунків з оплати праці: теоретичний аспект / Н.В. Потриваєва, І.В. Савченко // Економічний форум. – 2014. – №1. – С. 93-98.

4. Кесарчук Г. С. Удосконалення організації обліку розрахунків за виплатами працівникам / Г. С. Кесарчук // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер : Економіка. – 2013. – Вип. 4. – С. 240–246.

5. Клімова, В. В. Організація обліку заробітної плати на підприємстві / В. В. Клімова // Управління розвитком: збірник наукових робіт. – 2013. – № 5 (145). – С. 35–37.

Джеджула О.М.

д. пед. н., професор

Вінницький національний аграрний університет

Дубчак В.М.

к. тех. н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ АПК В УКРАЇНІ

Комплекс соціально-економічних проблем негативно впливають на розвиток АПК в Україні. Для сільськогосподарського виробництва стає характерним: порушення господарських зв'язків; невідповідність стандартам продукції, що випускається, застарівання основних виробничих фондів, висока конкуренція із зарубіжними виробництвами. Це потребує пошуку новітніх технологічних розробок в обліковому процесі, і, зокрема, створення ефективних систем обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом.

Проблеми виробничого обліку висвітлюється у працях Дерев'янка А., Подолянчук О., Прутської О., Правдюк Н., Пархоменко Р., Солощук М. та інших науковців.

Питання методичного забезпечення управлінського стратегічного обліку, управлінського обліку в маркетингу, інформаційного забезпечення формування управлінського обліку досліджується зарубіжними науковцями: Андерсеном Х., Беккером М., Друра К, Доланом Є., Райтом Д, Хорнгреном Ч. та ін. Проте створення системи управління процесом виробництва через системи виробничого обліку забезпечує ефективне управління виробництвом в аспекті інтеграційних процесі.

Як зазначає Б.Г. Маслова, обліково-аналітична система базується на бухгалтерській інформації, включає оперативні дані використовуючи для економічного аналізу різноманітні види інформації (статистичну, технічну та іншу) [2].

У дослідженнях обліково-аналітичне забезпечення часто співвідносять із логістичними інформаційними системами. Існують різні підходи та структури моделей таких систем, які обумовлені завданнями організації обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємств [1,2]. До таких завдань відносять оптимізацію інформаційного супроводу логістичних процесів, забезпечення багатоваріантного прогнозування показників розвитку, формування систем забезпечення обміну цільовою інформацією, формування єдиного інформаційного простору для всіх підсистем та інші [4].

В узагальненому вигляді систему обліково-аналітичного забезпечення можна представити взаємопов'язаними блоками (рис 1).

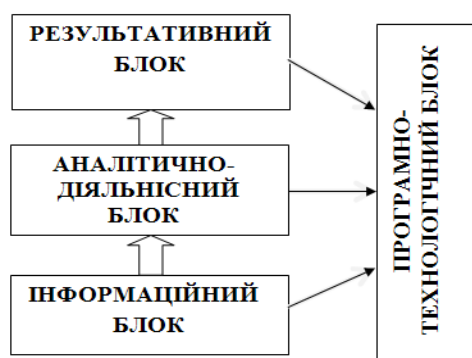

Рис. 1. Узагальнена схема системи обліково-аналітичного забезпечення на підприємстві

Інформаційний блок містить дані нормативно та фінансового обліку; аналітично-діяльнісний блок відображає збір, реєстрацію, узагальнення, аналіз отриманих даних; програмно-технологічний блок пов'язаний із програмним забезпеченням та технологічними процесами обробки інформації; результативний блок відображає прийняття управлінських рішень.

Для створення системи обліково-аналітичного забезпечення на підприємстві АПК в Україні доцільним вважається комплексний підхід, який дозволяє синтезувати дані нормативного і управлінського обліку з економічним аналізом.

Список використаних джерел

1. Левицька О.О. Аналіз витрат на інноваційну діяльність в Україні / О.О. Левицька // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Економічні науки. – 2009. – Вип. 7. – С. 160-164
2. Маслов, Б.Г. Учетно-налоговая система добавленной стоимости / Б.Г. Маслов // Теория и методология формирования в учетно-аналитической и налоговой системе стоимости в период гармонизации и адаптации к международным стандартам: монография / [Л.В. Попова и др.]; под общ. ред. Л.В. Поповой. – Орел: ОрелГТУ, 2008. – 571 с.
3. Пилипенко А.А. Організація обліково-аналітичного забезпечення системи конкурентної розвідки промислового підприємства / А.А. Пилипенко //

проблеми економіки, 2010. – № 1. – С. 70-72. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://cyberleninka.ru>.

4. Ратушна О.П. Обліково-аналітичне забезпечення аналізу фінансових результатів / О.П. Ратушна // Облік і фінанси АПК. –2012.–№1.–С. 72–76.

Дубініна М.В.

д.е.н., доцент, завідувач кафедру обліку і аудиту
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Горбач С.О.

аспірант
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Горбач Т.О.

магістрант
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ ТА ЙОГО РОЛЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Загальновідомо, що конкурентоспроможність на сьогоднішній день визначається ефективністю використання не тільки виробничих активів і грошових ресурсів, а й нематеріальних активів підприємства, якістю управління нефінансовими ризиками. Важливим аспектом досягнення конкурентоспроможності в сучасних умовах є підвищення ефективності використання людських ресурсів підприємства. Однією з основних передумов цього є, на наш погляд, формування системи внутрішнього аудиту людських ресурсів підприємства, як інструменту діагностики та оцінки ефективності використання трудових ресурсів підприємства.

Формування системи внутрішнього аудиту людських ресурсів підприємства у взаємозв'язку з зовнішнім соціальним аудитом сприятиме підвищенню ефективності системи управління аудиту людських ресурсів підприємства, використання людських ресурсів підприємства, зокрема людського капіталу працівників, і зниження витрат на проведення зовнішньої соціально-трудової аудиторської перевірки.

Багато аспектів формування систем аудиту в сфері праці та оцінки стану системи управління людськими ресурсами підприємства вивчені недостатньо повно і вимагають подальших досліджень в умовах ускладнення конкурентного середовища [1].

Аналіз нормативно-правової бази обліку праці показав, що на сьогоднішній день замість логічно пов'язаних один з одним по порядку і змісту нормативних актів, заснованих на єдиній методології, в різний часовий період Урядом країни, міністерствами і відомствами були прийняті не узгоджені чітко

між собою акти і постанови, які регулюють різні сторони обліку і документування по роботі з кадрами, з управління діяльності структурних підрозділів і т. ін. Таким чином, на сьогоднішній день відсутній комплекс нормативно-методичних документів, що чітко регламентують організацію і проведення аудиту людських ресурсів.

Основні параметри аудиту за функціями управління людськими ресурсами повинні охоплювати весь спектр системи управління людськими ресурсами підприємства. Виходячи з цього, моніторинг в області людських ресурсів, що проводиться аудитором, охоплює коло питань, за яким повинні проводитися періодичний збір, узагальнення, аналіз кадрової інформації, а також розробка конкретних рекомендацій для прийняття стратегічних і тактичних рішень керівництвом підприємства.

Оцінка ефективності використання людських ресурсів підприємства і самої системи управління людськими ресурсами, на нашу думку, здатна внести визначеність у організацію даного елемента процесу управління. Здійснення даної оцінки направлено на виявлення тенденції, основних факторів, які роблять різний вплив на досягнення цілей підприємства, поставлених перед підприємством. При цьому підході, можна стверджувати, що в основі концепції управління людськими ресурсами підприємства покладена економічна доцільність капіталовкладень, які пов'язані залучення, всебічним розвитком і підвищенням ефективності використання людських ресурсів підприємства.

Вибір основних параметрів аудиту за функціями управління людськими ресурсами є випадковим або стандартним, або визначається тими проблемами, які, на думку керівництва підприємства, існують на поточний момент в області управління та стані людських ресурсів. Формування системи внутрішнього аудиту людських ресурсів необхідно керівництву підприємства, як комплексний підхід до внутрішньої діагностики та оцінці ефективності управління людськими ресурсами підприємства.

Під внутрішнім аудитом людських ресурсів нами розуміється комплексна всебічна діагностика і аналітична оцінка ефективності використання людських ресурсів підприємства, що реалізується на конкретному підприємстві в інтересах його керівництва та (або) власників, регламентована внутрішніми документами і здійснювана при необхідності з залученням сторонніх фахівців. Об'єктом аудиту персоналу в розширеному розумінні є персонал підприємства та його трудова діяльність, трудовий колектив, різні сторони його виробничої діяльності, система управління, принципи і методи управління персоналом, соціально-трудова відносина.

Впровадження системи внутрішнього аудиту людських ресурсів дозволяє керівництву, власникам підприємства розташовувати комплексної, деталізованої і конкретною інформацією станом системи управління людськими ресурсами, як одного з індикаторів економічного стану підприємства, оптимізації вирішення проблем в цій галузі, підвищенню ефективності системи управління людськими ресурсами підприємства. Крім

того, результати внутрішнього аудиту, що відображені в соціальних звітах підприємства, дозволять працівникам підприємства, профспілкам та зацікавленим третім сторонам, таким як інвестори, державні органи влади, громадські організації і т. ін., отримувати додаткову, більш детальну інформацію про стан системи управління людськими ресурсами підприємства, підвищивши тим самим рівень соціальної відповідальності об'єкта.

Список використаних джерел

1. Кулаковська Л.П. Людські ресурси та їх аудит у підприємницькій діяльності / Л.П. Кулаковська, Т.Ю. Кулаковський // Вісник ЖДТУ.– 2014. – №2 (68). – С. 109-115.

Довгополюк Г.О.

магістрант

Науковий керівник: Фабіянська В.Ю.

к.е.н, доцент кафедри аудиту та державного контролю

Вінницький національний аграрний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

За сучасних умов ринкової економіки головною метою підприємства є максимізація прибутку. Вона насамперед досягається при дотриманні таких загальновідомих засобів, як збільшення випуску продукції, поліпшення її якості, зниження собівартості продукції, диверсифікації виробництва, розширення ринку продажу, найму більш кваліфікованих працівників. Проте варто пам'ятати, що той чи інший етап на шляху до нарощення прибутку залежить від правильної та компетентної перевірки фінансового стану суб'єктів господарювання. Основним і найважливішим аспектом в даному дослідженні виступає аудит фінансового стану підприємств.

Питанням проведення аудиту фінансового стану підприємства присвячені праці вітчизняних та іноземних вчених. Серед них такі, як: М.І. Баканов, І.Т. Балабанов, О.М. Волкова, В.М. Зайцев, Т.В. Каменська, М.Н. Крейніна, Г.П. Машталяр, Д.С. Молякова, В.П. Привалова, В.М. Родіонова, Н.О. Русак, Р.С. Сайфуліна, Г.В. Савицька, М.О. Федотова, А.Д. Шеремета, А. Гропелі, Е. Нікбахта, А.Є. Чуєнков, Е. Хелферта та ін. Всі вони по-різному розглядають перевірку фінансово- господарської діяльності підприємств.

На сучасному етапі економіки аудит фінансового стану підприємств став необхідним інструментом управління підприємством. Він передбачає перевірку господарських і фінансових операцій щодо їх законності, економічної доцільності та досягнення позитивних кінцевих результатів своєї діяльності.

В призмі сьогодення оцінювання фінансового стану підприємства становить інтерес для широкого кола суб'єктів ринку, а саме:

— для підприємств, які хочуть знати неупереджену думку про свою діяльність і розробити відповідні заходи щодо її поліпшення;

— інвесторів, зацікавлених у надійності й ефективності власних вкладень.;

— кредиторів і постачальників, які бажають впевнитись у платоспроможності підприємства;

— партнерів по бізнесу, які прагнуть встановити з підприємством успішні, надійні й стабільні відносини ;

— сторонніх щодо підприємства структур (так, Державна фіскальна служба України бажає впевнитись у спроможності підприємства сплачувати податки, профспілки — у стабільності зайнятості працівників і здатності своєчасно виплачувати заробітну плату; благодійні організації — у потенційній здатності підприємства допомагати, робити благодійні внески).

Аудит фінансового стану — це процес збирання незалежним працівником достовірної інформації про об'єкт дослідження, в такому випадку — про фінансовий стан підприємства, з метою оцінки його відповідності визначеним критеріям і надання компетентного висновку зацікавленим користувачам. Сьогодні аудит фінансової звітності не обмежується визначенням недоліків у системі обліку та фінансовій звітності клієнта за минулий рік чи декілька років. Від аудитора очікують також оцінки подій, які відбуваються після дати складання останнього балансу; висловлення думки про можливість безперервного функціонування підприємства, яке перевіряється протягом найближчого перспективного періоду; аналізу прогнозних фінансових показників [1].

Таким чином, слід відзначити, що метою аудиту фінансового стану клієнта є:

— оцінка фінансового становища підприємства на певну дату;

— виявлення змін показників, які характеризують фінансовий стан підприємства;

— визначення факторів, які впливають на фінансовий стан підприємства;

— оцінка кількісних та якісних змін фінансового стану підприємства;

— виявлення зон можливих навмисних помилок у звітності;

— оцінка фінансово-господарських перспектив клієнта, його функціонування у майбутньому.

Завданнями аудиту фінансового стану, що ставляться перед аудитором є:

1. Оцінка динаміки показників формування прибутку, обґрунтованості фактичної величини утворення прибутку.

2. Виявлення і вплив різних факторів на величину прибутку.

3. Оцінка можливих резервів подальшого зростання прибутку на основі оптимізації витрат виробництва [2].

Аудит фінансових результатів має підтвердити реальність інформації про активи і пасиви підприємства. При цьому аудиторі додатково потрібно

здійснити такі процедури:

- ознайомитися з принципами, прийомами і методами бухгалтерського фінансового обліку і способами їх застосування на підприємстві;
- простежити, яким чином клієнт збирає інформацію для введення у фінансовий звіт; – упевнитися, що фінансові звіти складені відповідно до загальноприйнятих принципів ведення бухгалтерського фінансового обліку;
- з'ясувати, який існує зв'язок між сальдо рахунків і який вплив на результати мають відхилення [2].

Аудит фінансового стану може бути самостійним видом послуг або інтегрованим видом послуг (процедури незалежної оцінки фінансової інформації під час проведення фінансового, управлінського або екологічного аудиту).

Методика проведення аудиту фінансового стану підприємства ґрунтується на розрахунку системи економічних показників, а саме: показників оцінки майнового стану, ділової активності, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності (табл. 1).

Таким чином, система вищезазначених показників дає можливість з різних сторін оцінити фінансовий стан підприємства. Це насамперед забезпечить своєчасне виявлення «вузьких місць» у його фінансово-господарській діяльності, і відповідно запропонує розробку та впровадження комплексу заходів щодо їх усунення.

При проведенні аудиторської оцінки фінансового стану застосовують наступні методи:

1. Метод читання зовнішньої звітності. Полягає у вивченні абсолютних значень показників зовнішньої звітності з метою визначення основних джерел коштів компанії (підприємства) та напрямів їх використання за минулий період, а також прибуткової та дивідендної політики.

2. Метод галузевого порівняльного аналізу. Використовується для порівняння фінансових показників із середньогалузевими та використання їх як основи для проведення аналізу.

3. Метод порівняльного аналізу облікових та звітних даних клієнта за кілька минулих періодів часу. Цей метод передбачає вивчення аудитором відхилень (у абсолютному та відносному вираженні) обраних ним показників, а також процентних співвідношень між проміжними та звітними показниками звітності.

4. Метод порівняльного аналізу фактичних даних клієнта з розрахунками самого аудитора. Метод полягає в тому, що аудитор перераховує ті чи інші показники звітності (особливо розрахункові) і порівнює їх з результатами клієнта. При цьому аудитор критично оцінює інформацію, яку він перевіряє, щодо її достовірності та об'єктивності.

5. Метод коефіцієнтного аналізу. Вказаний метод заснований на визначенні залежностей між окремими показниками звітності [3].

Таблиця 1

Система показників для комплексної оцінки фінансового стану

№	Показники	Значення
1	Оцінка майнового стану	Дають змогу визначити, наскільки ефективно використовується майно підприємства. До показників даної групи можна віднести: суму господарських коштів у розпорядженні підприємства, частка основних засобів у активах, частка активної частини основних засобів, коефіцієнт зносу активної частини основних засобів, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття.
2	Оцінка ділової активності	Характеризують спроможність підприємства ефективно використовувати свої ресурси. До показників даної групи можна віднести: Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, Середній розмір капіталу, Коефіцієнти трансформації, оборотності дебіторської заборгованості, кредиторської заборгованості, матеріальних запасів, основних засобів та ін.
3	Оцінка ліквідності	Характеризують спроможність перетворювати свої активи в гроші для покриття усіх необхідних платежів у термін їх сплати. До таких показників відносять: коефіцієнт абсолютної, швидкої та поточної ліквідності
4	Оцінка платоспроможності	Характеризують спроможність підприємства виконувати свої короткострокові та довгострокові зобов'язання за рахунок власних активів. До показників даної групи можна віднести: коефіцієнти грошової, розрахункової та ліквідної платоспроможності
5	Оцінка фінансової стійкості	Характеризують ефективність формування та використання грошових ресурсів, необхідних для нормальної господарської діяльності. До показників даної групи можна віднести: коефіцієнти автономії, фінансової залежності, фінансового ризику (плече фінансового важеля), маневреності власного капіталу, нагромадження амортизації, реальної вартості основних засобів, мобільності оборотних активів, забезпеченості запасів і затрат власними коштами та ін.
6	Оцінка рентабельності	Характеризують відносний ступінь прибутковості діяльності підприємства. До таких показників відносять: Загальну рентабельність виробництва (рентабельність фондів), рентабельність товарної продукції, рентабельність реалізованої продукції (рентабельність продажів), рентабельність одиниці продукції.

Джерело: розроблено автором

Отже, проведення аудиту фінансового стану є надзвичайно важливим та необхідним процесом в умовах сучасного господарювання. Саме він дає можливість отримати зацікавленим сторонам незалежну обґрунтовану інформацію та при потребі за домовленістю перелік необхідних рекомендацій по уникненню виявлених недоліків, що, як наслідок, забезпечить раціональне ведення господарства будь-якого суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Аудит фінансового стану підприємства. [Електронний режим] – Режим доступу: <http://www.libr.dp.ua/site-libr/?idm=1&idp=27&ida=445/>.
2. Шевчук О.Д. Аудиторська оцінка фінансового стану підприємства / О.Д. Шевчук, К.С. Черномаз // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2012 – №1 (56) Том 4. – С. 55-60.
3. Давидов Г.М. Аудит: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. – 363 с.
4. Фостолович В. А. Особливості аудиту фінансового стану підприємства / В. А. Фостолович, В. В. Білецька // Збірник наукових праць "Сучасні застосування фундаментальних наук у виробничих процесах – 2011". – 2011. – С. 317–319.
5. Деєва Н.М. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / Н.М. Деєва, О.І. Дедіков, – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 328 с.

Дюк А.А.

к.е.н., доцент

Малушенко О.С.

студентка 33-ОА

Вінницький національний аграрний університет

ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ ТА ДЖЕРЕЛА ЇХ ФОРМУВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

В умовах сучасного функціонування ринкового механізму та структурних змін в економіці держави зазнало трансформації формування доходів населення, їх використання та система розподілу. Найбільшу питому вагу у структурі грошових доходів населення становить оплата праці. Заробітна плата як соціально-економічна категорія є основним джерелом грошових доходів працівників і разом з тим є головним рушієм соціально-економічного розвитку держави. Вона забезпечує не лише відтворення робочої сили, але й стає вагомим чинником відтворення суспільного виробництва та виступає основним регулятором ринку праці.

Сутність політики доходів полягає в безпосередньому встановленні державою такої верхньої межі збільшення номінальної заробітної плати, яка сприяла б виконанню основних задач і реалізації пріоритетів, що стоять перед економікою.

Показники доходів населення посідають центральне місце в системі визначення та оцінки рівня життя людей. Доходи населення виступають не лише основним джерелом забезпечення матеріальних і нематеріальних потреб для розвитку особистості, а також головним джерелом формування купівельної

спроможності. Зростання розшарування за доходами – одна з основних тенденцій у зміні рівня життя громадян за роки незалежності. Особливість ситуації в Україні полягає в тому, що, за невисоким ВВП та низьким рівнем доходів на душу населення, відбувається висока поляризація, яка сприяє тіньовим розподільчим процесам [5, с.103].

Вивчення сфери доходів населення та тенденцій її розвитку необхідне для вдосконалення процесів, механізмів та інститутів, які забезпечують саморегулювання та регулювання розподілу і перерозподілу доходів. Для України ця проблема є особливо актуальною, оскільки на даний час сфера доходів утворює слабку та недостатньо стійку базу людського розвитку [7, с.57].

Ринкові умови господарювання мали вплив і на склад та структуру доходів та витрат українських домогосподарств, адже дали змогу залучення додаткових джерел отримання доходів, зокрема можливості ведення підприємницької діяльності та отримання додаткових доходів від власності, й відповідного розширення напрямів здійснення витрат. Розгляд окреслених аспектів є надзвичайно актуальним з огляду на важливість домогосподарств як потенційних інвесторів та кінцевих споживачів [6, с.37].

Фінансова криза та скорочення сільськогосподарського виробництва посприяли зниженню зайнятості населення у великих сільськогосподарських підприємствах. Як наслідок зростає роль організації трудової зайнятості сільського населення в особистих селянських господарствах, малих приватних підприємствах. Особисте селянське господарство залишається одним з основних виробників сільськогосподарської продукції, є основним джерелом виживання сільського населення України [8, с.280-281].

На одній із веб-сторінок Інституту перекваліфікації і досліджень університету м. Трієр (Німеччина) зазначено, що особисте селянське господарство – це плавна стратегія виживання в умовах глобального капіталізму. Зайнятість населення характеризують, застосовуючи сукупність кількісних та якісних параметрів, серед яких одним з основних є показник рівня зайнятості. Отримавши велику економічну свободу, вони дбають лише про отримання максимальних прибутків, а тому щорічно у значних обсягах скорочують свій штатний персонал. Як бачимо із рис. 1, якщо у 2011 р. кількість найманих працівників становила 111,6 тис. осіб, то у 2015 р. збільшилася до 127,8 тис. осіб [8, с.282].

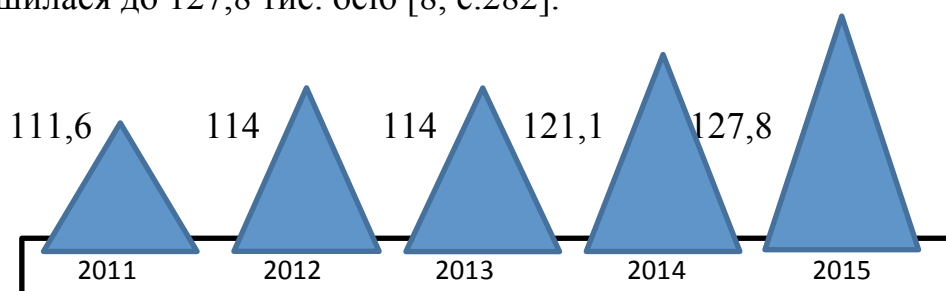

Рис. 1 Динаміка та чисельність найманих працівників у період з 2011 – 2015 рр.

Пояснює таку високу зайнятість сільського населення правова інтерпретація понять «зайнятість населення» та «зайняте населення» у Законі України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 № 5067-VI. Як відомо, її здійснено відповідно до рекомендацій Міжнародної організації праці (МОП). При цьому зайнятість населення виступає як не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою отримання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формах, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють в інших суб'єктів господарювання, зокрема безоплатно.

На нашу думку, самовідновлення господарств населення має отримувати доходи, величина яких характеризує рівень життя сільського населення. На сучасному етапі більшість селян завдяки реалізації власних економічних інтересів в особистих господарствах отримують основну частину сукупних доходів.

Під доходами господарств населення потрібно розуміти матеріальні блага і суму грошових засобів, які отримані за певний проміжок часу. Їх можна поділити на грошові та натуральні доходи. До грошових доходів входять усі надходження коштів у вигляді оплати праці працюючих осіб, доходів від особистого підсобного господарства, підприємницької діяльності і самозайнятості, наданих послуг, пенсій, стипендій, різної допомоги тощо. До натуральних доходів належить передусім вся продукція, вироблена господарствами населення для власного споживання, а також трансферти в натуральній формі [8, с.282].

Зазначимо, що доходи від ведення особистого селянського господарства залежать від багатьох факторів: як соціальних – наявності працездатних членів господарства, кількості членів родини, віку власників, соціального стану, ступеня прояву господарської активності, так і економічних – напряму виробничої діяльності, розміру землекористування, урожайності, продуктивності худоби, наявності в господарстві власної техніки та необхідних засобів виробництва, можливості реалізації надлишків виробленої продукції тощо. Адже ці фактори можуть сприяти додатковому виробництву продукції або навпаки спричиняти додаткові витрати при веденні особистого селянського господарства [8, с.284].

Сфера доходів домашніх господарств продовжує залишатися малодослідженою. Невирішеними складовими проблеми є комплексні дослідження в сучасних умовах бюджетів домогосподарств.

Бюджет домогосподарства в більшості випадків розглядають з матеріальної точки зору, його характеризують як певний фонд грошових коштів, що містить доходну та видаткову складові, тобто об'єднує доходи та видатки домогосподарства за визначений період часу (квартал, місяць, рік). До основних видів доходів відносяться оплата праці, доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, доходи від продажу сільськогосподарської продукції, пенсії, стипендії, допомоги, субсидії та інші надходження.

Дослідження бюджетів домогосподарств свідчать про позитивні тенденції у формуванні їх доходів. Упродовж 2006-2015 років у структурі загальних доходів стабільно зростала частка грошових доходів, що свідчить про те, що не грошові доходи відіграють дедалі меншу роль у формуванні бюджетів домогосподарств. Також суттєве зниження частки вартості спожитої продукції, виробленої в підсобних господарствах, свідчить про відхід від самозабезпечення продуктами харчування. Інші джерела доходів відіграють значно меншу роль.

Питома вага оплати праці протягом 9 років складала близько половини сукупних ресурсів домогосподарств. Суттєвим джерелом надходжень продовжують залишатися пенсії, стипендії та соціальні допомоги, надані готівкою, частка яких становить майже третину усіх доходів. Загалом у структурі сукупних ресурсів домогосподарств аналізованого періоду змін майже не відбулось [6, с.38].

Таким чином, особисті селянські господарства – теоретично найбільш доступна організаційна форма зайнятості населення на сільських територіях, тому держава повинна використати їх трудоаспектний потенціал. Оскільки дослідження показало, що самостійна зайнятість в особистих селянських господарствах є невід'ємною складовою частиною загального аналізу трудоворесурсної ситуації, тільки аналіз самозайнятості в цих господарствах дасть змогу розробити дієві рекомендації стосовно прийняття дійсно ефективних управлінських рішень у сфері регулювання самозайнятості на сільському ринку праці та ринку праці загалом [8, с.285].

Отже, у нашій країні сфера доходів утворює слабку та недостатньо стійку базу людського розвитку. Крім очевидних проблем низького середнього рівня доходів та їх надмірної диференціації, існує комплекс проблем системного характеру. Проблема бідності населення в системі людського розвитку є стримуючим чинником і обумовлює необхідність формування стратегічних пріоритетів державного управління, спрямованих на її попередження, подолання або зниження [7, с.59].

Список використаних джерел

1. Балакірева О.М. Тіньові доходи та інші позаправові практики населення: масштаби та динаміка. /О.М. Балакірева, Є.В. Білоус// Моніторинг громадської думки. – С. 146-157.
2. Білорусець Л.М. Сучасні тенденції формування добробуту населення. /Л.М. Білорусець// Вісник ЖДТУ. – №.-2(60), 2012. – С. 178-180.
3. Дюк А.А. Соціальні гарантії та споживчий кошик українця / А.А. Дюк, І.І. Белова //Студенський науковий вісник Серія «Економічні та гуманітарні науки» Луцький національний технічний університет. – Вип. № 4. – Луцьк, 2012. – С. 46 -51
4. Дюк А.А. Моніторинг соціально-трудової сфери в Україні / А.А. Дюк, В.С. Ціпотан //«Проблеми облікового, контрольного і аналітичного забезпе-

чення управління підприємством» Матеріали ІІІ Регіональної науково-практичної конференції, (м. Вінниця квітень 2013 р.) - Вінниця: ВНАУ, 2013. - С. 329-330.

5. Мельник М.О. Регіональні особливості динаміки та структури доходів населення України. / М.О. Мельник, Ю.О. Ольвінська// Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: матер. конф. – Одеса, ОНЕУ. – С.103-108.

6. Притолок О.В. Статистика дослідження доходів населення України./ О.В. Притолок, К.В. Вітковська// Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: матер. конф. – Одеса, ОНЕУ. – С. 37-41.

7. Притолок О.В. Доходи в концепції людського розвитку./ О.В. Притолок, Ю.О. Ольвінська// Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: матер. конф. – Одеса, ОНЕУ. – С. 57-60.

8. Сахарнацька Л.І. Особливості зайнятості та доходів населення в особистих селянських господарствах. / Л.І. Сахарнацька// Збірник науково-технічних праць. – С. 280-286.

9. Яценко А.Е. Аналіз взаємодії доходів населення та динаміки ринку праці. / А.Е. Яценко, А.О. Ятленко, І.Ю. Кучумова// Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ. – с. 181-186.

Здирко Н.Г.

к.е.н., доцент,

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В УМОВАХ КОМП'ЮТЕРНОЇ ОБРОБКИ ДАНИХ

Методи кожної науки є своєрідними інструментами для вивчення чи пізнання її предмета та об'єктів.

Метод бухгалтерського обліку – це система способів або прийомів, за допомогою яких об'єкти обліку відображаються та узагальнюються у грошовій оцінці за економічно однорідними ознаками з метою контролю за виконанням статутних вимог, ефективного використання виробничих ресурсів, для забезпечення збереження власності і досягнення найбільшої ефективності господарської діяльності [4, с. 47].

Враховуючи те, що облік є діяльністю з послідовним процесом переробки даних в інформацію, використовуються різні методи в залежності від етапів формування інформаційних потоків:

1 етап - хронологічне і постійне в часі систематичне спостереження за об'єктами обліку - через документування та інвентаризацію;

2 етап - вимірювання величини господарських засобів та джерел їх

формування, господарських процесів та їх результатів - через оцінку і калькулювання в єдиний грошовий вимірник;

3 етап - реєстрація та класифікація даних про зміни об'єктів обліку з метою їх систематизації за видами через подвійне їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку;

4 етап - узагальнення інформації з метою складання бухгалтерського балансу і звітності [4, с. 47].

Таким чином, всі перелічені елементи методу бухгалтерського обліку за етапами облікової діяльності групуються в чотири пари:

- документація та інвентаризація;
- оцінка та калькуляція;
- рахунки та подвійний запис;
- бухгалтерський баланс і звітність.

Методи аудиту можуть бути комп'ютеризованими та некомп'ютеризованими.

Найбільш повний перелік некомп'ютеризованих методичних прийомів наводять Ф.Ф. Бутинець та Н.М. Малюга. До них належать фактична перевірка, підтвердження, документальна перевірка, спостереження, опитування, перевірка арифметичної точності, аналітичні процедури, сканування, обстеження, спеціальна перевірка, зустрічна перевірка [1, с. 336].

Під фактичною перевіркою розуміють огляд або підрахунок аудитором матеріальних активів (виробничих запасів, грошових коштів, цінних паперів, основних засобів), інвентаризацію.

Підтвердження – отримання письмової відповіді від клієнта або третіх осіб для підтвердження точності інформації (наприклад, за дебіторською заборгованістю).

Документальна перевірка – перевірка документів та записів. У практиці аудиторів використовуються такі методи документальної перевірки:

- формальну перевірку документів (правильність заповнення всіх реквізитів, наявність необумовлених виправлень, підчищень, справжність підписів посадових та матеріально відповідальних осіб);
- арифметичну перевірку (правильність підрахунків в документах, облікових регістрах та звітних формах);
- перевірку документів за змістом (законність та доцільність господарської операції, правильність зарахування операції на рахунки та включення до статей звітів).

Спостереження – отримання загального уявлення про можливості клієнта на основі візуального спостереження.

Опитування – отримання письмової або усної інформації від клієнта.

Аналітичні процедури – метод порівнянь, індексів, коефіцієнтів.

Сканування – безперервний перегляд інформації за елементами (наприклад, бухгалтерськими первинними документами) з метою знайти будь-що нетипове.

Обстеження – особисте ознайомлення з проблемою.

Спеціальна перевірка – залучення спеціалістів з вузької спеціалізації.

З метою ідентифікації і відбору бухгалтерських проводок для тестування, а також для вибору належного методу перевірки документів-підстав для цих обраних елементів, аудитор розглядає процес складання фінансової звітності суб'єкта господарювання і тип доказів, які можуть бути одержані, для багатьох підприємств порядок обробки операцій включає комбінацію ручних і автоматизованих етапів та процедур. Так само, обробка бухгалтерських проводок може включати як ручні, так і автоматизовані процедури і засоби контролю. Як зазначається в МСА 240, «...коли інформаційна технологія використовується в процесі складання фінансової звітності, облікові записи можуть існувати тільки в електронній формі» [5, с. 126-128].

Методи аудиту при сприянні комп'ютера (МАСК) – це сукупність аудиторських комп'ютерних способів, за допомогою яких відбувається вивчення і оцінка об'єктів дослідження.

Програмне забезпечення аудиту – комп'ютерні програми, які використовуються для перевірки змісту файлів клієнта

Метод контрольних даних - дані використовуються аудитором для комп'ютерної обробки з метою перевірки функціонування комп'ютерних програм клієнта [2, с. 126-128].

Робота в реальному режимі часу з реальними даними – аудитор перевіряє реальні дані, сформовані бухгалтерською системою в реальному часі. Використання процесу обробки реальних даних для тестування автоматизованих процедур контролю називають методом паралельного моделювання.

Проведення аудиту спеціальними програмними засобами - для підприємств, із якими аудиторська фірма має довгострокові договірні відносини, розробляються спеціальні аудиторські модулі, що вбудовуються в наявні програмні засоби обліку, контролю й аудиту. За допомогою цих модулів проводиться добір операцій, що є цікавими з погляду постійних аудиторських перевірок. Обрані операції зберігаються для їх подальшого вивчення аудитором. Відібрані при цьому дані позначаються і групуються за операціями у спеціальну аудиторську базу даних для подальшого опрацювання.

Переваги обробки економічної інформації клієнта за допомогою комп'ютера порівняно з традиційними методами:

- підвищення ефективності аудиторської роботи, зменшивши при цьому витрати часу;
- зменшує кількість даних, що обробляються вручну, внаслідок чого в аудитора з'являється час для детальнішої перевірки документів;
- надає можливість розширити сферу аудиторської перевірки, збільшити кількість проведених тестів;
- зручність користування: можливість одночасно працювати з багатьма документами;

- збільшення обсягу вибірки та тестів [3].

Інтенсивний розвиток комп'ютерної техніки дав поштовх започаткуванню, а відтак і удосконаленню, методів обліку і аудиту в комп'ютерному середовищі. На ринку програмного забезпечення з'явилась велика кількість спеціалізованих програм ведення бухгалтерського обліку, різноманітних за функціональними можливостями, якістю виконання, рівнем складності. Можна стверджувати, що в організаціях різних напрямків і масштабів діяльності ведення обліку та проведення аудиту без використання обчислювальної техніки сприймається вже як виняток із загального правила. Однак, дослідження ринку програмного забезпечення в Україні показало, що практично немає спеціальних розробок у галузі аудиту. Окремі аудиторські фірми використовують у практичній діяльності пакети прикладних програм загального призначення, а для проведення перевірок у середовищі електронної обробки даних застосовують ручні прийоми контролю.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф.Ф., Малюга Н.М., Петренко Н.І. Аудит: стан і тенденції розвитку в Україні та світі: Моногр. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – Житомир: ЖДТУ, 2004. – 564 с.
2. Гончарук Я.Ф., Рудницький В.С. Аудит: навч. посіб. - К.: Знання, 2007.- 443 с.
3. Особливості проведення аудиту в комп'ютерному середовищі: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://library.if.ua/book/78/5611.html>
4. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / І.Б. Садовська, Т.В. Божедарнік, К.Є. Нагірська. – К.: «Центр учбової літератури». – 2013. - 688 с.
5. Усач Б.Ф. Аудит: Навч. посіб. – 2-ге вид. – К.: Знання-Прес, 2003. – 223 с.

Кебко В.В.

аспірант Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки», м. Київ

Науковий керівник – **Жук В.М.**, доктор економічних наук,
професор, член-кореспондент НААН,
віце-президент Національної академії аграрних наук України

ЕКОНОМІЧНЕ ПАРАДИГМАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Звітування працівників перед особами, яким вони підпорядковані, – процес, що зародився ще в часи започаткування людиною господарської діяльності та є притаманним будь-якому суспільно-економічному устрою (рабовласництво, феодалізм, капіталізм і т.д.). Інструментом представлення

звітної інформації була і залишається звітність, яка розвивалася впродовж кількох століть, спочатку змінюючи способи надання узагальнених даних (від усної передачі зведеної інформації про зафіксовані господарські факти до формування письмових звітів у паперовому чи електронному форматі), потім – концепцію та елементну наповненість.

Різними були також форми представлення звітної інформації, починаючи від фіксації даних на стовпах, глиняних табличках, бамбуці, кістках тварин чи камені, і закінчуючи повноцінними фінансовими звітами. Форма звітування відповідала рівню освіченості та економічної обізнаності населення того чи іншого регіону, його чисельності, стану розвитку продуктивних сил і складності економічних відносин.

З плином часу загальна грамотність, в тому числі економічна, зростала, змінювалися форми ведення господарства; людство зі своїм розвитком все більше і більше накопичувало знання і теоретичні уявлення про ту чи іншу сферу життя, що спонукало до пошуку оптимального набору показників, які підлягали представленню у звітності. Тому сьогодні, в результаті аналізу розвитку фінансової звітності очевидним є той факт, що зміни, яких зазнала її структура та компонентна наповненість, не є випадковими чи зумовленими збігом обставин.

Кожен показник, який закріплений у певній формі фінансової звітності, – не спонтанне рішення однієї людини чи певної групи осіб. Він є результатом тривалого підбору і відбору правильної конфігурації представлення затребуваної багатьма користувачами інформації. Тобто це довгостроковий процес, який має під собою певну логічну основу і свідчить про те, що включення будь-якого показника до тієї чи іншої форми звітності базується на відповідній теоретичній платформі.

Якою ж є ця теоретична платформа та яким чином вона відіграє роль мотиватора до еволюційних змін у структурі й інформаційному наповненні фінансової звітності? Оскільки бухгалтерський облік є мовою бізнесу, а звітність – її письмовою репрезентацією в концентрованому вигляді, то логічно припустити, що вищезгаданою платформою еволюціонування звітності є теоретична основа бізнесу як система знань про економічні процеси. Мова йде про економічні теорії, які належать певному історичному проміжку. Тому, щоб з'ясувати, як сформувався компонентний склад сучасної фінансової звітності та набір її показників, потрібно дослідити економічні уявлення, які з часом трансформувалися в економічні теорії.

Економічні теорії не існують відірвано від реальності, вони визначаються об'єктивно сформованими історичними і соціальними умовами, реальними потребами та інтересами економічних суб'єктів, задіяних у господарській діяльності. Економічна теорія виникає як узагальнення результатів наукових пошуків і практики, при цьому пояснюючи різноплановість подій, явищ і процесів, що відбуваються у суспільстві та економічному просторі.

Економічні теорії, описуючи та розкриваючи зміни в суспільному житті, виявляючи їхні причини, ідентифікують ключові запиту на облікову інформацію, а отже, впливають на структурну композицію фінансової звітності.

Таким чином, щоби відслідкувати вплив економічних теорій на вибір показників, які підлягають узагальненню у фінансовій звітності, і підбір форм їхнього представлення, а отже формування концепції сучасної фінансової звітності, необхідно:

– здійснити аналіз хронологічної послідовності виникнення та розвитку економічних уявлень про суспільно-господарський устрій;

– виявити зв'язок між постулатами цих теорій та показниками фінансової звітності в її сучасному вигляді, який характеризуватиме вплив розвитку економічних учень на форму і зміст інформації, яка необхідна, обов'язкова та достатня для розкриття господарюючими суб'єктами.

Першою економічною теорією, яка зародилася в Англії, вважається меркантилізм. Її представники істинним джерелом добробуту вважали торгівлю і золото, тому ключовою інформацією, якою мав володіти виробник, торговець чи інший суб'єкт господарювання, були дані про наявні, отримані та витрачені грошові кошти, а також напрями їхнього переміщення. Зацікавленість означеного спрямування закономірно породжує необхідність виокремлення у складі фінансової звітності такої форми, як Звіт про рух грошових коштів, та статей «Гроші та їх еквіваленти» у Балансі (Звіті про фінансовий стан) і окремої таблиці «Грошові кошти» у Примітках до річної фінансової звітності.

На зміну меркантилізму приходить нова економічна течія, яка отримала назву фізіократизм, представники якої джерелом багатства вважали виробництво у сільському господарстві. Відповідно переважна частина інформаційних запитів була спрямована на отримання достовірних відомостей про стан цієї галузі, що зумовило виокремлення у складі фінансової звітності статей «Довгострокові біологічні активи», «Незавершене виробництво», «Готова продукція», «Поточні біологічні активи» (у Балансі); «Земельні ділянки», «Багаторічні насадження» тощо та таблиці «Біологічні активи» (у Примітках до річної фінансової звітності).

Представники класичної політичної економії основним об'єктом свого пізнання вважали матеріальне виробництво; джерелом багатства, на їхню думку, була праця. Дані про виробництво, оплату праці та прибуток, які в таких умовах стали найзатребуванішими, лягли в основу сучасного Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід).

Теорія маржиналізму розглядала суспільно-економічний розвиток з позиції окремого індивідуума, який у своїх судженнях керується такими категоріями, як граничні доходи та граничні витрати. Концентрація на максимізації прибутку та грошових доходів зумовила потребу у розкритті інформації про фактори виробництва, собівартість готової продукції, доходи, отримані від її реалізації, та кінцевий фінансовий результат від здійснених господарських

операцій, що стимулювало подальший розвиток структури Балансу, Звіту про фінансові результати та Приміток до річної фінансової звітності.

Монетаризм – економічна теорія, яка визначає головним фактором суспільного відтворення грошову масу. Це означає, що суспільство в центрі свого розвитку бачить задіяні в обігу грошові кошти, а отже, хоче мати достатній обсяг інформації про їхніх власників, обсяг, напрями переміщення тощо. Разом з цим потреба в інформації про майно та інші ресурси не зникає. Сказане свідчить про необхідність удосконалення такої форми фінансової звітності, як Звіт про рух грошових коштів.

Меркантилізм, фізіократизм, класична політична економія, маржиналізм та монетаризм слід вважати економічними теоріями, які мали суттєвий вплив на компонентний склад відповідних форм сучасної фінансової звітності. Разом з тим на сьогодні існує ряд економічних течій (інституціоналізм, гіперекономіка, нова інформаційна економіка та ін.), які створюють гіпотетичний (перспективний) вплив на набір показників фінансової звітності. Це означає, що на сьогоднішній момент затверджених форм звітності, які відображали б і враховували б вплив цих теорій ще не існує. Проте низка фірм самостійно надає зацікавленим користувачам додаткові звітні відомості про власну екологічну діяльність, природокористування, соціальні та інші витрати тощо.

Таким чином виокремлення та розвиток нових економічних теоретичних уявлень про практику господарської діяльності, зміни у природі та суспільних відносинах є поштовхом до пошуку ймовірних шляхів трансформації нинішньої фінансової звітності та перебудови її компонентного складу. Аналіз ключових положень сучасних економічних теорій дозволить не лише виявити недоліки чинної фінансової звітності, а й визначити перелік необхідних даних (показників) та означити способи їхнього представлення і розкриття.

Список використаних джерел

1. Меркантилізм. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Меркантилізм>.
2. Щеголевский В.А. Предмет и метод экономической науки в ретроспективе: дис. канд. экон. наук: 08.00.02 / Щеголевский Валентин Александрович. – Москва, 1998. – 123 с.

Коваль Н.І.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ СПЛАТИ ПДВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ПРИ ЗМІНІ РЕЖИМІВ ОПОДАТКУВАННЯ

Сільське господарство виступає як потужна галузь економіки України. Частка АПК у ВВП України становить понад 17%, у державних доходах надходження від аграрної галузі складають близько 11%. Сільське господарство України понад 10 років зберігається позитивне сальдо зовнішньої торгівлі. Окрім того, галузь в останні роки переконливо демонструє стійку динаміку розвитку, високу рентабельність продукції, навіть у кризові роки, на відміні від всіх інших галузей економіки.

Цей та інші фактори, зокрема вимоги МВФ, змусили уряд піти на непопулярні кроки – змінити режим пільгового оподаткування галузі. У зв'язку з прийняттям Закону України від 24 грудня 2015 року № 909-VIII "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році", змінено окремі моменти оподаткування у сільському господарстві, які стосуються режимів ПДВ (далі – ПДВ), ставок оподаткування IV групи товаровиробників та інших умов.

Метою нашого дослідження є визначення особливостей оподаткування ПДВ у зв'язку з прийняттям змін. Так, Державна фіскальна служба України Листом від 18.01.2016 №2533/7/99-99-19-03-01-17 [1] надала роз'яснення про особливості визначення платниками податку на додану вартість – суб'єктами спеціального режиму оподаткування діяльності у сфері сільського, лісового господарства та рибальства, передбаченого статтею 209 Податкового кодексу України/

З 1 січня 2016 року для сільськогосподарських товаровиробників змінився порядок розрахунку з бюджетом. Такі платники мають вести окремий облік в залежності від вирощуваної продукції. Для забезпечення проведення розрахунків з бюджетом та перерахування коштів на спеціальні рахунки сільськогосподарським підприємствам – суб'єктам спеціального режиму оподаткування Казначейством відкрито додаткові електронні рахунки, а саме: 3754 — для здійснення операцій із зерновими і технічними культурами, 85% коштів з яких перераховуються на електронні рахунки платників, а 15% — на спеціальні рахунки таких платників; 3755 — для здійснення операцій з продукцією тваринництва, 20% коштів з яких перераховуються на електронні рахунки платників, а 80% — на спеціальні рахунки таких платників; 3753 — для здійснення операцій з іншими сільськогосподарськими товарами/послугами, 50% коштів з яких перераховуються на електронні рахунки платників,

50% – на спеціальні рахунки таких платників. Вказаний перерахунок коштів здійснюється Казначейством автоматично протягом операційного дня.

Платники задля права виписки податкової накладної повинні мати належну суму ПДВ на відповідному електронному рахунку. Подальше перерахування сум ПДВ з електронних рахунків платників до державного бюджету/ на поточні рахунки платників податків здійснюється Казначейством на підставі реєстрів фіскальної служби, сформованих на підставі даних податкових декларації з ПДВ, в яких відображаються операції в межах спеціального режиму оподаткування.

Перевищення суми податкового кредиту з ПДВ над сумою податкового зобов'язання з ПДВ, яка зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду: ДТ 641 «Розрахунки за податками», аналітичний рахунок «Розрахунки за спецрежимним ПДВ» КТ 644 «Податковий кредит» рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами» [2].

У випадку придбання/виготовлення у 2016 році суб'єктами спеціального режиму оподаткування та платниками – сільськогосподарськими підприємствами, які відповідають вимогам пункту 209.18 статті 209 Кодексу, товарів/послуг, основних фондів для їх використання частково для виробництва зернових і технічних культур, та/або частково для виробництва продукції тваринництва, та/або частково для інших сільськогосподарських товарів/послуг, такі платники податку повинні здійснити розрахунок питомої ваги вартості таких зернових і технічних культур, продукції тваринництва та інших сільськогосподарських товарів/послуг у загальній вартості усіх сільськогосподарських товарів/послуг, поставлених за 12 попередніх послідовних звітних (податкових) періодів, який передбачається здійснювати в додатку 9 до податкової декларації з ПДВ. З урахуванням значення розрахованої питомої ваги сума сплаченого (нарахованого) ПДВ при придбанні/виготовленні товарів/послуг, основних фондів відноситься до податкового кредиту по відповідних окремих операціях [2]. У випадку позитивного значення різниці між сумою податкових зобов'язань та податкового кредиту звітного (податкового) періоду платника податку за окремим видом операцій, така сума підлягає сплаті до державного бюджету та перерахуванню на спеціальний рахунок суб'єкта спеціального режиму оподаткування/

З метою забезпечення ведення окремого податкового обліку за видами операцій передбачається затвердження додатка до податкової декларації з ПДВ, в якому суб'єкти спеціального режиму оподаткування та платники - сільськогосподарські підприємства, які відповідають вимогам пункту 209.18 статті 209 ПКУ, визначатимуть суми податкових зобов'язань, податкового кредиту, їх різницю, а також суму, що підлягає сплаті до бюджету, перерахуванню на спеціальний/ поточний рахунок платника або включенню до податкового кредиту наступного звітного періоду за окремими видами операцій.

Ведення обліку за окремими операціями аналогічне, як діяло раніше [4], з відповідними уточненнями облікових проводок. Результати такого обліку зазначатимуться у податковій декларації з ПДВ [3], в якій відображаються операції в межах спеціального режиму оподаткування (0121 – 0123)/ діяльності, передбаченої пунктом 209.18 статті 209 ПКУ (0130), які переноситимуться з вказаного додатка. Тобто в декларації відобразатиметься загальна сума за всіма видами діяльності, що підлягає: сплаті до бюджету; перерахуванню на спеціальний / поточний рахунок; включенню до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду.

Таким чином, проблемними і невирішеними питаннями даної тематики є уточнення змін до Інструкції з бухгалтерського обліку податку на додану вартість у відповідності з нормативними нововведеннями та здійснення проводок за кожним видом операцій.

Список використаних джерел

1. Лист ДФС від 02.02.2016 № 1096/Л/99-99-19-02-02-14 <http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovyi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-fizichnih-osib/print-66526.html>.
2. Облік ПДВ сільськогосподарським підприємством у запитаннях – відповідях <http://epodatok.com.ua/ua/news/4507>.
3. Про затвердження Змін до Інструкції з бухгалтерського обліку податку на додану вартість <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1491-15>.
4. Облік ПДВ у сільгосп підприємств <http://online.dtkr.ua/Book/b2f24f02-7696-4064-8807-395bff9f4da4/navPoint-8>.

Коваль О.В.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

Колісник Л.О.

магістрант

Вінницький національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Сучасні темпи розвитку економіки диктують нові вимоги до обліку в установах державного сектору, що вимагає вдосконалення його організації. Реформування бухгалтерського обліку бюджетних установ шляхом впровадження в дію національних стандартів є першим кроком до якісних змін.

Бюджетні установи – це організації, створені органами державної влади України чи органами місцевого самоврядування, діяльність яких повністю або частково фінансується за рахунок коштів державного чи місцевого бюджету [2, с.3].

До таких організацій відносяться установи охорони здоров'я, культури і

мистецтв, фізичної культури і спорту, навчальні заклади, інші установи.

Бухгалтерський облік бюджетних установ суттєво відрізняється від обліку діяльності підприємств виробничої сфери, що зумовлено самою специфікою їх діяльності: вони працюють не заради отримання прибутку, а для задоволення соціальних, культурних та інших потреб суспільства.

Організація облікового процесу бюджетної установи ґрунтується на вимогах Бюджетного кодексу, Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні».

Бюджетним кодексом регулюються відносини, що виникають у процесі складання, затвердження, виконання бюджетів та розгляду звітів про їх виконання[1]; Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі визначають методологічні засади формування в бухгалтерському обліку та розкриття у фінансовій звітності інформації про об'єкти обліку; Закон про бухгалтерський облік визначає правові засади організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні[4].

Державним казначейством України та його підрозділами систематично здійснюється поточний контроль за бухгалтерським обліком у бюджетних установах.

Керуючись вимогами законодавчої бази України та наказами Державного казначейства, бухгалтерія бюджетної установи, на чолі з головним бухгалтером, організовує ведення бухгалтерського обліку, здійснює контроль за виконанням кошторисів доходів і видатків, а також формує звітність.

Бухгалтерський облік в бюджетних установах має свої специфічні особливості:

- організація обліку в розрізі статей економічної класифікації видатків;
- окремий облік касових та фактичних видатків;
- контроль виконання кошторису видатків;
- галузеву специфіку обліку в установах культури, науки, освіти тощо;
- обмеження попередньої оплати за товари, послуги, виконані роботи.

В бюджетних установах переважно застосовується меморіально-ордерна форма обліку, яка вражає своєю трудомісткістю, оскільки вимагає здійснення додаткових вибірок інформації та її перегрупування при складанні звітності.

В умовах ручної обробки даних така форма має ряд недоліків: багаторазовість записів господарських операцій і пов'язані з цим зайві затрати праці; відокремленість синтетичного й аналітичного обліку; слабка адаптованість облікових реєстрів до потреб складання форм фінансової і податкової звітності, що суттєво обмежує її застосування на підприємствах, в організаціях і установах.

Удосконалення системи обліку і звітності в приватному секторі значно випереджає аналогічні процеси у державному. Однією з причин цього явища є те, що бюджетні установи функціонують в умовах обмеженого фінансування та

жорсткої економії коштів.

Крім того, сьогодні багато нормативних актів не узгоджені між собою. Бюджетні установи, першочергово, дотримуються вимог Бюджетного кодексу, а окремі статті нового Податкового кодексу України суперечать йому. Це сприяє виникненню великої кількості помилок в обліковому процесі та уповільнює прийняття ефективних рішень. Для удосконалення обліку в державному секторі необхідно сформувавши єдину нормативно-правову базу, адаптовану до міжнародних норм та вимог.

Враховуючи специфіку бюджетних установ, визначено основний напрям удосконалення обліку, зокрема, оновлення системи бухгалтерського обліку і методів складання фінансової, бюджетної та іншої звітності з використанням сучасних інформаційних технологій.

Особливості організації обліку в бюджетних установах, їх проблеми та перспективи розвитку досі є актуальними і підлягають подальшому детальному вивченню.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010р. № 2456 –VI.
2. Ватуля І.Д. Облік у бюджетних установах. / І. Д. Ватуля, М. І. Ватуля, З. М. Левченко та ін. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 368 с.
3. Марценяк Н.О. Реформування бухгалтерського обліку бюджетних установ: Проблеми та перспективи / Н.О. Марценяк // Науковий вісник БДФА. - 2010. - № 4. – С. 346-351.
4. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. №996– XIV.
5. Хомка В.М. Напрями удосконалення бухгалтерського обліку в бюджетних установах / В.М. Хомка, Г.В. Брик // Зростання ролі бухгалтерського обліку в сучасній економіці. – К.: ТОВ «Всеукраїнський інститут права і оцінки», 2013. – 534 с.

Коваль Л.В.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

Свистун І.А.

магістрант

Вінницький національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ДОВГОСТРОКОВИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ТВАРИННИЦТВА ЯК СКЛАДОВА КОНТРОЛЮ

Аудит та контроль біологічних активів тваринництва досліджувався багатьма вченими впродовж багатьох років, але й на сьогоднішній день постає низка проблематичних питань:

1. На сільськогосподарських підприємствах зовнішній контроль проводиться контролюючими органами державної влади, внутрішній контроль здійснюється безпосередньо керівником або головним бухгалтером;

2. Не набула широкого поширення посада внутрішнього аудитора на сільськогосподарських підприємствах;

3. Науковцями детально не досліджено контроль біологічних активів, а лише розглядається контроль діяльності сільськогосподарських підприємств [4].

На думку В.М. Яценко, Н.О. Пронь [3], якщо оцінювати стан внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах України, то він незадовільний. На рисунку 1 наглядно відобразимо, що саме повинна відобразити адміністрація підприємства задля формування ефективної системи внутрішнього контролю.

Рис.1 Відображення кроків адміністрації задля формування ефективної системи внутрішнього контролю

Джерело: сформовано автором

Найчастіше мають місце такі порушення, як зловживання службовим становищем, невиконання або неякісне виконання службових обов'язків, неправильна оцінка операцій із заготівлі, виробництва чи реалізації з точки зору доцільності й економічності.

Внутрішній контроль проводиться самою організацією. Система внутрішнього контролю визначає всі внутрішні правила та процедури контролю, запроваджені керівництвом підприємства для досягнення поставленої мети – забезпечення стабільного і ефективного функціонування підприємства, дотримання внутрішньогосподарської політики, збереження та раціональне використання активів підприємства, запобігання та викриття фальсифікацій, помилок, точність і повнота бухгалтерських записів, своєчасна підготовка надійної фінансової інформації.

Розглянемо на рисунку 2 процес проведення внутрішнього контролю довгострокових біологічних активів тваринництва.

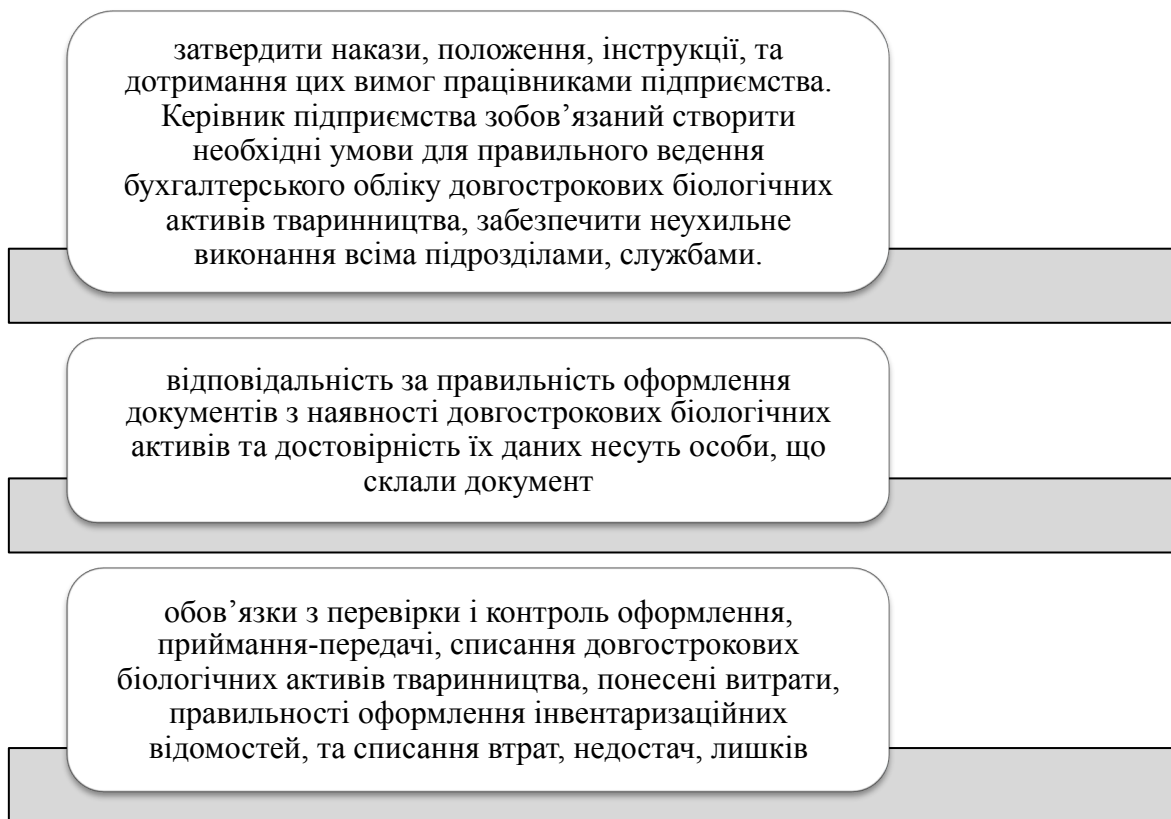

Рис. 2 Процес проведення при проведенні внутрішнього контролю довгострокових біологічних активів тваринництва

Джерело: сформовано автором

Зокрема, Н.Г. Здирко пропонує «для впровадження ефективної системи внутрішнього контролю, насамперед, розробити внутрішні стандарти контролю, здійснити автоматизацію контролю та удосконалити нормативно-правову базу стосовно внутрішнього контролю. Також доцільно було б на сільськогосподарських підприємствах ввести посаду внутрішнього аудитора, який би здійснював посилення контрольної функції за формуванням та розподілом прибутків, відповідальністю керівників перед пайовиками і достовірністю фінансової звітності, а також залучення додаткового капіталу інвестицій на село» [2].

На сучасному етапі розвитку аграрного виробництва і облікової науки важливим напрямком удосконалення аудиту довгострокових біологічних активів тваринництва є перевірка організації всіх елементів облікового процесу (від оформлення первинної документації до складання фінансової звітності), відповідно до принципів, передбачених П(С)БО 30 та органічне їх поєднання з іншими напрямками обліку на підприємстві. Достовірності форм первинних документів, що застосовуються у тваринництві, повинне проходити шляхом підтвердження поєднання накопиченого передового досвіду, застосування

діючих форм первинного обліку з їх подальшим удосконаленням шляхом впровадження нових реквізитів та показників. Оцінка довгострокових біологічних активів тваринництва за справедливою вартістю є не лише нормативною вимогою, а й чинником інвестиційної привабливості підприємства. Галузеві особливості господарської діяльності повинні забезпечувати нагальні потреби керівників, власників, інвесторів та інших користувачів у повній, достовірній та своєчасній інформації, а також бути спрямовані на дотримання вимог Міжнародних принципів ведення бухгалтерського обліку. Таким чином, дослідження організації та методики аудиту і контролю довгострокових біологічних активів тваринництва у сільськогосподарських підприємствах, можна й досліджувати і надалі [1].

Список використаних джерел

1. Андрушко Р. П. Особливості обліку та контролю поточних біологічних активів тваринництва / Р. П. Андрушко, З. П. Мирончук, О. В. Лиса // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(3). – С. 21–29.
2. Здирко Н.Г. Внутрішній контроль в Україні: проблеми розвитку та шляхи вирішення / Н.Г. Здирко // Економічні науки. – ВНАУ. – 2008. – С.1-2.
3. Яценко В.М. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення / В.М. Яценко // економічні науки. – Херсонський державний університет. – 2009. – С.1–2.
4. Кліменко О.П. Організація і методика контролю поточних біологічних активів тваринництва/ О.П. Кліменко // Облік і фінанси: бухгалтерський портал Національний університет біоресурсів і природокористування України. – 2016. – С.1–3.

Коломієць Т. В.

аспірант кафедри фінансів та кредиту
Вінницький національний аграрний університет

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ НАГРОМАДЖЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА РОЗВИТКОМ СИСТЕМИ НАСІННИЦТВА В УКРАЇНІ

Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору є одним із ключових питань економічної політики України. Одним з основних та найбільш перспективних напрямів розвитку вітчизняного агросектору є інноваційний, що ґрунтується на ефективному використанні людського, інтелектуального, освітнього та наукового потенціалу. Низка експертів визнають, що інтелектуальний капітал більш цінний, ніж матеріальний. На відміну від матеріальних ресурсів, які можуть знецінюватися в процесі використання, знання збільшується, якщо воно використовується, і знецінюється, якщо не використовується. Саме завдяки здатності створювати

знання компанії мають можливість досягати стійкої конкурентної переваги. Люди є ключовими дійовими особами в бізнесі: всі продукти, активи і відносини – це результати людської діяльності, тривалість і якість яких також залежать від неї.

Розвиток та накопичення інтелектуального капіталу тісно пов'язане з інноваційною діяльністю, оскільки є основним її підґрунтям. Формування та накопичення інтелектуального капіталу в аграрній сфері, так як і отримання позитивного економічного ефекту від його використання, можливе при посиленні інтеграційних процесів між основними суб'єктами економічних відносин – державою, науково-дослідними інститутами, системою освіти, підприємствами і трудовими ресурсами [1]. Як зазначає Н. М. Сіренко, «...освоєння інновацій в аграрному секторі повинне стати вирішальним етапом усебічно підготовленого й дієвого інноваційного процесу на основі бімодальної стратегії, при якій інновації спрямовані на підвищення врожайності через хімізацію, нові технології внесення добрив, нові сорти сільськогосподарських культур, породи тварин тощо. Така стратегія інноваційного розвитку реалізується на малих за розміром підприємствах і потребує всебічного узгодження дій науки, суб'єктів господарювання та освіти, оскільки масово буде необхідна спеціальна підготовка» [2].

Зарубіжний досвід свідчить про доцільність фокусування на розвитку особливого типу капіталу – нематеріального, інтелектуального, людського. Зокрема, у Республіці Білорусь, де немає можливості спертися на сировинний експорт, на чільне місце економічного зростання і загального розвитку було поставлено людський капітал та науку. На відміну від інших країн СНД, в Білорусі Національна академія наук відіграла і продовжує грати винятково важливу роль в поступальному розвитку суспільства. Як вища наукова організація, вона є організатором і координатором всіх проведених в країні наукових досліджень. Крім цього, збережена провідна роль держави у фінансуванні науки та інноваційної діяльності за підтримки самофінансування заходами податково-кредитної політики. Створюються економічного і правові умови для прискореної реалізації науково-технічних заходів через мережу малих інноваційних структур, стимулюється розвиток нових прогресивних форм інноваційного підприємництва - start-up, green-field та ін. Ведеться робота зі створення новітніх великих об'єктів інноваційної інфраструктури структури [3].

Аналіз інноваційної діяльності в аграрному секторі України значно ускладнений практичною відсутністю офіційної інформації щодо стану, характеру й особливостей такої діяльності. Відповідно до рекомендацій Євростату та ОЕСР щодо збирання та аналізу даних про інновації, статистичні одиниці, в яких основним видом діяльності є сільське господарство, не обстежуються, через що блок важливої інформації щодо одного з найбільш перспективних секторів вітчизняної економіки відсутній [4].

За даними [5] у рослинництві впроваджувалися переважно такі види інноваційного продукту, як насіннєвий матеріал (83%); біопестициди,

біодобрива (48%); спеціалізована техніка (70%). При цьому, якщо насіннєвий матеріал, біодобрива та біопестициди використовувалися як вітчизняні, так і зарубіжні (навіть з певною перевагою вітчизняних), то спеціалізована техніка переважно мала іноземне походження, що свідчить про низький рівень інноваційних розробок для сільського господарства саме у цій сфері.

Урожайність у сільському господарстві знаходиться на відносно низькому рівні, і є особливо мінливою у пшениці та фуражного зерна. Ці показники менші, ніж у Західній Європі (табл. 1) і, згідно оцінок, знаходяться на рівні 40% потенціалу. Такий стан справ може бути наслідком нестачі технологій та знань, неефективного користування водними ресурсами, деградації ґрунту, а також недостатнього використання добрив та засобів захисту рослин. Протягом останніх десяти років внесення добрив знову виросло до 58 кг на га у 2010р., але залишається на значно меншому рівні, ніж в середньому в ЄС. Зростання виробництва зерна спричинено, більшою мірою, розширенням площ оброблюваної землі та ефектом масштабу, ніж підвищенням врожайності.

Таблиця 1

Порівняння урожайності головних рослинних культур (т/га), 2010 р.[5]

Культура	Україна	Західна Європа	США/Канада
Пшениця	4,1	7,0	2,5 – 3,0
Ячмінь	3,1	6,0	2,5 – 3,0
Кукурудза	4,9	8,5	10,5
Насіння соняшника	1,5	3,0	-
Насіння рапсу	1,8	3,5	1,5 – 2,0

Одним із напрямів формування інтелектуального капіталу в агросекторі є створення нових сортів рослин, що дозволяють значно збільшити продуктивність і якість продукції у сільському господарстві. Аналіз статистичних даних [6] свідчить, що кожного року в Україну завозиться близько 29-54 тис. тонн насіння кукурудзи на загальну суму \$ 105-313 млн, 12-18 тис. тонн насіння соняшнику - \$ 164-210 млн, 1,3-1,8 тис. тонн пшениці - \$ 1,2-1,9 млн, 0,5-0,9 тис. тонн ячменю - \$ 0,4-0,7 млн. Насіння ріпаку за 12 міс. 2015 року імпортовано лише 2 тис. т, власне, як і в 2014 р - 2,1 тис. т. Обсяги експорту даної культури доволі невисокі: 2 млн т в 2014 р і 1,4 млн т в 2015 р. Крім того, знизився обсяг експорту насіння соняшнику. У 2015 р він склав 47 тис. т на \$ 20 млн проти 74 тис. т на \$ 44 млн в 2014 р. При цьому імпорт залишився практично незмінним: 14 тис. т. на \$ 113 млн в 2015 р і 15 тис. т на \$ 165 млн в 2014 р.

Безперечно, виведення нового сорту будь-якої культурної рослини – це доволі тривалий процес, що потребує значних затрат енергії, часу, зусиль і, звісно ж, коштів. Відсутність належного фінансування галузі насінництва призводить до появи та швидкого поширення зарубіжних технологій вирощування багатьох сільськогосподарських культур, які значно переважають

вітчизняні. Наразі у секторі насінництва складається така ситуація, при якій насіння різного походження достатньо, але аграрні підприємства скаржаться на брак саме якісного посівного матеріалу. При цьому рівень урожайності безпосередньо залежить від ефективного функціонування ринку насіння.

Очевидно, що розвиток аграрної сфери практично неможливий без створення ефективної системи стимулювання інтелектуальної та інноваційної діяльності. Іншими словами, без залучення інтелектуального капіталу розвивати свою конкурентоспроможність в сьогоdnішньому світі неможливо. Україна має високий ресурсний потенціал у цій сфері. Рівень нашої освіти, наукової думки, інтелекту нації в цілому - це те, чим ми повинні не просто пишатися, а активно користуватися, мати економічну вигоду.

Список використаних джерел

1. Корнійчук А. М. Конвергенція розвитку систем аграрної освіти, науки та підприємництва як основа формування інтелектуального капіталу аграрних підприємств / Корнійчук А. М., Гончарук Т. В., Коломієць Т. В. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – Вип. 14., Ч. 2. – С. 96–99.

2. Сіренко Н. М. Концептуальні засади інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України виробництві / Н. М. Сіренко // Маркетинг і менеджмент інновацій : науковий журнал. – 2012. – № 1. – С. 234–240.

3. Гусаков В. Г. На основі інтелектуального капіталу: наука і розвиток білорусської соціально-економічної моделі / В. Гусаков // Білоруська думка. – 2015. – № 9. – С. 76–85.

4. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. ; НАН України. – К., 2015. – 336 с.

5. Стратегія секторної конкурентоспроможності для України-Фаза III. Огляд ОЕСР: Політика України щодо інвестування в сільське господарство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oecd.org/.../Agricultural_Investment_Policies_Ukraine_UKR.pdf

6. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Коляденко Д.Л.

к.е.н., доцент кафедри економіки та аналізу
Вінницький національний аграрний університет

НОВІ ВИКЛИКИ СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННЮ В АГРАРИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ І ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Питання вивчення і застосування досвіду зарубіжних компаній у стратегічному управлінні, який ґрунтується на використанні фундаментальних засад теорії стратегічного управління, розроблених відомими вченими Д. Аакером, Р. Акоффом, І. Ансоффом, Х. Віссемою, У. Кінгом, Д. Клівландом, Г. Мінцбергом відомі і досліджені в Україні. Незважаючи на те, що в Україні стратегічне управління є одним з найменш досліджуваних видів управління, існують ряд робіт, в яких висвітлені його основи і актуальні питання стосовно українських реалій безпосередньо. Проте, варто зауважити, що з часом все більше і більше з'являється нових викликів, на які розроблені раніше схеми і моделі стратегічного управління уже не можуть дати дієвої відповіді.

Відоме визначене функціональне наповнення стратегічного управління на підставі виокремлення процесів безпосередньої розробки стратегії, стратегічного планування і стратегічного управління в цілому та диференціювання його функцій на такі групи: управління процесом визначення цільових орієнтирів; управління процесом безпосередньої розробки стратегій; управління процесом реалізації стратегій, що усуває теоретичну неузгодженість в інтерпретації і співвідношенні зазначених процесів та створює підґрунтя для забезпечення ефективної організації стратегічного управління на підприємстві. А також такі безпосередні методи стратегічного управління, які базовані на даних звітності та аналізу, як SWOT-аналіз, розрахунок виробництва, який виходить із наявності власних виробничих потужностей, метод екстраполяції та параметричний методи не дають повної відповіді на виклики, що ставляться перед виробниками в умовах глобалізації.

Планування виробництва раніше виходило з тези, що ключовим є виявлення ринкових потреб і наявність власних ресурсів. Отже, перш ніж сформулювати завдання, необхідно вивчити ринок і скоректувати діяльність аграрних підприємств відповідно до його потреб. Можливість аграрного підприємства успішно конкурувати на ринку визначатиметься двома основними чинниками. Перший полягає в здатності підприємства виявити і врахувати дію конкурентних сил і їх динаміку, другий передбачає його можливості мобілізувати та управляти ресурсами, необхідними для реалізації обраної конкурентної стратегії.

Вихід на нові міжнародні ринки, зокрема Європейський, пов'язаний з жорсткою конкуренцією. На світових ринках вона завжди була, є і буде, тому й Україна повинна навчитися діяти у глобальному конкурентному середовищі.

Велике значення для України має забезпечення міжнародної конкурентоспроможності її сільського господарства.

Негативні наслідки глобалізації – це домінування економічно розвинених країн; пригнічення розвитку окремих галузей національної економіки, які через заміщення їх імпортом не готові до міжнародної конкуренції. Саме ці виклики сильно впливають на стратегічне планування в аграрній галузі на даний момент.

Після укладення угоди «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом і його державами-членами, з іншої сторони» і її ратифікацією [1] відбулися деякі зміни в діяльності підприємств аграрного сектору. Частина цих змін має ще недостатньо виявлений характер.

Відомо, що значна частина продукції сільського господарства, яка експортується до країн ЄС з України [2] підпала під квотування обсягів, як вказано в додатку до «Угоди ...» [3]. Складається така економічна ситуація, що межі цих квот можуть бути вичерпані, ще до початку сезону сільськогосподарських робіт і сільськогосподарські виробники змушені будуть шукати або нові ринки збуту, або реалізовувати продукцію на вітчизняному ринку за нижчою ціною. Так, станом на 30 березня 2016 року Україна уже повністю вичерпала квоту на 2016 рік на безмитне постачання до країн ЄС виноградного та яблучного соків, оброблених томатів, кукурудзи, меду, цукру та ячмінної крупи [4]. Таким чином, перед українськими виробниками сільськогосподарської продукції постає питання в тому, що метод планування виробництва продукції на один рік вперед уже не є актуальним. Стратегічне управління підприємствами змушене переорієнтовуватись на цикли мікро планування, в межах сезону. Для такого планування в аграрній сфері теоретичної достатньої бази поки не створено, а отже, сільськогосподарські виробники будуть змушені здійснювати стратегічне управління підприємством в умовах невизначеності зовнішніх ринків.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом і його державами-членами, з іншої сторони. Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/mijnarodne-/normativno-pravovi-atty/115110.html>
2. Звіт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Листопад 2015 року. Режим доступу: <http://new.me.gov.ua/files/RadaExporty20151126.pdf>
3. Доповнення до Додатку I-A 1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом і його державами-членами, з іншої сторони. Режим доступу: http://sfs.gov.ua/data/material/000/072/115110/Annex_I_A_to_Agreement.pdf
4. <http://exporthelp.europa.eu/thdapp/index.htm>

Комасюк О.В.

магістр

Науковий керівник: Правдюк Н. Л. д.е.н.,
професор, завідувач кафедри організації обліку та звітності
Вінницький національний аграрний університет

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА: ЛІКВІДНІСТЬ, ЯК ЕЛЕМЕНТ ЙОГО ОЦІНКИ

Фінансовий стан – це один з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємств. Під фінансовим станом підприємства розуміють рівень його забезпеченості відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного здійснення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями. Тому оцінка фінансового стану підприємства повинна займати провідне місце в роботі практикуючих бухгалтерів та аналітиків.

Вагомий внесок у розвиток досліджень, присвячених вирішенню організаційно-методичних проблем оцінки показників фінансового стану підприємства здійснили як вітчизняні так і зарубіжні вчені, зокрема Мних Є.В., Барабаш Н.С., Кулик А.В., Савицька Г.В. та інші, однак окремі аспекти даного напрямку дослідження, зокрема оцінка показників ліквідності, потребують систематизації та удосконалення, що визначає актуальність теми дослідження.

Головна мета оцінки фінансового стану підприємства полягає в тому, щоб своєчасно виявляти та запобігти недолікам у діяльності підприємства, знаходити шляхи підвищення ефективності його діяльності та платоспроможності. При цьому необхідно зазначити, що цю «своєчасність виявлення» забезпечує оперативність, достовірність та якість інформаційного забезпечення управління.

Так, Подолянчук О.А. зазначала, що оцінка показників діяльності підприємства базується на обліково-аналітичній інформації, що «являє собою сукупність даних бухгалтерського обліку, які розкривають господарську діяльність суб'єктів господарювання та використовується для прийняття рішень в процесі управління» [1, с. 55].

Цю думку підтримує і Правдюк Н.Л., однак наголошує, що крім облікової та аналітичної інформації в процесі прийняття управлінських рішень важлива роль належить внутрішній позаобліковій (плановій) інформації, яка використовується для розрахунку прогностичних показників прибутковості підприємства та окреслення можливих напрямів підвищення рівня фінансової стабільності суб'єкта господарювання [2, с. 58].

Дослідження наукової та спеціальної літератури дало можливість узагальнити найважливіші показники оцінки діяльності підприємств (рис. 1).

В наукових працях висуваються різні підходи до розуміння сутності поняття «ліквідність». Доволі часто дане поняття ототожнюють з категорією

«платоспроможність». Однак, в загальному розумінні, ліквідність – це здатність активу до швидкою перетворення на грошові кошти, і як свідчить практика, саме від неї залежить існування підприємств, адже підприємства припиняють свою діяльність здебільшого внаслідок нестачі грошових коштів, а не через недостатню рентабельність[3, с. 300-301], а платоспроможність – достатність ліквідних активів для погашення в будь-який момент зобов'язань перед кредиторами. Тому можна стверджувати, що оцінка ліквідності є необхідною умовою прийняття оптимальних управлінських рішень щодо можливостей кредитування підприємства та його інвестування.

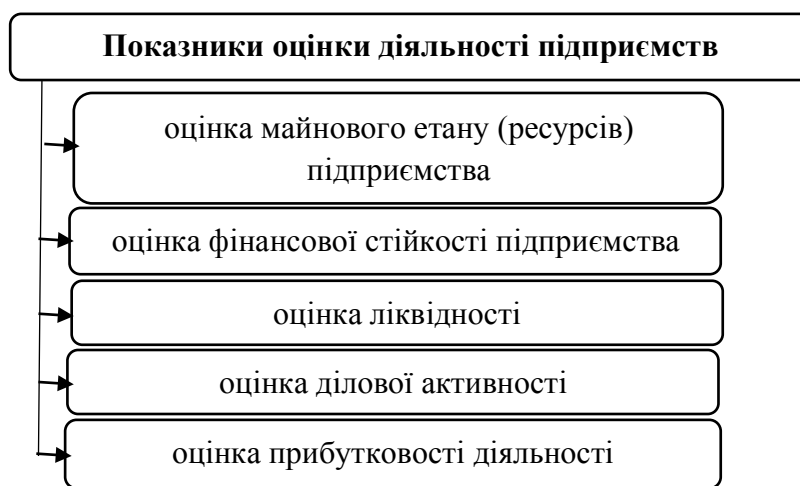

Рис.1. Найважливіші показники оцінки діяльності підприємств. Розроблено на основі [4, с. 85; 5, с. 241].

Для оцінювання ступеня ліквідності підприємства вчені використовують різні показники ліквідності, що різняться набором ліквідних засобів, які використовують для покриття короткотермінових зобов'язань. Залежно від того, які види оборотних активів приймаються у розрахунок, виокремлюють різні показники ліквідності [6, с. 42].

Важливо зазначити, що при оцінці ліквідності розраховують спеціальні групи показників, які представлені на рис. 2.

До основних показників ліквідності активів можна віднести: показник ліквідності окремих груп активів та показники ліквідності активів підприємства.

Оцінка ліквідність балансу досягається визначенням здатності активів покривати зобов'язання. Для цього, залежно від рівня ліквідності активи та пасиви підприємства поділяються на чотири групи: активи, відповідно, за рівнем ліквідності, а пасиви за терміном погашення. Визначення платіжного надлишку чи нестачі та порівняння з класичними умовами нерівностей дає можливість оцінити рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких на гроші відповідає термінам погашення зобов'язань.

Важливими є показники ліквідності підприємства, які допомагають

визначити платоспроможність підприємства. До них належать: коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт загальної ліквідності.

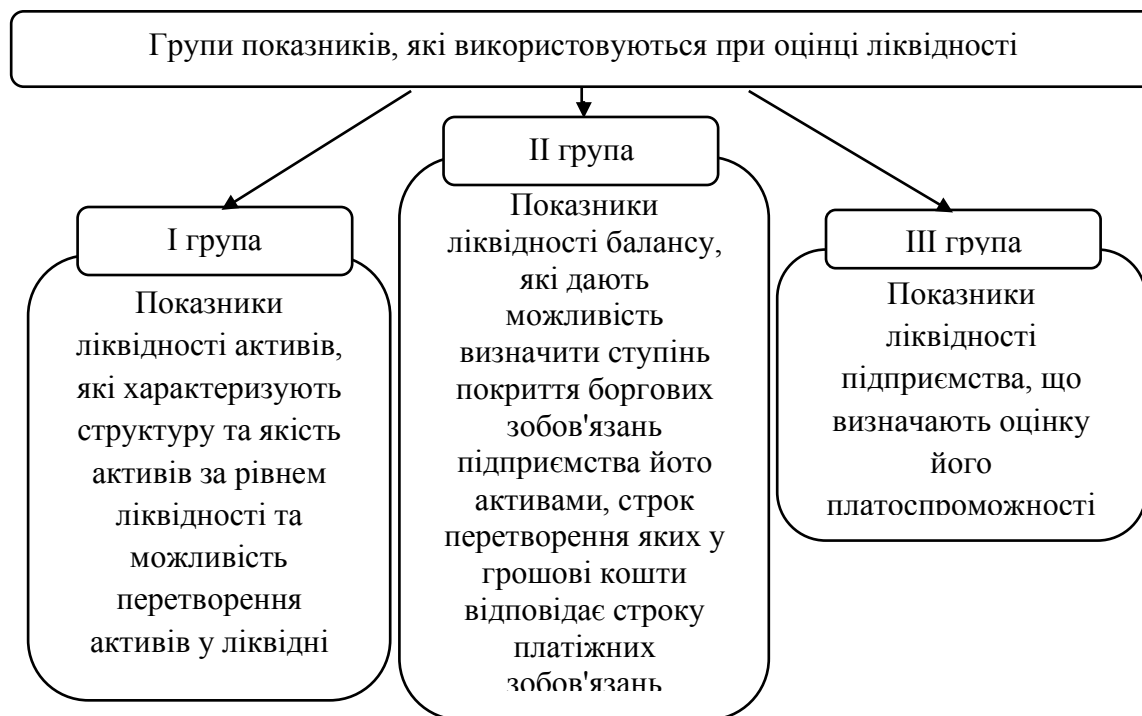

Рис. 2. Показники оцінки ліквідності

Отже, оцінка показників ліквідності дає можливість визначити негативні чинники впливу на фінансовий стан підприємства. Поряд з цим, на сучасному етапі формування звітних даних недостатньо напрацьовані підходи розрахунку усіх груп показників ліквідності. Тому у подальших дослідженнях варто спрямувати увагу на методику розрахунку досліджуваних показників.

Список використаних джерел

1. Подолянчук О.А. Сутність обліково-аналітичної інформації та її роль у системі внутрішнього контролю сільськогосподарського підприємства / Економіка АПК. 2010. № 3. – С. 54–57.
2. Правдюк Н.Л. Обліково-аналітичне забезпечення управління прибутком підприємства / Н. Л. Правдюк // Облік і фінанси = Accounting & Finance. – 2015. – № 4. – С.53–60.
3. Кулик А.В. Проблеми організації та методики аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств / Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем : збірник наукових праць МННЦ ІТіС – 2009р. №14 – С. 300–301.
4. Даценко Г.В. Дослідження окремих аспектів аналізу показників фінансової звітності підприємства / Г.В. Даценко, Л.А. Мізернюк // Облік,

контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: збірник наукових праць всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. – Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2015. – 146 с.

5. Юрчишена Л.В. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Юрчишена Л.В., Материнська О.А., Драбаніч А.В., Вінниця, 2014. – 312с.

6. Олександренко І.В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства / І.В. Олександренко //Актуальні проблеми економіки. – 2014 р. – № 6 (156). – С. 419–426.

Корольова Л.А.

аспірантка

Уманського національного університету садівництва,
завідувач відділенням ВСП Ананьївський аграрно-економічний коледж
Уманського національного університету садівництва

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

З метою удосконалення управління сільськогосподарським підприємством необхідно використовувати сучасні методи управління і запроваджувати комплексну автоматизацію облікової та управлінської діяльності, що базується на новітніх інформаційних технологіях.

Проблемам автоматизації бухгалтерського обліку присвячені праці вітчизняних науковців А.М.Берези, М.Т.Білухи, Ф.Ф.Бутинця О.С.Височан, Л.Г.Власенко, Т.В.Давидюк, А.Г.Загороднього, С.В.Івахненкова, О.В.Клименка, Ю.Я.Литвина, І.І. Матієнко-Зубенко, М.Ф.Огійчука, В.С.Пономаренка, П.Т.Саблука, Г.Сараєвої, Л.К.Сука, Л.О.Терещенко, Т.В.Шахрайчук, В.Д.Шквір.

Сучасний ринок програмного забезпечення та інформаційних послуг дозволяє суб'єктам господарської діяльності вибрати один з двох шляхів комплексної автоматизації [4].

Перший полягає у розробці власного програмного забезпечення. Перевагою цього методу є повна відповідність створеного програмного продукту предметній області і точність відображення особливостей облікової політики підприємства, організаційної структури, напрямів діяльності та інформаційних потреб усіх рівнів ієрархічної системи управління. Недоліками можна назвати недостатню універсальність та модифікаційну здатність власної

програмної розробки, а також порівняно високу вартість проектування, програмування, впровадження і супроводу.

Другий шлях – це вибір і придбання універсальної бухгалтерської програми, генерування і налагодження її основних процедур відповідно до форми обліку, системи документообігу, розподілу повноважень і аналітичних потреб підприємства.

Фірми-розробники пропонують широку номенклатуру програмних продуктів, які враховують потреби користувачів. Досліджуючи стан автоматизації обліку в сільськогосподарських підприємствах Одеської області, було виявлено, що в них найчастіше використовуються наступні програмні засоби: «1С: Бухгалтерія» – 80%, «Парус-Предприятие» – 10%, «Галактика» – 5%, а решта використовують MS Excel. Проте майже всі з них недостатньо враховують специфіку ведення обліку сільськогосподарських підприємств, що пояснюється особливостями обліку господарських операцій в рослинництві, тваринництві, допоміжних, промислових виробництвах, не дозволяють достатньо налагодити аналітичний облік витрат за видами продукції, списання та розподіл витрат допоміжних виробництв за фактичною собівартістю, визначення фактичної собівартості виконаних робіт машинно-тракторним парком, списання та розподіл загальновиробничих витрат між об'єктами обліку основного виробництва, калькулювання собівартості продукції, визначення фінансових результатів від реалізації різних видів продукції та врахувати інші особливості галузі.

Вибір автоматизованої системи залежить від масштабів підприємства, видів його діяльності та цілей автоматизації. В.Д.Шквір, А.Г.Загородній, О.С.Височан виділили загальні критерії вибору програмного забезпечення для підприємств різних типів, умовно класифікованих за кількістю працівників бухгалтерії [3, с.182].

Незважаючи на насичення ринку програмними продуктами для забезпечення стандартних цілей бухгалтерського обліку, вже багато років лідером в нашій країні є платформа «1С: Підприємство». Конфігурація «1С: Бухгалтерія 8.2 для України» - універсальна бухгалтерська програма для ведення обліку будь-якої складності на підприємствах різних видів діяльності та форм власності. Для забезпечення облікових процесів згідно з обліковою політикою підприємства в конфігурації передбачено низку облікових інструментів: облікова, нормативна й довідкова підсистеми, документообіг, звітність, сервісні механізми. Їх використання спричинює накопичення з часом в інформаційній базі різної інформації. Збирання та зберігання цієї інформації необхідні для забезпечення можливості визначення фінансового результату,

розрахунку податків та підготовки регламентованої звітності наприкінці звітних періодів.

Перед процедурою визначення фінансового результату необхідно виконати операції закриття періоду: розрахунок та списання сум витрат майбутніх періодів, коригування вартості списаної номенклатури виробничих запасів, розподіл та списання загальновиробничих витрат, розрахунок фактичної собівартості продукції, послуг та коригування здійснених протягом місяця проводок, переоцінка вартості запасів на дату балансу в бухгалтерському обліку. Значна частина регламентованих операцій виконується документом «Закрытие месяца».

Документ «Определение финансовых результатов» застосовується для визначення фінансового результату діяльності підприємства шляхом закриття рахунків доходів і витрат, а також для формування залишку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Документ рекомендується проводити наприкінці звітного періоду, після відображення всіх господарських операцій, що впливають на доходи й витрати. Списання фінансового результату з урахуванням використання прибутку також виконується цим документом після закінчення звітного періоду (року) [2, с.496].

Програма «1С: Бухгалтерія 8.2 для України» достатньо проста для широкого кола користувачів та здатна пристосовуватися до різних галузевих потреб. Однак цей програмний продукт є не настільки універсальним, щоб задовольнити вимоги підприємств, які займаються сільськогосподарською діяльністю. Так, «1С: Бухгалтерія 8.2 для України» не дає змоги якісно визначити собівартість продукції рослинництва і тваринництва. Формуючи цей показник, який безпосередньо впливає на розмір фінансового результату діяльності господарюючого суб'єкта, необхідно враховувати всі елементи витрат по кожному виду продукції [1, с.378].

Список використаних джерел

1. Бердникова Т.М. Формування управлінської інформації з використанням комп'ютерних технологій/ Т. М. Бердникова// Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2007. – №1 (576). – С. 373-378.
2. Сараєва Г. 1С: Бухгалтерія 8.2: доступно для бухгалтера/ Г. Сараєва, Л. Власенко. – Х.: Фактор, 2011. – 528с.
3. Шквір В.Д. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посіб. / В.Д. Шквір, А.Г. Загородній, А.С. Височан – К.: Знання, 2007. – 439с.
4. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування //www.vuzlib.net

Кохальська У.М.

магістрант

Науковий керівник: Новодворська В.В.

к.е.н., доцент кафедри організації обліку та звітності

Вінницький національний аграрний університет

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку аграрної економіки України значне місце посідає нова і водночас специфічна форма підприємницької діяльності – фермерське господарство. Фермерське господарство є одним з найбільш пріоритетних напрямків розвитку сільського господарства в державі.

Формування та функціонування фермерських господарств зумовлене тим, що сьогодні більшість працездатного сільського населення надає перевагу саме цій формі господарювання і виявляє бажання в них працювати. Важливим аспектом впливу малого бізнесу на регіональний розвиток є вирішення проблеми рівномірного розподілу підприємницьких структур, зв'язаних із задоволенням платоспроможного попиту населення.

Розміщення малих форм господарювання АПК складається під впливом таких основних факторів, як:

- ✓ близькість великих міст і промислових центрів. Основна причина такого взаємозв'язку полягає в тому, що міста є основними пунктами збуту сільськогосподарської продукції, а їх наближеність до виробника скорочує транспортні витрати;

- ✓ сільськогосподарська спеціалізація природно-економічних зон;

- ✓ чисельність сільського населення територій;

- ✓ міра реагування районних (місцевих) властей на появу у регіоні суб'єктів малого підприємництва [2].

В Україні фермерами стають, як правило, досвідчені, висококваліфіковані, майстерні люди, які достеменно знають свою справу – агрономи, економісти, механізатори, бригадири. Вони добре ознайомлені з технологією і організацією всієї номенклатури сільськогосподарського виробництва. Проте цих знань і досвіду для фермера, самостійного виробника в умовах ринкових відносин, абсолютно недостатньо. Потрібно оволодіти методами, стилем, рисами незалежного підприємця, наполегливо пізнавати закони ринку, знати свої права, орієнтуватись у законах державної підтримки фермерства. Саме прийняття Закону України «Про фермерське господарство» сприяло позитивному розвитку цієї форми господарювання [4].

Фермерське господарство як організаційно-правова форма господарювання за комплексом ознак подібне до інших середніх і великих підприємств, однак вирізняється порівняно меншими обсягами господарської діяльності. Фермерському укладу притаманні усі характерні ознаки сільськогосподар-

ського виробництва, які обумовлюються складністю, різноманітністю, непередбачуваністю і, безумовно, певним ризиком у процесах виробництва, переробки та збуту сільськогосподарської продукції [1].

Відповідно до Закону України «Про фермерське господарство» фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства. Тобто, фермерські господарства України орієнтуються на отримання прибутку, що є джерелом їх розвитку.

Розвиток фермерських господарств слід розглядати як складний історичний процес, зумовлений ринковим механізмом господарювання, соціальними та іншими потребами суспільства. Цей процес в Україні пройшов декілька етапів, що характеризуються якісними та кількісними перетвореннями.

В даний час спостерігається збільшення кількості фермерських господарств та збільшення площ землекористування в Україні. Селяни очікують від фермерів кращих умов оренди земельних ділянок, що має своє вираження у сумі отриманої орендної плати.

Дослідження сучасного стану розвитку фермерського господарства в Україні за останній 2014 рік дають підставу зробити висновок про вагомість даної форми господарювання у складі валової продукції України (рис. 1).

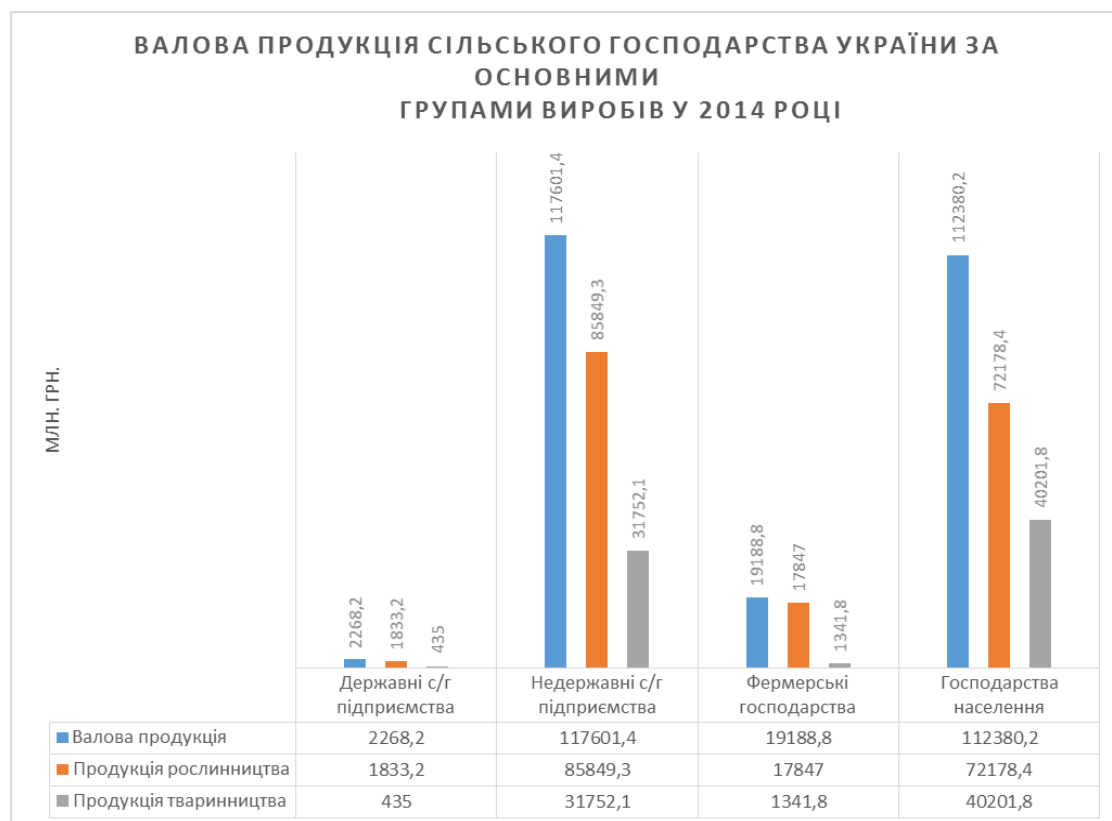

Рис. 1. Валова продукція сільського господарства України за основними групами виробників у 2014 році

Показники господарської діяльності фермерських господарств Вінницького регіону та України в цілому, вказують, що за останнє десятиріччя значно покращився розвиток цих агроформувань. Кількість господарств Вінничини зростає з 528 фермерських господарств у 2000 році до 947 у 2014 році [5].

Однак найважливішою передумовою становлення і розвитку фермерства в європейських країнах була і є відповідна спрямованість державної політики. Сподіваємося, що при подальшій державній підтримці фермерство стане однією з провідних форм господарювання на селі.

Крім виробництва сільськогосподарської продукції фермери займаються додатковими видами діяльності. Найбільш поширені з них – торгівля, переробка сільськогосподарської продукції, виробництво готових кормів для тварин, перевезення вантажів, лісове господарство та інші види діяльності.

Результати фінансової діяльності фермерських господарств забезпечують процеси простого відтворення з елементами розширеного.

З метою забезпечення ефективного розвитку і діяльності фермерських господарств необхідно відновити державну підтримку, надавати її на розвиток тваринництва, овочівництва, садівництва, ягідництва та інших галузей.

Забезпечення належного функціонування та ефективної діяльності фермерських господарств є однією із складових підвищення конкурентоспроможності підприємств та забезпечення подальшого стабільного розвитку аграрного сектору країни.

Для підвищення ефективності діяльності фермерських господарств потрібне повне забезпечення матеріально-технічною базою з врахуванням специфіки діяльності господарств та створення пільгових умов кредитування на придбання сільськогосподарської техніки.

Забезпечення стабільного розвитку фермерських господарств дасть можливість збільшити кількість земель в обробітку, а також сприятиме підвищенню ефективності їх роботи в сучасних ринкових умовах.

Список використаних джерел

1. Гринчук С. В. Фермерські господарства в Україні: проблеми та перспективи розвитку / С. В. Гринчук // АгроСвіт. – 2013. – № 2. – С. 17-20.
2. Збарський В. К. Вклад фермерських господарств у розвиток економіки сільських регіонів / В. К. Збарський, А. В. Збарська // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2013. – № 6. – С. 33-39.
3. Піддубна Ю. В. Рівень державної підтримки фермерських господарств / Ю. В. Піддубна // АгроСвіт. – 2013. – № 6. – С. 46-50.
4. Про фермерське господарство: Закон України №973-IV від 19.06.2003 р. із змінами і доповненнями.
5. Статистичний збірник «Сільське господарство України за 2014 рік».

Ксьонжик І.В.

д.е.н., доцент

Пісоченко Т.С.

асистент

Миколаївський національний аграрний університет

АНАЛІЗ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Аналіз кошторису бюджетних установ в Україні проводиться з метою встановити: наскільки ефективно використовуються кошти бюджету, які спрямовуються на фінансування конкретної організації; чи відповідає якість та обсяг послуг, що надаються населенню або іншим суб'єктам господарювання, витратам, які несе держава за їх надання.

Надходження коштів з бюджету здійснюється на підставі затвердженого кошторису витрат. Кошторис на черговий рік подається в липні, що передуює планованому року, вищестоящому розпоряднику бюджетних коштів. Розрахунок показників кошторису здійснюється в розрізі категорій, статей і елементів економічної класифікації видатків [1].

Кошторис доходів і видатків бюджетної установи є основним плановим документом, який підтверджує повноваження щодо отримання доходів та здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання нею своїх функцій та досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень [2].

Розроблення кошторису бюджетної установи спрямоване на розв'язання двох основних завдань: визначення обсягу доходів і видатків, пов'язаних із діяльністю окремих структурних одиниць та підрозділів установи; забезпечення покриття видатків фінансовими ресурсами із різних джерел.

Значення аналізу надходжень і використання коштів за загальним і спеціальним фондом визначається тим, що за допомогою його проведення здійснюється контроль за правильністю їх утворення, а також відбувається пошук резервів для зміцнення матеріально-технічної бази установи і залучення додаткових фінансових ресурсів [3, с. 174-180]. Отже, аналіз кошторису дає зацікавленим особам можливість з'ясувати причини нестачі бюджетного фінансування або ж, навпаки, вчасно виявити перевитрати коштів або завищення асигнувань, здійснювати ефективний контроль за наявними ресурсами установи [4]. До основних завдань аналізу кошторису бюджетної установи необхідно віднести наступні:

1. Оцінка виконання кошторисних призначень.
2. Контроль правильності утворення дохідної та видаткової частини кошторису, а також перевірка своєчасності і повноти нарахування і перерахування податків у державний бюджет.
3. Оцінка виконання плану за основними показниками кожного виду надходжень за спеціальним і загальним фондом.

4. Розрахунок впливу факторів на відхилення по основних результативних показниках.

5. Розробка заходів щодо усунення виявлених недоліків і заходів щодо пошуку джерел утворення та ефективного використання коштів за загальним і спеціальним фондом.

Аналіз фінансування передбачає вивчення забезпеченості установи бюджетними коштами, а також повноти їх використання. Для цього планове фінансування порівнюється з фактичним, і проводиться порівняння сум бюджетних коштів, що надійшли, з касовими видатками установи. Основним джерелом інформації при цьому є Звіт про виконання кошторису доходів і видатків (загальний фонд) (форми № 2д і № 2м) [5].

Протягом року зазвичай проводиться неодноразове уточнення кошторисних призначень. Зміна кошторису оформляється спеціальною довідкою, яка надходить в установу від вищого розпорядника коштів. У довідці дається посилання на нормативний документ, на підставі якого проводиться уточнення (Указ Президента, Постанова Кабінету Міністрів України тощо), а також наводяться уточнені суми в розрізі статей економічної класифікації видатків. У більшості випадків уточнення кошторису пов'язані із зміною мінімальної заробітної плати, тарифів на оплату комунальних послуг і т. п. У всіх цих випадках виникає потреба в залученні додаткових коштів.

Аналіз кошторису дає можливість з'ясувати причини нестачі бюджетного фінансування або ж, навпаки, вчасно виявити перевитрати коштів або завищення асигнувань; дозволяє здійснювати ефективний контроль за наявними ресурсами установи. Разом з тим, казначейська система обслуговування дещо знизила роль аналізу фінансування на рівні суб'єкта господарювання внаслідок того, що для конкретної бюджетної установи значно скоротилася самостійність при розпорядженні виділеними коштами, а значить, і можливість впливати на ефективність їх використання.

Список використаних джерел

1. Панков Д. А. Анализ хозяйственной деятельности бюджетных организаций / Д. А. Панков. – К. Кондор, 2013. – 260 с.
2. Бюджетний кодекс України – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>
3. Яришко О. В. Фінансовий аналіз діяльності бюджетних організацій / О. В. Яришко, Є. Ю. Ткаченко // Вісник Запорізького національного університету. – 2008. – № 1(3). – С. 174–180.
4. Лобачева І. Ф. Економічний аналіз як передумова формування, управління й контролю фінансової політики бюджетних установ [Електронний ресурс] / І. Ф. Лобачева, В. В. Стаднік. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/36_PVMN_2012/Economics/7_120496.doc.htm
5. Про затвердження Інструкції про введення нового порядку щомісячної звітності про виконання єдиного кошторису доходів та видатків : Наказ

Головного управління державного казначейства України № 63 від 03.06.97 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0234-97>

Лепетан І.М.

к.е.н., доцент

Павленко О.Ю.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У період розвитку ринкової економіки доцільне управління витратами виробництва є досить актуальним. Мета кожного підприємства – отримання прибутку, а саме через мінімізацію витрат. Система управління витрат має дати можливість розпланувати витрати майбутніх періодів, що забезпечить ефективне виробництво продукції. Тому саме через цю систему управління буде залежати прибутковість підприємства.

В країні дуже жорстка конкуренція на ринку, тому щоб вижити в цьому середовищі, підприємствам потрібно систематично відслідковувати всі зміни, які відбуваються з метою збереження належних позицій на ринку. Це буде виражатись через розмір прибутку, зміни обсягів виробництва, а також конкурентоспроможності.

Досвід минулих років дає зрозуміти, що багато вітчизняних підприємств не використовують сучасні інноваційні методи управління своїми витратами. Це спричиняє потребу у дослідженні формування дієвих систем управління витратами.

Проблематика основних підходів формування системи управління на підприємстві описана в працях видатних вітчизняних фахівців, таких як Давидович І.Є., Голов С.Ф., Гордієнко В.М., Грещак М.Г., Загородній А.Г., Карпова Т.І., Кузьмін О.Є., Мельник О.Г., Озеран В.О., та інші.

Управління витратами на підприємстві передбачає виконання всіх функцій управління, тобто функції повинні реалізовуватись через елементи управлінського процесу: прогнозування, планування, нормування, організація, калькулювання, мотивація та стимулювання, облік, аналіз, регулювання та контроль витрат. Виконання всіх функцій управління по всіх елементах – це взаємодія керуючої підсистеми на керовану підсистему. Суб'єктами управління витратами є керівники, менеджери, бухгалтери підприємства, які беруть участь у виконанні окремих функцій або елементів управління

витратами. Об'єктами управління є витрати на виробництво, реалізацію продукції (робіт).

Вивчення економічної літератури показало, що існує досить різне трактування поняття «управління витратами». Серед вчених немає однієї думки щодо визначення сутності «управління витратами». Дослідження окремих підходів до визначення цієї категорії представлено в табл. 1. [1]

Таблиця 1.

Дефініція категорії «управління витратами»

Автор	Визначення категорії «управління витратами»
І. С. Давидович	Динамічний процес, який включає управлінські дії, мета яких полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства через виконання всіх функцій, які властиві управлінню будь-яким об'єктом
Т. М. Мудра, Л. І. Чернобай, Н. Л. Калиновська	Процес цілеспрямованого формування витрат щодо їхніх видів, місць і носіїв та постійного контролю рівня витрат і стимулювання їхнього зниження
А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило	Процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат підприємства. Критерієм оптимізації є мінімум витрат, що дає змогу підприємству отримати певні конкурентні переваги на ринку збуту, вільно провадити свою цінову політику та за інших рівних умов досягти більш високих розмірів прибутку
С. Ковтун, Н. Ткачук, С. Савлук	Здійснення конкретних заходів з оптимізації співвідношення «затрати-результат», забезпечує досягнення підпорядкованих цілей шляхом регулювання процесів, що становлять господарську діяльність
А. А. Пилипенко	Система принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, заснована на використанні об'єктивних економічних законів відносно формування й регулювання витрат, забезпечення ефективного використання ресурсів і капіталу підприємства в різних видах його діяльності відповідно до стратегічних та поточних цілей розвитку
О. В. Крушельницька	Складний багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, метою яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства; система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, заснованих на використанні об'єктивних економічних законів
А. І. Ясінська	Полягає у цілеспрямованому впливові на витрати для зміни їхнього складу, структури або поведінки у зв'язку зі зміною умов виробничо-господарської діяльності підприємства
Л. М. Христенко, Р. О. Мозговий	Система, керований блок (суб'єкт управління) якої спрямовано на послідовну реалізацію функцій управління витратами за допомогою певних методів, що дозволяє регулювати чинники та управляти процесами формування витрат з метою оптимізації їх структури та рівня

Джерело: [1]

На сьогодні ефективне управління витратами – це шлях до досягнення підприємством високих економічних результатів. Це складний, багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, ціллю яких є досягнення високого економічного результату [2, с. 154].

Управління витратами на підприємстві визначає дотримання функцій, що притаманні управлінню будь-яким об'єктом: розробку, прийняття й реалізацію рішень, а також контроль за їх виконанням.

Перевагами ефективного управління витратами є:

- наявність своєчасної, достовірної та повної інформації про собівартість окремих видів продукції та їхні позиції на ринку порівняно з продукцією конкурентів;
- наявність ресурсів для гнучкого ціноутворення;
- прийняття управлінських рішень з використанням лише релевантної інформації;
- організація виробництва продукції, конкурентної щодо витрат цін. [3]

Отже, система управління витратами відіграє значну роль в налагодженні ефективного внутрішньогосподарського управління та створенні ефективного механізму планування, контролю і аналізу витрат. Привілеями ефективного управління витратами можуть виступати існування своєчасної, достовірної та повної інформації про собівартість окремих видів продукції та їхні позиції на ринку порівняно з конкурентами.

Удосконалення системи управління пропонуємо здійснювати таким чином: адаптації документообігу до обраної інформаційної системи, формування моделі управління витратами з урахуванням особистостей галузі та підприємства, а також розподілу відповідальності за формування витрат та створення механізму їх зниження. Сьогодні спостерігається застосування інформаційних технологій на ділянках управління підприємством. Значне місце в цьому процесі відіграє впровадження автоматизованої форми організації обліку, аналізу контролю витрат на підприємствах. Використання інформаційних технологій підвищує ефективність управління витратами.

Список використаних джерел

1. Шутько Т.І. Економічна сутність управління витратами підприємства / Т.І. Шутько // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2014. – №12.
2. Давидович І.Є. Управління витратами / І.Є. Давидович. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 228 с.
3. Проскурня С.С. Методичні аспекти управління витратами на підприємствах / С. С. Проскурня, Н. О. Голуб // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(4). – С. 156 – 160.

Любар О.О.

к.е.н, доцент кафедри організації обліку та звітності

Новодворська В.В.

к.е.н, доцент кафедри організації обліку та звітності

Вінницький національний аграрний університет

ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПОБУДОВУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Організація бухгалтерського обліку супроводжує створення підприємства, та забезпечує його підготовку до ефективної діяльності. Без організованого бухгалтерського обліку неможлива діяльність суб'єктів господарювання, оскільки це суперечить чинному законодавству України.

Значний внесок у дослідження теоретико-методологічних особливостей щодо організації бухгалтерського обліку внесли вчені-економісти Ф.Ф. Бутинець, Ю.І.Осадчий, Г.Г.Кирейцев, В.М.Жук, Л.К.Сук, В.В. Сопко, Н.Л.Правдюк та інші науковці. Однак наявні теоретичні та практичні дослідження у цьому напрямку стосуються в основному організації окремих об'єктів бухгалтерського обліку в конкретних галузях економічної діяльності та організаційно-правових формах господарювання. Незважаючи на значну кількість наукових праць недостатньо визначено особливості організації бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах.

Діяльність підприємств сільськогосподарського виробництва в даний час вимагає своєчасного отримання і систематизації поточної інформації про внутрішні та зовнішні процеси на які здійснює вплив чинне законодавство, що спонукає до зростання рівня ризикового ведення господарства. Організація бухгалтерського обліку – це цілеспрямована діяльність керівників підприємства по створенню, постійному впорядкуванню та удосконаленню системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів [1].

Що ж до організації бухгалтерського обліку на підприємствах України, то вона не регламентується ніякими нормативними та інструктивними документами, однак це не зменшує її значення, а лише підкреслює всю складність цієї проблеми, яку необхідно вирішувати у методологічному, науковому та практичному аспектах [2].

На організацію бухгалтерського обліку впливає велика кількість чинників: організаційно-правова форма господарювання, форма власності, розмір підприємства, вид діяльності, галузь, середньоспискова кількість працівників, рентабельність продукції тощо (табл. 1).

Ведення бухгалтерського обліку здійснюють відповідно до технологічною процесу виробництва. Це два взаємопов'язані чинники. Кожна галузь економічної діяльності має свої особливості, які впливають на організацію бухгалтерського обліку.

Таблиця 1

Фактори впливу на організацію бухгалтерського обліку

Рівні факторів	Фактори
1	2
Мікро	<ul style="list-style-type: none"> – форма власності – організаційно-правова форма господарювання – галузь і вид діяльності – основні користувачі бухгалтерської інформації та їх інтереси – розмір підприємства, обсяги його діяльності та організаційна структура – технологічний процес виробництва – рівень кваліфікації бухгалтерських працівників, їх досвід, наявність навиків управління обліком конкретного підприємства – система матеріальної зацікавленості працівників в ефективності роботи та відповідальності за виконання своїх обов’язків – розподіл праці внаслідок зростання виробництва – наявність ґрунтовних знань про підприємство, на якому організовується бухгалтерський облік – необхідність вирішення організаційних питань і подолання недоліків в обліковому процесі на підприємстві – рівень розвитку матеріально-технічної бази – стратегія фінансово-господарського розвитку – середньоспискова чисельність працівників – рентабельність продукції – організаційна структура підприємства, та наявність структурних підрозділів, особливості його діяльності, кількість і якість здійснюваних операцій – правовий статус окремих підрозділів підприємства
Макро	<ul style="list-style-type: none"> – зміна суспільно-економічних формацій – науково-технічний прогрес – механізація і комп’ютеризація облікового процесу – вимоги до ведення бухгалтерського обліку та звітності – інфляційні процеси – система оподаткування, рівень свободи дій, система нормативного регулювання – правове поле (стан господарського, податкового та бухгалтерського законодавства) – політичні, соціальні та географічні фактори – державний устрій, належність країни до геополітичних об’єднань, географічний фактор – національні традиції – розвиток економіки – ступінь участі країни в міжнародних відносинах – особливості правового регулювання бухгалтерського обліку – теоретичні концепції бухгалтерського обліку, прийняті країною – статус і рівень професійної підготовки облікових працівників – поява нових об’єктів бухгалтерського обліку – інформаційні потреби – економічна політика держави – рівень розвитку економіки та фондового ринку

Сільське господарство має такі особливості:

1) у виробництві бере участь земля. Від її якості залежить результат діяльності.

Земля передана у власність громадянам і використовується, головню, шляхом оренди. За таких умов потрібно налагодити зв'язки з власниками земельних ділянок, нараховувати і виплачувати орендну плату. Вона часто видається готовою продукцією (натурою). Бухгалтерський облік має відображати інформацію про стан нарахування орендної плати за землю та розрахунки з орендодавцями;

2) для сільського господарства характерна сезонність виробництва. Витрати здійснюються в одному звітному періоді, а готову продукцію одержують в іншому. Калькулювання собівартості продукції проводять один раз на рік станом на 31 грудня. Це зумовлює нерівномірність навантаження облікових працівників протягом року;

3) виробництво продукції здійснюється на різних площах, які не огорожені і не захищені від крадіжок. Обсяг виходу продукції наперед визначити досить складно, бо він залежить також від природних чинників (опади, сонце, заморозки, град, буревій тощо). Тому потрібно забезпечити облік і контроль діяльності у різних структурних підрозділах;

4) в сільському господарстві є низка пільг в оподаткуванні та наявність державної підтримки через дотації, ціни та інші фінансові інструменти [3].

Ці та інші чинники потрібно враховувати під час побудови організації бухгалтерського обліку в сільському господарстві. На даний момент організація бухгалтерського обліку перебуває під впливом тенденцій в світовій економіці, розширення повноважень власників в управлінні діяльністю підприємств і реалізується за допомогою такого інструменту як облікова політика.

Таким чином, ефективну організацію бухгалтерського обліку можна забезпечити лише за умови врахування в комплексі всіх чинників, від яких залежить формування облікової системи.

Список використаних джерел

1. Братчук Л.М. Сутність та основи організації бухгалтерського обліку / Л.М. Братчук // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 4. – С. 140-150.

2. Васільєва Л.М. Поняття та основні передумови раціональної організації обліку /Л.М.Васільєва, О.Г. Чепець // Інновації: практика та досвід. – 2013. - № 14. – С.31-33.

3. Шпак В.А. Система бухгалтерського обліку: організаційний аспект / В.А. Шпак // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2010. – № 6 Т. 1. – С. 243-247.

Максимча Л.В.

магістрант

Науковий керівник Гуцаленко Л.В.

д.е.н., проф.

Вінницький національний аграрний університет

КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА МІКРОРІВНІ

Середовище, в якому сьогодні доводиться працювати керівникам підприємств аграрного профілю, в тому числі віддаленість від центрів економічної і ділової активності, невпорядкованість ресурсного забезпечення, інфляційні процеси в економіці та інше спонукає їх до пошуку і оволодіння все більшими обсягами інформації. При прийнятті управлінських рішень доводиться враховувати не тільки внутрішній стан господарства, а в більшій мірі – зовнішні фактори.

Сьогодні, недооцінка організації інформаційного забезпечення може призвести до значних втрат. Тому управлінському персоналу необхідно подбати про отримання достовірної інформації, особливо про наявність та стан основних засобів, які забезпечують безперебійність виробничого процесу. Успішна діяльність підприємств залежить від якісного менеджменту та дієвості внутрішньогосподарського контролю, який забезпечує управлінський персонал достовірною, своєчасною і повною інформацією на макрорівні.

Дослідженню методології контролю присвячено праці таких українських вчених, як В.С. Бардаша, Н.Г. Виговської, Л.В. Гуцаленко, В.А. Дерія, І.К. Дрозд, Є.В. Калюги, М.М. Коцупатрого, В.Ф. Максимової, В.С. Рудницького, В.О. Шевчука та ін.. Водночас залишаються дискусійними і недостатньо дослідженими питання контролю основних засобів на макрорівні.

Контроль за використанням основних засобів полягає в розробці системи заходів, спрямованих на підвищення коефіцієнтів рентабельності і виробничої віддачі основних засобів. На основі контрольної інформації визначаються резерви ефективного використання основних засобів – зниження потреб в них за рахунок підвищення коефіцієнтів їхнього використання в часі і потужності, оскільки між цими двома показниками існує зворотна залежність.

Критеріями ефективності використання основних засобів є: рентабельність (відношення суми прибутку до середньої вартості основних засобів) та фондівіддача (відношення обсягу зробленої або реалізованої продукції до середньої вартості основних засобів). Звідси ефективність використання основних засобів є важливим фактором оптимізації собівартості продукції, що впливає на фінансовий результат діяльності підприємства [2].

Саме тому, контроль за ефективним використанням основних засобів можна розглядати як заходи щодо скорочення потреби в обсязі їхнього фінансування і підвищення темпів економічного розвитку підприємства за рахунок раціонального використання власних фінансових ресурсів.

Дискусійним залишається питання уніфікації процесу документального контролю за напрямками діяльності.

Оперативність і об'єктивність облікового процесу пов'язана з порядком документування господарських операцій. Відповідна документація є, в свою чергу, джерелом інформації під час організації контролю. Предметом контролю основних засобів є господарські операції, пов'язані з їх наявністю, рухом і використанням, а також відносини, що виникають при цьому всередині підприємств (структурних підрозділів) і за їх межами.

Метою контролю правильності віднесення активів суб'єкта господарювання до основних засобів і наявності прийнятих до обліку об'єктів основних засобів є підтвердження реальності статей балансу на підставі перевірки:

– прийнятого на підприємстві порядку проведення інвентаризації та її результатів;

– первинних бухгалтерських документів;

– даних бухгалтерського обліку за об'єктами основних засобів.

Під час здійснення перевірки стану обліку основних засобів необхідно переконатися в правильності організації аналітичного обліку: з'ясувати, чи всі основні засоби закріплені за матеріально-відповідальними особами, чи правильно проведена остання інвентаризація, які її результати та чи відображені відхилення в обліку, проконтролювати достовірність облікових даних про наявність і технічний стан основних засобів.

Під час контролю використання основних засобів перевіряється правильність: нарахування амортизації; переоцінки; відображення в обліку ремонту, модернізації, реконструкції та інших видів поліпшення.

Проведення контролю основних засобів на належному рівні сприяє виявленню внутрішніх резервів діяльності підприємств, які можуть бути використані для стабілізації та підвищення ефективності діяльності структурних підрозділів як у поточному періоді, так і на перспективу.

Всі процедури які проводяться при організації, методиці та проведенні контролю основних засобів необхідно здійснювати з урахуванням специфіки діяльності кожного господарства, що дозволить виключити вірогідність виникнення помилкового підходу при здійсненні обліку ще на стадії трактування законодавства та підвищить дієвість контролю на стадії визначення контрольних процедур, їх послідовності, а також визначення і оцінки отриманих результатів.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко Л.В. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. / Л.В. Гуцаленко, М.М. Коцупатрий, У.О. Марчук – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 496 с.

2. Сук Л., Сук П. Організація обліку необоротних активів / Л. Сук, П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. - №15-16. – 2010. – С. 49-60.

Мазур Ю.В., Свистун І.А.

Магістри

Вінницький національний аграрний університет

Науковий керівник: Правдюк Н.Л.

д.е.н., професор кафедри організації обліку та звітності

Вінницький національний аграрний університет

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах розвитку інституту приватної власності підприємство, як окремий об'єкт власності, набуває усіх властивостей товару, тобто може бути продане, передане у заставу, застраховане тощо.

Система управління вартістю підприємства передбачає використання сукупності методів, прийомів, способів та системи показників для оцінки вартості підприємства та здійснення подальшого впливу на неї, яка ґрунтується на інформації про різні аспекти його функціонування. Базовим джерелом інформації для системи управління є система бухгалтерського обліку, що в подальшому знаходить свої відображення в фінансовій звітності підприємства. Оцінка є основним елементом бухгалтерського обліку, який дає змогу отримати інформацію про майно підприємства, його зобов'язання. Саме за допомогою оцінки бухгалтерський облік реалізує свою здатність до тлумачення інформації, перетворюючи вхідний потік у певну структуровану сукупність даних. [1]

Специфічність оцінки вартості підприємства полягає у: корисності для споживача (повинно мати споживчу вартість), яка в свою чергу реалізується через використання такого специфічного товару. Тому операції, що стосуються використання підприємства як товару, потрібно оцінювати і відображати в обліку, враховуючи усю специфіку. Також важливо враховувати величину усіх факторів, які зіставляють вартість підприємства. Це потрібно для виявлення їх підпорядкованості, сили впливу на прийняття управлінських рішень.

Досліджували дану проблематику багато вчених: Ю.С. Цаль-Цалко, М. В. Корягін, М. Г. Чумаченко, І. Й. Яремко та інші провідні вітчизняні та зарубіжні науковці, однак окремі питання щодо ролі бухгалтерського обліку в управлінні вартістю підприємства потребують додаткового розгляду.

Метою дослідження є визначення ролі облікового забезпечення при управлінні вартістю підприємства.

На думку Корягіна М.В. [4], основними специфічними властивостями підприємства як товару, що впливають на відображення його вартості в системі бухгалтерського обліку, є: ініціативна поведінка керівництва підприємства; зовнішнього середовища, що стосується підприємства, вартість якого визначається; результати функціонування підприємства, що утворюються під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників.

Отже, в бухгалтерському обліку ринкова вартість підприємства є зовнішньою відносно системи обліку категорією, що співвідноситься із балансовою вартістю, яка формується на основі бухгалтерських даних. Для відображення цієї різниці в чинній системі обліку призначений рахунок 19 «Гудвіл», де відображається як позитивна різниця, що утворюється при придбанні – «гудвіл при придбанні, так і негативна – «Негативний гудвіл». Враховуючи існування відмінностей між цими двома видами вартостей, можна визначити ступінь відхилення між ними, який відображатиме рівень неадекватності чинної системи бухгалтерського обліку потребам користувачів облікової інформації стосовно вартості підприємства:

$$ВП = БВ \cdot РНСБО, (2)$$

де ВП – вартість підприємства; БВ – балансова вартість; РНСБО – рівень неадекватності чинної системи бухгалтерського обліку;

РНСБО – це перевідний коефіцієнт, який дозволяє зіставити ринкову та балансову вартість підприємства, який має значне прикладне значення. Цей показник розкриває існуючі диспропорції між поглядом на результати діяльності підприємства на основі прийнятої на підприємстві облікової методології та на основі аналізу очікувань ринку [3].

При оцінюванні вартості підприємства сумою чистих активів, корисності об'єктів на позабалансових рахунках та ділової репутації визначальним є те, що вона не дорівнює арифметичній сумі вартостей окремих об'єктів. Ця вартість коригується відповідно до ділової репутації підприємства [2].

Ю.С. Цаль-Цалко вважає, що ділова репутація підприємства – нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між ринковою ціною та балансовою вартістю активів підприємства, як цілісного майнового комплексу, що виникає у результаті використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів, послуг, нових технологій. Динамічне формування інформаційної бази бухгалтерського обліку щодо ринкової вартості підприємства передбачає взаємопов'язане дослідження її приросту в структурі економічного потенціалу. Оцінка вартості підприємства відноситься до найскладніших питань бухгалтерського обліку. Виявлення ключових чинників вартості – це також творчий процес, в якому доводиться діяти методом проб і помилок. За допомогою механічних прийомів, заснованих на наявній інформації і суто фінансових підходів, рідко вдається виявити ключові чинники вартості. Ув'язка чинників вартості з діловими рішеннями дозволяє сформулювати перелік чинників вартості, які, у свою чергу, полегшують ухвалення правильних рішень. Чинники вартості не можна розглядати у відриві один від одного. Наприклад, збільшення прибутку само по собі може суттєво збільшити вартість, але лише тоді, якщо воно буде використано на інвестування активів підприємств. З цієї причини краще аналізувати різні сценарії розвитку подій, щоб краще зрозуміти взаємозв'язок між чинниками вартості. Чинники вартості і сценарії додають управлінню вартістю реалістичність, оскільки пов'язують дії менеджерів з їх наслідками для вартості підприємства. Всі разом

ці елементи складають вартісне мислення, без якого неможливе справжнє управління вартістю. А для того, щоб управління вартістю укорінилося на підприємстві і приносило реальні результати, його повинні узяти на озброєння всі ті, хто відповідає за ухвалення рішень на всіх рівнях розвитку суб'єкта господарювання. Зрозуміло, що викладена методика оцінки ринкової вартості підприємства не завершує дослідження цього питання, оскільки першочерговим завданням є адаптація показників за українськими стандартами ведення бухгалтерського обліку до міжнародних та європейських, що забезпечить зростання інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання та їх конкурентоспроможності [5].

Н.Л. Правдюк наголошує, що загальноприйняті в бухгалтерському обліку постулати можуть змінюватися. Однак такі зміни мають бути науково обґрунтовані і враховувати специфіку розвитку національної економіки. З цього випливає необхідність у критичному аналізі наявних методологічних засобів бухгалтерського обліку та компонентів його методу з позиції їх відповідності вимогам ринкової економіки і можливостей для подальшої зміни. [6].

Ми поділяємо думки зазначених науковців. Адже розробляючи раціональну систему облікового забезпечення вартістю підприємством, досить важливо враховувати усі фактори, які будуть впливати на визначення сукупної вартості підприємства як товару.

Вважаємо, що на систему формування справедливої вартості чистих активів за балансом підприємства, корисності об'єктів на позабалансових рахунках та ділової репутації також слід звернути особливу увагу.

Ділова репутація є специфічним фактором впливу на оцінку вартості підприємства і потребує достовірного відображення цієї вартості на рахунках бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел

1. Овчарова Н.В. Бухгалтерське забезпечення управління вартістю підприємства /Н.В.Овчарова-[Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream.pdf>
2. Аналітичний огляд діяльності Української фондової біржі за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrse.kiev.ua/analytics/>. – Назва з екрана.
3. Эванс Ф. Ч. Оценка компаний при слияниях и поглощениях: создание стоимости в частных компаниях / Эванс Ф. Ч., Бишоп Д. М. ; Пер. с англ. – 3-е изд. – М.: Альпина Пабlishерз, 2009. – 332 с.
4. Корягін М. В. Бухгалтерський облік вартості підприємства як специфічного товару / Корягін М. В. // Бухгалтерський облік та аудит. - Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – № 4 (55). – 2012.
5. Цаль-Цалко Ю.С. Формування ринкової вартості підприємства в системі показників бухгалтерського обліку / Ю.С.Цаль-Цалко // Житомирський

національний агроекологічний університет. - Фінанси, облік і аналіз господарської діяльності. - 2012.

6. Правдюк Н.Л. Огляд шляхів розвитку теорії бухгалтерського обліку України у контексті міжнародного досвіду/ Н.Л. Правдюк // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – №2(88). – 2014. – С. 103-114.

Мазур Ю.В.

Магістрант

Вінницький національний аграрний університет

Науковий керівник: Гудзенко Н. М.

доцент кафедри організації обліку та звітності

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

В системі бухгалтерського обліку важливе значення відводиться належній організації синтетичного та аналітичного обліку на всіх його ділянках, що забезпечить достовірність облікових та звітних даних. Особливо актуальною ця вимога є для обліку товарно-матеріальних цінностей та коштів. В процесі здійснення облікових процедур забезпечується первинний контроль за більшістю здійснюваних операцій, але деякі явища, що впливають на залишки майна підприємства, не можна відстежити одразу. Тому для отримання фактичних даних щодо майна або розрахунків підприємства проводять інвентаризацію.

Основні аспекти та особливості проведення інвентаризації ТМЦ в своїх працях розглядали такі професори та науковці: М. Г. Белов, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, П. І. Гайдуцький, Г. І. Грінман, М. І. Карауш, Ю. Я. Литвин, В. Г. Макаров, М. З. Пізенгольц, В. К. Радостовець, Б.Ф. Усач, О. А. Шпіг та інші.

Інвентаризація – це перевірка і документальне підтвердження наявності та стану, оцінка активів та зобов'язань (майно, вклади підприємства в статутні фонди інших підприємств, розрахунки з дебіторами та кредиторами тощо) підприємства. [4].

Згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" № 996-ХІУ від 16.07.1999 р. (ст.10) підприємства для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка [1].

Згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 [2], проведення інвентаризації ТМЦ на підприємстві є обов'язковим:

- перед складанням річної фінансової звітності;
  - у разі зміни матеріально відповідальних осіб, а також у разі зміни керівника колективу (бригадира), вибуття з колективу (бригади) більше половини його членів або на вимогу хоча б одного члена колективу (бригади) при колективній (бригадній) матеріальній відповідальності (на день приймання-передачі справ) в обсязі активів, які знаходяться на відповідальному зберіганні;
  - у разі встановлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей в обсязі, визначеному керівником підприємства;
  - за судовим рішенням або на підставі належним чином оформленого документа органу, який відповідно до закону має право вимагати проведення такої інвентаризації;
  - у разі техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ) в обсязі, визначеному керівником підприємства;
  - у разі припинення діяльності підприємства в обсязі ;
  - у разі переходу на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами (на дату такого переходу);
- в інших випадках, передбачених законодавством.

Процес проведення інвентаризації підприємства, в т.ч. інвентаризації ТМЦ, забезпечується власником або уповноваженим органом (посадовою особою), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів створює необхідні умови для її проведення, формує склад інвентаризаційної комісії, визначає об'єкти періодичність та строки проведення інвентаризації, крім випадків, коли проведення інвентаризації є обов'язковим.

Інвентаризація ТМЦ проводиться повним складом інвентаризаційної комісії (робочої інвентаризаційної комісії) та у присутності матеріально відповідальної особи (МВО), яка не включається до складу інвентаризаційної комісії для перевірки активів, що знаходяться у неї на зберіганні. До складу робочих інвентаризаційних комісій включаються представники апарату управління, бухгалтерської служби та досвідчені працівники підприємства, які знають об'єкт інвентаризації, ціни та первинний облік [5].

При зберіганні ТМЦ у різних ізольованих приміщеннях в однієї МВО інвентаризація проводиться послідовно за місцями зберігання. Після перевірки цінностей вхід до приміщення пломбується і комісія переходить у наступне приміщення. Інвентаризаційні описи складаються окремо на ТМЦ, що перебувають у дорозі; відвантажені товари і цінності, що не оплачені у строк покупцями; та ті, що перебувають на складах інших підприємств. В інвентаризаційному описі обов'язково вказують: номер по порядку; назву цінностей, їх фактичну кількість, а в бухгалтерії проставляють ціну і суму.

На ті матеріальні цінності, які вже пройшли підрахунок, члени робочої комісії прикріплюють інвентаризаційний ярлик (ф. №Інв-2)

Результати інвентаризації ТМЦ відображаються в Інвентаризаційному описі товарно-матеріальних цінностей за ф. №Інв-3. Результати інвентаризації

ТМЦ, що перебувають у дорозі, відображаються в Акті інвентаризації матеріалів і товарів, що перебувають у дорозі (ф. №Інв-6), який заповнюється в одному примірнику на підставі документів, що підтверджують це.

У випадках коли проведення інвентаризації є обов'язковим, інвентаризації підлягають також матеріальні цінності, що не належать підприємству, але облік яких ведеться на позабалансових рахунках (п. 5 Інструкції №69). Для оформлення результатів інвентаризації таких цінностей використовується Інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей, прийнятих (зданих) на відповідальне зберігання (ф. №Інв-5).

Розбіжності фактичних даних з даними, відображеними в бухгалтерському обліку, стосовно ТМЦ відображаються у Звіряльній відомості результатів інвентаризації товарно-матеріальних цінностей (ф. №Інв-19)[3].

У бухгалтерії фактичні залишки матеріальних цінностей, зафіксовані в описах, порівнюють з даними бухгалтерського обліку і виявляють надлишки або нестачу цінностей (якщо вони мали місце). Матеріальні цінності, щодо яких виявлено розбіжності з даними бухгалтерського обліку, записують в Звіряльну відомість, а матеріально відповідальні особи повинні дати інвентаризаційній комісії письмові пояснення щодо причин їх виникнення.

Для обліку відображення результатів інвентаризації призначені субрахунки: 375 "Розрахунки за відшкодування завданих збитків" - для відображення нестачі матеріальних цінностей за рахунок винних осіб; 74 "Інші доходи" - для відображення надлишків матеріальних цінностей при проведенні інвентаризації; 07 "Списані активи" - для відображення збитків, коли винні особи не встановлені, справи знаходяться в слідчих органах[4].

Отже, дослідивши актуальність даного питання, можна зробити висновок, що інвентаризація є одним із невід'ємних елементів бухгалтерського обліку та фінансово-господарського контролю. Вона проводиться згідно визначених процедур та законодавчо-нормативної бази. Процес інвентаризації на підприємстві необхідно в першу чергу організувати на належному рівні, забезпечити контроль за її здійсненням та відображенням результатів. Дотримання процедури інвентаризації сприятиме посиленню контролю за збереженням та ефективним використанням ТМЦ, підвищенню рівня відповідальності матеріально-відповідальних осіб.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" № 996-ХІУ від 16 липня 1999 р.
2. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 – № 879
3. Інвентаризація: організація та порядок проведення / Суть справи. Бухгалтерський облік // Дебет-кредит : [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dtkk.com.ua/show/1cid04269.html>

4. Кушнар'ов І. Інвентаризація: нюанси проведення і відображення в обліку / І. Кушнар'ов // Видання "Платник податків" 1 (25) : [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://kushnarov-ab.com.ua/ru/?p=174>

5. Семенюк Л. Порядок проведення інвентаризації виробничих запасів та відображення її результатів в обліку / Л. Семенюк : [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/456>

Марченко С.О.

Студентка

Науковий керівник: Плахтій Т.Ф.

доцент кафедри організації обліку та звітності
Вінницький національний аграрний університет

ОЦІНКА ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

На сьогоднішній день виробничі запаси відіграють чи не найважливішу роль на кожному підприємстві. Без наявності складу, структури виробничих запасів неможливо уявити процес виробничої діяльності. Для обліку виробничих запасів важливою передумовою є їх оцінка. Вона має вагомий вплив на визначення собівартості продукції.

Кожний суб'єкт господарської діяльності самостійно визначає метод нарахування оцінки виробничих запасів при їх надходженні та вибутті. Оцінка виробничих запасів залежить від їх подальшого використання, тобто може утримуватись для власних потреб або для її реалізації.

Оцінка - це перетворення об'єктів бухгалтерського обліку в вартісний вигляд в грошовій одиниці для відображення їх загальної вартості в цілому по підприємству[4].

Різні автори трактують поняття «оцінка» по різному.

На думку Р. Л. Хом'яка, оцінка - це відображення об'єктів бухгалтерського обліку в єдиному грошовому вимірнику з метою узагальнення їх в цілому на підприємстві.

Н. О. Ромашевська підкреслює, що оцінка виробничих запасів підприємства зумовлена необхідністю узагальнення об'єктів бухгалтерського обліку в єдиному грошовому вимірнику.

Н. М. Малюга розглядає оцінку виробничих запасів як один з елементів бухгалтерського обліку, маючи на увазі, що в ньому відбиваються лише факти, які отримали грошову оцінку[5].

На сьогодні оцінка вибуття запасів у разі відпуску матеріалів у виробництво, продажу або ін. згідно з П(С)БО 9 здійснюється за одним із таких методів:

- ідентифікованої собівартості одиниці запасів;

- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних затрат;
- ціни продажу[1].

Оцінка виробничих запасів при надходженні за первісною вартістю здійснюється за такими методами:

- придбані за плату;
- виготовляються власним силами підприємства;
- внесені до статутного капіталу підприємства;
- одержаних підприємством безоплатно;
- придбаних у результаті обміну на подібні запаси;
- придбані в обмін на неподібні запаси[4].

Не зважаючи на те, що на даний момент існує достатньо методів вибуття запасів, Лишиленко О. В. запропонував ще 2 методи : ЧІФО - (cheapest – in – first - out) тобто «найнижча ціна в – перший із» та ЕІФО - (expensive – in – first - out), тобто «найвища ціна в – перший із», висловлюючи думку, що використання на практиці лише зазначених методів оцінки вибуття виробничих запасів в системі управлінського обліку не в повній мірі забезпечує керівництво підприємств необхідною інформацією в системі оптимізації ціноутворення на власну продукцію, роботи і послуги, та визначення точки беззбитковості. Оцінка вибуття запасів за методом ЧІФО базується на припущенні, що першими відпускаються запаси з найнижчою ціною (продажу та іншому вибутті).

В основу методу ЕІФО закладено принцип протилежний методу ЧІФО. Оцінка вибуття запасів за методом ЕІФО базується на припущенні, що з початку вибувають запаси з найвищою ціною, які першими відпускаються у виробництво (продажу та іншому вибутті).

Лишиленко О. В. вважає, що досить ефективним метод ЧІФО може бути, коли на виробництві відбувається виготовлення декількох видів продукції, які реалізуються за різними цінами. За таких умов, запаси, що мають найбільшу ціну можна включити до собівартості тієї продукції, яка має найбільший попит на ринку, а до іншої продукції включити запаси лише з найнижчою ціною, що дасть можливість мінімізувати ціну її реалізації і зберегти позицію продукції підприємства на ринку [2].

П.В. Павлов зазначає, що при виборі варіанта оцінки запасів, котрі вибули, до уваги слід приймати широкий спектр факторів: рівень інфляції, фінансовий стан підприємства, умови реалізації, ціноутворення, вимоги податкового законодавства тощо [3].

На нашу думку, кожний метод має свої переваги і недоліки. Важливо не кількість методів оцінки виробничих запасів, і їх позитивний вплив при прийнятті рішень щодо ціноутворення на вироблену продукцію. Я погоджуюсь з думкою вчених, але вважаю, що кожне підприємство повинно самостійно обрати для себе найпростіший і найдоцільніший у застосуванні метод оцінки виробничих запасів. Підприємства повинні з точки зору оподаткування

враховувати всі як позитивні, так і негативні наслідки використання кожного окремого методу оцінки вибуття виробничих запасів.

Список використаних джерел

1. П(С)БО 9 «Запаси» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 року № 246: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

2. Лишиленко О. В. Напрямки покращення методів оцінки списання виробничих запасів в системі аналізу беззбитковості виробництва продукції аграрних підприємств / О. В. Лишиленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>

3. Павлов П. В. Особливості використання різних методів оцінки запасів / П. В. Павлов // Научно-технический сборник «Коммунальное хозяйство городов». – Х. : Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. А. М. Бекетова, 2004. – № 56. – Серія «Економічні науки». – С. 217–224.

4. Плахтій Т.Ф. Порядок оцінки запасів: проблеми та шляхи їх вирішення/ Т.Ф. Плахтій // Таврійський державний агротехнологічний університет: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [file:///C:/Users/Администратор/Downloads/znptdau_2013_2\(3\)_35.pdf](file:///C:/Users/Администратор/Downloads/znptdau_2013_2(3)_35.pdf)

5. Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік в Україні / Р. Л. Хом'як. — Львів : Інтелект-Захід, 2007. - 305 с

Материнська О.А.

к.е.н, ст. викладач

Вінницький національний аграрний університет

ЗНАЧЕННЯ ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА

Україна, маючи величезні потенційні можливості, може розвивати зернову галузь, забезпечуючи внутрішні потреби, та збільшувати конкурентоспроможність вітчизняного зерновиробництва на зовнішньому ринку.

Наявність і необхідність вирішення зазначених проблем підтверджують актуальність проведеного дослідження, адже питання, пов'язані з формуванням і розвитком зернового ринку, з огляду на зміни у аграрній галузі як середовища формування ринкових взаємодій, потребують наукових досліджень та розробки пропозицій з їх розв'язання.

Збільшення обсягів виробництва продукції — головний напрям зміцнення економіки будь-якого підприємства. Основним завданням у зерновому господарстві є забезпечення більш повного задоволення зростаючих потреб населення в продуктах харчування, а тваринницьку галузь — в кормах.

Україна завдяки сприятливим агрокліматичним умовам має один з

найбільших у світі потенціалів для розвитку агропромислового комплексу (АПК), як у галузі рослинництва та продуктів його переробки, так і у сфері тваринництва та виробництва м'ясопродуктів, та птахівництва. Тож слід намагатися реалізувати цей природний та людський потенціал. Знайти своє місце в світовому виробництві з залученням наукових досягнень різних напрямів [3].

Перспективи зернопродуктової галузі оптимістичні, за умови розширення зовнішніх ринків збуту продукції і підвищення ємності внутрішнього ринку за рахунок активізації розвитку галузі тваринництва, а також розбудови сучасної переробної промисловості. Світові тенденції задоволення потреб населення у продовольстві засвідчують необхідність збільшення виробництва зерна, а в Україні значний потенціал.

За останні роки в Україні спостерігається тенденція до збільшення валового збору зернових культур. Відзначається значне збільшення попиту на ринку фуражної кукурудзи, що в свою чергу призводить до збільшення виробництва даного виду зернових.

Основними факторами, що сприяли цьому, є наукові досягнення селекціонерів щодо створення високоурожайних та ранньостиглих гібридів кукурудзи з високою вологовіддачею, що поряд із кліматичними змінами сприяли зростанню урожайності та розширенню ареалу її вирощування [4].

В основі перспектив подальшого розвитку зернової галузі України повинна складатися всебічна оцінка внутрішнього потенціалу та можливість його нарощування і використання в майбутньому з урахуванням впливу різних факторів. Протягом останніх років склалася тенденція зменшення чисельності великої рогатої худоби і свиней.

Це пов'язано з багатьма чинниками, а саме: нестабільною ціновою політикою, відсутністю державної підтримки сільгоспвиробників, несприятливі умови для вирощування ВРХ і свиней та ін. [2]

Процес формування національного ринку продукції зернової галузі в умовах глобалізації поки що перебуває на стадії становлення, а тому цей ринок ще далеко не повною мірою забезпечує виконання покладених на нього функцій і завдань, а саме баланс попиту та пропозиції, підвищення прибутковості сільськогосподарських виробників, вирішення соціальних і екологічних проблем галузі.

Концептуальною основою прогнозування розвитку вітчизняної зернової галузі, на думку вчених-аграріїв, є припущення, що зернова галузь у майбутньому має посісти пріоритетне місце в економіці держави. Адже рівень виробництва зерна повинен задовольняти потреби внутрішнього ринку і забезпечувати ріст експортного потенціалу.

Основною причиною занепаду тваринницьких галузей є значне зменшення валового виробництва кормів у господарствах всіх категорій, погіршення структурного складу фуражних фондів, зниження рівня кормозабезпеченості тварин. Значно зменшилась частка концентрованих кормів, особливо

комбікормів. Для ефективного розвитку тваринництва в кожному сільськогосподарському підприємстві повинна бути науково обґрунтована стабільна кормова база, основою якої є власне кормовиробництво. Оскільки подальше розширення площ під кормовими культурами є проблематичним, то надзвичайно важливим питанням інтенсифікації кормовиробництва на сучасному етапі є оптимізація структури кормової площі, виробництва і використання кормів [1].

Оптимізація ринку зерна дасть змогу зменшити імпорт неякісної тваринницької продукції.

При цьому, головним завданням держави є сприяння підвищенню ефективності вирощування сільськогосподарських культур та активна фінансова участь у модернізації, реконструкції та технічному переозброєнні діючих і створенні нових виробничих потужностей.

Список використаних джерел

1. Гачкова В.В. Розвиток тваринництва в Україні через призму збалансованого використання ринку зерна / В.В. Гачкова, О.Р. Жидяк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.8 – С. 137-143.

2. Материнська О.А. Стратегія розвитку виробництва зерна кукурудзи в умовах Вінниччини / О.А. Материнська // Збірник наукових праць «Економічний простір» №56/1 - Д.: 2011. – С. 68-74.

3. Цар Г. В. Основні тенденції та перспективи розвитку харчової промисловості в Україні / Г.В. Цар // Науковий вісник НЛТУ України. - 2010 р. - № 20.13. - с. 262-268.

4. Шпичак О.М. Оптимізація ринку зерна України та її результативність / О.М. Шпичак, О.В. Боднар // Міжнародний науково-аналітичний журнал Моніторинг біржового ринку - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://memjournal.agrex.gov.ua/optimizatsiya-rinku-zerna-ukrayini-ta-yiyi/>

Подоляничук О.А.

завідувач кафедри економіки та аналізу
к.е.н., доцент економічного факультету
Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА – СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Весь процес підготовки та відображення інформації про майновий та фінансовий стан підприємства являє собою систему бухгалтерського обліку. Відповідно, за законодавством, методика ведення обліку передбачає формування облікової політики, як елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності підприємства.

Питання розробки облікової політики для цілей обліку, її нормативного регулювання, порядку формування, документування та реалізації на підприємстві постійно знаходяться в полі зору вчених, зокрема Барановської Т.В., Житнього П.Є., Колос І.В., Кулик В.А., Щирби М.Т. та інших. Вагомі дослідження суті облікової політики як інструменту управління економічною безпекою компанії проведено Лахановою Н.О. [1]. Як інструмент управління оподаткуванням облікову політику характеризує у своєму дослідженні Мулик Т.О. [2]. Не зменшуючи важливості наукових досліджень вчених, питання облікової політики як складової інформаційного забезпечення системи управління підприємства залишаються не висвітленими.

В науково-методичній літературі зустрічаються різні тлумачення сутності облікової політики, проте всі вони наближені до чинного законодавства. Різноманітність точок зору науковців свідчить, з одного боку, про складність цього питання, з іншого про відсутність системного підходу до його розв'язання [4, с. 855].

На нашу думку, вдалим є формулювання Лаханової Н.О., що облікова політика – це сукупність принципів, методів та процедур, що використовуються цілісною системою обліку в процесі його ведення, а також складання всіх форм звітності з метою створення інформаційних передумов для ефективної реалізації всіх управлінських функцій і задоволення потреб всіх зацікавлених користувачів в об'єктивній обліковій інформації. Автор зазначає, що облікова політика має бути інструментом, який забезпечує оптимальну побудову всіх облікових підсистем, що спрямовані як на формування фінансової, так і податкової, і управлінської інформації. На думку автора, основну мету облікової політики в такому контексті можна розмежувати на підцілі, зокрема відносно фінансової звітності метою є якісне представлення інформації у фінансовій звітності, підвищення економічної стійкості за рахунок застосування таких методів обліку, що зменшують фінансові ризики; відносно управлінської – представлення своєчасної і релевантної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень і забезпечення на підставі цього зниження підприємницьких, господарських та інших ризиків; відносно податкової – представлення достовірної інформації з метою зниження податкових ризиків і оптимізації суми податкових платежів з урахуванням консенсусу інтересів підприємства і державних інститутів [1].

На думку Г.М. Давидова, облікова політика й організація бухгалтерського обліку повинні стати відправною точкою не лише для складання фінансової звітності, а й для використання даних під час планування діяльності, для аналізу і контролю підприємства в періодах між складанням фінансової звітності [3, с. 156].

Слушною є думка Мулик Т.О., що облікова політика як інструмент управління підприємства має виконувати такі функції:

– інформаційну, яка проявляється при аналізі форм фінансової звітності зовнішніми та внутрішніми користувачами;

– захисну, при аудиторських і податкових перевірках, вирішенні судових спорів тощо;

– регулюючу, яка направлена на коректне відображення господарських процесів і зниження трудомісткості облікового процесу [2, с. 1009].

Проведені дослідження підтверджують те, що інформаційним забезпеченням є систематизована сукупність достовірної, доречної та достатньої інформації, яка зафіксована в первинних та зведених документах, і може бути використана як джерело доказовості фактів господарських операцій... В складі інформаційного забезпечення можуть бути не лише носії інформації (документи, рахунки, звітність), а й законодавчі та нормативні акти, які регламентують законність здійснення господарських операцій [5, 111].

Тому, можна стверджувати, що, затверджена наказом чи іншим розпорядчим документом, облікова політика займає лідируючі позиції в системі інформаційного забезпечення управління підприємством, оскільки виступає внутрішнім нормативним документом. Вона є інструментом впливу на формування інформації про виробничо-господарську діяльність підприємства.

Список використаних джерел

1. Лаханова Н.О. Облікова політика як інструмент управління економічною безпекою компанії / Н.О. Лаханова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2467/1/.pdf>
2. Мулик Т.О. Облікова політика як інструмент управління оподаткуванням / Т.О. Мулик // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №4. – С. 1007-1012
3. Облікова політика: [навчальний посібник] / за ред. Г.М. Давидова. – К.: Знання, 2010. – 479 с.
4. Подолянчук О.А. Облікова політика підприємства – об'єкт чи джерело інформації аудиту / О.А. Подолянчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №7. – С. 855-859
5. Подолянчук О.А. Система інформаційного забезпечення контролю нерухомості / О.А. Подолянчук // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія Економічні науки / Редколегія: Калетнік Г.М. (Головний редактор) та інші. – Вінниця: ВНАУ, 2012. – Випуск 2 (64). – 223 с. – С. 108-112

Прутська Т.Ю.

асистент

Вінницький національний аграрний університет

Воробйова С.С.

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Головна особливість управління підприємством за сучасних умов полягає в необхідності забезпечити швидку адаптацію підприємства до змін його бізнес-середовища при максимально можливому врахуванні запитів і задоволенні потреб потенційних споживачів. Отримання прибутку має розглядатися виключно як результат ефективного функціонування такої управлінської системи.

Кожного дня можна спостерігати зміни не лише в державі як комбінованого апарату управління, а й у підприємствах, як однієї із ланок, яка забезпечує стійке економічне становище кожної країни.

Якщо мова йде про удосконалення системи управління підприємницької діяльності, то варто звернути увагу на основні проблеми в обліково-аналітичному, контрольному та економічному забезпеченні підприємництва.

Обліково-аналітичне забезпечення присутнє на будь-якому підприємстві, що веде бухгалтерський облік згідно із законодавством країни, але нерідко рівень такого забезпечення не є достатнім для управління.

Основними функціями обліково-аналітичного забезпечення системи управління як частини інформаційно-аналітичного забезпечення є:

- інформаційна - забезпечення системи управління інформацією про діяльність підприємства внутрішніх і зовнішніх користувачів;
- облікова - відображення фактів господарської діяльності підприємств;
- аналітична - здійснення на підставі первинних аналітичних даних економічного аналізу діяльності підприємств [1].

В свою чергу, контрольне забезпечення полягає в розробці норм функціонування системи і узгодження з плановими завданням, виявленні відхилень від норм функціонування, порівнянні фактичних показників з їх плановими значеннями, здійсненні необхідного впливу на людей, які мають відношення до контрольної ситуації, прийняття рішень [2].

Одним із основних секторів системи управління є економічне забезпечення, яке має сформувані нові підходи для підприємств щоб досягти конкурентних переваг на цільових ринках.

Економічне управління пов'язане із вирішенням проблем забезпечення високоєфективної діяльності підприємства та створення передумов для його розвитку і передбачає здійснення системного аналізу господарської діяльності підприємства, обґрунтування найважливіших параметрів його стійкого

функціонування (обсягів виробництва продукції, форми організації виробництва, цін на продукцію підприємства, варіантів його матеріально-технічного забезпечення, внутрішніх нормативів використання різних видів ресурсів, планування та розподілу прибутку, резервів підвищення ефективності діяльності, інвестиційних проектів та ін.) [3].

Проаналізувавши основні складові системи управління підприємством, можна виділити наступні проблеми його забезпечення:

- відсутність дешевої і ефективної системи автоматизованого управління підприємством;
- відсутність правильної інтерпретації та систематизування отриманої первинної інформації;
- недостатність постійного оновлення інформації;
- трудомісткість аналізу наявних ресурсів для прийняття поточних рішень;
- не розроблена методика оцінки якості облікового циклу та процесу аналітичної обробки облікової інформації;
- недостатність фінансових можливостей для формування якісного управлінського потенціалу;
- низький рівень фінансового ринку;
- високий рівень бюрократичних процедур;
- не встановлений порядок генерування, необхідної управлінню, кількості даних у системі обліку та порядок подальшої трансформації облікових даних у аналітичну інформацію;
- низька оперативність надання інформації підрозділам та керівникам, що здійснюють планування для можливого подальшого коригування планових показників.

Отже, однією із головних проблем діяльності підприємств залишається апарат управління, який забезпечує необхідний рівень розвитку і як наслідок отримання максимального прибутку підприємством. Саме удосконалення обліково-аналітичного забезпечення з використанням сучасних методів обробки і інтерпретації даних дозволить якнайшвидше вносити корективи при стратегічному плануванні, а отже якнайшвидше пристосуватись до умов ринку.

Список використаних джерел

1. Безродна Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення підприємством: визначення сутності і поняття / Т.М. Безродна // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2008. – №10. – Ч.2. – С. 58–62.
2. Лігоненко Л. Концептуальні засади управління підприємством/ Л.Лігоненко// Вісник КНТУ. – 2013 . – № 3. – С. 5–16.
3. Сергєєва О.Р. Організаційно-економічне забезпечення конкурентоспроможності торговельного підприємства / О.Р. Сергєєва // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 2. – С. 204–210

Полятикін С.О.

аспірант

Сумський національний аграрний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНВЕСТУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку економіки України досить важливу роль відіграє ресурсний потенціал підприємства, який представляє сукупність матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, включаючи здатність робітників підприємства ефективно використовувати названі ресурси для виконання місії, досягнення поточних та стратегічних цілей підприємства.

Питання управління діяльністю підприємств на основі інформаційної бази яка формується на підприємстві є актуальними на сьогоднішній день. Перспективи розвитку економіки багато в чому обумовлюється станом основних виробничих фондів і можливостями їх відновлення. Важливим джерелом коштів для довгострокових капіталовкладень є амортизаційні відрахування на повне відновлення виробничих потужностей. В теперішніх умовах, в яких перебуває Україна, державна амортизаційна політика є важливим інструментом активізації інвестиційної діяльності підприємств реального сектору економіки. Раціональні моделі відшкодування (амортизації) основного капіталу заохочують підприємців до збільшення амортизаційних відрахувань.

Податковий Кодекс України відображає, що амортизації підлягають: витрати на придбання основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності; витрати на самостійне виготовлення основних засобів, вирощування довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності; витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів; капітальні інвестиції, отримані платником податку з бюджету, у вигляді цільового фінансування на придбання об'єкта інвестування (основного засобу, нематеріального активу) за умови визнання доходів пропорційно сумі нарахованої амортизації по такому об'єкту відповідно до статті 137 цього кодексу; сума переоцінки вартості основних засобів та інше [1].

Зарубіжний досвід показує, що раціональна відтворювальна політика базується не тільки на відносно коротких строках служби основних фондів (які, до речі, встановлюються не жорстко, а в діапазоні, як правило, $\pm 20\%$), але й гнучкій та ліберальній системі нарахування амортизації. Така система забезпечує максимально рівноправні відносини між підприємствами та державою. Перші обирають найбільш прийнятний для них режим відрахувань у межах встановленого діапазону; друга – встановлює цей діапазон, узгоджуючи інтереси бюджетної та інвестиційної політики.

Проблема обліку та аналізу амортизаційних відрахувань [2] удосконалення державної амортизаційної політики [3], її вплив на формування бюджету держави, та на привабливість інвестиційних проектів є предметом багатьох досліджень як вітчизняних вчених так і науковців інших країн. Але, на наш погляд, це питання потребує додаткового вивчення.

При розгляді питання реформування державної амортизаційної політики край важливо поділення поняття амортизації на економічну (бухгалтерську), що застосовується при розрахунку економічних показників, та складанні бухгалтерських звітів, і податкову, яка застосовується при визначенні бази оподаткування. Економічна амортизація як така, що більше відповідає реальним параметрам споживання і адекватного відтворення основного капіталу, має відноситися на витрати виробництва. Податкова амортизація, відбиваючи бажані строки списання основних фондів, може істотно перевищувати економічну. Вона вплине лише на зменшення оподаткованої частини прибутку підприємств, але оскільки це практично матиме вигляд податкової пільги, то ці суми повинні відповідати обсягам інвестицій у звітному податковому році [4].

На сучасному етапі реконструювати податкову амортизаційну систему України, на нашу думку, доцільно шляхом законодавчого встановлення прийнятого діапазону амортизаційних норм і розширення прав підприємств щодо обрання конкретних строків списання у межах такого діапазону. Необхідно, щоб правила нарахування амортизації, затвердженні для цілей оподаткування, створювали максимально сприятливі умови для повернення авансованих підприємствами коштів. При цьому метод амортизації повинен обиратися самим підприємством, а норми розраховуватися централізовано. Нецільове використання амортизаційних відрахувань не тільки пов'язано з дефіцитом обігових коштів на підприємствах, хоча цей фактор має місце, а головне – у відсутності загальнодержавної амортизаційної політики.

На нашу думку, запропонована державна податкова амортизаційна політика дозволить підприємствам вільно вибирати і використовувати найбільш вигідний метод нарахування амортизації, що забезпечить поступове фінансове оздоровлення і зростання інвестиційної активності.

Список використаних джерел

1. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755 – VI [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб – сайт. – Режим доступу. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Безуглий А.А. Про вилучення амортизаційних відрахувань та деякі аспекти концепції державної амортизаційної політики / А.А. Безуглий // Економіка, фінанси, право. – 2000.-№1. – С.13 – 19.
3. Боброва О.Г. Амортизаційна політика у відтворенні основних засобів / О.Г. Боброва // Економіка АПК. – 2000. – №4. – С.54-61
4. Бутко М. Проблеми реалізації інноваційної моделі розвитку економіки на регіональному рівні / М. Бутко // Економіка України. – 2012. – №11. – С.11 – 15

Потапова І.В.,

магістр

Вінницький національний аграрний університет

Науковий керівник: Настенко М. М.,

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних ринкових умовах діяльність суб'єктів господарювання характеризується усе більшим нарощуванням структури ресурсів, що зумовлено зростанням масштабів діяльності та ускладненням стратегії розвитку підприємства. Основу ефективного функціонування будь-якого підприємства на ринку створює раціональне використання матеріальних ресурсів. Швидкі економічні перетворення, політична невизначеність, посилена конкуренція, обмеженість ресурсів потребують пошуку нових шляхів до управління матеріальними ресурсами, ключову позицію у структурі яких посідають виробничі запаси. Саме це і визначає актуальність дослідження.

Формування та використання виробничих запасів в діяльності підприємств впливають на процес прийняття рішень, щодо їх стратегічного розвитку і забезпечують позитивні кінцеві результати діяльності. Проблеми оцінки рівня забезпеченості підприємств запасами та визначення ефективності їх використання є актуальними також з позиції прийняття управлінських рішень.

Управління являє собою процес цілеспрямованого, систематичного та безперервного впливу підсистеми, що керує на підсистему що керується за допомогою загальних функцій управління, що створює замкнений та постійно повторюваний управлінський цикл [4]. Ці загальні функції можуть ототожнюватись з окремими етапами процесу управління, а саме: аналіз, планування, організація, облік, контроль та регулювання.

Облік та аналіз є важливими функціональними компонентами системи інформаційного забезпечення підприємства. Бухгалтерський облік дозволяє акумулювати достовірну інформацію про стан запасів на підприємстві в системі управління. Аналіз – функція, яка за допомогою аналітичних і економіко-математичних методів досліджує наявність, структуру, динаміку економічних показників, вивчає ефективність їх використання, розглядає вплив різних факторів на фінансовий стан підприємства. Налагоджені взаємозв'язки між відповідними системами дозволять уникнути проблемних ситуацій при управлінні запасами та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Суть обліково-аналітичного забезпечення полягає в тому, що це система збору, обробки, узагальнення подання та аналізу фінансової інформації, здійснення облікових та аналітичних процедур в режимі реального часу, виявлення відхилень від запланованих показників і використання отриманих

результатів для прийняття ефективних управлінських рішень [1]. Облікова та аналітична інформація є ядром інформаційного забезпечення обліково-аналітичної системи управління, об'єднуючи всі господарські процеси та забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів будь-якого підприємства.

Необхідність організації ефективного обліково-аналітичного процесу управління саме виробничих запасів об'єктивно обумовлена такими чинниками як [2]:

- невчасне забезпечення виробництва необхідною сировиною і матеріалами, що викликає збоїв та простої на підприємстві і як наслідок невиконання договірних зобов'язань перед покупцями і замовниками
- надлишкове накопичення запасів на складах підприємства;
- псування запасів і неможливість їх подальшого використання у технологічному процесі, тощо.

Зазначені чинники, обґрунтовують застосування різних підходів до управління виробничими запасами, які, у свою чергу, визначають різні способи організації обліково-аналітичного процесу.

Організація на підприємствах системи обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами передбачає:

1. Розробку практичних методик аналізу стану, руху, якості та раціональності використання запасів, під впливом специфіки діяльності підприємства, особливостей його виробничої та організаційної структури;

2. Модернізація існуючої системи організації обліку таким чином, щоб вона забезпечувала високоефективне виконання аналітичних та контрольних функцій системи управління підприємством.

В діяльності будь-якого підприємства завжди існує низка проблем, які пов'язані з управлінням запасами. До них належать:

- збереження платоспроможності підприємства, яке полягає в управлінні запасами й потоками фінансових джерел;
- управління рівнем і оборотом фінансових коштів відносно запасів;
- управління запасами, щодо їх зберігання і використання;
- відсутність необхідної інформації про витрати на придбання й зберігання запасів та проблеми щодо їх розподілу, що впливає на вартість запасу і на визначення фінансового результату, і відповідно прийняття управлінських рішень;
- збереження оптимальних розмірів, структури запасів та постійний моніторинг за надлишковими виробничими запасами;
- проблеми автоматизації обліку щодо виробничих запасів, тощо.

Практика доводить, що процес управління запасами є доволі трудомісткою діяльністю. Тому не дивно, що на багатьох підприємствах виникають певні недоліки, а на деяких - і недбалість в процесі управління запасами, що веде до великих їх втрат. Тому можна виділити наступні напрямки вдосконалення управління виробничими запасами на підприємствах:

- Впроваджувати нові прогресивні системи управління виробничими запасами, удосконалення системи автоматизації обліково–аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів, оскільки успішне функціонування підприємств залежить, перш за все, не тільки від вдосконалення внутрішньогосподарської діяльності взагалі, а і від того, наскільки розвинута система автоматизації їхньої діяльності;

- Вдосконалення процесу нормування шляхом встановлення науково обґрунтованих норм та нормативів; удосконалення структури матеріальних витрат шляхом освоєння нової техніки і технології виробництва;

- Уніфікація механізмів бухгалтерського і податкового обліку запасів;

- Чітка організація обліково–контрольних процедур руху запасів підприємств (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів).

- Поліпшення організації постачання, в тому числі через встановлення чітких договірних умов постачання, ретельного вибору постачальників, налагодженої роботи транспорту;

- Організація ефективної інфраструктури господарства, шляхом раціонального використання запасів та контролю за їх витрачанням.

Покращення кадрового забезпечення шляхом умілого відбору та розстановки кадрів з питань матеріально–технічного забезпечення.

- Вдосконалення первинних документів з руху матеріальних цінностей.

Окремого питання заслуговує методика оцінювання запасів, що притаманна сучасній вітчизняній обліковій системі. Варіативність методів оцінки зумовлена функціями бухгалтерського обліку для конкретного підприємства та потребами користувачів бухгалтерської звітності. Найбільш гостро проблеми оцінки проявляються в процесі формування облікової політики оскільки при вартісному вимірюванні об'єктів обліку необхідно обрати найбільш оптимальні методи оцінки, проаналізувавши при цьому її вплив на вартість майна і зобов'язань, фінансові результати суб'єкта господарювання [3].

Застосування справедливої вартості є неоднозначним для суб'єктів господарювання, що зобов'язані оприлюднювати звітні дані, підтверджувати їх аудиторськими висновками. Викривлення звітної інформації, що базується на даних обліку, значно ускладнює управлінський процес. Оцінка за так званою справедливою вартістю може використовуватися для оцінки ситуації керівництвом і власниками фірми, але як додаткова міра, в окремих формах управлінської звітності для пояснення окремих явищ і процесів, що враховують специфіку діяльності підприємства (його структурних підрозділів) та дозволяє розкрити об'єкт оцінки одночасно з різних позицій (як об'єкт фінансових інвестицій, як об'єкт застави тощо). Розмір власного капіталу суб'єкта господарювання, який застосовує справедливую оцінку активів, може виявитися штучно завищеним [3].

Виходячи з принципу обачності та нарахування і відповідності доходів та витрат, на результат господарської діяльності прямим чином впливає метод списання запасів, швидкість їх обороту, розподіл витрат між вартістю активів та собівартістю готової продукції, що реалізується.

Специфічною ознакою використання оцінки є те, що національними П(С)БО передбачається альтернатива вибору варіантів оцінювання, які відповідно можуть мінятися в процесі зміни облікової політики підприємства.

Підсумовуючи результати слід наголосити на особистій відповідальності суб'єктів за процес формування облікової політики в частині застосування методів оцінок, які в подальшому впливають на вартість активів, склад витрат та фінансові результати. При виборі методів оцінки як в цілому по підприємству, так і зокрема для запасів, - ще на етапі організації обліку варто врахувати, що оцінка за справедливою вартістю може призвести до облікових парадоксів (викривлення облікової та звітної інформації). Тому пріоритетна роль має бути віддана оцінці за історичною собівартістю, а справедливу вартість має розглядатися як доповнення до інших способів оцінок.

Отже, виробничі запаси є вагомим частиним оборотних активів підприємства, вони займають важливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі матеріальних витрат підприємств різних сфер діяльності при визначенні фінансового результату господарської діяльності підприємства та при оприлюдненні інформації про його фінансовий стан. Раціональне управління запасами передбачає створення оптимального їх рівня, який би забезпечував безперервність виробничого процесу при мінімальних витратах на їх вміст. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами, дає змогу розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною, необхідною інформацією про господарські процеси та зв'язки із запасами. Ефективно побудована система обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами підприємства забезпечує зростання обсягів продажу, підвищення ефективності керівництва, зменшення запасів, підвищення рентабельності активів та задоволення потреб споживачів.

Список використаних джерел

1. Балабатько Д. М. Обліково - аналітичне забезпечення як важлива складова системи управління підприємством / Д. М. Балабатько // Матеріали VI міжнародної науково-практичної інтернет – конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – 2015. – № 1. – С. 10–12.
2. Кудіна О.М. Процесно-орієнтована система управлінського обліку виробничих запасів промислового підприємства / О.М. Кудіна // Електронне наукове фахове видання Ефективна економіка. – 2015. – №2. – С. 44 – 52.
3. Настенко М.М. Проблеми оцінки та її відображення в обліковій політиці /М.М. Настенко, Н.М. Гудзенко// Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. – К.: НАУ, 2011. – № 4. Т. 1. – С. 105 – 109.
4. Різник В. В. Теоретичні аспекти управління виробничими запасами

підприємства / В. В. Різник // Економічний вісник університету. – 2015. – № 24 (1). – С. 50 – 55.

Петриченко О.А.

к.е.н., доцент кафедри економіки та аналізу

Пльонсак О.Л.

асистент кафедри економіки та аналізу

Вінницький національний аграрний університет

ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ

Невід'ємною компонентою забезпечення національної продовольчої незалежності, підтримки соціально незахищених верств населення, джерелом зайнятості й добробуту сільських жителів стало виробництво молока і молочної продукції. Впродовж останніх років в молочній галузі України почався перехід на інтенсивний шлях розвитку. При зменшенні поголів'я корів реалізація молока майже не змінюється. Виробники молока стають більш конкурентоспроможними відносно закордонних фермерів.

У 2014 р. поголів'я корів в Україні зменшилося на 3,3 % і становило 2,36 млн голів. При цьому 1,88 млн корів знаходилися в господарствах населення, решта в сільськогосподарських підприємствах. Збільшення концентрації поголів'я спостерігається у Вінницькій і Полтавській областях, де водночас виробляється найбільше молока й концентруються молокопереробні підприємства. Нижча щільність корів на сході й півдні країни. Щодо розподілу основних молочних порід, то 48 % поголів'я становлять чорно-рябі корови і 15 % українські червоно-рябі. На українську червону степову породу припадає близько 9 % поголів'я [1].

Попри складну економічну ситуацію в 2014 р. молочна галузь зберегла позитивну динаміку зростання на 0,4 % порівняно з 2013 р., в т. ч. за рахунок збільшення на 4,1 % обсягів молока в сільськогосподарських підприємствах при скороченні на 0,7 % його виробництва в господарствах населення. Спостерігається незначне зростання продуктивності корів. В середньому по країні вона досягла 4460 кг на корову, що дало можливість отримати 11,2 млн т молока. Із загальної кількості виробленого молока близько 76,3 % або майже 8,6 млн т було вироблено в господарствах населення і лише 23,7 % (2,6 млн т) – на спеціалізованих фермах сільськогосподарських підприємств [2].

Проте виробництво молока значно відстає від його потреб для харчування населення. Низька купівельна спроможність жителів країни обмежує попит на продукцію і орієнтує його на скорочення. Розрахункове споживання молока та молочної продукції на 1 особу в рік становило 215 кг. За дотримання рекомендацій Міністерства охорони здоров'я стосовно річних норм споживання молока однією особою на рівні 380 кг, загальний фонд його

споживання в Україні повинен досягти щонайменше 19 млн т. Проте рівень споживання становив 9,8 млн т, що дало можливість експортувати 810 тис. т продукції. При цьому близько 1 млн використано на потреби тваринництва.

Водночас існують значні невикористані резерви наповнення внутрішнього ринку молоком та молочною продукцією, що пов'язано з організаційною формою господарювання виробників молочної продукції, недостатнім забезпеченням існуючого поголів'я кормами, насамперед високопродуктивних пасовищ, недосконалою системою утримання тварин і низьким потенціалом їх молочної продуктивності.

Збалансування кормів за протеїном у групі зелених кормів, що вирощуються для годівлі приватного тваринництва, має місце лише у весняно-літньо-осінній період (травень–вересень) [3]. Розв'язання зазначеної проблеми потребує здійснення низки заходів з упровадження новітніх технологій виробництва продукції тваринництва й підвищення ступеня реалізації генетичного потенціалу тварин.

Індикатором розвитку галузі стає система утримання поголів'я. Нині частка корівників з прив'язним утриманням становить близько 88 % тваринницьких приміщень. Проте реставровані корівники та новобудови відходять від старої системи й застосовують у приміщеннях вільне утримання корів за сучасними європейськими стандартами.

Аналіз застосування різних систем доїння корів показав, що лише 40 % підприємств мають у своєму розпорядженні молокопроводи, близько 27 % доять у бідони і лише 25 % господарств використовують доїльні установки. В більшості господарств населення поширене ручне доїння, а молоко, яке вони продукують, не охолоджується. З усього переданого господарствами населення на переробні підприємства молока лише 47,4 % його обсягу надійшло охолодженим до 10°C.

Безумовно, що таке молоко має вміст соматичних клітин на рівні 400 тис. і більше та бактеріальну забрудненість майже 100 тис. бактеріальних тілець. Показники якості молочної сировини не перевищують позначки 3,4 % по білку та 3,0 % за вмістом жиру. З усієї кількості закупленого у 2014 р. від господарств населення молока частка вищого гатунку становила лише 0,1 %, першого – 11,8 %, другого та негатурного – 83,6 і 4,5 % відповідно.

Проте це не єдина причина низької якості сировини. Більшість виробників і постачальників не дотримуються належних санітарно-гігієнічних умов транспортування молока, перевозять сировину в алюмінієвих цистернах, не забезпечують його охолодження, не застосовують миючі та дезинфікуючі засоби. Посередницькі структури, які здійснюють заготівлю продукції, не мають приладів для контролю якості молока, яке приймається ними від виробників.

У структурі закупівель від сільськогосподарських підприємств найбільшу частку займало молоко першого (51,5 %) та вищого (33,8 %) гатунку. Охоложене до 10°C молоко становило 71,7 %, екстра, другого гатунку і

негатункове молоко – 9,2, 5,3 і 0,2 % відповідно.

Зростання світової потреби молока відкриває перед Україною значні перспективи для нарощення експортного потенціалу за відповідної якості молокопродукції. Проте виробники молока можуть експортувати свою продукцію до країн ЄС якщо доведуть, що вона вироблялася за європейськими стандартами. Обов'язковою умовою виходу на міжнародний ринок є наявність у продавця сертифіката, що засвідчує відповідність продукції вимогам міжнародних стандартів ISO серії 9000, які швидко поширюються в світі й регулюють єдині всесвітні вимоги до систем якості підприємств-постачальників. Підприємства, які не володіють сертифікатом на систему якості, підтверджуючи тим самим відповідність продукції стандартам ISO серії 9000, майже не мають шансів на укладання більш-менш пристойного контракту і на участь у міжнародних тендерах, а тому їх товар оцінюють на світовому ринку в декілька разів дешевше [4].

Порівняння базових показників якості молока (жирність і вміст білка) з європейськими країнами свідчить, що в Україні вони значно нижчі. Відповідно до ДСТУ 3662-97 «Молоко і молочні продукти. Вимоги при закупівлі», загальне бактеріальне обсіменіння молока вищого гатунку становить менше 3000 тис./см³. Згідно з Регламентом ЄС №853/2004 вона повинна становити не більше 100 тис./см³ [5]. Якщо внутрішні стандарти на продукцію низькі, імпорту її буде також низької якості. Через проблеми із сертифікацією українськими виробниками молокопродукції навіть не зроблено запиту на використання квот на молочну продукцію.

При дефіциті молока цю проблему вирішити важко. Проте розв'язання цієї проблеми можливе за рахунок збалансованого розвитку всіх форм господарювання та підвищення рівня використання генетичного потенціалу тварин, який у молочному скотарстві коливається на рівні 50–55 % тих показників, яких досягла українська наука, а відтак і збільшити обсяги виробництва продукції до 20–22 млн т.

Список використаних джерел

1. Ярошко М. Виробництво молока в Україні – основні виклики аграрної політики / М. Ярошко // Тваринництво сьогодні. – 2014. – № 9. – С. 40–42.
2. Кернасюк Ю. Молочний сектор: реалії і перспективи / Ю. Кернасюк // Агробізнес сьогодні. 2015. – № 6(301).
3. Голобородько С. Малі ферми: чи є майбутнє? // Аграрний тиждень. – 2014. – № 16 (289). – С. 58–61.
4. Шарапа О.М. Система гарантування якості продукції на великотоварних сільськогосподарських підприємствах / О.М. Шарапа // Формування ринкової економіки: наук. журн. 2015. – № 33 – С. 431–440.
5. Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі: Державний стандарт України від 1.01.1998 р. № 3662-97.

Правдюк М.В.

старший викладач кафедри економіки і аналізу
Вінницький національний аграрний університет

СУТНІСТЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Інноваційний напрям розвитку діяльності підприємства в умовах значного обмеження енергетичних ресурсів є саме тією рушійною силою, яка здатна забезпечити зниження енергомісткості та створити йому конкурентні переваги на ринку.

Інноваційна діяльність залежить від впливу зовнішніх факторів, обумовлених змінами форм власності, розширенням прав учасників – творців інноваційних продуктів і технологій, розвитком науково-технічного прогресу у світовому масштабі.

Інноваційна діяльність спрямована на практичне використання наукового, науково-технічного результату та інтелектуального потенціалу з метою отримання нової, радикально покращеної продукції, технології її виробництва, організації праці, системи управління для підвищення конкурентоспроможності й зміцнення ринкових позицій підприємства [1, с.37].

Проблеми інноваційної діяльності є дуже різноплановими: вони стосуються загальнотеоретичних питань інновацій і науково-технічного прогресу, розвитку інноваційних процесів у суспільстві, оцінки наукового потенціалу, організації виконання наукових досліджень і розробок, економічної ефективності інновацій, а також обліково-аналітичного забезпечення її управління.

Висвітленню різних аспектів інноваційної діяльності присвячені роботи як вітчизняних так і зарубіжних учених-економістів, однак окремі питання, зокрема особливості обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю, потребують додаткового розгляду.

Система обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю на підприємстві повинна відповідати вимогам стандартів (положень) бухгалтерського обліку, вимогам методичної і нормативної документації з питань інвестування, вимогам внутрішніх нормативних документів та законодавству України.

Поняття “нововведення” (інновація) означає прогресивне нововведення, задіяне в динаміці, яке є новим для організаційної системи, що приймає і використовує її [2].

Специфікою інноваційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах, як і в цілому в сільському господарстві, є те, що перші стадії інноваційного процесу – дослідження й розробки – виконуються в спеціалізованих наукових установах, а освоєння інновацій здійснюється безпосередньо в сільськогосподарських підприємствах.

Процес управління інноваційною діяльністю нерозривно пов'язаний зі збором, переробкою і видачею інформації, яка одночасно є предметом і продуктом управлінської праці, а відповідно система збору, збереження і перетворення інформації — найважливішим елементом системи управління.

Розглядаючи зміст обліково-аналітичного забезпечення управління, у тому числі управління інноваційною діяльністю, науковці зазначають, що – це сукупність облікових і аналітичних процесів, об'єднаних у обліково-аналітичну систему та спрямованих на задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом перетворення первинної інформації в узагальнюючу згідно з визначеними цілями, а також нормативно-правовим, методичним, організаційним, програмним, математичним, технічним та ергономічним забезпеченнями [3].

Термін «забезпечення» означає виконання, гарантування здійснення процесу постачання обліково-аналітичної інформації системі управління. В це поняття має включатися комплекс дій з підготовки обліково-аналітичної інформації, тобто процес її підготовки [4].

В.В. Вольська окреслює обліково-аналітичне забезпечення, як сукупність процесу збору, підготовки, реєстрації та зведення облікової інформації підприємств залежно від законодавчо встановленої системи ведення обліку, і проведеного на основі цієї інформації глибокого аналізу із застосуванням певних методів і прийомів [5].

Розглядаючи питання аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю, Ілляшенко С.М. вважає, що аналіз інноваційної діяльності дає можливість здійснювати управління розробкою інновацій, управління вибором (формуванням) цільових ринків для реалізації проектів інноваційного розвитку [6].

Науковці стверджують, що прийняття рішень щодо окремих аспектів інноваційної діяльності потребує аналізу впливу інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства (методика розрахунку порівняно-аналітичних показників ефективності інноваційних проектів, аналіз взаємозв'язків між показниками ефективності інвестиційно-інноваційних проектів і показниками ефективності господарської діяльності підприємства, аналіз впливу інновацій на ефективність виробничої діяльності підприємства) [7].

Аналіз наукових публікацій [1-7] дає можливість зробити висновки, що:

облікове забезпечення управління інноваційною діяльністю полягає в наданні інформації для: формування інноваційної стратегії підприємства і визначення особливостей її формування; визначення шляхів удосконалення техніко-технологічної бази підприємств і галузей; розрахунку витрат на створення інноваційного продукту; бізнес-планування майбутніх фінансових надходжень і норми рентабельності; обґрунтування напрямів зниження витрат на створення інноваційного продукту за умови збереження його якості; формування системи організації і методології відображення доходів,

витрат і фінансових результатів в процесі створення й функціонування інноваційного продукту;

аналітичне забезпечення управління інноваційною діяльністю полягає в необхідності обґрунтування рішень різноманітного характеру, зокрема : фінансових (з яких джерел, в якому обсязі, на яких умовах і в якій пропорції можна здійснити фінансування інноваційних проектів), інвестиційних (як оптимально розподілити власні та залучені ресурси для створення й реалізації інноваційного проекту, визначити період оборотності, рівень ризику тощо) і операційних (яка величина і оптимальна структура витрат підприємства, як впливає на хід реалізації проекту ритмічність постачань сировини та збуту продукції, чи достатній професійний і кваліфікаційний рівень персоналу, задіяного в проекті тощо).

Список використаних джерел

1. Кантаєва О.В. Бухгалтерський облік і аналіз інноваційної діяльності підприємств: організація і методологія: монографія / О.В. Кантаєва. – Житомир: ФОП Кузьмін Дн.Л., 2010. – 424 с.
2. Волков О.І. Економіка і організація інноваційної діяльності / [за ред. проф. О.І. Волкова, проф. М.П. Денисенка; О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін]. – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 448 с.
3. Юзва Р.П. Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємств спиртової промисловості: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / Р.П.Юзва ; Терноп. нац. екон. ун-т. –Т., 2011. – 20 с.
4. Безродна Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття [Електронний ресурс] / Т.М. Безродна. – Режим доступу: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/523/8/bezrodna.pdf>.
5. Методичні підходи до обліково-аналітичного забезпечення та аудиту управлінської діяльності аграрних підприємств / Вольська В.В. // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – №3 (24). – С. 83–88.
6. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: навчальний посібник / С.М. Ілляшенко – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2003. – 278 с.
7. Крилов Е.І. Аналіз ефективності інвестиційної і інноваційної діяльності підприємства / Е.І. Крилов, В.М. Власова, І.В. Журавкова – М., Фінанси і статистика, 2003 – 607с.

Рябенко Л.М.

асистент кафедри статистики та економічного аналізу
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО СЕРВІСУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

В умовах, які визначає сучасний ринок, сільськогосподарські підприємства повинні мати чіткі цілі, бачення майбутнього, свою місію, цінності, які відповідають інтересам споживачів, власників, держави, спрямовані на досягнення конкурентних переваг і розроблену на їх основі ефективну стратегію розвитку підприємства. Для сільськогосподарських підприємств розвиток стратегічного управління особливо актуальний, адже товаровиробники в сільському господарстві більше порівняно із господарюючими суб'єктами інших галузей економіки підпадають під негативний вплив дестабілізаційних процесів соціально-економіко-екологічної динаміки.

Специфікою українських сільськогосподарських підприємств, що впроваджують стратегічне управління, залишається нестача досвіду і навичок управління в умовах реальних ринкових відносин, що відрізняються складністю, нестабільністю, непередбачуваністю і новизною. Тому в цих умовах керівникам підприємств потрібно вміти максимально точно оцінювати стан і фактори зовнішнього середовища, формувати довгострокові цілі, обґрунтовувати і реалізовувати свої стратегії, передбачати дії конкурентів і адекватно реагувати на них. Це зумовлює необхідність удосконалення і розробки більш складної та деталізованої системи керівництва, з використанням сучасних інструментів стратегічного управління.

Для прийняття виважених та своєчасних управлінських рішень щодо стратегічного розвитку сільськогосподарського підприємства необхідний постійний потік повної, правдивої та своєчасної інформації про його стан, перспективи розвитку та ключові проблеми. Одночасно це потребує формування великих обсягів інформації, яку жоден керівник не в змозі охопити без попереднього аналізу і оцінки професіоналами. Отже, в стратегічному управлінні сільськогосподарськими підприємствами головною функцією є забезпечення керівника актуальними, спеціально орієнтованими на прийняття ефективних рішень інформаційними ресурсами

Основним джерелом інформації для стратегічного управління є обліково-інформаційна система, яка містить різнобічну облікову, аналітичну та економічну інформацію про об'єкт управління. Підсистема обліку формує інформаційні ресурси для подальшого аналізу, а отримана аналітична інформація в свою чергу є інструментом для реалізації стратегій розвитку

підприємства як у короткочасному періоді, так і на перспективу. Протягом десятиліть між вченими ведеться дискусія щодо ступеня повноти, диференціації та поєднання базового інформаційного ресурсу управління – обліково-аналітичної інформації яку використовують користувачі в системі стратегічного управління.

Протягом останніх років питанням обліково-аналітичного забезпечення управління сільськогосподарськими підприємствами приділяється все більша увага. Проте, його роль досліджується переважно на рівні управління операційною діяльністю підприємств. Сьогодні, зважаючи на нові виклики зовнішнього середовища, функціонування сільськогосподарських товаровиробників, стан забезпечення інформаційними ресурсами повинен розглядатися на рівні стратегічного управління. Проблема щодо створення уніфікованого інтегрованого обліково-інформаційного простору для забезпечення стратегічного управління сільськогосподарськими підприємствами залишається відкритою. Це пояснюється специфічними особливостями інформації для цілей стратегічного управління підприємством. В якості ключових ознак стратегічно важливої інформації доцільно виділити її узагальнений характер, який відображає взаємозв'язок різних показників та їх динаміку. Обсяг цієї інформації надзвичайно великий, тому повне його використання не завжди виявляється доцільним і економічно вигідним.

Обліково-аналітичне забезпечення сільськогосподарських підприємств - це організаційний механізм формування інформації, який повинен забезпечувати потреби різних рівнів управління в необхідних даних. Однак воно не повністю відповідає вимогам стратегічного управління щодо надання інформації. Це пояснюється наступним :

- порушення принципу своєчасності інформації, наявність часового лагу між отриманням облікової інформації і моментом її використання для прийняття управлінських рішень;
- дублювання інформаційних потоків на різних рівнях управління і водночас нестача стратегічно орієнтованої інформації;
- відсутність системного подання необхідної та достатньої інформації;
- облікова система не відповідає принципам вартісно-орієнтованого менеджменту (VBM) як важливої складової стратегічного управління;
- фрагментальний характер аналізу фінансово-господарської діяльності;
- домінування «аналізу відхилень» без поглибленого факторного дослідження змін;
- відсутність вихідного аналітичного базису для стратегічного управління;
- низький рівень релевантності аналітичної інформації для прийняття стратегічних рішень;

Сукупність цих питань дає підстави стверджувати, що сьогодні необхідно розробити нові теоретичні засади та підходи до формування обліково-аналітичного забезпечення, яке буде зорієнтоване на перспективу та підпорядковане цілям стратегічного управління.

Одним із шляхів покращення інформатизації стратегічного управління є – орієнтація обліково-аналітичного забезпечення на сервісний розвиток. Це дозволяє створити умови, спрямовані на задоволення інформаційних потреб керівників, підвищити якість управлінських рішень, забезпечити їх гнучкість у випадку зміни довгострокової стратегії.

Базовою передумовою для становлення сервісної діяльності як об'єкту наукового дослідження слугує теорія формування постіндустріального і інформаційного суспільства. Термін інформаційний сервіс введений в широкий науковий обіг Д.І.Блюменау [1, с. 76]. В основі організації інформаційного сервісу лежить вивчення потреб споживачів. Основним результатом інформаційного сервісу є інформаційні продукти і послуги, що надаються керівникам.

Оліфіров О.В. пропонує розглядати інформаційний сервіс на основі системного підходу. Він стверджує, що система інформаційного сервісу підприємства – це сукупність елементів інфраструктури підприємства, процесів інформаційних технологій та вхідних елементів зовнішнього інформаційного простору, які знаходяться у нерозривній взаємодії стосовно формування попиту керівників і працівників підприємства на інформаційну послугу і задоволення попиту [2, с.43].

В.К. Савчук, в сучасних умовах розвитку ринкової економіки пропонує створити систему обліково-аналітичного сервісу, що синтезує облікову інформацію, аналітику і функцію сервісу, завдання якої, використавши наявну інформацію, виявити причини небажаного розвитку процесу/ситуації і, синтезувавши результати аналітичної оцінки, визначити доцільні напрямки вирішення проблеми та в найприйнятнішому вигляді донести можливі варіанти управлінських рішень до користувачів, тобто створити високоякісну послугу. Створення системи обліково-аналітичного сервісу на підприємствах дозволяє персоніфікувати відповідальність за підготовку та передачу інформації користувачам для прийняття ними стратегічних рішень [3, с. 219].

На нашу думку, саме створення системи обліково-аналітичного сервісу дозволяє надавати своєчасну і повну інформацію користувачам, щодо оцінки стану і можливих ситуацій, здійснення вибору з наявних альтернативних варіантів стратегічних управлінських рішень. Система обліково-аналітичного сервісу включає в себе підсистеми обліку, аналізу та контролю, що пов'язані інформаційними потоками, діють завдяки працівникам та технічним засобам як єдине ціле, формують інформаційну послугу чим повніше/системніше задовольняють потребу/запит системи управління.

В організаційній структурі сучасних сільськогосподарських підприємств існують відділи, які формують обліково-аналітичну інформацію для управління. Проте не існує практичних підходів щодо розробки чіткої схеми забезпечення інформаційними ресурсами стратегічного управління підприємств. Тому для задоволення цих потреб на сільськогосподарських підприємствах доцільно розробити та впровадити систему обліково-

аналітичного сервісу. Основним результатом обліково-аналітичного сервісу є інформаційні продукти та послуги для стратегічного управління. Така система дозволяє диференційовано забезпечувати керівників та працівників підприємства необхідною інформацією щодо стратегічного розвитку підприємства, а також підвищувати оперативність одержання інформації та її якість. Доцільність і методичні підходи до формування обліково-аналітичного сервісу стратегічного управління в сільськогосподарських підприємствах, залежно від їх розміру наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Механізм реалізації функцій обліково-аналітичного сервісу стратегічного управління в сільськогосподарських підприємствах з різними масштабами їх діяльності

№ з/п	С/Г підприємства	Механізм обліково-аналітичного сервісу		
		форма реалізації	суб'єкти реалізації	напрями реалізації
1	Малі	Шляхом об'єднання зусиль працівників підприємства	Власник або працівники які формують управлінський сервіс	1. Оцінка зовнішнього середовища і внутрішніх резервів та складання прогнозу розвитку підприємства. 2. Розробка варіантів стратегії. 3. Втілення в життя (реалізація) стратегії. 4. Контроль за реалізацією стратегії. 5. Оцінка результатів стратегічних цілей.
		Сторонні організації	Регіональна дорадча служба	
		Об'єднання в кооперативи	Служба обліково-аналітичного сервісу	
2	Середні	Шляхом інтеграції функцій між працівниками функціональних підрозділів	Працівники інтегрованої служби, яка включає: економічний відділ; бухгалтерію; виробничі підрозділи.	
3.	Великі	Створення окремої служби (департаменту)	Фахівці створеної служби (департаменту), а при подальшому зростанні масштабів підприємства та підвищенні складності вирішуваних завдань виділення окремих відділів (обліку, аналізу, контролю тощо)	

Система обліково-аналітичного сервісу є одним із інструментів стратегічного управління, який дозволяє адаптуватися сільськогосподарським підприємствам до змін зовнішнього середовища, сприяє розробці перспективних напрямків їх розвитку.

Список використаних джерел

1. Блюменау Д.И. Информация и информационный сервис / Д.И. Блюменау. – Л. Наука, 1989. – 190 с.

2. Оліфіров О.В. Інформаційний сервіс у системі управління торгівельним підприємством: монографія/ О.В. Оліфіров, Н.М. Спіцина. – Донецьк:ДОННУЕТ, 211 – 240 с.

3. Савчук В.К. Теоретичні засади формування інформаційно-аналітичного сервісу управління, / В.К. Савчук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, менеджмент, бізнес» – К.: ВЦ НУБіП України, 2013. – Вип. 181, ч. 3 с.218– 223.

Романець А.В.

магістр

Науковий керівник: Гуцаленко Л.В.

д.е.н., проф. кафедри аудиту та державного контролю

Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах ринкової трансформації економіки країни важливу роль відіграє гнучка та належним чином сформована і прогнозована облікова політика. Її належна організація має вирішальне значення не тільки при веденні бухгалтерського обліку, але і при прийнятті управлінських рішень.

У обліковій та господарській практиці спостерігається таке формування облікової політики, що не враховує або частково враховує потреби управління підприємством. Облікова політика має бути обрана таким чином, щоб сукупність принципів, методів та процедур представляли інформацію, яка була б корисною не тільки для формування інформації в звітності, але й для прийняття ефективних управлінських рішень.

Житний П., зазначає, що облікова політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і добитися успіхів в конкурентній боротьбі [1, с. 63].

Значимість і важливість ефективного та правильного вибору облікової політики, перш за все, впливає з того, що облікова політика, обрана підприємством, підлягає оформленню організаційно-розпорядчої документації. Діяльність підприємства повинна забезпечувати впорядкованість і відповідність бухгалтерського обліку з метою визначення окремих елементів облікової політики для прийняття рішень.

Облікова політика є процесом, який пов'язаний з управлінням, і незважаючи на те, що є між ними багато спільного, ототожнювати їх не варто.

Управління системою бухгалтерського обліку передбачає цілеспрямований вплив на систему збирання, накопичення, узагальнення, обробки інформації з метою реалізації цілей даної системи. Слід визначати облікову політику як цілеспрямовану діяльність людей з управління бухгалтерським обліком для досягнення поставленої мети.

Сутність облікової політики вимагає роз'яснення теоретичного аспекту її формування через уточнення її складових елементів і практичного – через методологію її формування та організацію для підвищення ефективності функціонування системи управління. Облікова політика підприємства охоплює визначення організаційних, методологічних та технічних елементів організації обліку, формуючи у підсумку наказ про облікову політику, не враховуючи запитів управлінської системи. [2]

Облікова політика, на нашу думку, має формуватися залежно від потреб управління, бо не враховуючи даний фактор, її цінність зменшується і облікова інформація не відповідатиме поставленим вимогам, а, отже, рішення, здійснене на її основі, буде неефективне.

Облікову політику варто розробляти відповідно до потреб управління, а не тільки з метою здійснення впливу на систему бухгалтерського обліку. На наші переконання доцільно виокремити наступні завдання облікової політики, розмежувавши їх за видами обліку:

- в межах фінансового обліку - задоволення потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів в інформації про діяльність та результати підприємства;
- в межах управлінського обліку - надання управлінському персоналу економічної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Вирішення даних завдань потребує змін в структурі наказу про облікову політику. Доцільно виділити окремий розділ для узагальнення інформації управлінського обліку, де буде вказана наступна інформація: зміст і форми управлінської звітності, робочий план рахунків, способи та методи накопичення управлінської інформації.

Високий рівень аналітичності можна досягнути, якщо управлінський облік вести за центрами відповідальності. Деталізована оперативна інформація дозволить керівництву приймати раціональні рішення, які сприятимуть ефективному розвитку господарської діяльності підприємства.

Правильне визначення методики обліку забезпечить відтворення капіталу суб'єкта господарської діяльності, що виходить далеко за межі інформаційних та аналітичних аспектів.

Для прикладу розглянемо ситуацію із застосуванням прискорених методів нарахування амортизації основних засобів. Завдяки вибору методів прискореної амортизації може бути досягнуто прискорене повернення авансованого капіталу, збільшення чистого грошового потоку, зменшення впливу морального зносу основних засобів, створення умов для прискореного оновлення відповідних об'єктів тощо [3, с.14]. Водночас ці ж методи призводять до негативних наслідків у вигляді збільшення собівартості продукції та інших

витрат підприємства, а також зниження прибутковості діяльності у перші роки використання основних засобів.

При формуванні облікової політики мають значення якісні характеристики підприємства, а саме форма організації, спеціалізація діяльності, призначення, стабільність функціонування та ін. Вони впливають на рівень цілеспрямованості системи управління, тому що, наприклад, структури з об'єктною спеціалізацією, що зосереджують усі функції управління тим або іншим об'єктом і впливають на нього комплексно, в цьому сенсі мають перевагу перед структурами із функціональною спеціалізацією. Отже, є необхідним вивчення можливих варіантів організаційної структури управління та вибору доцільного варіанта, безпосередньо пов'язаного з обліковою політикою.[4, с. 14]

Формування облікової політики має відбуватися, враховуючи цілі підприємства. У обраної підприємством облікової політики має бути чітко сформульована мета, що не суперечитиме меті та цілям управління підприємством.

Отже, мета облікової політики підпорядковується меті системи управління підприємством і полягає в тому, щоб з'ясувати недоліки в системі управління підприємством, визначити проблемні питання, успішне вирішення яких передбачає здійснення раціональних та ефективних управлінських рішень.

Важливим і необхідним є більш детальне вивчення ролі облікової політики у системі управління підприємством. Адже, саме її управлінська спрямованість має забезпечити вплив на процеси господарювання повною мірою.

Облік є інструментом у формуванні інформації, що використовується для оцінки господарських фактів і реального стану підприємства та прийняття в подальшому обґрунтованих управлінських рішень. Таким чином забезпечення процесу управління достовірною та оперативною інформацією є основним завданням і функціональним призначенням обліку у системі управління підприємством.

Забезпечення виконання основних функцій підприємства та необхідні аспекти для достовірного ведення обліку визначає обрана підприємством облікова політика. Саме вона є невід'ємною частиною системи управління, яка потребує усвідомлення функцій управління, їх змісту та взаємодії. Це дасть можливість вирішити питання облікової політики з чіткою спрямованістю на ефективне управління.

Список використаних джерел

1. Житний П., Системний аспект облікової політики / П. Житний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – №1. С. 62–65.
2. Лучик Г. М. Облікова політика як інструмент формування обліково-аналітичної інформації в управлінні / Г.М. Лучик // Ефективна економіка. – 2015. – № 12.

3. Житний П. Концепція формування амортизаційної політики в умовах ринкової економіки / П. Житний // Бухгалтерський облік та аудит. – 2004. – №3. – С. 13–17.

4. Кузнєцова С. Система бухгалтерського обліку: методологічні та правові аспекти формування / С. Кузнєцова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №43. – С. 12–16.

Сирцева С.В.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Миколаївський національний аграрний університет

Лугова О.І.

асистент кафедри обліку і аудиту
Миколаївський національний аграрний університет

Чебан Ю.Ю.

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту
Миколаївський національний аграрний університет

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Діяльність будь-якого сільськогосподарського підприємства спрямована на отримання позитивного фінансового результату — прибутку, що вимагає ведення достовірного обліку доходів і витрат, точного визначення фінансових результатів, відображення достовірної і повної інформації у фінансовій звітності, здійснення внутрішнього контролю та прийняття ефективних управлінських рішень.

Основною умовою формування фінансових результатів діяльності на сільськогосподарських підприємствах є підвищення ролі управлінського обліку, аналізу та бюджетування.

Побудова системи управлінського обліку витрат і формування фінансових результатів стає важливою ланкою нової обліково-фінансової економічної політики сільськогосподарських підприємств, на яку покладаються великі надії переходу вітчизняних аграрних формувань на шлях їх ефективної діяльності.

Результати дослідження свідчать про те, що у більшості сільськогосподарських підприємств управлінський облік не налагоджений, а тому і не здійснюється облік за центрами відповідальності бізнес-процесів. Та система обліку, яку керівники підприємств вважають системою управлінського обліку, не відповідають поставленим вимогам. Це позбавляє підприємства можливості ефективного управління витратами в місцях їх формування. У зв'язку з цим, нами запропоновано на сільськогосподарських підприємствах

поетапно впроваджувати управлінський облік із застосуванням контролінгу (рис. 1).

Одним з найважливіших питань в організації управлінського обліку, є правильний вибір методу обліку витрат, від якого значною мірою залежить рівень цін на сільськогосподарську продукцію, зокрема, трансферне ціноутворення.

Так, більшість сільськогосподарських підприємств практикує метод обліку витрат за фактичною собівартістю, який виключає можливість оперативного контролю за використанням ресурсів, виявлення та встановлення причин перевитрат та недоліків в організації виробництва, порушень технологічних процесів, пошуку та мобілізації внутрішніх резервів.

Проте в зарубіжній практиці застосовують прогресивні методи обліку виробничих витрат, більшою мірою орієнтовані на здійснення одночасного економічного контролю, які цілком застосовні та можуть бути використані в практичній діяльності сільськогосподарських підприємств.

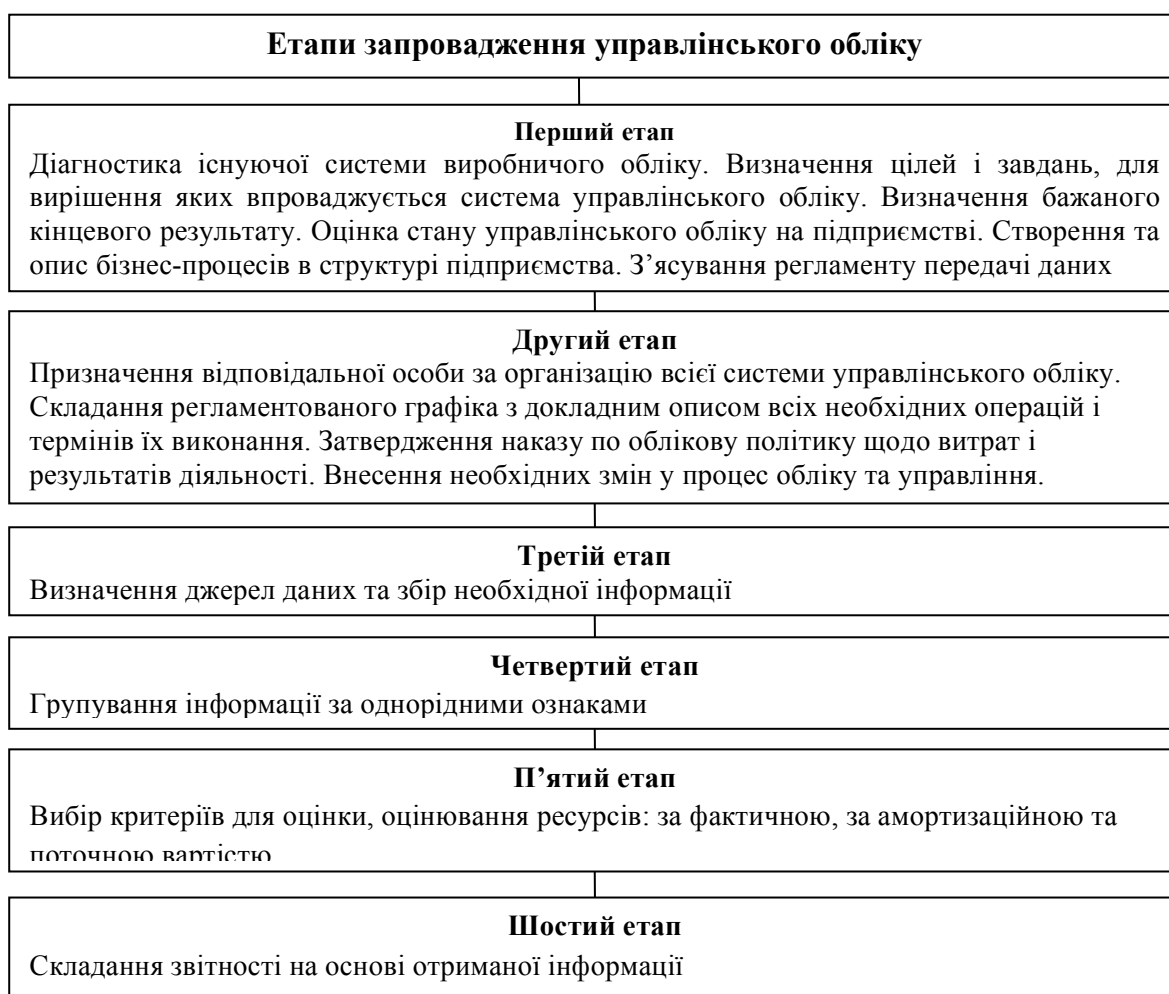

Рис. 1 – Запропоновані етапи запровадження управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах

Тому враховуючи зарубіжний досвід в конкурентному ринковому

середовищі, пропонуємо вітчизняним сільськогосподарським підприємствам розраховувати цільову собівартість продукції за методом «таргет-стандарт-кост», основні переваги якого перед традиційним нормативним методом наведені в таблиці 1.

Метод «таргет-стандарт-кост» дозволяє найповніше виконати завдання внутрішнього економічного контролю, оскільки створює основу для перманентного контролювання фінансових результатів: починаючи з питань виробництва сільськогосподарської продукції, закінчуючи складанням операційних та фінансових бюджетів. При застосуванні зазначеного методу важливе значення приділяється використанню бюджетів, що підсилює контрольні функції обліку, аналізу та бюджетування. При цьому передбачається трансформація системи бюджетування витрат безпосередньо в систему бюджетування цільових витрат.

Внутрішній контроль витрат та фінансових результатів в даний час не відповідає колишній традиційній системі ведення обліку і контролю, оскільки справжній внутрішній контроль фінансових результатів починається лише з бюджетування, надає можливість організувати внутрішній економічний контроль, заснований на зіставленні бюджетних (цільових) показників.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз традиційного нормативного методу витрат та методу «таргет-стандарт-кост» [1]

Нормативний метод обліку витрат	Метод розрахунку нормативних цільових витрат
Розробляються спеціальні норми і нормативи для кожного виду продукції. Деякі норми можуть використовуватися роками	Цільові нормативні (бюджетні та цільові) витрати встановлюються щомісячно, як фактичні витрати минулого періоду, скореговані на витрати, які підлягають скороченню (рівень даних витрат визнано в спеціальному бюджеті) у майбутньому періоді для досягнення цільового рівня витрат
Орієнтація на виявлення відхилень від нормативних витрат з метою недопущення перевитрати ресурсів (метод обмежується використанням системи контролю витрат)	Основною метою застосування методу «таргет-стандарт-кост» на стадії виробництва є безперервний (щомісячний) пошук шляхів зниження фактичних витрат, у тому числі до рівнів, що знаходяться нижче, ніж встановлені нормативні витрати
Не застосовується регресний підхід (зворотний рахунок при визначенні цільової собівартості продукції)	Використовується регресний підхід на етапі виробництва продукції
Визначаються відхилення фактичних витрат від нормативних	Визначаються відхилення фактичних скорочених витрат від бюджетних (цільових) витрат, що підлягають скороченню

Постановка бюджетування в сільськогосподарських підприємствах сприяє поліпшенню обліково-аналітичного забезпечення внутрішнього економічного контролю фінансових результатів виробничої діяльності, направленої на підвищення їх фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

Тому, з метою бюджетування на підприємствах пропонуємо використовувати наступні моделі формування фінансових бюджетів результатів виробничої діяльності: «Бюджет продажів сільськогосподарської продукції»;

«Бюджет повної собівартості сільськогосподарської продукції»; «Допоміжний розрахунок і бюджет прибутку від продажу продукції, робіт, послуг сільськогосподарського підприємства»; «Бюджет доходів і витрат від реалізації продукції».

Таким чином, бюджети підприємства представляють собою інформаційне забезпечення внутрішнього економічного контролю та управлінського аналізу бюджетованих (цільових) показників. Завдяки сучасним інформаційним технологіям система бюджетування надає керівникам і фахівцям можливість проведення багатоваріантного аналізу фінансових наслідків реалізації прийнятих бюджетів, створює умови для аналізу різних сценаріїв зміни фінансового стану, оцінки фінансової стійкості в мінливих умовах зовнішнього ринкового середовища.

Список використаних джерел

1. Жарылгасова Б. Т. Методологические аспекты управленческого анализа финансовых результатов сельскохозяйственных организаций / Б. Т. Жарылгасова // Управленческий учет. – 2008. – №6. – С.152-165.

Стефанішена І.М.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

Науковий керівник: Іщенко Я.П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Грошові кошти є одним з найважливіших об'єктів дослідження бухгалтерського обліку. З грошовим коштом пов'язані найрізноманітніші господарські операції, а саме: придбання сировини, матеріалів, основних засобів, виплата заробітної плати, матеріальної допомоги, реалізація продукції, сплата податків тощо. В сучасних умовах господарювання, коли життєздатність підприємства визначається розміром і структурою його оборотних активів, грошовим коштом приділяється особлива увага. На підприємстві саме облікова політика повинна сприяти встановленню умов для ефективного обліку грошових коштів.

Функціонування підприємств у ринкових умовах передбачає безперервний рух грошових коштів, тому їх слід розглядати як важливий ресурс та фактор ефективності діяльності підприємств. Значущість інформації про рух грошових коштів обумовлюється необхідністю надання користувачам для прийняття

рішень повної та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів. Особливої уваги в цьому контексті заслуговують питання вдосконалення обліку касових операцій на підприємстві як операцій з готівковими коштами.

Як зазначає Іщенко Я.П., підвищена увага до стану розрахунків пов'язана із необхідністю врахування бізнес-середовища, що змушує суб'єктів господарювання знаходити нові підходи до оптимізації цього процесу, розробляти системи оцінки показників стану розрахунків з використанням новітніх досягнень у галузі сучасних інформаційних технологій для автоматизації обробки потрібної інформації та прийняття відповідних управлінських рішень [4].

Отже, питання грошових відносин є досить актуальним зараз в Україні, воно має велике значення для становлення і нормального функціонування економіки.

Дослідження сучасного стану методичного забезпечення обліку готівкових коштів та організації касових операцій на підприємствах, дозволило виявити деякі недоліки з використання наявних методологічних і організаційних засад здійснення облікового процесу. Це, зокрема:

- відсутність розроблених робочих інструкцій працівників бухгалтерії і каси стосовно порядку оформлення видачі готівки з каси;

- затяжна процедура оформлення видаткових і прибуткових касових ордерів;

- відсутність ведення управлінської звітності для контролю за станом і рухом грошових коштів, що пояснюється перевантаженістю працівників бухгалтерії підприємства основною звітністю [2].

Саме тому, на мою думку, удосконалення організації обліку касових операцій на підприємствах повинно відбуватися в напрямі вирішення окреслених проблем.

Так, перш за все, на підприємстві для забезпечення дотримання вимог видачі готівки з каси слід розробити робочі інструкції текстової форми щодо оформлення видачі готівки з каси видатковим касовим ордером (табл.1).

Для полегшення роботи касира і забезпечення своєчасності виконання ним своїх обов'язків на підприємстві слід скласти графік роботи касира, який має затверджуватися керівником. Доцільним також буде запровадження на підприємстві управлінського обліку готівкових коштів, що дозволить підвищити загальний рівень ефективності звітності для забезпечення потреб управління підприємством. Однією з можливих форм управлінської звітності на підприємстві може бути застосування Звіту про виконання платіжного бюджету, який передбачає надання інформації про грошові потоки підприємства. Крім того, ефективним буде наведення у вказаному звіті додаткових показників, які інформуватимуть систему управління про стан готівкових коштів на початок і кінець звітного періоду [1].

Таблиця 1

**Робочі інструкції працівників бухгалтерії щодо видачі готівки з каси
видатковим касовим ордером**

№	Виконавець	Перелік робіт
1	Головний бухгалтер	Розглядає усну заяву одержувача про видачу грошей і при потребі з'ясовує у бухгалтера розрахункового відділу стан розрахунків з одержувачем або обґрунтованість суми, яка необхідна одержувачу. Бухгалтер розрахункового відділу дає відповідну довідку, на підставі якої головний бухгалтер приймає рішення.
2	Бухгалтер розрахункового відділу	Складає видатковий касовий ордер, зазначаючи в ньому такі реквізити: дату (число цифрами, місяць словами); прізвище, ім'я, по батькові одержувача (якщо гроші видаються за дорученням - дату, номер доручення та особу, яка його видала); зміст операції (за що або для чого видаються гроші); суму до видачі (цифрами та словами); номер кореспондуючого рахунку. Потім бухгалтер розрахункового відділу проставляє контирівку на ордері, реєструє ордер під відповідним порядковим номером, проставляє цей номер на ордері і передає ордер головному бухгалтеру
3	Головний бухгалтер	Перевіряє правильність складання касового ордера, підписує його і передає (через працівника бухгалтерії) керівнику підприємства. Одержавши підписаний керівником ордер, головний бухгалтер направляє його (через працівника бухгалтерії) касиру для виконання
4	Касир	Перевіряє достовірність підписів на ордері і правильність його оформлення, потім вимагає від одержувача пред'явити паспорт або інший документ, який засвідчує особу та доручення (якщо гроші видаються за дорученням). Доручення прикріплюється до ордера. Після цього касир пропонує одержувачу розписатись на ордері (одержувач вказує суму прописом та проставляє дату одержання), підписується на ордері сам і видає гроші, а ордер одразу ж записує в касову книгу, зазначаючи номер документа, кому видано, кореспондуючий рахунок, суму

Для вдосконалення організації обліку грошових коштів на підприємстві доцільно впровадити фонд дрібної готівки. В зарубіжних країнах для здійснення дрібних платежів готівкою, визначена адміністрацією сума, постійно тримається в касі як фонд дрібної готівки. Розміри цього фонду (малої каси) не обмежуються, вони залежать від розмірів і поточних потреб компанії.

В Україні його розмір не повинен перевищувати встановлених лімітів залишків готівки в касі. Такий фонд призначено для оплати поштових витрат і витрат на проїзд працівників, придбання канцелярських товарів, видачі авансів торговим представникам тощо. Компанія може створювати малі каси у всіх її офісах і підрозділах. При створенні фонду призначається матеріально-відповідальна особа і встановлюється його фіксований розмір, який періодично поповнюється до визначеної суми.

Таким чином вищезгадані пропозиції дозволять значно покращити організацію обліку грошових коштів та підвищать оперативність розрахунків на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Дяченко Д.О. Окремі аспекти обліку і контролю грошових коштів / Д. О. Дяченко, Л. В. Мельянова // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси . - 2013. - №10. - С. 239-243.
2. Зосімова А.В. Особливості та проблеми організації обліку грошових потоків / А.В. Зосімова // Управління розвитком.- 2013.- №12.- С.75-77.
3. Кошельок Г.В. Оцінка якості управління грошовими потоками підприємства/ Г.В.Кошельок// Вісник соціально-економічних досліджень. - 2013. - №1(48). – С.108-115.
4. Іщенко Яна, Попик Тетяна Розрахунки за допомогою електронних грошей: обліковий аспект / Яна Іщенко, Ганна Немеш // ОБЛІК, ЕКОНОМІКА, МЕНЕДЖМЕНТ: наукові нотатки / Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1 (9). Частина 1 / відпов. ред. І.Б. Садовська. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2016. – С. 243-249.

Стиренко Н.М.

магістр

Науковий керівник: Михальчишина Л.Г.

к.е.н., доцент кафедри аудиту та державного контролю
Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Одним з найважливіших об'єктів обліку є основні засоби, так як саме вони займають велику частку в активах підприємства. Основні засоби є важливою умовою функціонування суб'єкта господарювання, тому бухгалтерський облік повинний забезпечувати систему управління якісною інформацією для вирішення проблем ефективного та раціонального використання цих активів.

Питаннями обліку основних засобів займаються багато провідних вчених-економістів, зокрема Бутинець Ф.Ф., Войнаренко Н. П., Войтенко В. І., Голов С. В., Білуха М.Т., Завгородній М. М., Лінник В.Г., Осадчий Ю. І., Пушкар М. С., Сопко В. В., Швець В. Г. та інші.

Згідно з Положенням (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він триваліший за рік) [5].

В обліку основних засобів документи і документація грають велику роль, а саме: відображають фактичний стан основних засобів і їх зміни; забезпечують контроль за наявністю і рухом основних засобів; підтверджують законодавче здійснення операцій і неабияке значення мають при оцінці ефективності використання основних засобів.

Особливістю обліку основних засобів на сільськогосподарських підприємствах є присутність таких груп основних засобів, як: земельні ділянки, тварини, багаторічні насадження, тобто використання підприємством таких галузей, як рослинництво та тваринництво.

Пріоритетними завданнями обліку основних засобів є:

- правильне документальне оформлення та своєчасне відображення в регістрах обліку надходження, внутрішнього переміщення й вибуття об'єктів основних засобів;

- контроль за збереженням основних засобів;

- контроль за витратами на ремонт основних засобів, а також за ефективністю використання основних засобів;

- правильне обчислення та відображення в обліку сум амортизації;

- отримання документально обґрунтованих даних про наявність та рух основних засобів за місцями їх експлуатації, а також у розрізі осіб, відповідальних за її збереження;

- виявлення результатів від реалізації об'єктів основних засобів або іншого їх вибуття [3].

До важливого питання бухгалтерського обліку основних засобів відноситься їх оцінка, оскільки від неї залежить корисність обліково-економічної інформації. Розвиток ринкових відносин в Україні суттєво змінив мету оцінки основних засобів у поточному обліку та фінансовій звітності. В основу вибору способу оцінки покладено прагнення задовольнити інформаційні потреби широкого кола переважно зовнішніх користувачів, серед яких пріоритет віддається інвесторам [5].

Бутинець Т. А., у результаті свого дослідження, зробила висновки щодо трактування основних засобів з економічної точки зору: «...основні засоби розглядаються як вкладений капітал, і, відповідно, повинні обліковуватися за собівартістю і їх можна прирівняти до витрат майбутніх періодів (динамічний баланс); основні засоби розуміються як ресурс, що знаходиться на підприємстві (статичний баланс)» [2].

В зв'язку з невизначеністю визначень, поняття «основні засоби» зумовлює різні підходи до класифікації цього об'єкту обліку.

Класифікація основних засобів, згідно П(С)БО 7 та Плану рахунків бухгалтерського обліку України на основі Наказу Міністерства фінансів України №291 від 30.11.99р., визначає такі основні засоби, як: земельні ділянки, капітальні ділянки на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом, будівлі, споруди та передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби,

інструменти, прилади, інвентар (меблі), тварини, багаторічні насадження та інші основні засоби [4].

Основні засоби є основною складовою матеріально-технічної бази підприємств, а тому проведення аудиту даних активів – надзвичайно важливе і складне завдання.

Облік у сільськогосподарських підприємствах як інформаційна база проведення аудиту має свої особливості. По-перше, він ведеться частково за журнально-ордерною, а частково — за меморіально-ордерною системами обліку. По-друге, використовуються специфічні реєстри обліку, первинні документи, нормативна, планова, кошторисна документація, звітні форми [3].

Мета аудиту відповідно до МСА 200 "Ціль і основні принципи аудиту фінансової звітності" полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації щодо основних засобів.

Завдання аудитора набувають специфічного спрямування, зумовленого особливостями галузі.

Виходячи з мети, основними завданнями аудиту основних засобів є: [1]

- контроль за дотриманням чинного законодавства щодо операцій з основними засобами;
- перевірка правильності документального оформлення операцій, пов'язаних з рухом основних засобів;
- перевірка правильності визнання, класифікації та оцінки необоротних активів;
- перевірка фактичної наявності і стану основних засобів; - перевірка правильності нарахування амортизації;
- виявлення фактів неефективного використання основних засобів, реалізації їх за заниженою ціною, заниження оцінки, необгрунтованого списання;
- оцінка придатності наявних основних засобів для експлуатації;
- перевірка правильності визначення фінансових результатів від реалізації основних засобів;
- перевірка відображення в обліку результатів надзвичайних подій, пов'язаних з основними засобами;
- перевірка правильності проведення Індксації, переоцінки основних засобів;
- перевірка операцій з орендованими і переданими в оренду основними засобами;
- встановлення джерел фінансування відтворення основних засобів;
- перевірка правильності списання недоамортизованої частини основних засобів під час їх ліквідації;
- аналіз показників використання основних засобів.

Об'єкти аудиту основних засобів - це групи основних засобів, їх первісна, залишкова, справедлива, ліквідаційна і відновлювана вартість, а також

правильність документального оформлення операцій з основними засобами, достовірність синтетичного та аналітичного обліку, реальність відображення вартості основних засобів і зносу у фінансовій звітності; економічні й технічні показники використання основних засобів; організація їх обліку та стан внутрішнього контролю.

Джерелами аудиту основних засобів є:

- вимоги нормативних документів, що регламентують облік основних засобів;
- наказ про облікову політику підприємства;
- розпорядчі документи керівника підприємства щодо руху основних засобів;
- установчі документи (статут, засновницький договір);
- первинні документи з обліку основних засобів;
- реєстри синтетичного і аналітичного обліку;
- акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки, дані внутрішнього контролю та інша документація, що узагальнює результати контролю;
- контракти, угоди про оренду, страхові поліси, кошториси, плани ремонтів основних засобів;
- фінансова та статистична звітність (ф. 1 "Баланс", ф. 5 "Примітки до річної фінансової звітності" тощо);
- відповіді на запити аудитора;
- результати, отримані в ході аудиторської перевірки тощо.

На основі аналізу опрацьованої інформації можна зробити висновок, що при сучасних умовах господарювання виникає проблема обліку основних засобів на підприємстві. Типовими порушеннями в обліку основних засобів є такі: неповнота заповнення первинних документів з обліку основних засобів або їх відсутність; відсутність інвентарного обліку основних засобів; порушення порядку проведення інвентаризації основних засобів та відображення її результатів в обліку; невірна оцінка основних засобів; необґрунтоване списання основних засобів; помилки під час проведення переоцінки основних засобів; невірне нарахування амортизації основних засобів та її віднесення на об'єкти обліку; невідповідність даних синтетичного та аналітичного обліку тощо. Аудит основних засобів допомагає виявити дані проблеми для подальшого їхнього усунення і не повторення на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Білик М.Д. Організація і методика аудиту сільськогосподарських підприємств. — К.: КНЕУ, 2003. — 624 с.
2. Бутинець Т. А. Основні засоби: точка зору економіста / Т.А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. - 2012. — Вип. 2 (23). — С. 22–36.
3. Власюк Г.В. Облік основних засобів та рекомендації щодо його

вдосконалення / Г.В. Власюк // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – №5. – С. 126–129.

4. План рахунків бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/388-plan-rahunkiv.html>.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.02.2000 р. № 92 із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

Стрілецька Юлія

студентка

Науковий керівник: Іщенко Я.П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ЗМІНИ СПЕЦРЕЖИМУ З ПДВ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Аграрний сектор є одним із пріоритетних напрямків розвитку як українського законодавства, так і усієї економіки. Проте також є цілком певним, що постійні нововведення, які вводить держава призводять до диспутів щодо доречності таких новацій. Однією з останніх тем такого диспуту стало скасування пільг зі сплати ПДВ, тому питання його організації є досить актуальним.

З 2011 року діяв спеціальний режим сплати ПДВ, за яким сплачувані підприємством кошти перераховувалися на спеціальний рахунок, а не до державного бюджету. Проте однією з умов МВФ, з яким Україна підписала програму реформ, була відміна ПДВ-пільг для аграріїв.

Тому, було прийнято 24 грудня Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році»[1].

З урахуванням внесених змін до Податкового Кодексу, позитивна різниця між сумою податкових зобов'язань звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту звітного (податкового) періоду, визначена по окремих видах сільськогосподарських операцій, перераховується до Держбюджету та на спеціальні рахунки сільськогосподарських підприємств у різних частках залежно від виду продукції:

а) по операціях із сільськогосподарськими товарами/послугами, крім операцій із зерновими та технічними культурами та операцій з продукцією тваринництва:

- до Держбюджету у розмірі 50 %;

- на спецрахунки, відкриті сільськогосподарськими підприємствами – суб'єктами спецрежиму оподаткування в установах банків та/або в органах, які здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, у розмірі 50 %;

б) по операціях із зерновими та технічними культурами підлягає перерахуванню:

- до Держбюджету у розмірі 85 %;

- на спецрахунки, відкриті сільськогосподарськими підприємствами – суб'єктами спецрежиму оподаткування в установах банків та/або в органах, які здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, у розмірі 15 %;

в) по операціях із продукцією тваринництва підлягає перерахуванню:

- до Держбюджету у розмірі 20%

- на спецрахунки, відкриті сільськогосподарськими підприємствами – суб'єктами спецрежиму оподаткування в установах банків та/або в органах, які здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, у розмірі 80 %[3].

При визначенні рахунку, на який необхідно здійснювати перерахування коштів, слід враховувати, що:

1. зернові культури – зернові культури товарних позицій 1001 – 1008 згідно з УКТ ЗЕД;

2. технічні культури – технічні культури товарних позицій 1205 і 1206 00 згідно з УКТ ЗЕД;

3. продукція тваринництва – продукція товарних позицій 0102 і 0401 згідно з УКТ ЗЕД.

Встановлений ПКУ порядок перерахування коштів на електронні рахунки та з електронних рахунків на спеціальні рахунки та до державного бюджету застосовується до операцій з постачання сільськогосподарської продукції, що здійснюються починаючи з 1 січня 2016 року включно [4].

Оскільки Законом було частково скасовано режим спеціального оподаткування для аграріїв, то останні досить критично його сприйняли, що призвело до страйків, блокування трас та появи нових законопроектів щодо врегулювання даного питання.

Одним із таких законопроектів став «Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо захисту прав платників податку на додану вартість, в тому числі сільгоспвиробників» (№3851).

Основні ідеї законопроекту (№3851) полягає у наступному:

По-перше, відповідно до діючого Закону має діяти два Реєстри заяв на бюджетне відшкодування. Законопроект же усуває дані вимоги і заявляє, що усі підприємці мають подавати свої заявки до одного реєстру для уникнення ризиків корумпованості системи.

По-друге, впроваджується поновлення режиму спеціального оподаткування на додану вартість строком до 1 січня 2018 року.

По-третє, передбачається не застосовувати фінансові санкції до суб'єктів спеціального режиму оподаткування податком на додану вартість у сфері

сільського, лісового господарства та рибальства [1].

Отже підсумовуючи зазначене, можна зробити висновок, що неприйняття державою норм, які спрямовані на підтримку українського аграрного сектору, призведе до підвищення цін на товари сільськогосподарського виробництва особливо у тваринницькому секторі, які будуть обтяжені не тільки податками, а й вартістю на сировину, яка теж зросте у ціні.

Список використаних джерел

1. Знов про ПДВ : чому пільги для аграріїв мають повернути [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/znov-pro-pdv-comu-pilgi-dla-agrariiv-maut-povernu>

2. Особливості застосування спецрежиму ПДВ в сільському господарстві у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://balance.ua/ua/news/all/post/osobennosti-primeneniya-specregima-nds-v-selskom-hozyaystve-v-2016-godu/>

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році : Закон України від 24 грудня 2015 р. № 909-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/909-19>

4. Спецрежим ПДВ у 2016 році : особливості перерахування коштів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.dtki.ua/ua/taxation/pdv/37079>

Тихолаз В.В.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

Науковий керівник: Настенко М. М.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

На сьогоднішній день однією з найбільш складних і суперечливих питань українського обліку можна вважати облік дебіторської заборгованості підприємств, в тому числі і сільськогосподарських, які перебувають в передкризовому або кризовому стані, що характеризується загостренням проблем неплатежів. До факторів, що сприяють утворенню проблем неплатежів в першу чергу слід віднести вплив світової економічної кризи, проте в нашій

країні негативні тенденції підсилюються ще й поганою організацією обліку та незадовільним станом прогнозування і контролю всередині підприємства за виконанням договірних зобов'язань.

Для підтримки необхідного рівня ліквідності і платоспроможності підприємствам, які знаходяться в передкризовому або кризовому стані необхідно шукати способи ефективного антикризового управління дебіторською заборгованістю, зокрема вдосконалення організації бухгалтерського обліку взаєморозрахунків підприємств, що знаходяться в кризовому стані та розробка і впровадження певних запобіжних заходів стосовно ризиків неплатежів.

Сучасна політична криза України породжує масові факти неплатежів та накопичення залишків прострочених боргів. Враховуючи дану ситуацію та її вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств України варто передбачити оперативний пошук шляхів оптимізації, мінімізації дебіторської заборгованості та подальшого наукового удосконалення управління нею в антикризових умовах, що, на нашу думку, можливо лише через удосконалення окремих управлінських функцій, зокрема обліку та економічного контролю.

Вважаємо, що для вдосконалення системи обліку і контролю дебіторської заборгованості сільськогосподарським підприємствам варто створити структурний підрозділ або призначити особу, до обов'язків якого(ї) входив би всебічний контроль за станом системи обліку дебіторської заборгованості. Саме так, в економічній літературі радить зробити і М. Д. Білик. [1, с. 34-35]. Такий крок, на думку автора, повинен посилити контроль за заборгованістю та сприяти її зменшенню, що дозволить вивести підприємство з кризового або передкризового стану. Даний підрозділ, в тому числі, дозволить забезпечити дотримання норм податкового законодавства України, які змінилися в 2015 році в частині корегування сум фінансового результату в частині невикористаного попередньо створеного резерву сумнівних боргів та сум ПДВ, які стосуються податкового кредиту в частині проплаченого авансу за невиконані поставки товарів, робіт, послуг.

Щодо визначення поняття антикризового управління підприємством в економічній літературі існують різні підходи. Однак здійснивши критичний аналіз літературних джерел, ми погодилися з твердженням Н. В. Туленковим [5], який вважає, що взагалі будь-яке управління організацією повинно бути антикризовим, тобто побудованим на врахуванні ризику та небезпеки кризових ситуацій. Водночас дане твердження цілком підтверджується обліковим принципом безперервної діяльності згідно ЗУ "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" [3]. Даний принцип передбачає, що підприємство відповідно до його установчих документів має намір здійснювати господарську діяльність безперервно й постійно, відображаючи її в системі бухгалтерського обліку. Згідно з цим принципом господарські засоби відображаються в обліку й балансі за ціною їх фактичного придбання чи власного виробництва, а не за ринковою ціною на момент обліку. Доходи й витрати відображаються в обліку

та звітності безперервно, що дає змогу визначати на будь-яку звітну дату результати діяльності підприємства, забезпечує довіру до нього акціонерів та інвесторів. У разі припинення діяльності підприємства безперервність відображення результатів його фінансово-господарської діяльності гарантує захист від псевдобанкрутства та інших негативних випадкових явищ. З огляду на це, можемо цілковито стверджувати, що антикризове управління не може бути специфічним видом діяльності, а лише є нормою в процесі забезпечення облікового принципу безперервності.

Правильно організований обліковий процес та контроль за дебіторською заборгованістю відіграють важливу роль в антикризовому управлінні дебіторською заборгованістю сільськогосподарського підприємства та дозволяє зменшити її розміри.

В ході дослідження даного питання очевидним стає факт, що сучасні методичні підходи до обліку дебіторської заборгованості не враховують специфіки даного специфічного активу, що зумовлює наявність різних ознак його класифікації і велику кількість методів оцінювання. Крім цього чинні облікові реєстри не передбачають накопичення інформації про розрахунки з дебіторами різного рівня деталізації і узагальнення. Це зумовлює неможливість отримання інформації про дебіторську заборгованість в обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу з метою прогнозування ймовірності настання платіжної кризи суб'єктів господарювання, складання рекомендацій щодо її попередження. Крім того, варто зазначити, що задля досягнення процесу реалізації дебіторської заборгованості вітчизняним підприємствам варто активно застосовувати існуючі методи рефінансування такі, як факторинг та форфейтинг. Поряд з цим господарюючим суб'єктам не варто забувати простої істини стосовно класичного забезпечення співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості з певною прерогативою кредиторської заборгованості на 10-20% та посилення договірної основи розрахунків для потреб успішного управління системою розрахунків [2].

З огляду на думки науковців та на власні висновки вважаємо, що антикризове управління дебіторською заборгованістю варто розпочати з розробки ефективної кредитної політики, яка являтиметься складовою частиною загальної політики управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства і тому пропонуємо таку схему заходів стосовно попередження передкризового або кризового стану дебіторської заборгованості:

- Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості за статтями і джерелами їх виникнення;
- Розробка ефективної кредитної політики, яка визначатиме термін і обсяг надання кредиту покупцю, розмір знижки в умовах кризи неплатежів;
- Проведення контролю за фінансовим станом дебітора і диференціація умов надання кредиту;
- Розробка і виконання програми не нарощування боргів (напр...:

зниження енерго- та ресурсоспоживання, скорочення персоналу та ін.);

- Формування процедури інкасації дебіторської заборгованості, тобто розробку ряду заходів щодо погашення дебіторської заборгованості, терміни сплати якої прострочені;

- Забезпечення використання на підприємстві сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості, які прискорять її переведення в грошову форму оборотних активів;

- Побудова системи ефективного контролю, що включатиме постійний моніторинг розрахунків та регулярно проведення інвентаризації розрахунків.

Отже, стабільне зростання питомої ваги дебіторської заборгованості у загальній величині оборотних активів сільськогосподарських підприємств не викликає сумнівів щодо необхідності подальших пошуків вдосконалення існуючої системи обліку та контролю за дебіторською заборгованістю та пошуку ефективної моделі антикризового управління, яка міститиме комплекс специфічних заходів спрямованих на попередження виникнення проблеми неплатежів, а у разі їх виникнення – заходів спрямованих на скорочення або стягнення дебіторської заборгованості, що дасть можливість зміцнити економічну безпеку підприємства та покращити фінансовий стан.

Список використаних джерел

1. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2003. - № 12. – С. 34-35.

2. Настенко М.М. Управління дебіторською заборгованістю в умовах платіжної кризи / М.М. Настенко, А.Ю. Сідлецький// Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія: Економічні науки. – Вінниця, 2012. Випуск 1 (56) Том 2. – С. 228 – 233.

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 червня 1999 р. № 996 [Електронний ресурс]. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

4. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання» <http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/>

5. Туленков Н. В. Антикризовий менеджмент // Персонал. – 1998. – №6. – С. 19-25.

Ткаль Я.С.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
Сумський національний аграрний університет, м. Суми

ВИТРАТИ НА ВИРОБНИЦТВО ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ЇЇ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ ВЕДЕННІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В сучасних умовах господарювання для сільськогосподарського товаровиробника важливо бути компетентним в обліковій інформації не лише щодо обсягу виробленої продукції, а й щодо обсягу витрачених матеріальних засобів та праці, собівартості продукції, що надає можливість визначити ефективність галузі виробництва. Нині бухгалтерський облік і аудит витрат на виробництво продукції важливий та необхідний. Саме актуальність і сприяла вибору теми дослідження.

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 16 «Витрати» визначають витрати, як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). У даному визначенні сутність витрат виражається не через їх економічну природу, а через наслідки операцій з активами та капіталом для фінансово-майнового стану підприємства.

В.Г. Козак вважає, що «...витрати підприємства – одна з важливих категорій управлінського обліку та якісної оцінки діяльності підприємства. Для управління необхідно знати не просто витрати, а інформацію про витрати на будь-що (продукт, або його партію, послуги)». На думку дослідника, «...термін “витрати” є більш вживаним у процесі виробництва продукції, її реалізації (тобто списання), а термін “затрати” – у процесі придбання цінностей. Витрати і затрати зближує і те, що вони супроводжуються вибуттям активів, або виникненням боргових зобов'язань» [3].

Н.С. Андрущенко виокремив етапи розвитку знань про витрати: перший етап – публічна звітність про витрати, відслідковування, облік і контроль витрат на господарському і державному рівнях; другий етап – здійснення спроб розкрити суть поняття «витрати», поява різних теорій витрат; третій етап – використання математичних методів у теорії, дослідження поведінки витрат, вивчення витрат як об'єкту обліку і контролю; четвертий етап – виникнення нового напрямку дослідження – управління витратами [1].

Л. Сук надає таке визначення: «Класифікація витрат – це групування витрат за певними ознаками, яких є різна кількість. Класифікація допомагає глибше зрозуміти суть витрат, вивчити порядок їх формування і мету використання». Вчений класифікує витрати за трьома ознаками: для оцінки запасів та визначення фінансового результату; для прийняття управлінських рішень; для контролю і регулювання [6].

Як відзначає О. Бородкін, «...саме від виробничих витрат і собівартості залежить, чи буде продукція, яку виробляють підприємства в умовах економіки, конкурентоспроможна і прибуткова. Оскільки виручка від реалізації продукції є основним джерелом покриття витрат на виробництво продукції, ринкова економіка спонукає підприємства вирішувати, яку продукцію і в якому обсязі виробляти».

В.М. Петров розглядає планування собівартості продукції, як важливу складову частину розробки економічно обґрунтованих планів сільськогосподарських підприємств та їх окремих підрозділів. При плануванні собівартості продукції враховують вплив техніко-економічних факторів, але на величину собівартості основних видів продукції суттєво впливає також механізм розподілу витрат між основною та побічною продукцією [5].

Більш повним є визначення П.С. Безруких, який під методом обліку витрат та калькулювання собівартості розуміє «...сукупність прийомів організації документування та відображення виробничих витрат, що забезпечують визначення фактичної собівартості і необхідну інформацію для контролю за процесом формування собівартості продукції» [2].

Т.Г. Маренич визначає, що «...однією з основних проблем калькулювання є економічно обґрунтований розподіл витрат звітного періоду між готовою продукцією і незавершеним виробництвом, між окремими виробами і видами робіт. Від її правильного вирішення залежить точність калькуляційних розрахунків» [4].

Аналіз витрат, у першу чергу, має забезпечити необхідною інформацією управлінський персонал підприємства, який відповідає за планування, проведення контролю за господарюючими операціями та приймає різні адміністративні рішення. Таким чином, у процесі дослідження встановлено, що в умовах обмеженості ресурсів і досягнення планової ефективності виникає потреба постійного порівняння понесених витрат і отриманих результатів.

Список використаних джерел

1. Андрющенко Н.С. Суть і значення витрат: історичний аспект / Н.С. Андрющенко // Економічна теорія та історія економічної думки. – 2007. – № 5. – С. 3–7.
2. Безруких П.С. Облік та калькулювання собівартості продукції / П.С. Безруких. – М.: Фінанси, 2005. – 320 с.
3. Козак В.Г. Визначення поняття «витрати» та їх оцінка / В.Г. Козак // Реформування економіки України: стан та перспективи. Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (26–27 листопада 2009 р., м. Київ). – К.: МІБО КНЕУ, 2009. – С. 129–131.
4. Маренич Т.Г. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції / Т. Маренич // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 12. – С. 19–25.
5. Петров В.М., Токар А.В. Методичні підходи до формування собівартості сільськогосподарської продукції та її вплив на ефективність виробництва / В.М.

Петров, А.В. Токар // Економіка АПК. – 2008. – № 10. – С. 55–60.

6. Сук Л. Склад та класифікація витрат на підприємствах / Л. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2007. – № 20. – С. 46–49.

Томчук О.Ф.

к.е.н., доцент,

Гончарук М.Л.

магістр

Вінницький національний аграрний університет

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ВИБОРУ МОДЕЛІ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ

Трансформаційні процеси в економіці України призвели до погіршення її соціально-економічного розвитку, зменшення обсягів виробництва і споживання продукції, зниження ефективності діяльності аграрних підприємств. В системі заходів виходу економіки з кризового становища велике значення має управлінський фактор, зокрема, підвищення обґрунтованості управлінських рішень. Дослідження показали, що рівень обґрунтованості рішень великою мірою залежить від результатів обліку і аналізу і в першу чергу від результатів якісного аналізу, який є передумовою обґрунтованого вибору найкращого варіанту вирішення поставлених задач і прийняття оптимальних управлінських рішень, що забезпечує розробку альтернативних підходів при здійсненні управлінських процесів досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності підприємства.

Незважаючи на чисельні наукові розробки з економічного аналізу та управління таких фахівців, як М.Ш. Баканов, В.В. Вітлінський, В.Г. Галушко, З.В. Гуцайлюк, С.І. Дем'яненко, В.Н. Добровський, К. Друрі, Є.В. Калюга, Г.Г. Кірейцев, В.В. Ковальов, М.Ф. Кропивко, М.В. Кужельний, В.Г. Лінник, Н.М. Малюга, С.І. Наконечний, П.Т. Саблук, В.К. Савчук, Р.І. Тринько, А.Д. Шеремет, С.І. Шкарабан та інших учених, проблеми належного аналітичного забезпечення управлінських рішень не отримали вичерпного розв'язання ні в нашій країні, ні за кордоном, а тому і надалі залишаються актуальними.

Вітлінський В.В., Наконечний С.І. [1, с.21] вважають, що якісний аналіз є найбільш складним поняттям і вимагає ґрунтовних знань, досвіду та інтуїції у даній сфері економічної діяльності. Його головна мета – визначити чинники і області ризику, після чого ідентифікувати усі можливі ризики. Кількісний аналіз ризику, тобто кількісне визначення його ступеню, і ризик даного виду діяльності проекту в цілому, є досить складною проблемою.

Якісний аналіз ризику включає декілька аспектів. Перший аспект пов'язаний з необхідністю порівняння очікуваних позитивних результатів з

можливими економічними, соціальними та іншими, як сьогоднішніми, так і майбутніми наслідками. Проблеми ризику повинні розглядатися та враховуватися, як під час розробки стратегії, так і у процесі реалізації оперативних задач. Характер стратегічних підходів слід визначати в межах загальної стратегії.

Другий аспект якісного аналізу пов'язаний з виявленням впливу рішень, що приймаються за умов невизначеності, на інтереси суб'єктів економічного життя. Без урахування інтересів, без керування ними не можливі реальні якісні перетворення в соціально-економічному житті. Необхідно виявити, кому ризик корисний? Чиїм інтересам відповідає?

Для кількісного аналізу ризику можна використовувати різні методи. Найбільш розповсюдженими є: статистичні, використання аналогів, експертні оцінки, аналіз доречності витрат. На нашу думку, визначення чинників і області ризику є не що іншим як передумовою для кількісного аналізу за певною методикою. Порівняння очікуваних результатів з можливими економічними також стосується кількісного аналізу. З'ясування, кому ризик корисний, чиїм інтересам відповідає взагалі є другорядною задачею аналітиків. На наш погляд, перш за все необхідно вжити заходів щодо визначення і зменшення ризику, а вже питання, кому ризик корисний є другорядним.

Ковальов В.В. [2, с. 69] вважає, що якісний аналіз має місце при побудові стохастичної моделі і включає в себе постановку цілі аналізу, визначення сукупності, визначення результативних і факторних ознак, вибір періоду, за який проводиться аналіз, вибір методу аналізу. На нашу думку, це теж свого роду підготовчий етап до проведення аналізу залежності результативної ознаки від факторних. Після чого виконуються наступні кроки:

- попередній аналіз модельованої сукупності - перевірка однорідності сукупності, виключення аномальних спостережень, уточнення необхідного обсягу вибірки, встановлення законів розподілу показників, що вивчаються;

- побудова стохастичної (регресійної) моделі - уточнення переліку факторів, розрахунок оцінок параметрів рівняння регресії, перебір конкуруючих варіантів моделей;

- оцінка адекватності моделі - перевірка статистичної значності рівняння в цілому і його окремих параметрів, перевірка відповідності формальних властивостей оцінок задачам дослідження;

- економічна інтерпретація і практичне використання моделі - визначення просторово-часової стійкості побудованої залежності, оцінка практичних властивостей моделі.

На нашу думку, щоб сформулювати концепцію якісного аналізу, спершу необхідно відповісти на питання, що мається на увазі під поняттям якість.

Для відповіді на питання, що таке кількість, ми вважаємо доцільним виділити такі основні положення щодо концепцій якості, кількості, і міри, яка має властивість поєднувати в собі особливості якості і кількості:

- результативна характеристика якості є в той же час перша вихідна кількості;
- якісна характеристика речі ще не розкриває ні сутності, ні причини, ні внутрішньої протилежності у складі речі. Щось є завдяки своїй якості те, що воно є, і втрачаючи свою якість, вона перестає бути тим, що воно є;
- якісна тотожність предметів і явищ є тут, як і скрізь, необхідною передумовою їхнього аналізу в аспекті кількості;
- кількість – об'єктивна визначеність якісно однорідних явищ, чи якість у його просторово-часовому аспекті, з боку його буття в просторі і часі;
- кількість є універсальна, тобто логічною категорією, необхідною сходинкою пізнання дійсності;
- предмет, не відбитий в аспекті кількості, не може вважатися конкретно пізнаним;
- кількість завжди знаходиться в діалектично суперечливому зв'язку з якістю, що виступає, як закон переходу кількісних змін у якісні і навпаки;
- з'єднання якісних і кількісних характеристик предмету, за допомогою якого цей предмет може бути вимірним за філософською термінологією є певна міра чогось;
- міра вживається як така кількість, що відповідає тій чи іншій якості, так що при зміні цієї кількості змінюється і дана якість.

Отже, виходячи з вищесказаного, вважаємо доцільним рахувати якість як визначеність або індивідуальність чогось на основі кількості або кількісного виміру.

Як зазначалося, поняття аналіз (з економічної точки зору) – це метод дослідження, який полягає в уявному розчленуванні цілого на складові елементи і виділенні окремих сторін, властивостей, зв'язків. Відповідно якісний аналіз, як вид аналізу полягає в визначеності або індивідуальності розчленування цілого на складові елементи і виділенні окремих сторін, властивостей, зв'язків на основі кількісного аналізу. Але якщо аналіз це перш за все метод, то відповідно і якісний аналіз як вид є методом. Таким чином, якісний аналіз, як вид аналізу по суті допомагає оцінити якість методик розробки управлінських рішень.

Якісний аналіз - це метод дослідження визначеності або індивідуальності розчленування цілого на складові елементи і виявлення взаємозв'язків між ними. Основною процедурою якісного аналізу, як виду аналізу, є вивчення якості методик дослідження.

Ведучи мову про якісний аналіз методики побудови моделі управлінського рішення, необхідно обумовити, що підхід до побудови моделі – індивідуальний, і управлінець повинен сам визначити, за якою моделлю він повинен готувати рішення. Для цього необхідно використати досвід фахівців з цього питання і можливо побудувати власну модель: проаналізувати раніше запропоновані варіанти побудови моделей, на основі аналізу ефективності прийнятого рішення за даною моделлю та часу, який потрачений для підготовки та

прийняття рішення. На основі якісного аналізу необхідно сформувати блоки і підблоки моделі і встановити зв'язки між ними.

Кількісний і якісний аналіз неподільні і від них залежить кінцевий результат від прийняття управлінського рішення. Так, якщо аналітик робить прогнозування показника за певним методом/методикою і виявляється, що прогнозний параметр значно відрізняється від фактичного, то необхідно змінити метод/методику прогнозування параметру. Але в той самий час порівняння показників – функція кількісного аналізу [3].

Якщо після проведення кількісного аналізу виявилось, що за обраною методикою прийняте управлінське рішення не є оптимальним, тоді необхідно переглянути саму методику – провести якісний аналіз моделі. Якісний аналіз моделі управлінського рішення повинен не лише проводитися за моделлю взагалі, а і бути проведеним за кожним блоком і підблоком окремо, якщо це можливо. Необхідно визначитися з індивідуальністю методики побудови моделі управлінського рішення і процесу управління в цілому і розв'язанням проміжних задач в цих моделях. Якщо за обраною методикою неможливо знайти оптимального варіанту рішення будь-якої задачі, тоді необхідно змінити методику дослідження провівши якісний аналіз, який дає можливість виявити визначеність або індивідуальність можливого методу/методики вирішення задачі і визначитися з більш прийнятним методом (рис. 1.).

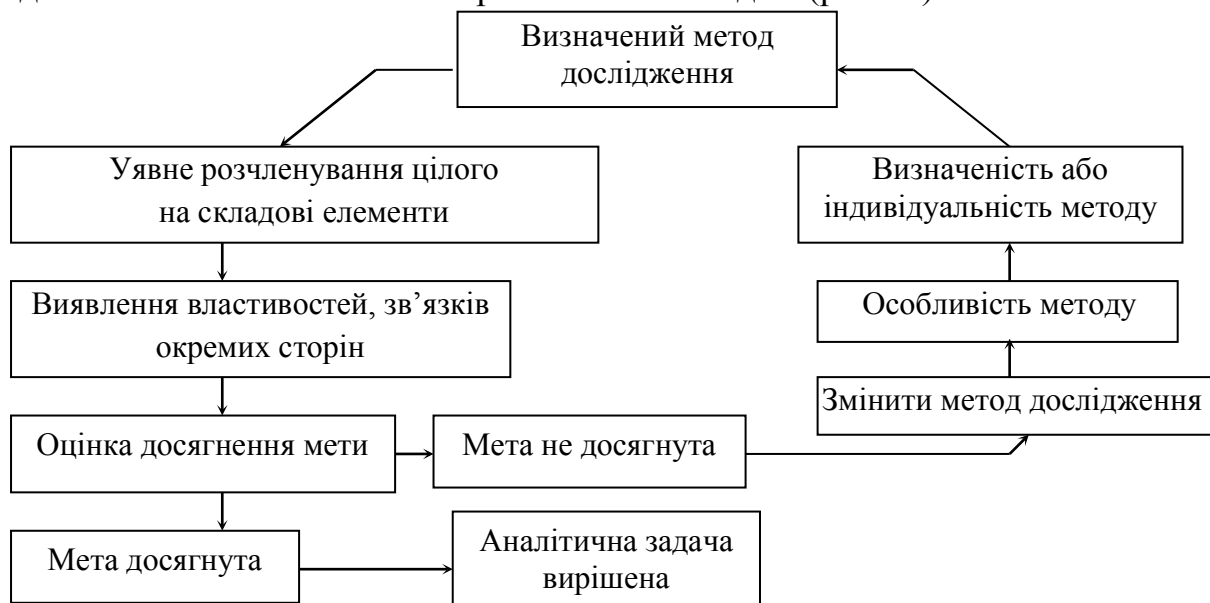

Рис. 1. Алгоритм процедури пошуку методу/методики вирішення аналітичних задач

Отже, проведення якісного аналізу дає можливість підібрати найбільш обґрунтовану методику побудови моделі управлінського рішення і процесу управління і розв'язання проміжних задач в цих моделях, що дає можливість отримати вірні результати при розв'язанні проміжкових задач, належним чином обґрунтувати управлінське рішення і досягти поставленої мети виробництва.

Список використаних джерел

1. Вітлінський В.В. Ризик у менеджменті: підручник / В.В. Вітлінський, С.І. Наконечний. – К: ТОВ «Борисфен-М», 2006. – 336 с.
2. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент: учеб. пособие / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 768 с.
3. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Г.Г. Кірейцев. – 2.-ге вид., перероб. та доп. – К.: ЦУЛ, – 2002. – 496 с.

Тарасенко Ю.Г.

магістрант

Вінницький національний аграрний університет

Науковий керівник: Любар О.О.

к.е.н, доцент кафедри організації обліку та звітності

Вінницький національний аграрний університет

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ

Кожний суб'єкт господарювання у процесі своєї фінансово-господарської діяльності вступає в певні економічні взаємовідносини з іншими підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами тощо. У результаті цих подій відбуваються господарські операції, основними наслідками яких є виникнення кредиторської та дебіторської заборгованості, здійснення розрахунків за ними та інші зміни в активах і капіталі. З погляду фінансової стабільності підприємства, важливою складовою частиною цих операцій є саме кредиторська заборгованість.

Кредиторську заборгованість можна охарактеризувати наступним чином.

Вона представляє собою борг або зобов'язання перед однією або декількома суб'єктами господарювання, які передбачають ймовірну майбутню передачу або використання активів на деяку дату здійснення певної події або надання вимоги сторонньою особою.

Як бачимо, по-перше, кредиторська заборгованість представляє зобов'язання на даний момент. Не вважаються кредиторською заборгованістю поточного року витрати наступного року. По-друге зобов'язання пов'язує різноманітні суб'єкти господарювання. Ця умова також застерігає господарюючу одиницю від створення резервів на придбання власності. По-третє, передбачається існування моменту часу або події, при здійсненні якої зобов'язання повинне бути погашене. Відносити до кредиторської заборгованості зобов'язання, погашення яких в повній мірі не передбачається не дозволяється. Зокрема, ця умова не дозволяє відносити власний капітал до кредиторської заборгованості.

Також борг або зобов'язання накладає відповідальність на суб'єкт господарювання, залишаючи йому дуже незначну можливість уникнути витрат в майбутньому або втрат.

З цього випливає, що кредиторська заборгованість, як правило, повинна бути погашена боржником. Але це не свідчить про те, що підприємство прийняло на себе юридичні зобов'язання. Необхідно розглядати як потенційну кредиторську заборгованість справедливі і гадані зобов'язання. Так, як справедливі зобов'язання будуються на нормах етики та моралі, а не на юридичній основі, їх іноді називають моральними.

Що стосується складу кредиторської заборгованості, то до неї можуть відноситися тільки юридичні зобов'язання і борги.

Ще однією характеристикою кредиторської заборгованості, на яку хотілось би звернути увагу, є існування господарської операції чи іншої події, яка зумовила утворення зобов'язання, що мали місце.

Таким чином, обов'язкова наявність попередньої «господарської операції або іншої події» виступає невід'ємною рисою кредиторської заборгованості. Подія визначається як «явище, що несе за собою наслідки для підприємства», господарська операція – це «певного роду подія, а саме зовнішня подія, що передбачає переміщення деякої вартості (майбутньої економічної вигоди) між двома чи більш господарськими одиницями». Незалежно від того, як зобов'язання виникло, якщо воно дійсно має місце, то важливо, що воно обліковується як кредиторська заборгованість. Вплив зобов'язань на майбутні вимоги грошових коштів більш суттєвий, з точки зору користувача фінансової звітності, ніж минулі господарські операції або події, які спричинили кредиторську заборгованість.

Методика обліку та аналізу розрахунків з кредиторами є невід'ємною частиною системи бухгалтерського обліку підприємства та його фінансової звітності.

Об'єктами обліку кредиторської заборгованості є:

- короткострокові кредити банків;
- заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями;
- заборгованість за товари, роботи і послуги;
- заборгованість за розрахунками з бюджетом;
- заборгованість за розрахунками зі страхування;
- заборгованість за розрахунками з оплати праці;
- інші поточні зобов'язання.

Основними завданнями обліку кредиторської заборгованості є:

1. Дотримання встановлених правил розрахункових відносин.
2. Чітке документування розрахунків.
3. Своєчасна та повна реєстрація даних первинного обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку.
4. Правдиве відображення інформації щодо кредиторської заборгованості в звітності та примітках до неї.

5. Надання інформації керівництву підприємства для своєчасного і правильного прийняття управлінських рішень.

Керівник повинен організувати облік кредиторської заборгованості таким чином, щоб якнайшвидше можна було отримати інформацію про суму позик, термін їх погашення та сплату відсотків; про наявність та рух короткострокових векселів виданих; по постачальниках (розрахункових документах), термін оплати яких (визначений умовами договору) не настав, по не оплачених у термін розрахункових документах, невідфактурованих поставках; про суму заборгованості за податками, платежами та по страхуванню; про обсяг виконаних робіт, одержаної продукції і нарахованої оплати праці відповідно до кількості та якості затраченої праці.

Для цього йому необхідно забезпечити наступні умови: грамотну бухгалтерську службу, сприятливі умови праці, автоматизацію облікової роботи.

Об'єктом аналізу кредиторської заборгованості є ті самі об'єкти, що і облікові.

Аналіз кредиторської заборгованості покликаний дати оцінку складу і структури кредиторської заборгованості, тривалості її погашення, виявити сумнівну та прострочену заборгованість, можливості підтримання необхідного рівня та стану розрахунків підприємства, вплив стану розрахунків на фінансовий стан підприємства тощо.

Завдання аналізу кредиторської заборгованості – виявити ресурси кращого її використання, розробити конкретні заходи мобілізації виявлених резервів, спрямованих на підвищення рівня фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Список використаних джерел

1. Гончарук Р.П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів / Р.П. Гончарук // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2012. – № 1 (59). – С. 48-51.

2. Михайлишин Н.П. Сутність зобов'язань та їх класифікація: економічний та правовий аспекти / Н.П. Михайлишин // Економіка: реалії часу. – 2012. – № 2(3). – С. 130-134.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено наказом Мініфіну України від 07.02.13 р. № 73.

4. Петренко Н.І. Удосконалення класифікації поточних зобов'язань для цілей бухгалтерського обліку / Н.І. Петренко // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 130/2012. Серія: Економіка і фінанси – С. 166-171.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання». Затверджено наказом Мініфіну України від 31.01.2000 р. № 20.

6. Сопко В.В. Бухгалтерський облік капіталу підприємства (власності, пасивів): Навч. Посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.

7. Феофанов Л.К. Методичні підходи з організації обліку та аудиту кредиторської заборгованості на підприємстві / Л.К. Феофанов, Д.В. Денисов // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 12. – С. 65-68.

Фабіянська В.Ю.

к.е.н., доцент кафедри аудиту та державного контролю
Вінницький національний аграрний університет

Петровська О.П.

магістр

Вінницький національний аграрний університет

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку вітчизняної ринкової економіки все більше посилюється роль і значення аудиторської діяльності в Україні, яка виступає гарантом для інвесторів і забезпечує повноту та достовірність відображення даних про фінансово-майновий стан суб'єкта господарювання. Одним із найсуттєвіших показників, що характеризує фінансовий стан підприємства, є власний капітал. Тому питання контролю за його формуванням, використанням мають важливе значення в управлінні діяльністю будь-якого господарюючого суб'єкта. Інформація про власний капітал повинна бути основою для аналітичних прогнозів щодо майбутнього розвитку підприємства. У зв'язку з цим вимоги до змісту та якості звітної інформації про власний капітал істотно зростають.

Організація та методика аудиту власного капіталу розглянута у наукових працях багатьох вітчизняних вчених, серед яких такі, як: Ф.Ф. Бутинець, Л.П. Кулаковська, В.Я. Савченко, К.О. Утенкова та інші. Але єдиної точки зору щодо методології та процедур проведення якісного аудиту не знайдено.

Отже, проблему розробки методології, конкретних алгоритмів обліку та аудиту вважати завершеною не можна, тим більше, що умови господарювання динамічно змінюються і висувають нові вимоги щодо вдосконалення системи інформації [1].

Однією з основних ділянок аудиторської перевірки є аудит власного капіталу, оскільки від правильності ведення обліку власного капіталу залежить достовірність і правильність формування і використання власності підприємства.

Власний капітал – це загальна вартість власних засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів. Такі активи формуються за рахунок інвестованого в них власного капіталу і є чистими активами підприємства. Розраховується сума власного капіталу як частина в активах, що залишається після вирахування його зобов'язань [2].

Власний капітал складається з таких елементів: зареєстрований (пайовий капітал), капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілені прибутки (непокриті збитки), вилучений капітал, неоплачений капітал.

Аудит власного капіталу проводиться з метою підтвердження аудиторським висновком інформації про власний капітал, його структуру та зміни у власному капіталі, що сталися протягом звітного періоду.

Основним джерелом інформації для здійснення аудиторських процедур є наступні документи:

- документи пов'язані із створенням підприємства (виписка про державну реєстрацію, довідки з Державної фіскальної служби про прийняття на облік, про реєстрацію в органах статистики та інших державних фондах);
- документи що підтверджують право власності (на землю, на нерухомість, транспортні засоби та інші);
- наказ про облікову політику;
- первинні документи з обліку власного капіталу;
- звітність;
- аудиторські висновки;
- інша документація [3].

Аудиторські процедури — це система методичних дій аудитора, спрямованих на отримання достатніх і надійних доказів щодо об'єктів аудиту. Тобто метою проведення аудиторських процедур є саме отримання достатніх та прийнятних аудиторських доказів для висловлення аудитором думки щодо фінансової звітності. В МСА виділяють наступні процедури для отримання доказів:

1) процедури по суті – аудиторська процедура, призначена для виявлення суттєвих викривлень на рівні тверджень. Процедури по суті включають:

а) тести деталей (класів операцій, залишків на рахунках та розкриття інформації);

б) аналітичні процедури по суті – оцінки фінансової інформації, зроблені на основі аналізу ймовірних взаємозв'язків між фінансовими та нефінансовими даними, що охоплюють необхідне вивчення ідентифікованих відхилень або взаємозв'язків, які не узгоджуються з іншою відповідною інформацією чи значно відрізняються від очікуваних величин.

2) процедури огляду – процедури, які вважаються необхідними для досягнення мети завдання з огляду, насамперед запити персоналу суб'єкта

господарювання та аналітичні процедури, що застосовуються до фінансових даних.

3) процедури оцінки ризиків – аудиторські процедури, які виконують для отримання розуміння суб'єкта господарювання та його середовища, в тому числі внутрішнього контролю суб'єкта господарювання, визначення й оцінки ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки на рівні фінансової звітності та тверджень [4].

Приклади аудиторських процедур для проведення аудиту власного капіталу наведені в таблиці 1.

Аналізуючи таблицю, доцільно виділити наступні аспекти: Ф.Ф. Бутинець вважає, що аудит власного капіталу та забезпечення зобов'язань доцільно розпочинати з інвентаризації майна, внесеного засновниками до статутного капіталу підприємства за участю аудитора.

Таблиця 1

Аудиторські процедури для проведення аудиту власного капіталу підприємства

№ з/п	Аудиторські процедури	В.Я. Савченко, В.О. Зотов, С.А. Кириленко [5, с.161-162]	Ф.Ф. Бутинець [6, с.489-499]	Б.Ф. Усач, та інші [7, с.107-109]	Л.П. Кулаковська, Ю.В.Піча [8, с. 117-119]
1	Інвентаризація майна, внесеного засновниками до статутного капіталу підприємства, забезпечення майбутніх витрат і платежів	-	+	-	-
2	Перевірка наявності документів, підтверджуючих право власності засновників на майно, укладене як внесок до статутного капіталу	-	+	+	-
3	Дослідження установчих документів, оцінка відповідності їх змісту законодавчим вимогам	+	+	+	-
4	Перевірка правильності формування зареєстрованого капіталу відповідно до установчих документів та нормативних вимог	+	-	+	+
5	Перевірка правомірності викупу, продажу та анулювання акцій, правильності їх оцінки та відображення в обліку і реєстрі акціонерів	-	-	-	+
6	Перевірка відповідності аналітичного обліку, статутного, пайового та резервного капіталу первинним документам, синтетичному обліку, записам у головну книгу та оборотну відомість	+	-	-	-
7	Перевірка правильності відображення в обліку величини статутного капіталу та її змін	+	+	+	+

Б.Ф. Усач схиляється до думки, що аудит необхідно розпочинати з перевірки установчих документів на відповідність чинному законодавству,

перевірки відображення в обліку величини статутного капіталу; перевірки відповідності даних установчих документів, рішень засновників (учасників) із даними бухгалтерського обліку; перевірки своєчасності внесення змін в установчі документи, перевірки правильності відображення в обліку внесків у статутний капітал, документальної перевірки розрахунків із засновниками та їх відображення в обліку.

На думку Л.П. Кулаковської та Ю.В. Пічі, більшу увагу слід звертати на правильність формування зареєстрованого капіталу відповідно до установчих документів та нормативних вимог, правильності відображення в обліку величини статутного капіталу та її змін, перевірки достовірності розрахунку і відображення на рахунках бухгалтерського обліку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) звітного року (за результатами аудиту в цілому на підприємстві).

Підсумовуючи зазначене вище, вбачаємо за доцільне аудит статутного капіталу розпочинати з інвентаризації майна, внесеного засновниками до статутного капіталу підприємства, за участю аудитора. Сутність інвентаризації полягає в підтвердженні сальдо аналітичних рахунків за кожним учасником, ретельно вивчається обґрунтованість сум, що обліковуються на таких рахунках, встановлюються терміни виникнення зобов'язань підприємства перед власниками, реальність часток засновників у статутному капіталі.

Отже, аудит власного капіталу є однією з найважливіших областей проведення аудиту, оскільки власний капітал є гарантією стабільної діяльності підприємства і від правильності ведення його обліку значним чином залежать майнові відносини власників.

На даний момент немає чітко визначеного переліку процедур для проведення аудиту власного капіталу, думки науковців розбігаються. Але можна стверджувати, що для формування чіткого переліку аудиторських процедур на етапі планування аудиту необхідно, перш за все, звертати увагу на організаційно-правову форму підприємства, що перевіряється. Тому вивчення операцій з капіталом доцільно починати з перевірки юридичного статусу та права здійснення статутних видів діяльності, складу засновників (учасників), структури і управління підприємства.

Список використаних джерел

1. Нужна О.А. Власний капітал сільськогосподарських підприємств: трактування, класифікація, структура / О.А. Нужна // Луцький національний технічний університет – 2012. – Вип. 9(2). – С. 498–506.
2. Мельничук В.В. Облік і аудит власного капіталу: теорія і практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / В.В.Мельничук. – К.: КНЕУ, 2003. – 20 с.
3. Бралатан В. Методика аудиту статутного капіталу як основної частини власного капіталу підприємств / В. Бралатан, Т. Горобець // Економічний

аналіз. - 2010. - № 6. – С. 386-388.

4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2013 р. частина 1 / Пер. з англ. – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів; Аудиторська палата України, 2014, - 978 с.

5. Савченко В.Я. Аудит: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В. Я. Савченко, В. О. Зотов, С. А. Кириленко та ін. — К.: КНЕУ, 2003.- 268 с.

6. Бутинець Ф.Ф. Аудит: Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / Ф.Ф.Бутинець. – 2-е вид., перероб. та доп. – Житомир: ПП "Рута", 2002. – 672 с.

7. Усач Б.Ф. Організація і методика аудиту: Підручник. / Б.Ф. Усач, З.О. Душко, М.М. Колос. — К.: Знання, 2006. — 295 с.

8. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту : навч. посіб. / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – К. : Каравела, 2004. – 568 с.

Фостолович В.А.

к.с.-г.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

Буреннікова Н.В.

д.е.н., професор

Вінницький національний аграрний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Прагнення сільськогосподарських підприємств стати результативними співучасниками формування дієвої світової економіки спонукає шукати такі підходи до організації бізнесу, які дадуть максимальний ефект при оптимальних витратах із уникненням втрат і зменшенням негативних впливів на зовнішнє середовище. Цього не можливо досягти лише прийняттям адміністративних рішень і рухаючись «по течії» за звичайною практикою. Лідерами в бізнесі стають лише ті підприємства, котрі здатні своєчасно приймати науково обґрунтовані управлінські рішення на основі реальної економічної інформації та на підґрунті адаптації до найкращих світових практик у процесі свого функціонування.

Формування сучасного інноваційно активного підприємства із достатнім рівнем ефективності потребує відповідного підвищення кваліфікаційного рівня працівників та оновлення технологічних процесів і обладнання упродовж певного періоду часу. Дієвим шляхом долучення сучасних сільськогоспо-

дарських підприємств до світової еліти є систематична та щоденна праця над удосконаленням їхніх засобів та предметів праці.

Світові лідери для досягнення поставленої мети використовують на практиці сучасні інструменти, які дають можливість при оптимальних поточних витратах реалізувати стратегію розвитку. Відомо, що «...вдосконалення системи управління є найменш затратним і найбільш раціональним способом підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства на ринку. Удосконалюючи систему управління підприємство починає працювати в напрямку зменшення витрат, що викликатиме поліпшення економічних показників його діяльності» [1, с. 253-254].

В Україні потребу у впровадженні окреслених вище підходів до організації бізнесу гостро відчувають сільськогосподарські підприємства, котрі мають дефіцит ресурсів. Аналіз основних показників діяльності сільськогосподарських підприємств за 2011-2014 рр. засвідчив, що рівень рентабельності їхньої операційної діяльності зменшився майже вдвічі: з 24,5 до 12,2 % [1, с. 90].

Ми вбачаємо, що створення та функціонування сучасних систем управління у сільськогосподарських підприємствах потребує реалізації у цих підприємствах еколого-економічної політики розвитку шляхом впровадження інтегрованих систем управління, де важливе місце посідатиме система екологічного менеджменту, менеджменту якості та система безпеки й гігієни праці відповідно до світових стандартів серії ISO 14000, ISO 9000 та ISO 18000 із дотриманням відповідних принципів. Для реалізації такої моделі системи управління нами рекомендовано застосовувати сучасні інструменти функціонування системи та оцінки її ефективності (SKO, Карті контролю, SPC, QFD, FMEA, Kaizen, гуртки якості, «мозговий штурм», гістограми, листи, діаграми Ісікави, діаграму Паретто, блок-схеми; Принципи: постійного вдосконалення, нуль дефектів, робота в команді та ін.), котрі мають бути адаптованими до сільськогосподарських підприємств.

Удосконалення системи управління у сільськогосподарських підприємствах із застосуванням окреслених сучасних інструментів уможливлує сталий економічний розвиток цих підприємств.

Список використаних джерел

1. Україна у цифрах у 2014 році. Статистичний збірник / За редакцією Жук І. М. Державна служба статистики України. – 2015. – С. 90.
2. Фостолович В. А. Елементи удосконалення системами управління підприємством в умовах глобалізації / В. А. Фостолович // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Випуск 12 (45). Частина 2. – 2015. – С. 250-261.

Фостолович Р.С.

студент 3 курсу економічного факультету
Вінницький національний аграрний університет

Науковий керівник: Буреннікова Н.В.

д.е.н., професор
Вінницький національний аграрний університет

АГРАРНИЙ БІЗНЕС: ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТА ОБЛІКУ

Система управління сучасним аграрним бізнесом зорієнтована на прийняття адекватних рішень, котрі ґрунтуються на актуальній, достовірній, якісній та повній інформації. Окреслене потребує застосування інформаційних технологій на етапах надходження, обробки, узагальнення та прогнозування великого масиву даних.

Існування досить широкого спектру програмних продуктів і доступність їх використання на практиці (від етапу збору інформації та її обробки в обліковій системі до швидкого трансформування в необхідний формат для управлінського обліку) уможливорює застосування науково-обґрунтованого підходу до процесу прийняття рішення. Необхідність формування конкурентоспроможного бізнесу в умовах відкритих ринків та євроінтеграційних процесів вимагає застосування сучасних підходів до реалізації основної ідеї та мети (місії) функціонування аграрних підприємств. Співпраця цих підприємств із вітчизняними та закордонними партнерами потребує їхнього розвитку у напрямку глобалізації. Аналіз основних показників діяльності аграрних підприємств за 2011-2014 рр. засвідчив, що рівень рентабельності їхньої операційної діяльності зменшився майже вдвічі: з 24,5 до 12,2% [3, с. 90]. Тому аграрний сектор економіки України потребує нагального впровадження інноваційних підходів до системи управління аграрним підприємством, в основу якого має бути покладено повну автоматизацію облікового, аналітичного та ін. процесів із ситуаційним моделюванням у процесі прийняття рішень. Інноваційні підходи до системи управління із використанням сучасних інформаційних технологій в аграрному бізнесі базуються на інноваціях, котрі являють собою «...творчу діяльність, метою якої є отримання сумарного ефекту (економічного, соціального, екологічного, наукового, науково-технічного тощо) за рахунок задоволення потреб суспільства у більш динамічний, ефективний і результативний спосіб через комерційне використання і диверсифікацію нових прогресивних або значно кращих за своїми властивостями видів продукції і послуг, технологічних процесів, форм і методів організації управління в різних сферах управління суспільного життя, поява яких є результатом інтелектуальної, високотехнологічної і виробничої діяльності людини» [1, с. 24].

Агропромислове виробництво як складну систему із урахуванням

численних факторів і характеристик допомагає описати процес поділу цієї системи на рівні, які характеризують технологічні, інформаційні, економічні та інші аспекти її функціонування – стратифікація. Виробництво продукції сільського господарства ґрунтується на трьох стратах: на виробничому рівні, на рівні управління та обробки інформації, на економічному рівні виробництва з точки зору результативності процесу виробництва [2, с. 61].

Отже, прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень в аграрному бізнесі потребує інноваційних підходів із застосуванням інформаційних систем накопичення, обліку та обробки великого масиву даних та відповідного моделювання. Зазначене сприятиме підвищенню результативності діяльності аграрних підприємств і покращенню їх співпраці із внутрішніми та зовнішніми партнерами.

Список використаних джерел

1. Буренніков Ю.Ю. Управління інноваційною діяльністю в промисловості: сутність, особливості розвитку, шляхи удосконалення: [монографія] / Ю.Ю. Буренніков, Н.В. Поліщук, В.О. Ярмоленко. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 184 с.
2. Данилюк О.О. Інновації як фактор підвищення результативності діяльності підприємств АПК / О.О. Данилюк // Економічна наука. – 2013. – С. 59-61.
3. Україна у цифрах у 2014 році. Статистичний збірник / За редакцією Жук І. М. Державна служба статистики України. – 2015. – С. 90.

Федоришина Л.І.

к.і.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

Глазко Н.Д.

асистент

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ЄДИНИМ ПОДАТКОМ 4 ГРУПИ В 2016 РОЦІ

Як відомо, сьогодні поряд із загальною широке розповсюдження набула спрощена система оподаткування. А тому не дивно, що із завершенням року деякі суб'єкти підприємництва, оцінивши показники своєї річної роботи, можуть задуматися про вибір іншого порядку оподаткування діяльності, що провадиться, наприклад, перехід із загальної системи оподаткування на спрощену. Водночас, навпаки, може статися і так, що платник податків, який

уже є «спрощенцем», буде вимушений (або вирішить за власним бажанням) покинути лави єдиноподатників, ставши звичайним платником податку на прибуток.

В кризових умовах української економіки єдиним виходом є розвиток малого бізнесу, який надає робочі місця, створює перспективи на швидке реагування на ринкові вимоги та зміну виду діяльності чи продукції, контролює кон'юктуру ринку та конкурентні умови.

Становлення та механізм справляння фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП) та оподаткування аграрного сектору розглянуті у наукових працях таких вчених економістів, як Деркач Ю., Жук В., Подзігун С., Тулуш Л., Чубай В., Юшко С. [3,с.282]. Врахуємо певні дослідження та розглянемо зміни законодавчої бази у справлянні ФСП та зробимо відповідні висновки.

Платниками єдиного податку 4 групи у 2016 році можуть бути юридичні особи - сільськогосподарські товаровиробники, питома вага продажу сільськогосподарських товарів за попередній податковий (звітний) рік не менше, ніж 75%.

Згідно з п. 2921.1 ПКУ (зі змінами) з 2016 року виключено абзац, де вказано, що "права власності/користування земельними ділянками повинні бути оформлені та зареєстровані відповідно до законодавства", тому для тих підприємств, в яких є земельні ділянки, які були передані в постійне користування (а це велика кількість фермерських господарств, зареєстрованих до 2002 року), або ж право власності\оренди оформляється, але ще не зареєстровано в Державній реєстраційній службі, усунута перешкода для реєстрації платником єдиного податку 4 групи.

До податкового законодавства внесена вимога про обов'язкову реєстрацію договорів, якими передбачається право власності та право користування земельними ділянками, у тому числі на умовах оренди. Адже згідно п. 2921.3 підставою для нарахування єдиного податку платниками 4 групи є дані державного земельного кадастру, дані з державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Відповідно, площа земельних ділянок, інформація про які не внесена до державного земельного кадастру, фактично не включатиметься в базу оподаткування єдиного податку.

Згідно з п. 291.51 ПКУ не можуть бути платниками 4 групи єдиного податку ті ж самі суб'єкти господарювання, в даному питанні змін в 2016 році не відбулося.

Другим за значенням по наповненню бюджету із місцевих податків є єдиний податок 4 групи (ФСП). За 1 півріччя 2015 року цей податок надійшов в розмірі 4,5 млрд.грн, що на 27,8% більше ніж в 2014 році (це було майже 40 млн.грн) за цей же період[1]. Це відбулося за рахунок збільшення платників податків, ставок на об'єкти оподаткування та введення коефіцієнта індексації в розмірі 3,997. Все значно вплинуло на зростання розмірів ФСП.

В зв'язку із значними змінами в оподаткуванні таких юридичних осіб (це, зокрема, переважна кількість фермерських господарств) наведемо особливості

оподаткування таких підприємств у 2016 році.

Оскільки, платники 4 групи єдиного податку (ФСП) сплачують податок з доходів фізичних осіб з своїх працівників, то тут маємо також зміни. Так, Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році" № 909-VIII від 24.12.2015 р. внесено багато змін в Податковий Кодекс України та інші законодавчі акти, зокрема, щодо ставки єдиного соціального внеску (встановлюється лише ставка 22% нарахування на заробітну плату за рахунок роботодавця, відмінюється утримання ЄСВ із заробітної плати працівників, збільшується максимальна сума для нарахування внеску у 25 мінімальних заробітних плат - 34450 грн.), ставки податку на доходи фізичних осіб (застосовується єдина ставка 18% замість диференційованої 15%-20%)

Порядок бази оподаткування єдиним податком 4 групи у 2016 році є наступним.

Зазначеним вище законом, зокрема, визначено, що індекс споживчих цін за 2015 рік, що використовується для визначення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ та перелогів), застосовується із значенням 120 відсотків. Враховуючи інформацію витягу з листа Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру від 11.01.2016 №6-28-0.22-201/2-16 «Про індексацію нормативної грошової оцінки земель» коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель, на який індексується нормативна грошова оцінка земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення, розрахований відповідно до пункту 289.2 статті Податкового кодексу України, станом на 1 січня 2016 року становить 1,433. Враховуючи викладене, значення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ та перелогів) становить 1,2, а для земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення становить 1,433.

Разом з тим, відповідно до пункту 6 підрозділу 6 Перехідних положень Податкового кодексу України (в редакції Закону України від 24.12.2015 № 909 – VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році») встановлено, що індекс споживчих цін за 2015 рік, що використовується для визначення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ та перелогів), застосовується із значенням 120 відсотків.

Тому, на нашу думку, індексація орендної плати за паї (оскільки це сільськогосподарські угіддя) буде становити саме 120%, а не 143,3%

Щодо бази оподаткування, то відмінність буде полягати тільки в застосуванні іншого значення коефіцієнта індексації. Але ставки податку збільшаться приблизно на 80%.

Ставки єдиного податку в 2016 році збільшуються у 1,8 рази порівняно із 2015 роком і становлять (у % від нормативної грошової оцінки):

Рілля, сіножаті, пасовища:

загальний показник - 0,81 (у 2015 році - 0,45);

у гірських зонах та на поліських територіях - 0,49 (у 2015 році - 0,27);

на закритому ґрунті - 5,4 (у 2015 році - 3,0).

Багаторічні насадження:

загальний показник - 0,49 (у 2015 році - 0,27);

у гірських зонах та на поліських територіях - 0,16 (у 2015 році - 0,09);

Землі водного фонду - 2,43 (у 2015 році - 1,35)

Терміни сплати залишилися без змін.

Звітність платників єдиного податку 4 групи у 2016 році має такий порядок. Згідно ст. 298.8.1 ПКУ:

Сільськогосподарські товаровиробники для переходу на спрощену систему оподаткування або щорічного підтвердження статусу платника єдиного податку подають до 20 лютого поточного року:

- загальну податкову декларацію з податку на поточний рік щодо всієї площі земельних ділянок, з яких справляється податок (сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ, багаторічних насаджень), та/або земель водного фонду внутрішніх водойм (озер, ставків та водосховищ), - контролюючому органу за своїм місцезнаходженням (місцем перебування на податковому обліку);

- звітну податкову декларацію з податку на поточний рік окремо щодо кожної земельної ділянки - контролюючому органу за місцем розташування такої земельної ділянки;

- розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва - контролюючим органам за своїм місцезнаходженням та/або за місцем розташування земельних ділянок за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику;

- відомості (довідку) про наявність земельних ділянок - контролюючим органам за своїм місцезнаходженням та/або за місцем розташування земельних ділянок.

У відомостях (довідці) про наявність земельних ділянок зазначаються дані про кожний документ, що встановлює право власності та/або користування земельними ділянками, у тому числі про кожний договір оренди земельної частки (паю).

Так, як державна фінансова підтримка аграрних підприємств та в цілому розвитку сільського господарства не відбувається, то єдиною підтримкою є справляння єдиного податку 4 групи (ФСП). Даний режим визначає такі позитивні сторони: не потрібно вивчати багато законодавчих актів; звільняє від певних податків; спрощує оформлення звітності, обрахунку та ведення обліку.

Як один із напрямів удосконалення спрощеної системи єдиного платників 4 групи (ФСП) можливо запропонувати розподіл діяльності по видах, щоб після наповнення бюджету, можна було б зробити висновки та виділити фінансування на підтримку конкретного виду діяльності.

Список використаних джерел

1. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – червень 2015 року/[Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення фінансової ініціативи (ЗМФІ- II)впровадження», USAID.-К.,2015.-80с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Quarter%202015/!KV_II_2015_Monitoring_ukr.pdf.

2. Деркач Ю.А., Чубай В.М. Спрощені системи оподаткування: переваги, недоліки та шляхи їх усунення/Ю.А. Деркач, В.М.Чубай// Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – №6. – С. 155–162.

3. Мединська Т. В. Фіксований сільськогосподарський податок як спеціальний режим оподаткування аграрного бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / Т. В. Мединська // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. : Економіка і управління. - 2013. - Вип. 26. – С. 281–288. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_eiu_2013_26_41

4. Науково-практичний коментар до Закону України від 4.11.2011 №4014-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності». Електронний ресурс]. – Режим доступу: e-mail: ivan.paskar33@gmail.com.

5. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень <http://www.ibser.org.ua/> –.

6. Податковий кодекс України від 02.12.2010., №2775-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.

Чорната Т.П

магістр

Науковий керівник: Томчук О.Ф

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

МЕТОДИ РОЗПОДІЛУ НЕПРЯМИХ ВИТРАТ

Одним із найважливіших об'єктів обліку завжди були витрати та їх розподіл. Застосування різних методик розподілу призводить до отримання різних рівнів собівартості випущеної продукції. У стандарті бухгалтерського обліку «Витрати» не розкрито єдиного та конкретного переліку непрямих витрат. Непрямий розподіл витрат призводить до неточностей у визначенні собівартості окремих видів продукції.

У п. 4 П(С)БО 16 «Витрати» зазначено: «Непрямі витрати – витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом» [4].

Такі витрати обліковують на окремих розподільних рахунках і періодично розподіляють і списують на об'єкти обліку витрат пропорційно до попередньо встановленої бази розподілу [1].

Суть витрат розкривається в п. 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) за звітний період [5].

Від правильного розподілу непрямих витрат залежить точність визначення собівартості різних видів виробів (продукції, робіт, послуг) за численними процесами. Тому, важливою передумовою розподілу непрямих витрат є впровадження належного порядку їх ведення (визнання).

Методи, база та послідовність розподілу повинні бути відображенні в Наказі про облікову політику підприємства.

Точний розподіл непрямих витрат за видами продукції дозволяє якісніше планувати виробничу програму у частині асортименту та обсягів продукції, а також необхідні інвестиції в технологічну модернізацію, маючи на меті максимізацію прибутку підприємства [2].

Більшість науковців розглядають склад непрямих витрат в такому розрізі: транспортно - заготівельні витрати (ТЗВ); адміністративні витрати, витрати на збут; загальновиробничі витрати (ЗВВ) рослинництва, тваринництва, допоміжних та підсобних (промислових) виробництв; витрати на утримання допоміжних виробництв; витрати на утримання приміщень для зберігання продукції; витрати машинно-тракторного парку [3].

Модель формування та розподілу непрямих витрат в сільськогосподарських підприємствах наведена на рис. 1.

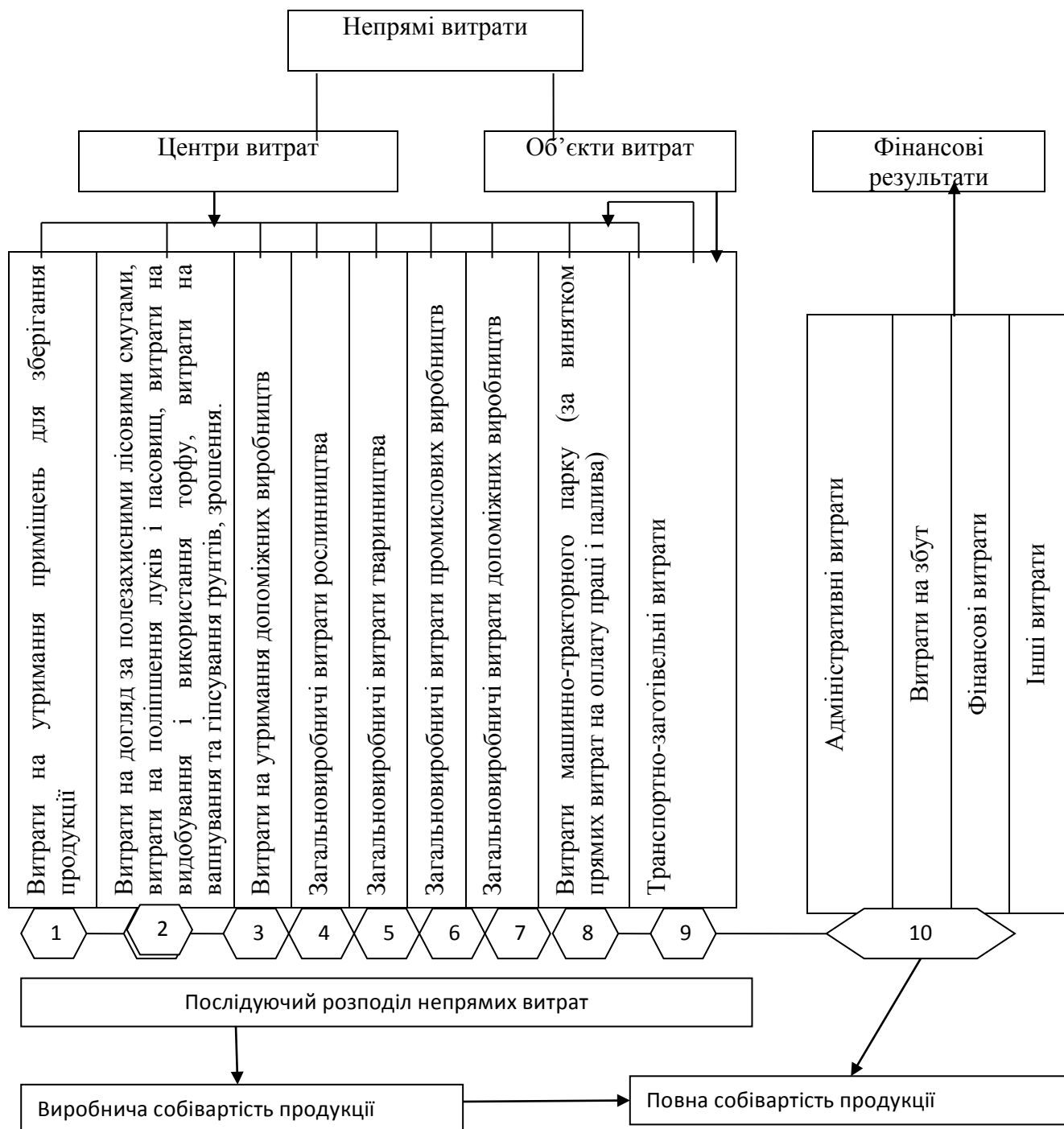

Рис. 1. Модель формування та розподілу непрямих витрат в сільськогосподарських підприємствах [3]

Умовні позначення:

1 - розподіляються пропорційно кількості та тривалості зберігання продукції;

2 - розподіляються між культурами пропорційно обробленій площі земель;

3 - розподіляються пропорційно обсягу наданих послуг для окремих

- 4- підрозділів;
- передбачено розподіляти пропорційно загальній сумі витрат, за винятком вартості насіння та посадкового матеріалу, кормів, сировини та матеріалів;
- 7 - передбачено розподіляти пропорційно нарахованій прямій оплаті праці працівників за кожним замовленням (об'єктом, що ремонтується);
- 8 - розподіляються пропорційно загальній сумі витрат на утримання різних одиниць техніки МТП; обсягу виконаних робіт (умовних еталонних гектарів); площі обробітку (фізичних гектарів); кількості або вартості фактично витраченого пального; тонно-кілометрам;
- 9 - передбачено розподіляти методом прямого віднесення чи середнього відсотка (пропорційно суми вартості запасів на початок місяця та запасів, що надійшли за звітний місяць);
- 1 - передбачено розподіляти за часткою виробничої собівартості кожного виду реалізованої продукції (робіт, послуг)

У діяльності сільськогосподарських підприємств належність адміністративних витрат, витрат на збут, фінансових витрат, інших операційних витрат до непрямих витрат пояснюється потребою калькулювання повної собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг). Це витрати, які підлягають розподілу пропорційно виробничій собівартості реалізованої продукції. Тож, з урахуванням положень Інструкції до ф. 50-сг, вважаємо, що перелік непрямих витрат в сільському господарстві можна розширити зазначеними вище витратами діяльності.

Кожне підприємство може самостійно обирати базу розподілу. Як база розподілу непрямих витрат можуть бути використанні:

- прямі витрати праці в людино-годинах;
- прямі витрати на оплату праці в грошовому вимірнику;
- відпрацьовані машинно-години на виготовленні окремих видів продукції;
- прямі витрати сировини і матеріалів;
- усі основні витрати за мінусом сировини і матеріалів [1].

На практиці найчастіше застосовують метод прямого розподілу непрямих витрат. Його сутність полягає в розподілі витрат кожного допоміжного підрозділу лише на основних отримувачів послуг таких підрозділів і не враховується надання взаємних послуг між допоміжними виробництвами.. Непрямі витрати можуть бути розподілені пропорційно прийнятій базі розподілу, або з урахуванням обсягу наданих послуг основним підрозділам. Найчастіше за базу розподілу приймаються прямі витрати основних підрозділів.

Метод покрокового розподілу непрямих витрат полягає в послідовному їх розподілі. Спочатку допоміжні підрозділи ранжуються, наприклад за розміром витрат, а потім витрати послідовно розподіляються на основне виробництво. Метод дозволяє частково враховувати зустрічні послуги.

Найбільш точним методом розподілу непрямих витрат вважається метод їх розподілу на основі системи лінійних рівнянь.

Етап 1. На цьому етапі взаємозв'язок допоміжних підрозділів виражають у вигляді системи рівнянь.

Етап 2. Якщо на підприємстві є 2 підрозділи, використовується метод підстановок.

Етап 3. Розподіляються загальні взаємні витрати кожного з допоміжних підприємств на всі інші підрозділи підприємства [2].

На нашу думку, підприємствам потрібно дуже уважно та ретельно обирати метод розподілу непрямих витрат, адже невідповідний розподіл може стати причиною помилкових та неточних управлінських рішень.

Таким чином, усі витрати мають велике значення і цінність для усіх місць виникнення. Дослідивши непрямі витрати ми бачимо, що кожне підприємство має змогу самостійно обрати базу розподілу та методи розподілу непрямих витрат. Якісніше планувати виробничу програму у частині асортименту та обсягів продукції можна за допомогою точного розподілу непрямих витрат. Будь-яке підприємство обирає найбільш коректний метод і базу розподілу непрямих витрат.

Список використаних джерел

1. Войтенко Т. Методи розподілу непрямих витрат / Т.Войтенко, І. Лепетан // Науковий клуб - 2016 р.
2. Лень В.С. Методи розподілу непрямих виробничих витрат та їх вплив на собівартість продукції / В.С Лень // Вісник ЧДТУ. Серія економічні науки. Чернігів: ЧДТУ, 2013.— № 3 (60), С. 298-306.
3. Остапенко Т.М. Інтерпритація прямих та непрямих витрат для цілей калькулювання / Т.М. Остапенко // Економіка. Управління. Інновації., Випуск № 2 (10), - 2013 р.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318.
5. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Міністерством фінансів України затверджено Наказ №73 від 07.02.2013 р. «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1« Загальні вимоги до фінансової звітності».

Чуб Ю.В.

к.е.н., доцент

Сумський національний аграрний університет, Суми

ЕКОЛОГІЧНИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні розробка і застосування таких методів ведення господарства, які будуть враховувати природні рівноваги зі сторони мінімальних шкідливих впливів або приводили до поліпшення природного потенціалу, вимагає від суб'єктів господарювання оцінки впливу на навколишнє середовище і проведення природоохоронних заходів. Важливим інструментом вирішення цього завдання на рівні підприємства є бухгалтерський екологічний облік або облік в природокористуванні.

Фінансовий облік має особливість відображати поточне здійснення господарських процесів, тобто він не виділяє екологічну інформацію, а тому однозначно визначити ефективність діяльності підприємства і його екологічних показників досить проблематично, оскільки вся наявна інформація знаходить своє відображення в загальних економічних показниках діяльності.

В даних умовах проблемно використовувати різні форми впливу на навколишнє середовище, тому що неможливо оцінити повноту та ефективність природоохоронної діяльності. [1, с.25-26]

Відсутність інформації про екологічний облік створює проблеми для користувачів інформації про підприємство і стає досить проблематично планувати подальшу виробничу діяльність господарюючого суб'єкта. В результаті цього на рахунках бухгалтерського обліку не враховуються екологічні витрати, пов'язані з цим операції, які є наслідком виснаження природних ресурсів і деградації середовища. [2, с.78]

Причинами, які спонукали до необхідності виникнення і здійснення екологічного обліку є наступні:

- збільшилися витрати на природоохоронну діяльність у багатьох країнах;
- жорсткість природоохоронного законодавства;
- формування нових переваг споживачів інформації з екологічних питань.

Екологізація облікової інформації дозволяє вирішити ряд актуальних проблем, серед яких визначити екологічну ефективність діяльності підприємства, комплексно з інформаційної точки зору моделювати природоохоронну діяльність економічного суб'єкта, надавати інформацію про економічну та екологічну діяльність підприємства, генерувати екологічну інформацію фінансового і нефінансового характеру.

До нерегульованих питань використання екологічного обліку в сільськогосподарських підприємствах, які не дозволяють достовірно визначити окремі показники природоохоронної діяльності та, відповідно, не сприяють

повною мірою задоволенню інформаційних потреб для прийняття управлінських рішень, слід віднести складність і невизначеність фінансової оцінки в екологічній сфері. [3, с.44]

Провівши ряд досліджень, на основі проведених ряду досліджень запропоновано нами найбільш ефективні методи оцінки, які можуть бути використані в екологічному обліку:

1. Ринкова оцінка природних ресурсів. Запаси невиробничих матеріальних активів, які обертаються на ринку, такі як земля, можуть оцінюватися шляхом застосування ринкових цін, що відображаються в статистиці.

2. Оцінка екологічних ресурсів на основі компенсаційних витрат. Компенсаційні витрати визначаються як витрати, які необхідно було б понести протягом звітного періоду, що б уникнути поточного і майбутнього погіршення природного середовища в результаті впливу, який мав місце на протязі звітного періоду. За допомогою цього методу проводиться оцінка витрат, які суб'єкти господарювання зазнали б при виконанні обов'язкових екологічних норм для збереження якості навколишнього середовища.

3. Умовна оцінка. При оцінці гіпотетичних витрат на збереження природних активів розрахунок компенсаційних витрат відбувається в основному відносно прямого впливу, що здійснюється сільськогосподарським виробництвом. Екологічні активи, які надають екологічні послуги (повітря, земля, водні ресурси) розраховуються, виходячи з концепції компенсаційних витрат.

Впровадження екологічного обліку в загальну інформаційну систему фінансового обліку дозволяє на рівні сільськогосподарських підприємств активізувати практичну природоохоронну діяльність, здійснити інформаційний супровід процесу управління екологічним потенціалом, забезпечити визначення економічної ефективності природоохоронних і природовідновних заходів, а також надання достовірної інформації зацікавленим користувачам щодо екологічної складової діяльності сільськогосподарського підприємства.

Список використаних джерел

1. Вороновська О. В. Екологічний облік в системі інформаційних джерел антикризового регулювання аграрного виробництва / О. В. Вороновська // Збірник наукових праць Таврійського Державного агротехнологічного університету (економічні науки). – Мелітополь: ТДАУ, 2010. – № 3. – С. 127– 132.

2. Вороновська О. В. Сутність і розвиток екологічного обліку / О.В. Вороновська // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 2(31). – С. 195-200.

3. Замула І.В. Екологічні доходи та зобов'язання в системі бухгалтерського обліку /І.В. Замула // Вісник Університету банківської справи Національного банку України : зб. наук. праць : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 1. – С. 257–259.

4. Максимів Л. І. Екологічний облік: проблеми формування та перспективи застосування// Вісник САДУ: Економіка та менеджмент. – Суми: Козацький вал, 2001. – С. 123–129.

Чудак Л.А.

к.е.н., ст.викладач

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НЕПРЯМИМИ МЕТОДАМИ

Згідно з чинним податковим законодавством в Україні виявити реальні доходи та прибутки традиційними методами перевірок не завжди вдається. Вирішити зазначену проблему можна, запровадивши механізм визначення сум податкових зобов'язань із застосуванням непрямих методів.

Застосування непрямих методів зумовлене існуванням так званої тіньової економіки, яке тягне за собою ухилення від оподаткування шляхом виходу з-під податкового контролю. Широке впровадження непрямих методів у практику контрольної роботи податкових органів є дуже актуальною проблемою сьогодення через безперервне зростання тіньового сектору, обсяги якого за різними даними становлять 45–50 % ВВП [1, с.45].

Під непрямыми методами слід розуміти комплекс заходів спрямованих на отримання детальної інформації щодо діяльності платника з інших, ніж його звітності або бухгалтерські документи, джерел. Такими джерелами можуть виступати:

- рух коштів по рахунках банківських установ;
- результати зустрічних перевірок третіх підприємств;
- відомості постачальників або споживачів;
- аналіз показників діяльності платника в залежності від галузі господарювання, в якій він задіяний.

Суть непрямого методу полягає в тому, що для визначення податкових зобов'язань платника податків зіставляється рівень його витрат на функціонування господарчих механізмів чи, у випадку з фізичними особами, на приватні потреби, з доходами (прибутками), про які вони звітують. Тобто, якщо рівень витрат платника податків не відповідає задекларованим доходам (прибуткам), можна зробити однозначний висновок про факти приховування об'єктів оподаткування та ставити питання про стягнення до бюджету відповідних сум податків [3].

В Україні двічі намагалися застосувати непрямі методи для визначення податкових зобов'язань платників податків. Останній раз непрямі методи були запроваджені Законом України “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21.12.2000 р. № 2181-III. Але Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 22.06.2004 р. № 1830-IV застосування непрямих методів знову було зупинено, до розробки Методики визначення суми податкових зобов'язань за непрямыми методами та затвердження її

відповідним законом. На сьогодні такої Методики не існує, і відповідно непрямі методи для визначення податкових зобов'язань платників податків не застосовуються [2].

Однак ДФС повертається до практики визначення податкових зобов'язань за непрямыми методами, адже прямої заборони на їх використання немає.

Спираючись на зарубіжний досвід у сфері оподаткування пропонуємо впровадження такого переліку непрямих методів податкового контролю (табл.1):

Таблиця 1

Назва	Характеристика
Метод банківського депозиту	Полягає в аналізі джерел походження усіх банківських депозитів
Метод джерел походження і використання фондів	Полягає у порівнянні доходу і інших надходжень із витратами
Метод оцінки чистої вартості	Полягає в аналізі активів і пасивів платника для визначення збільшення чистої вартості порівняно з доходом, задекларованим за попередній період
Метод розрахунку відсотків	Здійснюється на підставі інформації, що існує по аналогічних видах господарської діяльності або даних, отриманих після відповідного розслідування
Валютний метод	Полягає у розрахунку ціни за одиницю товару

Рекомендований комплекс заходів щодо застосування непрямих методів передбачає визначення: кола платників, щодо яких будуть застосовуватись непрямі методи; видів податків, які потребують непрямих методів контролю; підстав, за яких можливе застосування непрямих методів; джерел інформації для розрахунку податкових зобов'язань платника; методики проведення розрахунків; порядку застосування непрямих методів.

Виходячи з результатів дослідження, можна дійти висновку, що один із найактуальніших напрямів удосконалення податкового контролю в Україні полягає у широкому застосуванні непрямих методів визначення сум податкових зобов'язань, що дозволить розширити інформаційну базу для проведення податкових перевірок. Для цього необхідно повною мірою сформувані організаційно-правове та методичне забезпечення застосування таких методів.

Список використаних джерел

1. Воронкова О.М. Проблеми та перспективи визначення податкових зобов'язань непрямыми методами. /О.М. Воронкова // Збірник наукових праць Міжрегіональної фінансово-юридичної академії – Ірпінь: Міжрегіональна фінансово-юридична академія, 2011. – № 1 (1). – 233 с.

2. Путренко А. М. Організаційно-правові засади Застосування непрямих методів у визначенні податкових зобов'язань платників податків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua

3. Поняття непрямих методів та законодавча база що дозволяє використання непрямих методів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/ekonomichna-bezpeka>

Шевчук О.Д.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПОДАТКОВОЇ НЕВИЌЗНОЇ ПОЗАПЛАНОВОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ПЕРЕВІРКИ

В українському податковому законодавстві починаючи з 2014 року з'явилося зовсім нове поняття, аналогів якого досі не було. Йдеться про новий вид перевірок, які можуть проводити працівники Державної фіскальної служби України (ДФСУ) – електронна перевірка.

Електронна податкова перевірка належить до документальної невіїзної позапланової перевірки, однак її відмінність від інших позапланових перевірок полягає в тому, що вона проходить на підставі добровільного замовлення платником податків в органах ДФСУ такої послуги.

Згідно абз. 6 пп. 75.1.2 Податкового кодексу України (ПКУ), електронна перевірка – це документальна невіїзна позапланова електронна перевірка, що проводиться на підставі заяви, поданої платником податків з незначним ступенем ризику, визначеним відповідно до п. 77.2 ПКУ до контролюючого органу, в якому він перебуває на податковому обліку [1].

Отже, виходячи з визначення електронної перевірки, тільки платник податків з незначним ступенем ризику має право на її проведення.

Критерії розподілу ступенів ризику обґрунтовано в «Методичних рекомендаціях щодо складання плану-графіка проведення планових перевірок суб'єктів господарювання», затверджених наказом Державної податкової адміністрації України № 190 від 01.04.2011 року [2].

Підрозділ 10 Перехідних положень Податкового кодексу було доповнено новим пунктом 16, згідно якого: електронні перевірки платників податків, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, проводяться з 01 січня 2014 року; суб'єктів господарювання мікро-, малого та середнього бізнесу – з 01 січня 2015 року, а всіх інших платників податків – з 1 січня 2016 року. Таке поетапне впровадження було необхідне для поступового пристосування різних категорій платників податків, урахування усіх технічних деталей.

Заява має бути подана за десять календарних днів до очікуваної дати початку проведення електронної перевірки. Заяву та необхідні для проведення

електронної перевірки документи можуть бути подані платником податків до територіального органу ДФСУ одним із зазначених способів:

- рекомендованим листом з повідомленням про вручення та з описом вкладеного;
- безпосередньо до контролюючого органу;
- засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб у порядку, визначеному законодавством [3].

Для перевірки надаються документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків і зборів (якщо такі документи створюються платником податків в електронній формі та зберігаються на машинних носіях інформації). Окрім того, підзвітні особи платника податку повинні мати зареєстрований електронний підпис.

Довідка електронної перевірки після її реєстрації вручається особисто платнику податків або його законним представникам для ознайомлення та підписання протягом п'яти робочих днів з дня вручення.

У разі незгоди з висновками електронної перевірки платник податків зобов'язаний підписати таку довідку та має право подати свої заперечення, які є невід'ємною частиною такої довідки, разом з підписаним примірником довідки.

Такі заперечення розглядаються контролюючим органом протягом п'яти робочих днів з дня їх отримання, платнику податків надсилається відповідь.

Платник податків за результатами електронної перевірки, так само як і при самостійному виявленні помилки, зобов'язаний вчинити одну з дій, передбачену п. 50.1 ПКУ:

- або надіслати уточнюючий розрахунок і сплатити суму недоплати та штраф у розмірі 3 % від такої суми до подання такого уточнюючого розрахунку;
- або відобразити суму недоплати у складі декларації з цього податку, що подається за податковий період, наступний за періодом, у якому виявлено факт заниження податкового зобов'язання, збільшену на суму штрафу у розмірі 5 % від такої суми, з відповідним збільшенням загальної суми грошового зобов'язання з цього податку.

Головне зробити це протягом 20 робочих днів після дати складання довідки. При цьому, якщо платник податків не подає уточнюючий розрахунок протягом 20 робочих днів після дати складання довідки про проведення електронної перевірки, якою встановлено порушення податкового законодавства, відповідний контролюючий орган має право на проведення позапланової перевірки платника податків за відповідний період (п. 50.3 ПКУ).

За результатами такої позапланової перевірки вже буде складено податкове повідомлення-рішення із донарахованими податковими зобов'язаннями та застосуванням штрафних санкцій.

Постає питання, для чого ж платнику податків ініціювати у себе позапланову електронну перевірку? Навіщо йому можливі проблеми з

фіскальним органом? Виходячи з аналізу чинного законодавства, в електронних перевірках однак вбачаємо певну користь. По-перше, податкове повідомлення-рішення за результатами такої перевірки не виноситься, тобто штрафи не застосовуються (за винятком складання адміністративного протоколу), по-друге, платнику податків надається змога уточнити свої податкові зобов'язання.

Таким чином платник податків може перевірити порядок ведення свого податкового обліку без ризику застосування штрафів у разі виявлення порушення.

Отже, на основі вищезазначеного, можна зробити такі висновки.

Документальна позапланова невийзна електронна перевірка – це ініціатива і право самого платника податків на такий вид послуг.

За результатами електронної перевірки складається довідка, але у ній можуть бути описані порушення законодавства платником податків.

По результатах такої перевірки не може бути винесене податкове повідомлення-рішення.

У разі виявлення порушень, платник податків має подати уточнюючий розрахунок та збільшити (зменшити) свої податкові зобов'язання.

Також важливо пам'ятати, що у випадку неподання такого уточнюючого розрахунку, податківці мають право ініціювати позапланову перевірку з усіма можливими негативними для платника податків наслідками.

У разі виявлення електронною перевіркою порушень, буде складатися протокол про адміністративне правопорушення. Згідно пункту 163-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, порушення встановленого законом порядку ведення податкового обліку тягне за собою штраф від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4].

Відсутність в засобах масової інформації будь-яких статистичних даних щодо кількості та результативності проведених електронних перевірок може свідчити лише про одне – поки-що низький попит на даний вид послуг фіскального органу.

Однак незаперечним є факт значної зручності проведення електронної перевірки для всіх сторін контрольно-перевірочного процесу, оскільки відсутній безпосередній контакт платника податків і працівника фіскальної служби. Це означатиме економію часу платника і полегшення роботи контролюючим органам. Даний вид послуг можна сміливо віднести до заходів боротьби з корупцією, тому підвищення попиту на проведення електронних перевірок буде свідчити про гармонізацію взаємовідносин між вітчизняними контролерами та підконтрольними об'єктами.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: прийнятий Верховною Радою України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів госпо-

дарювання: Наказ Державної податкової адміністрації України від 01.04.2011 р. № 190.

3. Порядок подання платником податків заяви про проведення документальної невиїзної позапланової електронної перевірки та прийняття рішення контролюючим органом про проведення такої перевірки: Наказ Міністерства фінансів України від 20.11.2015 р. № 1040.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: прийнятий Верховною Радою Української РСР від 07.12.1984 р. № 8073-Х (із змінами та доповненнями).

Шумська М.В.

Науковий керівник: Іщенко Я.П.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІК ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ В КОНТЕКСТІ ЗМІН ЗАКОНОДАВСТВА

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) - консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [5, 103].

Відповідно до пункту 1 статті 1 абзацу 7 Закону України «Про ЄСВ» Пенсійному фонду України (ПФУ) надано повноваження щодо збору та ведення обліку страхових коштів, контролю повноти та своєчасності їх сплати та інші функції [1].

Відповідно до п.1 та п.4 ст.7 розділу 3 єдиний внесок нараховується для платників на суму нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати. В абз.4 п.1 ст.1 зазначено, що максимальна величина бази нарахування єдиного внеску - максимальна сума доходу застрахованої особи, що дорівнює п'ятнадцяти розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом, на яку нараховується єдиний внесок [1].

Єдиний соціальний внесок було введено Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI (Закон «Про ЄСВ») задля вдосконалення системи

загальнодержавного обов'язкового соціального страхування в Україні внаслідок того, що система загальнодержавного соціального страхування у 2010 р. була недосконалою, характеризувалася громіздкістю законодавчих актів, постійною зміною ставок відрахувань у державні фонди соціального страхування, частою зміною форм звітних документів та порядку їх заповнення [4].

З 1 січня 2016 року Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 р. № 909-VIII внесено низку змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI.

Фізособи-підприємці та особи, які провадять незалежну професійну діяльність, сплачують ЄСВ, як і інші платники ЄСВ з 1 січня 2016 року за ставкою 22%, якщо раніше такі ставки для цих платників ЄСВ становили: 34,7% - обов'язково; 36,6% - при добровільній участі у соцстрахуванні від непрацевдатності; 36,21% - при добровільній участі у соцстрахуванні від нещасного випадку; 38,11% - при добровільній участі у соцстрахуванні від непрацевдатності та від нещасного випадку [3].

Порядок визначення бази нарахування ЄСВ порівняно з минулим роком не змінився. Так її визначають: фізособи – підприємці, що перебувають на спрощеній системі оподаткування (крім пенсіонерів за віком та інвалідів, які отримують пенсію чи соціальну допомогу) самостійно для себе, але не більше максимальної величини бази нарахування ЄСВ (34450 грн) і не менше за розмір мінімального страхового внеску (з 01.01.2016 р. – 303,16 грн (1378 грн. x 22%));

фізичні особи – підприємці, що перебувають на загальній системі оподаткування, та особи, які провадять незалежну професійну діяльність, нараховують ЄСВ тільки за місяці, у яких вони отримали дохід (прибуток) у межах максимальної величини й не менше розміру мінімального страхового внеску. У тих місяцях, у яких вони не отримали доходу (прибутку) вони мають право (а не зобов'язані) визначити базу нарахування ЄСВ з дотриманням мінімального й максимального її розміру.

На думку колективу авторів, які розробляли Закон України «Про ЄСВ», роботодавець буде сплачувати відрахування за одним платіжним дорученням, надавати один звіт і мати одного контролера, а не чотирьох [4]. Проте, насправді, звітують до ПФУ з одним звітом лише ті роботодавці, у яких немає заборгованості щодо виплати заробітної плати та які повністю розрахувались з фондами соціального страхування до запровадження ЄСВ. Всі інші щоквартально звітують щодо сум заборгованості до всіх чотирьох фондів.

Отже, ЄСВ – це безумовно позитивний крок у реформуванні системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, але необхідно і далі коректувати прогалини в існуючому законодавстві та намагатися здійснити більш масштабні та раціональні зміни в законодавстві.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» / Закон України від 08.07.2010 р. № 2464 – VI.
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» / Закон України від 24.12.2015 р. № 909
Васильєв Г. «Як стати платником єдиного внеску» / газета «Все про бухгалтерський облік» – №4 від 12.01.2011. - 6 с.
3. Новосельська Л.І. Науковий вісник, вип. 16.1 «Напрями вдосконалення системи загальнообов'язкового соціального страхування» / Л.І. Новосельська, М.П. Олійник. – Національний лісотехнічний університет України, 2006. – 438 – 440 с.
4. Правдюк Н.Л. Податок на доходи фізичних осіб: Навч. посіб. / Н.Л. Правдюк, О.А. Подолянчук, Я.П. Іщенко, О.О. Любар; За ред. Н.Л. Правдюк. – Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер», 2012. – 168 с.

Янчук Г.В.

к.е.н., доцент

проректор з науково-педагогічної і фінансово-економічної роботи

Вінницький національний аграрний університет

Янчук В.І.

к.с.-г.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ПЕРЕХІД НА НАЦІОНАЛЬНІ П(С)БО 121 "ОСНОВНІ ЗАСОБИ": ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

До 2015 року у бюджетних установах знос нараховувався на необоротні активи, які знаходилися на їх балансі та перебували в експлуатації. Об'єктом для нарахування зносу була первісна (відновлювальна) вартість необоротних активів. В інших галузях національної економіки на основні засоби нараховувалася і продовжує нараховуватися амортизація, сутність якої полягає в поступовому перенесенні амортизованої суми на собівартість продукції, тобто включається у витрати виробництва.

Нарахування амортизації здійснюється протягом терміну корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і припиняється на термін його реконструкції, модернізації, добудування, дообладнання, консервації [8].

Слід відмітити, що в даній Інструкції чітко визначено – амортизація і знос поняття ідентичні - рахунок 13 "Знос необоротних активів" призначено для узагальнення інформації про нараховану амортизацію та індексацію зносу (накопиченої амортизації) необоротних матеріальних і нематеріальних активів, що підлягають амортизації, та Аналітичний облік зносу (накопиченої амортизації) необоротних активів ведеться відповідно за видами основних засобів, інших матеріальних необоротних активів та нематеріальних активів [8].

З переходом до ринкових відносин, інтеграцією в світову систему рахівництва, Україна змушена враховувати і міжнародну систему стандартів. Перехід на нові національні системи стандартів (положень) бухгалтерського обліку в державному секторі активізувався з підписанням угод про Євроінтеграцію.

Відповідно до частини II статті 6 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" та на виконання Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки з 01 січня 2015 року набрав чинності НП(С)БО ДС 121 "Основні засоби" [1, 2, 3].

До 01 січня 2015 року, як відомо, в бюджетних установах на основні засоби нараховувався знос, що і було підставою для списання (ліквідації) основних засобів. Що ж змінилося?

По-перше, знос нараховувався один раз на рік, а згідно НП(С) БОДС 121 – конкретно не регламентує термінів. Так в п. 4, розділу 1 дано визначення "амортизація – *систематичний* розподіл вартості необоротних активів, яка амортизується протягом строку їх корисного використання (експлуатації), проте не вказано періодичності. Про те в п. 5 розділу IV абзац 3 акцентується – місячна сума ..., тобто щомісячно? І далі п.6 "...амортизація вартості яких здійснюється прямолінійним методом, проте у п 5 перший абзац – за рішенням керівника суб'єкта державного сектору у розпорядчому документі про облікову політику може бути передбачено нарахування амортизації на річну дату балансу" ? Тобто, як бачимо, однозначної відповіді немає. Через місяць дії стандартів, а саме 23 січня 2015 року Міністерство фінансів своїм наказом затверджує Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів для суб'єктів державного сектору, в яких у п. 4 розділу IV дещо конкретизує і рекомендує вартість об'єкта основних засобів розподіляти на систематичній основі протягом строку його корисного використання (експлуатації) шляхом нарахування амортизації на дату балансу щоквартально, шляхом ділення річної суми амортизації на 4? Питання коли, в кінці чи на початку року, нараховувати? Якщо на початку, то як потім включати суми модернізації, ремонтів тощо, якщо в кінці року, то як ввести зміни до поданої квартальної звітності? Очевидно, варто було б вказати чіткіше – щоквартально і частину питань було б знято. Але ось 29 грудня 2015 року виходить наказ Міністерства освіти і науки України № 1382 "Про визначення та погодження облікової політики навчальних закладів та бюджетних установ, які належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України", де рекомендується проводити

нарахування амортизації основних засобів на річну дату балансу прямолінійним методом протягом корисного використання (експлуатації), а прийняття іншого рішення щодо звітних дат при нарахуванні амортизації основних засобів погоджувати з Міністерством освіти і науки та визначати в обліковій політиці [4].

Тобто ми знову повертаємося до попереднього, Міністерство фінансів рекомендує щомісячне нарахування амортизації проводити один раз в квартал, а Міністерство освіти при цьому рекомендує на кінець року, але щоб витримати рекомендації Міністерства фінансів потрібно ввести зміни до рекомендованого Положення про облікову політику і проводити нарахування за іншими датами.

Наказом Міністерства фінансів України від 23 січня 2015 року № 11 затверджуються Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору, які регламентують порядок нарахування амортизації основних засобів бюджетних установ [7]. В яких в п. 4. рекомендується вартість об'єкта основних засобів розподіляти на систематичній основі протягом строку його корисного використання (експлуатації) шляхом нарахування амортизації на дату балансу щокварталу діленням річної суми амортизації на 4. За рішенням керівника суб'єкта державного сектору у розпорядчому документі про облікову політику може бути передбачено нарахування амортизації на річну дату балансу (абзац перший пункту 4 розділу V із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 25.09.2015 р. N 840).

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання та введений в експлуатацію (абзац другий пункту 4 розділу V із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 25.09.2015 р. N 840). Проте, знову ж таки не вказано, а де ж подіти нараховані суми амортизації, не обґрунтовано процедури їх списання з рахунків обліку.

Уважно порівнявши, можна зробити висновок, що знос, це сума розподіленої вартості необоротних активів, яка експлуатується, використовується і відповідно зношується протягом строку їх корисного використання (експлуатації), а амортизацією, відповідно, є розподілена сума зносу об'єкта основних засобів з початку його корисного використання, або як у визначенні систематичний розподіл вартості необоротних активів, яка зношується. То де ж різниця? Для чого необхідно було залишати ці два практично ідентичні за функціональним призначенням поняття в обліку основних засобів, якщо знос не нараховується – не зрозуміло. Якщо була потреба лише наблизити до загальнонаціональних стандартів, то в такому випадку слід було б повністю вилучити поняття знос та ідентифікувати його з поняттям амортизація та відповідними процесами нарахування, а в такому випадку, на нашу думку, не має логіки залишати ці два поняття в положенні (стандартах). При більш детальному аналізі такого нововведення виникає і питання, а як списати основні засоби, адже раніше підставою для списання було

повне нарахування зносу, в НП(С)БО 121 списання за нарахуванням повної амортизації не передбачено...

Крім того в Методичних рекомендаціях Міністерства фінансів у п. 10 розділу V чітко вказано, що амортизація, нарахована у розмірі 100 % вартості об'єкта основних засобів, що придатний для подальшої експлуатації, не може бути підставою для його списання [6].

В розділі VIII цих же рекомендацій знову чітко вказано, що списанню підлягають основні засоби, що не можуть бути в установленому порядку відчужені, безоплатно передані та щодо яких не можуть бути застосовані інші способи управління (або їх застосування може бути економічно недоцільне), у разі, коли такі основні засоби морально чи фізично **зношені**, непридатні для подальшого використання суб'єктом державного сектору, зокрема у зв'язку з будівництвом, розширенням, реконструкцією і технічним переоснащенням, або пошкоджені внаслідок аварії чи стихійного лиха та відновленню не підлягають, або виявлені в результаті інвентаризації як нестача.

Виникає питання, як у акті комісія може вказати ступінь зношеності, коли знос не нараховується, а НП(С)БО 121 поняття знос та амортизація офіційно подаються з різним трактуванням, отже теоретично морально чи фізично зношені основні засоби не можуть бути списані, оскільки лише знос, а не амортизація є підставою для списання, а основні засоби і надалі будуть відображатися в формах звітності і "висіти" на балансі установи та відображатися в формах звітності.

Іншими не менш проблематичними питаннями є і сам процес нарахування амортизації, по суті бухгалтеру необхідно паралельно вести нарахування зносу і амортизації, знос для того, щоб була підстава для списання основних засобів, а амортизація, щоб була відповідність НП(С)БО 121 "Основні засоби" і заповняти форми звітності.

Отже НП(С)БО 121 "Основні засоби", що були введені в дію з 01 січня 2015 року, прийняте не узгоджено з іншими нормативними документами практики ведення бухгалтерського обліку в державному секторі. Підставою для цього є висновки про неузгодженість механізму списання основних засобів. Проблематичним є і сам процес нарахування амортизації, оскільки це призводить до збільшення затрат фізичної праці при обліку, і досить суттєво, особливо у великих установах і при цьому абсолютно не впливає на кінцеву річну суму вартості основних засобів бюджетної установи.

Розглянувши різні підходи щодо нарахування, обліку та зменшення сум амортизації на основні засоби в різних секторах національної економіки, вважаємо за необхідне ідентифікувати в НП(С)БО 121 "Основні засоби" поняття амортизація і знос, а суму нарахованої амортизації ліквідувати відповідно до відпрацьованої практики зменшення суми зносу.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (чинний, зі змінами) – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. – Назва з екрану.
2. Про затвердження Стратегії бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки України [Електронний ресурс] Постанова КМУ від 16 січня 2007 р. № 34 (чинна, зі змінами). – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-%D0%BF>.
3. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі України [Електронний ресурс] Наказ Міністерства фінансів України від 12 жовтня 2010 року № 1202 (зі змінами і доповненнями).
4. Про визначення та погодження облікової політики навчальних закладів та бюджетних установ, які належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України Наказ Міністерства освіти і науки від 29.12. 2015 р № 1382.
5. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку Наказ Міністерства фінансів України від 25.11.2014 р № 1163.
6. Методичні рекомендації щодо облікової політики суб'єкта державного сектору Наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 р. № 11.
7. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору Наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 р. № 11.
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій // редакція від 24.07.2015 р., підстава z0789-15. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
9. Амортизація – 2015: нараховуємо за новими правилами // Дебет-Кредит (/) Інформаційний бухгалтерський портал / від 22 липня 2015 р. – Режим доступу: <http://www.dt-kt.com/amortizatsiya-2015-narahovuyemo-za-novimi-pravilami>.

СЕКЦІЯ 2. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

Андрусенко Н.В.

аспірант,

Науковий керівник: д.е.н., професор Прутська О.О.

Вінницький національний аграрний університет

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПОКАЗНИК ЄМНОСТІ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Проблемами формування ринку органічної продукції займалися такі українські вчені як О. Маслак, Н. Прокопчук, В. Пиндус, О. Ходаківська та багато інших. Потенційні можливості України стати провідним гравцем на світовому ринку органічної продукції привертають увагу вчених і спрямовують їх зусилля на практичне розв'язання цього завдання. При цьому важливо визначитись з показником ємності ринку органічної продукції. Цим питанням вже займалися такі науковці, як Т. Зайчук, М. Кобець, О. Рудницька, Т. Чайка, Ю. Воскобійник, Є. Гаваза та інші.

Ємність ринку – це потенційно можливий обсяг реалізації товару на ринку за певний період при даному рівні цін і співвідношенні пропозиції і попиту на товар, стані загальної кон'юнктури ринку, доходів населення та ділової активності [1, с.8]. Колективом українських учених обґрунтовано методичку оцінки ємності внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції на основі споживчого кошика та платоспроможного попиту населення [2]. Узагальнення вже запропонованих підходів і методик дає можливість зробити висновок, що факторами впливу на ємність ринку органічної продукції слід вважати дві групи факторів: фактори попиту і фактори пропозиції. Логічно розглядати всі фактори, від яких залежить формування ринку органічної продукції, саме за таким підходом.

При цьому, за логікою кейнсіанської економічної теорії, визначальними завжди залишаються фактори попиту. Класичні погляди свідчать, що при наявності платоспроможного попиту завжди знайдеться економічний агент, який захоче задовольнити цей попит і заробити на цій операції.

Для забезпечення умов формування ринку продукції органічного сільського господарства важливе значення має встановлення потенційних споживачів такої продукції. Як свідчать дослідження Ю. Воскобійника і Є. Гавази, типовими споживачами органічної продукції є насамперед люди з високим рівнем доходу та сім'ї з дітьми до 7 років [1, с.8]. Основним фактором мотивації, на думку авторів, служить турбота про власне здоров'я, а другорядними виступають кращі смакові властивості, мода на екопродукцію та

турбота про довкілля.

Потенційна ємність ринку органічної продукції в Україні на період до 2020 р. оцінена авторами у 39,8 млрд.грн (3,59 млрд.євро). На нашу думку, така оцінка є надто оптимістичною, адже розрахований показник фактично є третім в світі після США та Німеччини. Це набагато більше, ніж реальна ємність національного ринку в сучасних умовах, оцінена авторами в 34,3 млрд.грн.

Серед факторів, які зменшують ємність ринку органічної продукції, дослідники називають відсутність державної підтримки, високі тарифи на отримання сертифікату на органічну продукцію, нерозвиненість тваринницької галузі, нестача переробних потужностей, брак довіри до гарантії якості продовольства з боку споживачів.

Крім того, недостатньо вивченим і не до кінця розробленим залишається соціальний механізм розвитку органічного виробництва. У філософії соціальний механізм визначають як органічний взаємозв'язок інтересів, потреб, мотивів, норм, орієнтацій, традицій – загалом усього того, що спонукає особистість або соціальні групи до різноманітних форм суспільної діяльності [3]. У формуванні соціального механізму розвитку органічного виробництва провідна роль відводиться державі. При цьому в її розпорядженні є широкий асортимент важелів та інструментів впливу. Інформування населення про властивості, переваги і корисність органічної продукції сприятиме формуванню у споживачів готовності купувати органіку, навіть за більш високою ціною. Таких споживачів називають «спонукувані зсередини», вони керуються власними уподобаннями і смаками, проте здатні змінювати їх відповідно до зміни умов існування, набуття певного досвіду тощо [3].

На вибір споживача органічної продукції, окрім фінансово- економічних, впливають соціокультурні фактори: вподобання і смаки, мода і тренди, суспільна думка та авторитет. Купуючи органіку, вони намагаються відповідати певним вимогам часу, не виділятися, бути такими, як усі представники своєї соціальної групи. Таку категорію споживачів називають «спонукувані зовні».

Крім того, роль держави у формуванні попиту на органічну продукцію полягає у екологічному вихованні нового покоління, екологічній освіті молоді, екологізації споживання і т.д. Процес формування екологічної культури суспільства довготривалий, тому відбувається безперервно, незалежно від стадії життєвого циклу товару. Таким чином, формування умов для переходу українських товаровиробників аграрної продукції на виробництво органіки потребує комплексного науково обґрунтованого втручання держави.

Список використаних джерел

1. Воскобійник Ю.П. Ємність ринку органічної продукції в Україні/ Ю.П. Воскобійник, Є.В. Гаваза // Агроінком. – 2013. - № 4-6. – С. 7 – 10.
2. Ємність внутрішнього споживчого ринку сільськогосподарської продукції та продовольства: монографія / [Шпичак О.М., Лупенко Ю.О., Жук В.М. та ін.]; за ред. О.М. Шпичака. – К.: ННЦ ІАЕ, 2013. – 186 с.

3. Скрипчук П. М. Соціальний механізм розвитку органічного виробництва в Україні / П.М. Скрипчук, Г.М. Шпак // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: Вид-во «Полісся», 2015. – 648 с.

Базюк С.А.

магістр

Науковий керівник: к.е.н. доцент Китайчук Т.Г.

Вінницький національний аграрний університет

ДО ПИТАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

На сьогоднішній день в Україні питання про нарахування амортизації основних засобів займає важливе місце в економічній науці. Амортизація одночасно виступає як стаття виробничих витрат, так і одним з важливих джерел фінансування відновлення основних засобів. У пп. 14.1.3 Податкового кодексу наведено наступне визначення амортизації основних засобів: це систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизується протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [1]. Дискусія про економічну сутність амортизації і на сьогодні залишається жвавою.

Н.Г. Виговська узагальнила погляди вчених щодо сутності амортизації у три основні позиції:

- одна група вчених вважає, що амортизація – це просто грошовий вираз зносу основних засобів;
- прихильники другої позиції вважають амортизацією не що інше, як процес перенесення вартості зносу основних засобів на собівартість продукції;
- третя група вчених стверджує, що амортизація – це прийом або метод бухгалтерського обліку [2].

Багато вчених дійшли до висновку, що накопичення амортизаційних відрахувань здійснюється тільки після реалізації продукції [3-5], але при цьому не всі вважають, що накопичена амортизація може бути джерелом коштів на капітальні інвестиції. С.Ф. Голов зазначив, що без депонування грошових сум на окремому рахунку в банку не можна говорити про наявність амортизаційного фонду [3]. Вчені з протилежною точкою зору наполягають, що доцільно використовувати суми нарахованої амортизації в обігу із забезпеченням можливості звільнення їх з обігу за необхідності придбання нових амортизаційних засобів [4]. Ми приєднуємося до поглядів вчених, які вважають за необхідне використовувати суми нарахованої амортизації в обігу, але з можливістю їх швидкого вивільнення при першій необхідності.

У ринковій системі амортизацію основних засобів розглядають з економічної точки зору та податкової.

З економічної точки зору амортизацію розглядають як обґрунтоване

списання основного капіталу, що відображає реальний його знос за певний час та умов відтворення. Це необхідно для управління виробництвом, надання достовірної інформації керівникам, кредиторам, акціонерам, та ін., для визначення витрат під час виробництва.

З податкової точки зору – це списання вартості основного капіталу за податковими нормами. Амортизацію можна розглядати як засіб для розподілу балансової вартості та використання для величини прибутку, який оподатковується.

Важливим стало прийняття Податкового кодексу, яким передбачається нарахування амортизації одним із методів: прямолінійного, залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивного та виробничого [1], це узгодило податкове законодавство з рекомендаціями ПСБО. Кожне підприємство самостійно обирає метод нарахування амортизації, та вказує його в наказі про облікову політику. Проте для обрання методу амортизації слід керуватися певними умовами, наприклад:

1. Якщо основні засоби більше доходу приносять на початку їх використання, то найкраще підійде метод прискореної амортизації. Це можна пояснити тим, що на початку терміну експлуатації їх продуктивність найбільша, а вкінці терміну використання, починають зростати витрати на ремонт та утримання.

2. Якщо динаміка майбутнього доходу тісно пов'язана з величиною випущеної продукції, продовж терміну використання основного засобу, то найкращого співвідношення між доходами та витратами можна досягти за допомогою використання виробничого методу.

3. Якщо неможливо передбачити динаміку майбутніх витрат, з достатньою впевненістю в них, то метод нарахування амортизації обирають з урахуванням простоти розрахунків, що забезпечує зниження витрат часу на ведення обліку.

Щоб удосконалити облік амортизації основних засобів підприємствам пропонується можливість самостійно обирати період відшкодування первісної вартості та застосовувати метод прискореної амортизації. А під час встановлення норми амортизації, можна встановити певні коефіцієнти, які будуть враховувати умови експлуатації та змінність робіт.

Отже, проаналізувавши різні тлумачення щодо обліку амортизації основних засобів дійшли до висновку, що амортизація може розглядатися з двох сторін: як джерело відтворення, що дозволяє підвищити на підприємстві їх склад та структуру, покращити випуск продукції; та як витрати виробництва. Визначаючи ринкову систему, встановили, що з економічної сторони та податкової існують певні розбіжності, які під час визначення амортизації мають відображатися як податкові різниці.

Список використаних джерел

1. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI.
2. Виговська Н.Г. Проблеми обліку амортизації нематеріальних активів,

шляхи їх вирішення / Н.Г. Виговська // Вісник ЖІТІ. Економічні науки. – 1998. – № 8. – С. 111-114.

3. Голов С. Дискусійні аспекти амортизації / С. Голов // Бухгалтерський облік та аудит. – 2005. – № 5. – С. 3-8.

4. Гринько А.П. Облік основних засобів: теорія, проблеми, перспективи: монографія / А.П. Гринько. – Х., 2002. – 277 с.

5. Чумаченко М. Ще раз про амортизацію як важливе джерело інвестиційної діяльності підприємства / М. Чумаченко // Бухгалтерський облік та аудит. – 2004. – № 11. – С. 3-7.

Бондар М.О.

аспірант

Науковий керівник: д.е.н., професор Правдюк Н.Л.

Вінницький національний аграрний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Світовий досвід ведення господарства в розвинених країнах свідчить про те, що успішна інноваційно-інвестиційна діяльність будь-якого підприємства є запорукою його високого рівня конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Позитивно впливаючи на модернізацію економіки, інноваційно-інвестиційна діяльність стала рушійною силою економічного зростання, тому що підвищує ефективність функціонування підприємства на основі технічного та технологічного оновлення виробничих потужностей. Інноваційні процеси полягають у здатності суб'єктів господарювання втілювати нові знання та досвід, створювати сприятливі умови для формування нових ідей та впровадження їх у виробництво, а також просування на ринок нових ефективних продуктів, науково-технологічних та організаційно-управлінських досягнень НТП, які приносять прибуток. [1]

Дослідження сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств останнім часом привертають увагу багатьох вчених-економістів – М. П. Войнаренка, В. П. Галушко, О. Д. Гудзинського, О. І. Дачія, О. Ю. Єрмакова, С. В. Захаріна, М. В. Зубця, М. І. Кісіля, О. В. Крисального, О. М. Михайлова, А. А. Пересади, Л. О. Петкової, П. Т. Саблука, В. М. Трегобчука, В. І. Чорнодон, О. М. Шпичака та ін. У своїх працях ці автори розкривають сучасний стан та найпоширеніші підходи до стимулювання, заохочення та підтримання інноваційно-інвестиційної діяльності у провідних сільськогосподарських підприємствах.

Трансформаційна криза перших десяти років незалежності України

призвела до практичного припинення інвестування в сільське господарство (скорочення більше ніж у 23 рази). Протягом першого десятиліття ХХІ століття темпи зростання обсягів аграрних інвестицій сягнули значних розмірів (крім кризового 2009 р.) і збільшилися в 5,7 рази, але на разі вони є в 4 рази меншими від рівня 1990 року [2].

Згорання державної фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств, відсутність розвиненої фінансово-кредитної інфраструктури, високий рівень зношення матеріально-технічної бази сільськогосподарського виробництва, низька інноваційно-інвестиційна привабливість окремих сегментів аграрної сфери зумовили інвестиційний дефіцит, що в свою чергу стало основною перешкодою для активізації інноваційного попиту товаровиробників [3]. У ході аналізу джерел фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських товаровиробників встановлено, що власні кошти підприємств мають абсолютну перевагу у цьому напрямі. У рослинництві на підприємствах, чистий дохід яких становить понад 50 млн. грн. фінансування інноваційної діяльності здійснюється виключно власним коштом, а на підприємствах з нижчим доходом додатково залучаються кошти державного бюджету (2%) та кредити (5%). Що стосується тваринництва, то тут власним коштом фінансується інноваційна діяльність 78% підприємств, а підприємства, які користуються для цього коштами з держбюджету і кредитними ресурсами – відповідно 13% та 9%. До того ж тільки 5% коштів підприємства спрямовані на дослідження та розробки, всі інші – на придбання основних та оборотних засобів [4].

До того ж протягом останніх років вітчизняні підприємства відчувають брак власних ресурсів для фінансування виробничо-господарської діяльності. Так дослідження, проведені Правдюк Н.Л. за даними Державної служби статистики України свідчать, що за перше півріччя 2015 р. підприємства отримали 112,45 млрд. грн. прибутку, тоді як збиток перевищив 307,91 млрд. грн. Сумарний фінансовий результат вітчизняних підприємств за січень-червень 2015 р. становив – 195,46 млрд. грн. При цьому протягом останніх років зберігається негативна динаміка погіршення показників фінансово-господарської діяльності. Так, якщо в 2010 р. фінансовий результат вітчизняних підприємств до оподаткування становив 13,91 млрд. грн., то в 2014 р. майже -583,79 млрд. грн. [5].

Здійснювати інноваційну діяльність вітчизняним сільськогосподарським підприємствам перешкоджають низка факторів, найвагомішими з яких є фінансовий фактор, а також фактори, пов'язані зі співробітництвом та інформацією. На сьогоднішній день законодавство України докладає зусиль у напрямку стимулювання розвитку інноваційної економіки, про що свідчать відповідні укази Президента і постанови Уряду. В рамках цієї програми передбачено спрямовувати на інноваційне інвестування державних підприємств, а також окремих господарських товариств (де частка держави становить не менше 50%) щонайменше 25% коштів, отриманих від

приватизації державного майна. Дані ресурси доцільно направляти на:

- інноваційне оновлення матеріально-технічної бази підприємств;
- скорочення технологічних витрат виробництва, реалізацію енергозберігаючих технологій, екологічних програм;
- реалізацію проектів, спрямованих на впровадження у виробництво прогресивних науково-технічних розробок і технологій, освоєння випуску наукомістких видів продукції;
- розширення науково-дослідних робіт і підвищення наукоємності виробництва, тощо [6].

Впродовж останніх років відслідковується тенденція до поживлення інтересу з боку закордонних інвесторів у напрямку українських сільськогосподарських підприємств. Даним процесам сприяє високий аграрний потенціал національної економіки, досить вдале географічне положення України, а також потенційно високий споживчий попит. Також особливого значення набуває економічне стимулювання інновацій у сільськогосподарські підприємства, які потребують охоплення всіх етапів інноваційного процесу: від моменту зародження ідеї і проведення досліджень, до освоєння його результатів на етапі виробництва, а також отримання ефекту у результаті задоволення взаємного інтересу дослідників і сільськогосподарських товаровиробників.

Калетнік Г.М. зазначає, що сьогодні усе більше актуалізується прикладний аспект наукових досліджень, особливо в економіці. Затребуваними постали планові завдання, які у своєму вирішенні наукою, матимуть практично-прикладну цінність і як наслідок, забезпечать інвестиційну привабливість галузі й здобудуть суспільне визнання, набудуть соціальної значимості через широку апробацію результатів [7].

Таким чином, інноваційно-інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств є важливою умовою зростання та розвитку як країни загалом, так і кожного окремого підприємства і на разі знаходиться на етапі розвитку, але ще залишається на досить низькому рівні. Стабілізація ситуації у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності залежить від злагодженої співпраці між усіма сторонами процесу – від державних органів управління до підприємств-замовників.

Список використаних джерел

1. Ожелевська Т. Інноваційно-інвестиційні засади забезпечення економічного зростання аграрного сектору України / Т. Щербакова, Т. Ожелевська // Економічний дискус. Міжнародний збірник наукових праць. – 2014. – Випуск 2. – С. 129-132.
2. Пасхавер Б.Й. Аграрний сектор національного багатства / Б.Й. Пасхавер // Економіка України. – 2013. – № 2. – С. 49-59.
3. Жидяк О.Р. Інноваційний розвиток підприємств аграрної сфери: регіональний аспект / О.Р. Жидяк // – Економіка: реалії часу. – 2012. – № 2 (3). – С. 165-168.

4. Шубравська О.В. Розвиток агроінноваційної діяльності в Україні / О.В. Шубравська, К.О. Прокопенко // Економіка АПК. – 2013. – № 4. – С. 77-81.

5. Правдюк Н.Л. Обліково-аналітичне забезпечення управління прибутком підприємства / Н.Л. Правдюк // Облік і фінанси. – 2015. – №4(70). – С. 53-60

6. Скромна А.В. Стимулювання інноваційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах як фактор посилення їхнього експортного потенціалу / А.В. Скромна, О.В. Габак // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2015. – Випуск 8. – С. 618-621.

7. Калетнік Г.М. Стратегіко-інституційні засади ефективного використання потенціалу аграрного сектору економіки / Г.М. Калетнік // Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2015. – №1. – С. 3-15.

Волонтир Л.О.

к.т.н., доцент

Василюк М.В.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ЕКОНОМЕТРИЧНІ МОДЕЛІ УКРАЇНИ. КВАРТАЛЬНА МОДЕЛЬ ПРОГНОЗНОГО РОЗРАХУНКУ ВВП

Економетричні моделі являють собою системи взаємопов'язаних рівнянь і використовуються для кількісних оцінок параметрів економічних процесів та явищ. Економетричні моделі в Україні, зокрема, можуть досліджувати такі проблеми:

- Аналізувати вплив основних макроекономічних показників на обсяги ВВП (інфляція, безробіття, індекс споживчих цін тощо).

- Прогнозувати основні макроекономічні показники на наступні періоди (реальний і номінальний ВВП, рівні зайнятості та безробіття, індекси цін).

- Аналізувати та прогнозувати перспективи розвитку банківської системи, при цьому враховувати її основні показники (баланс, статутний фонд, прибуток, депозити, кредити тощо).

- Досліджувати вплив основних макроекономічних показників на обсяги капіталовкладень, оскільки, зростання капіталовкладень є одним з елементів піднесення в економіці.

- В умовах ринкової економіки, враховуючи дію законів попиту та пропозиції, соціальну спрямованість сучасної економіки, аналізувати та прогнозувати приватні споживання та заощадження з урахуванням таких чинників: заробітна плата, трансфертні виплати, рівень інфляції, споживання продовольчих і непродовольчих товарів, курси іноземних валют, купівля

валюти та цінних паперів тощо.

- Досліджувати грошовий ринок на основі рівноважної моделі грошового ринку з визначенням єдиної відсоткової ставки. Враховувати показники грошових агрегатів, грошової пропозиції, грошової бази.

- Аналізувати та прогнозувати розвиток української економіки у межах світового господарства з урахуванням чинників впливу на курс національної валюти, торгівельного та платіжного балансів, тарифних і нетарифних методів торгівельної політики [2].

Прогнозування — це науково обґрунтоване виявлення можливих тенденцій розвитку досліджуваних процесів. Необхідність прогнозування пов'язана з НТП і бурхливим розвитком економіко-соціальних процесів. Процес, що прогнозується, повинен мати ряд альтернатив розвитку та бути інерційним, тобто зберігати у перспективі свої основні риси та закономірності.

Залежно від тривалості періоду розрізняють три види прогнозів: короткострокові (період прогнозування не більше одного року), середньострокові (від одного до п'яти років), довгострокові (понад п'ять років). Усі моделі є найбільш вагомими аналітичними та прогнозними знаряддями для дослідження проблем макроекономічного розвитку України, розглянемо детальніше квартальну (річну) модель прогнозного розрахунку реального ВВП.

Квартальна (річна) модель прогнозного розрахунку реального ВВП базується на використанні методу групового врахування аргументів і розроблена в Кібцентрі НАН України. Прогнозна модель є лінійною багатофакторною регресією і може використовуватися для середньо – та довгострокового прогнозування. Перевагами моделі є висока точність її показників недоволіком – відсутність ґрунту певної економічної теорії. Квартальна макроекономічна модель України розроблена колективом CASE48 (Польща) в 1998 р. для українського уряду [1].

Метод Групового Урахування Аргументів на основі якого ґрунтується квартальна (річна) модель прогнозного розрахунку ВВП, застосовується у самих різноманітних областях для аналізу даних та знаходження знань, прогнозування і моделювання систем, оптимізації і розпізнавання образів. Індуктивні алгоритми МГУА дають унікальну можливість автоматично знаходити взаємозалежності у даних, вибрати оптимальну структуру моделі чи мережі, підвищувати точність існуючих алгоритмів.

За допомогою перебору різних розв'язань методи індуктивного моделювання намагаються мінімізувати роль припущень автора у результатах моделювання. Комп'ютер сам знаходить структуру моделі і закони, що діють в об'єкті. Він може бути використаний при створенні штучного інтелекту як радник для вирішення суперечок та прийнятті рішень.

Метод Групового Урахування Аргументів складається з декількох алгоритмів для вирішення різних задач. В нього входять як параметричні, так і алгоритми кластеризації, комплексування аналогів, ребінаризації та ймовірнісні алгоритми. Цей підхід самоорганізації заснований на переборі

моделей, що поступово ускладнюються та на виборі найкращого розв'язку згідно з мінімумом зовнішнього критерія. В якості базисних моделей використовуються не тільки поліноми, але й також нелінійні, ймовірнісні функції чи кластеризації.

МГУА може бути користним тому що:

- Знаходиться оптимальна складність структури моделі, адекватна до рівня завад у вибірці даних. (Для вирішення реальних проблем з зашумленими чи короткими даними, спрощені прогнозуючі моделі виявляються більш точними.);

- Кількість шарів і нейронів у схованих шарах, структура і інші оптимальні параметри нейромереж знаходяться автоматично;

- Гарантується знаходження найбільш точної чи незміщеної моделі – метод не пропускає найкращого рішення під час перебору всіх варіантів (у заданому класі функцій);

- Будь-які нелінійні функції чи ознаки, що можуть мати вплив на вихідну змінну використовуються як вхідні аргументи;

- Автоматично знаходить інтерпретуємі взаємозв'язки у даних і обираються ефективні вхідні змінні;

- Переборні алгоритми МГУА досить просто запрограмувати;

- Мережі МГУА використовуються для підвищення точності інших алгоритмів моделювання;

- Метод використовує інформацію безпосередньо з вибірки даних і мінімізує вплив апріорних припущень автора про результати моделювання. Дає можливість знаходження незміщеної фізичної моделі об'єкта (закону чи кластеризації) – однієї і тої ж для всіх майбутніх вибірок [3].

Отже, економетричні моделі України – це важливі аналітичні та прогнозні інструменти для дослідження проблем макроекономічного розвитку України, стосовно найактуальніших проблем, та прогнозування найважливіших питань, стосовно економічних явищ та процесів, що відбуваються в економічному житті нашої країни. Квартальна модель прогнозного розрахунку ВВП, безпосередньо дозволяє науковцям спрогнозувати майбутній розмір ВВП.

Список використаних джерел

1. Вітлінський В.В. Зміна парадигми в сучасній теорії економіко-математичного моделювання/ В.В. Вітлінський, А.В. Матвійчик // Економіка України. – 2011. – № 11. – С. 35-43.

2. Мацкул В.М. / Моделювання та прогнозування на макро- та мікро-економічних // В.М. Мацкул, О. Л. Кирилова Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – № 2. – С. 41-49.

3. Скрипник А. В. Моделювання податкової політики у трансформаційній економіці: дис. докт. екон. наук: 08.03.02 / А. В. Скрипник. – К., 2010. – 421 с.

Грищук Н.В.

асистент

Вінницький національний аграрний університет

ДІАГНОСТИКА ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

У сучасних умовах інтеграції економіки України в світовий економічний простір та зростаючої фінансової нестабільності для ефективного управління підприємством виникає потреба у розробленні дієвих механізмів забезпечення відповідного рівня його фінансової безпеки. Неefективне управління економікою та незбалансованість основних макроекономічних показників зумовлюють нестачу фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання та призводять до постійного пошуку ними джерел фінансування, форм та методів використання обмежених за обсягом ресурсів [1, с. 205].

Фінансова безпека суб'єктів підприємництва є складовою частиною їх економічної безпеки.

Під фінансовою безпекою підприємства розуміють такий фінансовий стан, якому характерні наступні риси:

- збалансованість та якість сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, які використовуються підприємством;
- стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз;
- здатність фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових ресурсів.

На сьогодні основним підходом до оцінки фінансової безпеки підприємства є індикаторний підхід. Загалом усі індикатори фінансової безпеки підприємства можна поділити на такі групи:

- 1) показники рентабельності підприємства використовуються для оцінювання відносної ефективності діяльності підприємства;
- 2) показники ліквідності та платоспроможності – характеризують здатність підприємства перетворити свої активи в гроші для покриття усіх необхідних платежів у термін їх сплати;
- 3) показники фінансової стійкості визначають рівень залежності підприємства від кредиторів і інвесторів, та характеризують забезпеченість його потреб фінансовими ресурсами для ефективної діяльності [2, с. 48];
- 4) показники оцінки майнового стану підприємства – характеризують абсолютні та відносні зміни статей балансу за певний період діяльності підприємства, дають можливість відслідкувати тенденції їх зміни та визначити структуру фінансових ресурсів підприємства;
- 5) ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється у швидкості обороту його засобів і полягає у дослідженні рівнів та динаміки різноманітних фінансових коефіцієнтів оборотності.

Діагностика ймовірності банкрутства є найбільш наглядним індикатором,

який характеризує фінансовий стан підприємства, та забезпечує відповідний рівень фінансової безпеки. Для діагностики ймовірності банкрутства використовують моделі:

1. П'ятифакторна модель Альтмана визначення індексу Z . Алгоритм її розрахунку наступний:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1X_5, \quad (1)$$

Де: Z – інтегральний показник загрози банкрутства;

X_1 – власний оборотний капітал / активи підприємства;

X_2 – нерозподілений прибуток / активи підприємства;

X_3 – прибуток до виплати процентів і податків / сума активів;

X_4 вартість власного капіталу / позиковий капітал;

X_5 – виручка від реалізації / сума активів.

Ймовірність банкрутства в п'яти факторній моделі Альтмана оцінюється залежно від значення Z -рахунку, обчисленого за реальними даними підприємства:

до 1,8 – дуже висока;

від 2,8 до 2,9 – можлива;

від 1,81 до 2,7 – висока; понад 3,0 – дуже низька.

2. Модель Спрінгрейта побудована за допомогою покрокового дискримінантного аналізу на підставі дослідження впливу 19 фінансових показників.

При побудування моделі використано чотири з них, які є найбільш значущими:

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D, \quad (2)$$

Де: A = робочий капітал / загальна вартість активів;

B = прибуток до сплати податків та процентів / загальна вартість активів;

C = прибуток до сплати податків / короткострокові зобов'язання;

D = обсяг продажу / загальна вартість активів.

Якщо $Z < 0,862$, то підприємство є потенційним банкрутом.

3. Аналіз ймовірності настання банкрутства для українських підприємств аналізують за допомогою моделі Терещенка O .

Модель Терещенка має такий вигляд:

$$Z = 0,213X_1 + 2,208X_2 + 0,67X_3 + 1,13X_4 + 1,48X_5 + 0,515X_6 + 0,467X_7 - 2,599 \quad (3)$$

Де: X_1 – поточні активи / поточні зобов'язання;

X_2 – власний капітал / валюта балансу;

X_3 – чиста виручка від реалізації / валюта балансу;

X_4 – сума чистого прибутку та амортизації / сума чистої виручки та інших операційних доходів;

X_5 – сума чистого прибутку та амортизації / валюта балансу;

X_6 – прибуток до оподаткування / чиста виручка від реалізації;

X_7 – виручка від реалізації / середні залишки обігових коштів.

У випадку, коли Z-коефіцієнт менший за $-0,8$, діагностується фінансова криза, при його значенні більше $0,51$ фінансова стійкість.

У таких методиках дані індикатори домінують, як за кількісним складом, так і за важливістю впливу на остаточний результат методики, зокрема до таких методик можна зарахувати методику прогнозування ймовірності банкрутства Альтмана, методику Спрінгейта та методику Ліса.

Якщо брати до уваги межі значень, в рамках яких змінюється інтегральний показник, що характеризує ступінь ймовірності банкрутства підприємства, то дані межі теж були розроблені для ринкових економічних систем розвинених країн і можуть не відповідати особливостям роботи українських підприємств. Дана методика передбачає поділ всіх підприємств за класами кредитоспроможності Розрахунок класу кредитоспроможності пов'язаний з класифікацією оборотних активів за ступенем їх ліквідності. Як наслідок, межі інтегрального показника Альтмана розширюються, і для кожного класу кредитоспроможних підприємств настання банкрутства буде мати свою власну межу.

Проблему неможливості використання зарубіжних методик, у практиці оцінювання фінансового стану українських підприємств, спробував вирішити вітчизняний економіст О.О. Терещенко. Розроблена дискримінантна модель Терещенка має значні переваги над традиційними методиками, а саме модель є зручною в застосуванні; розроблена на використанні вітчизняних статистичних даних; враховується сучасна міжнародна практика; за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності вирішує проблему критичних значень індикаторів; враховує галузеві особливості підприємства. Однак дана методика не є досконалою і має свої недоліки, зокрема це відсутність поглибленої класифікації індикаторів стійкості фінансового стану підприємства (існує лише – задовільний та незадовільний фінансовий стан), а отримання значень інтегрального показника в межах від $-0,9$ до $0,9$ зобов'язує проводити додатковий аналіз для ідентифікації стійкості фінансового стану підприємства.

Таким чином, запропоновані вище методики визначення рівня фінансової безпеки підприємства дозволить зробити комплексні висновки про рівень захищеності фінансових інтересів підприємства як в даний час, так і в майбутньому, та виявити резерви його підвищення.

Список використаних джерел

1. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія / Т. Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 386 с.
2. Ковальов Д. Економічна безпека підприємства / Д. Ковальов, Т. Сухорукова // Економіка України. – 2008. – № 10. – С. 48-53.

Гусонька Д.М.

аспірант

Вінницький національний аграрний університет

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В сучасних умовах глобалізації фінансової системи та євроінтеграційних процесів в Україні з'являється необхідність розвитку вітчизняної науки у напрямі посилення теоретико-методологічних основ управління економічною безпекою держави, суб'єктів підприємництва та фінансових інститутів.

Однією з найважливіших складових частин економічної безпеки є фінансова безпека, без якої практично неможливо розв'язати жодне із завдань, що стоять перед державою. У цьому контексті доволі переконливий аргумент - слова М. Єрмошенка, який зазначає, що фінансова безпека є ґрунтовною складовою частиною економічної безпеки держави, оскільки на фінансах ґрунтується будь-яка економіка, фінанси – кров економічної системи держави. Учений обґрунтовує необхідність забезпечення й підтримки фінансової безпеки держави, тому що вона стосується не лише держави в цілому, а й усіх галузей національного господарства та усього суспільства. Нехтування станом фінансової безпеки може призвести до катастрофічних наслідків: занепаду галузей, банкрутства підприємств і, зрештою, - підриву системи життєзабезпечення держави з подальшою втратою її суверенітету [1].

Однією з основних тенденцій сучасного розвитку світової економіки, враховуючи об'єктивність глобалізації, є об'єднання країн, регіонів, створення глобальних, регіональних блоків. Тобто, забезпечення форми єдності та цілісності сучасного людства, в основі якого різні прагнення та інтереси держав можуть привести до глобальної єдності світу відбувається завдяки глобальній інтеграції [2]. Глобальна інтеграція як нова форма світового розвитку забезпечує трансформацію системи світоустрою. Разом з тим, «інтеграція і роздробленість, глобалізація і територіалізація є взаємодоповнюючими процесами. А точніше - це дві сторони одного процесу: процесу перерозподілу суверенітету, влади і свободи дії у світовому масштабі, каталізатором якого став стрибок у розвитку технологій, пов'язаних зі швидкістю». Отже, враховуючи сучасні Інтернет - технології, використання новітніх інструментів у фінансовій сфері і тенденції розвитку фінансового ринку в умовах глобалізації, що призводить до збільшення світових фінансових потоків вимагає підвищеної уваги щодо забезпечення фінансової безпеки країн світу. Держава повинна забезпечити своє ефективне функціонування та підтримувати економічну стійкість у глобальному середовищі. Це може бути забезпечено економічною безпекою (але на сьогоднішній день турбота деяких країн про «безпеку» наповнюється ще такими поняттями, як «незахищеність» і «невпевненість»). Економічна безпека включає фінансову, інвестиційну, інноваційну, зовнішньоторговельну, енергетичну, соціальну, демографічну безпеки. Безперечно, всі

складові є дуже важливими в сучасній економіці. Але в сучасних умовах глобалізації фінансових потоків, вільного переміщення капіталів, вплив світових фінансових систем на окрему взятую країну переходить на якісно новий рівень. Саме фінансова глобалізація створює умови для фінансової влади, які за допомогою володіння світових грошей і розпорядження вартості, управління фінансовими потоками дозволяє впливати як на світове господарство (у тому числі міжнародну безпеку), так і на окремі країни (національну безпеку) [3].

“Сутність фінансової безпеки країни полягає у захисті державних інтересів фінансово-кредитної сфери держави від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз... Критерієм фінансової безпеки держави є стабільний, збалансований розвиток фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, розрахункової, інвестиційної та фондової систем, а також ціноутворення, що характеризується стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування економіки країни. Об’єктом фінансової безпеки держави є територія країни та її фінансово-кредитна інфраструктура” [4].

Щоб забезпечити фінансову безпеку в умовах глобалізації, необхідно виявити можливі загрози і шляхи їх запобігання. Основними загрозами фінансової безпеки України на сьогоднішній день є: катастрофічний розмір державного боргу, який складає (на 2014 рік) – 580,1 млрд. грн.; проблеми обслуговування державного боргу; недосконалість бюджетної політики, а також нерегламентоване використання бюджетних коштів; нестабільність курсу національної валюти; недосконалість банківської системи, що включає в себе низький рівень капіталізації, неспроможність до довгострокового кредитування і високі відсоткові ставки по кредитах; масштабний відплив капіталу до тіньового сектора, а також за кордон. За інформацією Світової книги фактів, яку веде ЦРУ, максимальний державний борг належить США – 15 трлн. 930 млрд. дол., що в свою чергу становить 108.9 % ВВП найбільшої економіки світу. Також вагомими обсягами запозичень мають європейські країни, серед яких Велика Британія, Німеччина, Франція, також Японія. Обсяги українських запозичень становлять 135 млрд. дол., і це 39 місце у світі яке ми займаємо між Казахстаном та Катаром. Держборг України відносно ВВП не зазнає суттєвих змін, хоча внутрішня його частина постійно збільшується, а до 2017 року МВФ прогнозує його скорочення до 35 %. Найбільший обсяг боргу відносно ВВП в нашій країні був зафіксований у 1999 році – 61 %, найменший у 2007 – 12.3 %. Враховуючи всі ці обставини є доцільним визначити шляхи вирішення даних питань. Процес становлення фінансової безпеки потребує часу, проте системність дій, які міститимуть в собі механізми у сфері монетарної, бюджетної та банківської політики, фондового ринку, а також у сфері регулювання приватного та страхового сектора економіки, призведе до покращення фінансової ситуації в Україні взагалі і удосконалисть систему фінансової безпеки держави [5].

Отже, сучасні умови розвитку економіки будь-якої країни сьогодні

враховують всі небезпеки, ризики та переваги процесу глобалізації. Процес глобалізації сьогодні надає величезні необмежені можливості, де є всі необхідні умови для забезпечення економічного розвитку держави. В умовах суперечливості глобалізації отримує новий вид розвиток фінансового сектору, який характеризується величезними темпами його зростання, що істотно випереджають динаміку капіталу в сфері реального виробництва. У таких умовах, умовах глобалізації фінансових потоків і глобальних інтеграційних процесів, особливо, для країни з перехідною економікою - а саме, України, гостро визначилися накопичені за попередні роки системні проблеми забезпечення належного рівня економічної безпеки, а саме її складової - фінансової. Фінансова безпека розкриває стан фінансово-кредитної сфери, яка повинна характеризуватися збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

Загалом світова фінансова криза, світова енергетична й екологічна криза, посилення конкурентної боротьби на глобалізованих ринках, подальший вплив глобалізації на держави світу, зростання ролі глобалізаційних тенденцій - усе це ставить питання про новий розвиток держав, які були би здатні реалізувати внутрішні трансформації, а також були би спроможні інтегруватися в новий світовий економічний простір і протистояти зовнішнім загрозам. Саме тому подальшим перспективним напрямом дослідження цієї проблематики в майбутньому є основні форми глобальної інтеграції, враховуючи глобальні інтеграційні процеси та механізми забезпечення державами своєї безпеки.

Список використаних джерел

1. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія / М. М. Єрмошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disslib.org/upravlinnja-ekonomichnoju-bezpekoju-pidpruyemnytstva>.
2. Войтович Р. В. Глобальна інтеграція як нова форма суспільного розвитку/ Р. В. Войтович // Зб. наук. праць НАДУ при Президентові України. - 2010. - № 2. - С. 3-15.
3. Ткаленко С. І. Фінансова безпека держави в умовах посилення глобалізаційних процесів/ С. І. Ткаленко // ISSN 1811-9824. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА. - 2013. – № 1. – С. 18
4. Тимошенко О. Основні напрями зміцнення фінансової безпеки України / О. В. Тимошенко // Проблеми економіки. – 2014. - № 2. - С. 154-160.
5. Кириллова А.М. Фінансова безпека України: виявлення загроз і шляхи їх запобігання [Текст] / А.М. Кириллова; наук. кер. Т.В. Касьяненко // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.: у 2-х т. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, О.В. Люльова. - Суми : СумДУ, - 2014. - Т.2. - С. 378-379.

Киржа О.П.

студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Марценюк-Розарьонова О.В.

Вінницький національний аграрний університет

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Страховий ринок України - це частина фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього.

Головною функцією національного страхового ринку є акумуляція та розподіл страхового фонду з метою страхового захисту суспільства.

В Україні періодом створення страхового ринку вважають початок 90-х років. Саме тоді виникли перші приватні страхові компанії, які поклали край тотальній монополії Держстраху. Серед них: «Омета-Інстер», «Ризик», «Скайд», «Саламандра», «Скайд-вест», «АСКО-Прометей», «Росток», «Славія» тощо. На страховий ринок України прийшли провідні та досить відомі іноземні страхові компанії, що діють переважно через спільну страхову діяльність. Так з'явився альянс «Омета-Інстер» – «Ллойд» (Англія), Українсько-ізраїльське товариство Страхова компанія «Система резервних фондів», пряме представництво відкрила австрійська фірма «Safe invest».

Об'єктивна необхідність виникнення та розвитку страхового ринку зумовлюється наявністю суспільної потреби на страхові послуги та наявністю страховика, здатного їх задовільнити. [2]

Питання формування страхового ринку досліджували вчені, такі як Базилевич В.Д. – розглядав нову парадигму страхування в умовах глобалізації; Гутко Л.М. звернув увагу на стан, проблеми розвитку та шляхи вирішення страхового ринку України; стан, проблеми, перспективи страхового ринку в Україні досліджував Захарченко В.С. та ін.

Станом на 1 квітня 2015 року в Україні зареєстровано 460 страхових компаній, з них 53 страхові компанії здійснюють страхування життя і 403 – інші, ніж страхування життя, види страхування [1].

Страховий ринок в Україні все ще перебуває на початковому етапі розвитку, окремі його сегменти стрімко розвиваються, проте рівень страхового покриття залишається на низькому рівні. У нашій країні розвиваються лише класичні види страхування - КАСКО, майнове страхування, тоді як, наприклад, медичне страхування знаходиться на етапі зародження. Це обумовлено, в першу чергу, рівнем доходів населення [4].

Ринок страхування життя в нашій країні поки не освоєно, при цьому для вітчизняних страхових компаній він поки є недоступним. Причинами цього є, по-перше, низька капіталізації українських страхових компаній, по-друге, вітчизняні страхові компанії в основному поки не готові працювати з незначними сумами індивідуального страхувальника, а більш орієнтовані на

фінансово-промисловий бізнес. Крім того, основна маса заможних громадян України концентрується у декількох великих містах, що не дозволяє у повному обсязі реалізувати основні принципи страхування.

Аналіз стану страхового ринку України за перше півріччя 2015 року (в порівнянні з аналогічним періодом 2014 року), дозволяє зробити наступні узагальнення та висновки:

- станом на 01.07.2015 року було зареєстровано 415 страхових компаній, у тому числі СК «life» – 62 компанії, СК «non-life» – 353 компанії (2012 – 446 компаній, у тому числі СК «life» – 65 компаній, СК «non-life» – 381 компанія);

- кількість договорів страхування, які не були виконані у строк зросла на 28,6% і становила 9,1 тис. шт.;

- кредиторська заборгованість страховиків по страховим виплатам перед клієнтами зросла на 46% і становить 207,4 млн. грн.;

- обсяг валових страхових премій, зібраних страховими компаніями України, зріс на 49,6% і становив 14,3 млрд. грн.;

- збільшення валових страхових премій було обумовлено зростанням премій по добровільному майновому страхуванню на 58,2%;

- премії по ризиковому страхуванню зросли на 49,8% з 8,8 млрд. грн. до 13,2 млрд. грн., премії по страхуванню життя - на 33,9% (до 1,031 млрд. грн.);

- лідерами роздрібного страхування були такі види: КАСКО – 1107,0 млн. грн., ОСЦПВ – 1010,0 млн. грн., ризикове страхування життя – 570,0 млн.грн., накопичувальне страхування життя – 394,0 млн.грн.;

- найкраща динаміка спостерігається по таким видам страхування: ризикове страхування життя зросло на 65,1%, страхування від нещасних випадків – на 35,8%, страхування на випадок хвороби – на 21,4%;

- найгіршу динаміку показали такі види страхування, як КАСКО, ОСЦПВ та «Зелена карта»;

Можна виділити наступні проблеми подальшого розвитку страхового ринку:

1. організаційно-правового характеру: відсутність цілеспрямованої державної політики у сфері страхування; недосконалість нормативно-правової бази; надмірна кількість видів обов'язкового страхування і неадекватність їхнього фінансового забезпечення; недостатній рівень державного регулювання і контролю за страховим ринком, непослідовність дій стосовно організації державного нагляду за страховою діяльністю; протекціонізм, галузевий монополізм;

2. функціонального характеру - низька прибутковість окремих видів страхування; низька конкурентоспроможність страховиків у порівнянні з банками в боротьбі за залучення вільних коштів юридичних і фізичних осіб; відсутність середньо- і довгострокового планування страховиками своєї діяльності; низький рівень кваліфікації кадрів; зростання випадків страхового шахрайства; відсутність довіри населення і господарюючих суб'єктів до страхових компаній;

3. інформаційно-аналітичного характеру - інформаційна закритість страхо-

вого ринку, низький рівень впровадження в страхову практику сучасних інформаційних технологій; відсутність якісної статистичної інформації і недостатність докладних інформаційно-аналітичних матеріалів; недосконалість фінансової звітності та методів обробки даних; відсутність банків даних про несумлінних страхувальників; відсутність рейтингів страхових компаній; непрозорість даних про структуру власності вітчизняного страхового ринку.

4. економічного характеру - низький платоспроможний попит на страхові послуги; невеликі обсяги та недосконала структура капіталу страховиків; відсутність надійних інвестиційних інструментів для довгострокового розміщення страхових резервів;

Проаналізувавши вищезазначені проблеми можна сказати, що частина з них є притаманними і для інших секторів фінансового ринку (наприклад, проблеми економічного характеру й організаційно-правові проблеми), інша частина - характерними лише для вітчизняного страхового ринку. Значна кількість наявних проблем розвитку страхового ринку України пояснюються передусім прагненням страхових компаній максимізувати прибуток, незважаючи ні на довгострокові інтереси галузі, ні на професійну етику [5].

Для удосконалення та подальшого розвитку страхового ринку України потрібно вжити таких заходів:

- підвищити захист споживачів страхових послуг;
- збільшити капіталізацію страховиків та конкурентоспроможність національного страхового ринку;
- підвищити прозорість діяльності учасників страхового ринку;
- впорядкувати страхове законодавство в цілому та окремих його положень, і привести їх у відповідність до існуючих економічних реалій;
- відмінити непотрібні бар'єри, перепони та регулювання на ринку, що гальмують його розвиток та залучення іноземних інвестицій;
- обґрунтувати досягнення оптимальної структури між різними формами страхування;
- інтеграція страхування до європейських страхових структур;
- створення об'єднань страховиків із метою зміцнення їх фінансового становища та надійності щодо здійснення страхових операцій;
- залучення страхового ринку для вирішення питань соціальної політики держави;
- запровадити реальні заходи, які б знизили можливості для корупції та бюрократичних перепон, принаймні в галузі страхування;
- розвиток страхового брокерства та залучення до цього бізнесу професійних компаній;
- розробити ефективні механізми захисту інтересів страхувальників [6].

Отже, страховий ринок України вже пройшов стадію формування і знаходиться на етапі розвитку. Він набув певного рівня розвитку, але не став реальним чинником стабільності і за своїми характеристиками не відповідає завданням випереджального розвитку української економіки та тенденціям

світових страхових ринків. Це зумовлює його суттєве відставання у глобальному процесі формування світової фінансової системи.

Список використаних джерел

1. Данилова Ю.Ю. Особливості розвитку світового ринку банківських послуг / Ю.Ю. Данилова // Формування ринкових відносин в Україні. - 2015. - № 1. - С. 32-37.
2. Марценюк-Розарьонова О.В. Роль державного регулювання у страхуванні аграрних підприємств / О.В. Марценюк-Розарьонова // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Спецвипуск. – Полтава: ПДАА. – 2013. – С.204-209.
3. Марценюк-Розарьонова О.В. Державне регулювання страхової діяльності у сільському господарстві / О.В. Марценюк-Розарьонова // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. – Вінниця, 2014 – Вип. 2 (88). – С. 129-138.
4. Торб'як М. Розвиток страхового ринку у національній економіці / М. Торб'як // Банківська справа. - 2014. - № 5-6. - С. 26-32.
5. Ширинян Л.В. Актуальні проблеми фінансового регулювання страхового ринку України в сучасних умовах / Л.В. Ширинян // Формування ринкових відносин в Україні. - 2016. - № 1. - С. 30-33.
6. Цуркан І.М. Розвиток страхового ринку України / І.М. Цуркан, І.Ю. Герасимова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. - 2015. - № 6. - С. 127-132.

Костирко А.Г.

старший викладач кафедри обліку і аудиту

Бобровська Н.В.

к.е.н., асистент кафедри обліку і аудиту

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Розвиток світової економіки свідчить про високий ступінь причинно-наслідкових зв'язків, тенденцій розвитку у політичній, економічній і соціально-культурній площині із процесом глобалізації. З огляду на це, існує необхідність у формуванні геоекономічної моделі подальшого розвитку і забезпечення національних інтересів.

Серед усіх напрямів глобалізації чільне місце займає процес економічної глобалізації, який має як позитивні, так і негативні чинники впливу. У зв'язку із

цим актуальним є їх оцінка, яка надасть можливість скоординувати стратегію розвитку держави, окремих її галузей і суб'єктів ринку.

За результатами дослідження визначено можливості держави і ризики, пов'язані із впливом процесів глобалізації.

До економічних можливостей віднесено: мобільність капіталу забезпечує фінансове наповнення розвитку економіки країн; конкуренція у сфері фінансів покращує інвестиційний клімат; організація торгівлі на основі, яка задовольняє усі сторони і приносить економічні вигоди; розширення ринку і розвиток конкуренції призводить до поглиблення спеціалізації; скорочення витрат і зниження цін сприяє економічному зростанню; інноваційний розвиток на основі конкуренції через впровадження передових технологій; підвищення рівня інформованості на ринку товарів, послуг, наукових досягнень тощо; підвищення продуктивності праці завдяки інноваціям; диверсифікація структури економіки країн; розширення можливостей залучення іноземних інвестиційних ресурсів.

Оцінка можливостей дозволяє обґрунтувати стратегії подальшого розвитку держави. Однак, у процесі реалізації відповідних стратегій варто враховувати можливі загрози, економічною складовою яких є: підвищення ризиків міжнародної фінансової системи; перетікання фінансових ресурсів із країн, які мають низький рівень інвестиційної привабливості, посилюючи кризові явища; посилення залежності країн, які не можуть протистояти розвиненим країнам; посилення внутрішніх інфляційних процесів через формування надлишкової ліквідності і надмірного обсягу фінансових ресурсів; неконтрольованість перетікання фінансових ресурсів.

Можливостями соціальної сфери є: підвищення рівня соціальних стандартів; стимулювання розвитку науки; розширення доступу до культурних цінностей; розширення міграційних можливостей; зростання зайнятості населення через легалізацію ринку праці; адекватність оцінки робочої сили; вдосконалення пенсійної системи тощо.

Застосування інтенсивних технологій, що може призвести до вивільнення робочої сили, і ризик зниження рівня національної культури і національної свідомості становлять загрози соціальній сфері.

Значної актуальності набувають екологічні питання у глобальному масштабі, які нівелюються фінансовими пріоритетами у розвитку. Глобалізаційні процеси пов'язані із зростанням негативного впливу на окремі екосистеми, які втрачають можливості до самовідновлення.

Екологічне навантаження є актуальним для більшості країн і тому, мінімізація екологічних ризиків повинна проводитись через узгодженість дій окремих держав і їхньої скоординованості, спрямованої на міжнародно-правову основу. Формами міжнародного співробітництва є наукова і практична діяльність у напрямку охорони навколишнього середовища, дій міжнародних організацій, укладання договорів і угод на світовому рівні.

На рівні держави глобалізаційні фактори здійснюють вплив на політичну

складову. До можливостей держави слід віднести участь у виконанні функцій щодо забезпечення міжнародної безпеки, забезпечення власної безпеки, підвищення статусу партнерських взаємовідносин тощо. Проте також можуть мати місце ризики, серед яких: виникнення політичних конфліктів; підвищення рівня загрози незалежності держави; поляризація світового господарства; послаблення міжнародної безпеки.

Глобалізація в її сучасному варіанті приводить до «переформатування» структури сучасного світу, а в результаті цього – до коригування національних систем державного управління, зміни стратегій економічного, політичного та духовного розвитку, що породжує суцільну взаємозалежність світу, яка і складає основу його функціонування. Зростаюча взаємозалежність уніфікує й стандартизує умови та фактори розвитку окремих країн світу, є своєрідним індикатором визначення рівня сталості розвитку національних держав, а отже, і їх потенціалу в протистоянні викликам глобалізаційних процесів, які й стають сьогодні основним критерієм об'єднання держав у відповідні глобальні чи регіональні структури. Протистояти таким глобалізаційним викликам здатна лише та держава, яка має активну систему управління, реалізує власну геополітичну стратегію розвитку, максимально оберігає свій суверенітет, орієнтується в глобальному просторі, а головне – володіє ефективними механізмами впливу та навіть і управління ним [1]. Все це повинно бути врахованим при формуванні державної політики у сфері міжнародних відносин з метою захисту національних інтересів.

Список використаних джерел

1. Войтович Р. В. Вплив глобалізації на розвиток сучасного світу / Р. В. Войтович. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vidkrytichi.org.ua/2013/06/blog-post.html>. - Дата останнього доступу : 31.03.2016. - Назва з екрану.

Крижановська Н.П.
аспірант,

Науковий керівник: д.е.н., доцент Алескерова Ю.В.
Вінницький національний аграрний університет

СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В РОЗРІЗІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА УКРАЇНИ

Сільське господарство – це сфера народного господарства, яка забезпечує населення продуктами харчування і є важливою сировинною базою для харчової та легкої промисловості.

В українській економіці сільське господарство є не тільки традиційною з

глибини віків галузю, а й провідною сферою національного господарства. У сільському господарстві створюється понад 12 % валової доданої вартості, забезпечує понад 30 % експорту України (причому, це єдина галузь, що має позитивне сальдо зовнішньоекономічної діяльності). Відповідно, враховуючи стратегічну важливість галузі, необхідно цілеспрямовано досліджувати стан розвитку підприємств, що входять до її складу, з метою виявлення перспектив розвитку, можливих негативних тенденцій та своєчасного прийняття обґрунтованих та управлінських рішень. Актуальність нашого дослідження полягає у теоретичній і практичній цінності моніторингу стану сільськогосподарських підприємств у Вінницькій області зокрема та Україні загалом.

Глибоко і всебічно досліджували стан розвитку сільськогосподарських підприємств такі науковці як: Лупенко Ю.О., Сегеда С.А., В.Г. Андрійчук, Малік М.Й., Лупенко Ю.О.

Метою нашого дослідження є оцінка сучасного стану розвитку сільськогосподарських підприємств у розрізі України та Вінницької області, виявлення основних проблем та перспектив розвитку.

Для дослідження сучасного стану сільськогосподарських підприємств ми використаємо наступний критерій: оцінювання динаміки кількості сільськогосподарських підприємств у Вінницькій області та в Україні.

Для початку дослідимо динаміку кількості сільськогосподарських підприємств у Вінницькій області та в Україні (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Кількість сільськогосподарських підприємств у Вінницькій області та Україні за 2010-2014 рр.

Роки	Кількість підприємств		Частка підприємств Вінницької області у загальній кількості, %
	Вінницька область	Україна	
2010	2043	56493	3,62
2011	2121	56247	3,77
2012	2325	56056	4,15
2013	2340	55630	4,21
2014	2592	52543	4,93

Розглянувши таблицю 1, можемо відмітити щорічне зростання частки підприємств Вінницької області, що пояснюється як зростанням їх кількості, так і зниженням кількості сільськогосподарських підприємств загалом по Україні.

На основі таблиці 1 маємо змогу побудувати відповідні графіки кількості підприємств по Вінницькій області та Україні (рис. 1 і рис. 2.).

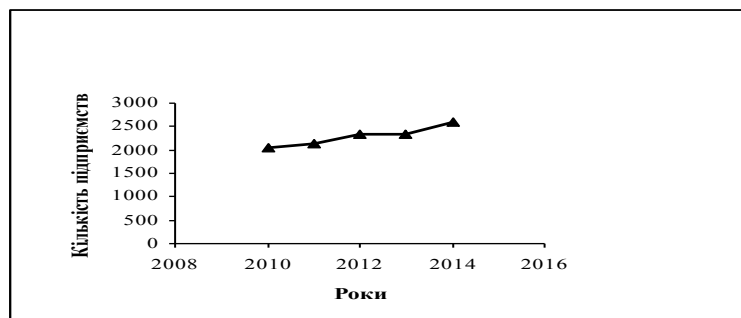

Рис. 1. Кількість сільськогосподарських підприємств Вінницької області у період за 2010-2014 рр.

Очевидним є постійне, з року в рік, зростання кількості сільськогосподарських підприємств на теренах Вінниччини.

Цьому безпосередньо сприяє вдале географічне розташування – в лісостеповій зоні. Вдалі природно-кліматичні умови, переважання чорноземів типових у сільськогосподарських угіддях. Цьому сприяє і виважена політика місцевих органів влади, зокрема, активна інвестиційна політика. Яскравим прикладом є те, що Вінницька область стала однією з трьох областей, де апробується пілотний проект застосування аграрних розписок.

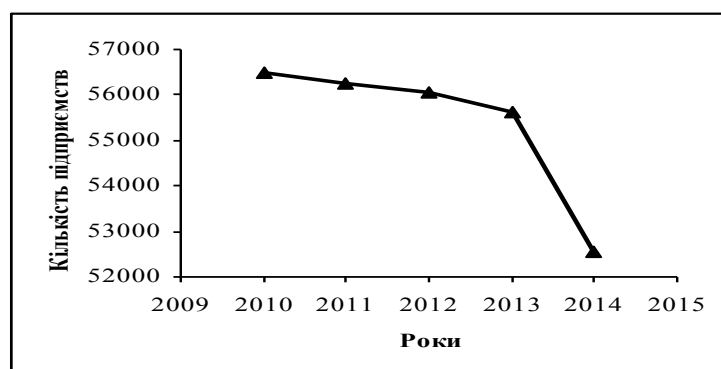

Рис. 2. Кількість сільськогосподарських підприємств в Україні у період за 2010-2014 рр.

В той же час по Україні ми спостерігаємо кардинально протилежну картину: щорічне зменшення кількості сільськогосподарських підприємств. Це можна пояснити як загальною специфікою діяльності сільськогосподарських підприємств: залежність процесу виробництва від природних законів, що, в свою чергу, потребує глибокого знання агрономії та суміжних наук, уміле її застосування; сезонність виробництва, що спричинює нерівномірність виробництва продукції та надходження доходів протягом року; висока ймовірність виникнення форс-мажорних обставин природного характеру, таких як посуха, повені, град, що можуть завдати катастрофічної шкоди [1; с. 4].

Другою істотною причиною можна назвати особливості управління сільськогосподарським підприємством: поєднання (у більшості випадків) двох галузей на одному підприємстві – рослинництва і тваринництва, що вимагає

різної організації виробництва; складність донесення поточних управлінських рішень у зв'язку з розосередженістю працівників на великій території; ненормованість робочого дня та необхідність залучення сезонних робітників; висока ймовірність проникнення сторонніх осіб на територію підприємства та завдання ними матеріальних збитків [1; с.5].

В той же час, аналізуючи наукову економічну літературу, можна виявити й інші, менш очевидні, але, в той же час, глибинні причини такого стану справ.

По-перше, це історичний наслідок у царині сільського господарства із початку незалежності України, зокрема особливостями приватизаційних процесів. Приватизація характеризувалась безоплатним характером, із-за цього були втрачені переваги акціонерного капіталу для можливості залучення інвестицій. Крім того, нові аграрні формування, що утворились в результаті приватизації, лише формально відрізнялись від реформованих колгоспів, відмінним був лише впровадження вільного вибору діяльності і, нажаль, згортання державної економічної допомоги. Подальше реформування сільськогосподарських підприємств полягало у збільшенні їх кількості шляхом розукрупнення. Це не було далекоглядним кроком, оскільки втрачались переваги великих підприємств, виокремлені малі підприємства часто банкрутували. Наслідком не досить дбайливого реформування сільського господарства, – ще й у період макроекономічних потрясінь: інфляції, зростання податків, переходу на нову грошову одиницю – спричинило певну деморалізацію основної рушійної сили аграрного підприємства – селян [2; с. 11-27]

На нашу думку, варта розгляду і ще одна причина зменшення кількості сільськогосподарських підприємств в Україні. Це проблема кооперативних конфліктів. Тут необхідно згадати кооперативну теорію ігор та теорію вартісно-орієнтованого бюджетування.

Згідно із теорією корпоративних ігор, будь-яке підприємство, пов'язані група підприємств є учасниками такого ланцюжка, як: постачальник-фірма-покупець. У корпоративній грі «виграє» - отримує додану вартість, той учасник, який зміг залучити на своїй стороні більші конкурентні переваги, ніж у інших учасників. На шляху формування підприємством конкурентних переваг є дві найбільші перешкоди, а саме: 1) прагнення максимізувати прибуток, що автоматично веде до неврахування інших факторів; 2) кооперативні конфлікти на підприємстві.

Щодо максимізації прибутку – очевидним є нехтування кадровим потенціалом, якістю матеріально-технічного забезпечення, що в кінцевому підсумку впливає на якість, вартість продукції і неминуче веде підприємство до краху.

Кооперативний конфлікт, або конфлікт інтересів неминуче виникає на будь-якому підприємстві, і полягає, зокрема, у відмінностях розуміння стратегій та розуміння власної вигоди у власників, менеджерів, працівників компанії, інших зацікавлених сторін.

У сільськогосподарському підприємстві може виникати додаткові типи конфліктів – конфлікт із місцевими громадами; конфлікт із власниками паїв [2; с.49-50].

І перша, і друга проблеми є актуальними для країн, в яких досі відбуваються ринкові трансформації, зокрема, і для України.

На нашу думку, найбільш обґрунтованим, виваженим та ефективним рішенням є застосування вартісно-орієнтованого бюджетування на сільськогосподарських підприємствах. Використовуючи VBM – концепцію, відбувається максимізація не прибутку, а фундаментальної вартості підприємства, що відповідає інтересам кожного із учасників кооперативної гри, пом'якшує конфлікти та веде до створення конкурентних переваг.

Таким чином, у Вінницькій області спостерігається тенденція до зростання кількості сільськогосподарських підприємств внаслідок вдалої місцевої економічної політики та вдалих природно-кліматичних умов. В той же час, загалом по Україні спостерігається вкрай несприятлива тенденція: щорічне зменшення кількості сільськогосподарських підприємств, що пояснюється веденням ними господарської діяльності в умовах підвищеного ризику і невизначеності, специфіки сільськогосподарської діяльності, складних історичних умов розвитку аграрних підприємств в Україні, конфліктах інтересів на сільськогосподарських підприємствах.

Список використаних джерел

1. Сільське господарство Вінниччини: тенденції змін ефективності господарської діяльності різних організаційно-правових форм господарювання (за матеріалами вибіркового сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств Вінницької області): Колективна монографія. – Вінниця.: Вінницький національний аграрний університет, - 2011. – 368 с

2 Теорія конфліктів в контексті побудови загальної моделі ефективності сучасного підприємства [Текст] : монографія / О. В. Мороз, О. А. Сметанюк, О. В. Лазарчук; дар. О. В. Мороз; ВНТУ. - Вінниця : ВНТУ, 2010. - 256 с.

3 Статистичний збірник “Сільське господарство України – 2014» [Електронний ресурс].– режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm

Лукашенко А.М.

студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Марценюк-Розарьонова О.В.

Вінницький національний аграрний університет

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ МАСОВИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ

В умовах ринкового господарювання, виникнення підприємств, установ, організацій різних форм власності і здійснення підприємствами господарської діяльності супроводжується виникненням між ними розрахункових відносин як в готівковій, так і безготівковій формах. Однак, здійснюючи розрахунки як підприємства, так і кредитні установи зобов'язані суворо дотримуватись чинних законодавчих актів, банківських правил, вдосконалювати системи розрахункових відносин в Україні, сприяти прискоренню платежів та зміцненню розрахункової дисципліни і тому питання розрахункових відносин є досить актуальним на цьому етапі становлення національної економіки України.

Удосконалення безготівкових розрахунків є важливою умовою забезпечення грошовими коштами процесу виробництва, закріплення госпрозрахунку і підвищення ефективності господарювання. Це передбачає, з однієї сторони, своєчасне здійснення з покупцями платежів за одержані від постачальників товарно-матеріальні цінності, роботи та послуги, з другої прискорення документообороту.

До шляхів удосконалення організації безготівкових розрахунків потрібно віднести побудову Єдиної національної системи банківських карток (це внутрішня багатомітентна платіжна система, в якій розрахунки за товари та послуги, одержання готівки та інші операції здійснюються за допомогою банківських платіжних старт-карток за технологією, що розроблена Національним банком України) з урахуванням досвіду платіжної системи Європейських країн із запровадженням її в Україні. Нова система повинна сприяти збільшенню обсягів безготівкових розрахунків в Україні, акумулюванню фінансових ресурсів на території України.

Україна відносно недавно приступила до розбудови своєї банківської системи. Однак, вивчивши кращий світовий досвід та запровадивши надсучасні комп'ютерні технології, вона створила досить оперативну, ефективну і надійну систему міжбанківських розрахунків - Систему електронних платежів (СЕП), що відповідає світовим стандартам.

Регламентация діяльності національної системи електронних платежів здійснюється на основі Постанови Правління Національного банку України «Про затвердження Правил Національної системи масових електронних платежів» (№12012.06.2008) [2], у якій НСМЕП визначається як внутрішньодержавна банківська багатомітентна платіжна система масових

платежів, діяльність НСМЕП направлена на виконання її основних функцій, а саме: виконання переказу коштів за операціями, що ініційовані із застосуванням платіжних карток; забезпечення високої безпечності, надійності, швидкості та економічної ефективності виконання операцій із застосуванням платіжних карток.

Згідно з даними Процесингового центру НБУ за станом на 01.12.2015, членами та учасниками НСМЕП є 56 банків (40,3% від загальної кількості банків – членів карткових систем в Україні), двадцять три небанківських установи, два банки і три небанківські установи, яким надано дозвіл на укладення договору з платіжною організацією про вступ / приєднання до НСМЕП, 7 073 тис. осіб є держателями карток НСМЕП (15,9% від загальної кількості держателів платіжних карток), в обігу перебуває 8 233 тис. емітованих карток, термін дії яких не закінчився (11,8% від загальної кількості емітованих карток, термін дії за якими не закінчився),. відсоток платіжних терміналів, що можуть обслуговувати НСМЕП, зріс із 9% на початку 2015 року до майже 80% станом на сьогодні, відсоток банкоматів, які можуть працювати із НСМЕП, відповідно, зріс із 19% до 77%. [3]

Концептуальними основами удосконалення національної електронної платіжної системи України є Програма розвитку Національної системи масових електронних платежів, яка спрямована на створення необхідних умов для поліпшення структури грошового обігу та забезпечення високого рівня захищеності спеціальних платіжних засобів за рахунок розбудови в Україні масових безготівкових платежів з використанням платіжних карток і скорочення частки готівкових розрахунків .

Програма ґрунтується на положеннях Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» (2346–14), Концепції системи електронних розрахунків за товари та послуги в Україні, затвердженій постановою Правління Національного банку України (№136 від 18.07.94).

Метою удосконалення національної електронної платіжної системи України, відповідно до змісту програми, є визначення стратегічних напрямів розвитку НСМЕП на найближчі роки та забезпечення системного підходу під час її впровадження в Україні.

Основними завданнями є:

- 1) збільшення частки безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток порівняно з розрахунками готівкою;
- 2) збільшення частки безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток, які найбільш повно відповідають вимогам безпеки (смарт-картки), у загальному обсязі операцій, що здійснюються з використанням платіжних карток в Україні;
- 3) досягнення за кількісними та якісними показниками роботи НСМЕП рівня платіжної системи загальнодержавного значення;
- 4) збільшення інвестиційних можливостей банківської системи шляхом залучення коштів населення на банківські рахунки;

5) зменшення суспільних витрат на підтримку готівкового грошового обігу шляхом впровадження масових безготівкових розрахунків населення у сфері торгівлі та послуг в Україні;

б) забезпечення державної підтримки діяльності НСМЕП.

Розширення сфери застосування технологій і складових апаратно-програмного комплексу НСМЕП забезпечується за рахунок використання нефінансових додатків «платіжної картки НСМЕП нового покоління» та реалізації таких супутніх проектів: «Транспортна картка» (з урахуванням соціальної складової); «Соціальна картка»; «Митна картка»; «Електронний паспорт»; «Картка страхувальника»; «Носій електронного цифрового підпису»; «Картка водія»; «Дисконтна картка» тощо.

Національний банк вважає створення НСМЕП завершальною стадією у побудові системи електронних платежів в Україні. Її особлива роль обумовлюється тим, що важливою проблемою Українських платіжних систем залишається виконання значної частини трансакцій поза офіційними платіжними системами. Мова не лише про тіньовий сектор економіки, а і про розрахунки фізичних осіб, що є на 96% готівковими. Переведення їх на безготівкову основу можливе за умови розвитку НСМЕП (хоча маємо відмітити, що головну роль тут відіграє все ж підвищення рівня доходів населення).

Отже, метою створення Національної системи масових електронних платежів є розробка та впровадження на Україні відносно дешевої, надійно захищеної, автоматизованої системи безготівкових розрахунків, яка в основному розрахована на роботу в режимі «off-line» і є прибутковою як для банків так і Держави в цілому, а при належній законодавчій і податковій підтримці Держави.

Розкрито, що на сьогодні в Україні створена ефективна національна система електронних платежів, яка базується на повністю безпаперовій технології, має нормативно-правове, науково-практичне обґрунтування. Система складається з таких компонентів: системи електронних платежів; систем автоматизації роботи банків; внутрішньобанківських платіжних систем; систем «клієнт-банк». Визначено ряд проблем, що потребують подальшого розв'язання, а саме: необхідність збільшення частки безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток порівняно з розрахунками готівкою; підвищення рівня безпеки застосування платіжних карток; збільшення інвестиційних можливостей банківської системи шляхом залучення коштів населення на банківські рахунки; зменшення суспільних витрат на підтримку готівкового грошового обігу.

Список використаних джерел

1. Постанова НБУ Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України: 1996.– №41.– С.44–48; 1997.– №23–24.– С.173–189.
2. Постанова НБУ Про затвердження Правил Національної системи

масових електронних платежів №120 від 12.06.2008р.

3. Платіжна система України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>

Мараховська Т.М.

к.е.н., доцент

Ковальчук І.В.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

ПДВ відіграє вирішальну роль у формуванні бюджету нашої країни, а особливо при сьогоденній кризовій ситуації, тобто для покращення теперішньої ситуації уряд повинен велику увагу звернути саме на це питання.

ПДВ є податком щодо якого ведеться велика кількість дискусій, в тому числі і про скасування його в Україні. Зважаючи на це, в країні виникає об'єктивна необхідність оцінки фіскальної ефективності ПДВ та усунення наявних проблем з метою підвищення її рівня.

Теоретичні аспекти визначення фіскальної ефективності ПДВ досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Проблемами фіскальної ефективності ПДВ займалися зарубіжні вчені–економісти, а саме: Є. Аткинсон, Д. Боден, С.Брю, Л. Ебріл, М. Кін та інші. В Україні питання фіскальної ефективності загалом та ПДВ зокрема вивчали: В. Андрущенко, В. Валігура, В.Вітлінський, В. Вишневський, О. Воронкова, А. Дрига, В. Мельник та інші.

Незважаючи на значку кількість публікацій з цієї проблематики, оцінка фіскальної ефективності ПДВ є недостатньо дослідженою.

Податки є одним з найважливіших джерел державних доходів. Одним із видів податку непрямого оподаткування, який обов'язково закладається в ціну товарів, робіт послуг є податок на додану вартість (ПДВ). Законом України від 24 грудня 2015 року № 909–VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» внесено суттєві зміни до Податкового кодексу України в частині визначення податкових зобов'язань з податку на додану вартість та їх сплати до бюджету, зокрема, сільськогосподарськими товаровиробниками [1].

Згідно Податкового кодексу України податок на додану вартість – це непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до його норм [2]. Податок на додану вартість – форма акцизу, яка зберігає переваги

багаторівневого податку з обороту щодо оподаткування усіх ступенів руху товару, але одночасно ліквідує його основний недолік – кумулятивний ефект.

А з сутності непрямого оподаткування випливає, що фактичним суб'єктом, на якого покладено тягар оплати податку, є кінцевий споживач, а не суб'єкт, що є платником цього податку [3]. Основні переваги та недоліки використання ПДВ наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки ПДВ

Переваги ПДВ	Недоліки ПДВ
Має широку базу оподаткування, бо охоплює предмети широкого споживання і всі стадії руху продукції	Складність адміністрування - значні втрати бюджету від його мінімізації та проблеми з відшкодуванням
Дозволяє оперативно проводити податкові операції	Регресивний вплив на малозабезпечені верстви населення
Ритмічне надходження до бюджету	Негативний вплив на високотехнічні та наукоємні виробництва
Податкове навантаження з ПДВ на кінцевий товар не залежить від числа оборотів і стадій створення вартості	Не надає жодних переваг національному підприємству в міжнародній торгівлі
Не впливає на прийняття рішень споживання – заощадження	Ухилення від сплати податків, в т.ч. за рахунок неузгодженості законодавчих актів з оподаткування, недосконалої системи податкового обліку

Розглянувши переваги та недоліки використання безпосередньо ПДВ, можна сказати, що податок має низку своїх плюсів та мінусів.

Багато хто вважає, що ПДВ є поширеним у всьому світі, тому що цей податок на споживання найкраще підходить для потреб держав у збільшенні доходів при все більшій глобалізації економіки [3].

На сьогоднішній день в Україні порядок обчислення і сплати податку на додану вартість регламентується Податковим кодексом України. Для надання вдалої характеристики ПДВ, потрібно зазначити, що одними із головних структурних складових елементів податку є платник податку, об'єкт оподаткування та ставка податку [4].

Як відомо, коло осіб, які задіяні у формуванні сум ПДВ досить широке – це практично всі особи, які щось купують та споживають, тоді як платниками згідно Податкового кодексу України визнано обмежене коло осіб, а саме: добровільно чи в обов'язковому порядку зареєстровані суб'єкти господарської діяльності, або ж особи, які займаються імпортуванням товарів або супутніх послуг, що дає можливість контролю за своєчасністю і повнотою сплати.

Обов'язковому реєструванню підлягають особи в яких загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню, у тому числі з використанням локальної або глобальної

комп'ютерної мережі, нарахована (сплачена) такій особі протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 1000000 гривень (без урахування податку на додану вартість), крім осіб, які є платником єдиного податку [5].

Об'єктами оподаткування виступає постачання майже всіх видів товарів та послуг, що надаються та виробляються на території нашої держави. Базою оподаткування є договірна вартість.

Ключові ставки цього податку залишилися незмінними [6]:

- 20% - для більшості операцій;
- 7% - при реалізації фармацевтичної продукції;
- 0% - для експортних операцій.

На думку багатьох вчених ставку податку в подальшому необхідно знизити до 15%. Втрати бюджету від зниження ставок ПДВ пропонується покрити скороченням пільг зі сплати податку та запровадженням надання нових пільг, а також вилученням пільг, які не мають соціальної направленості і надані за галузевою ознакою.

Ми підтримуємо думку, що встановлення ставки податку на додану вартість на рівні 15 % відповідатиме вимогам гармонізації податкового законодавства, які висуваються шостою директивою ЄС. Крім цього, такий розмір ставки сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських імпортерів [5].

Під доданою вартістю слід розуміти приріст вартості продукції, виробленого підприємством, до вартості використовуваних ним у виробництві матеріальних ресурсів. Цей термін можна ще трактувати як покращення чи удосконалення, яке компанія надає своєму продукту або послугі, перш ніж пропонувати споживачам.

Характер причинно-наслідкових зв'язків між вхідними ресурсами і одержаним результатом розкриває ефективність. Розраховується на основі двох груп характеристик – результату і витрат. Що ж стосується, фіскальної ефективності ПДВ, то це спроможність ПДВ забезпечувати достатній обсяг доходу бюджету для покриття витрат на бюджетне відшкодування, адміністрування податку, фінансування витрат, що здійснюється за рахунок надходження ПДВ, з одночасною мінімізацією витрат від застосування пільгового оподаткування.

На нашу думку, ефективність адміністрування ПДВ є складовою частиною фіскальної ефективності, що характеризується мінімізацією витрат пов'язаних зі справлянням ПДВ, що досягається за рахунок удосконалення чинного законодавства.

Слід зазначити, що чинниками фіскальної ефективності є [7]:

- база оподаткування (наявність широкої бази підвищує фіскальну ефективність податку);
- еластичність споживання щодо цін та доходів (чим менш еластичним є споживання щодо цін, тим більшими є надходження податку);
- диференціація ставок ПДВ (на нашу думку, цей чинник здійснює

позитивний вплив на фіскальну ефективність, оскільки може використовуватися як альтернатива прогративним податковим пільгам);

— податкові пільги (велика кількість пільг, в тому числі неефективних, призводять до зниження фіскальної ефективності ПДВ);

— сезонні коливання надходження податку (стійкість обсягів надходження податку до бюджету забезпечує його вищу фіскальну ефективність).

Першим кроком до збільшення рівня ефективності адміністрування ПДВ у сучасних умовах повинно стати внесення змін до Податкового кодексу, у якому необхідно виключити всі можливі недосконалості чинного законодавства з питань справляння ПДВ, що дозволяють сьогодні мінімізувати сплату ПДВ та ухилятися від оподаткування цим податком.

Отже, можемо підбити певні підсумки. ПДВ має високу ефективність з фіскальної точки зору. Широка база оподаткування, яка включає не тільки товари, але й роботи та послуги, забезпечує надійність та стабільність бюджетних надходжень цього податку. Широка база нарахування податку дає змогу істотно зміцнити дохідну частину державного бюджету. Скорочення пільг зі сплати ПДВ також, найвірогідніше, сприятиме зниженню рівня ухилення від сплати податку. Таким чином, під час оцінки фіскального потенціалу ПДВ було встановлено, що фіскальна ефективність ПДВ прямо залежить від рівня використання пільгового оподаткування та якості податкового адміністрування.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12. 2015 р., № 909 – VIII.
2. Податковий кодекс України від 1 січня 2011 р., № 2755VI.
3. Слюсаренко В.Є., Філіп К.О. Особливості оподаткування податком на додану вартість та його економічна доцільність / В.Є. Слюсаренко, К.О. Філіп // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – Випуск 1 (42). – с.218–222.
4. Шевченко С.О. ПДВ: Проблеми справляння та шляхи їх вирішення / С.О. Шевченко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – № 11.
5. Блакита Г.В. Механізм дії та проблеми відшкодування ПДВ / Г.В. Блакита, О.М. Дзюба // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2012. – № 47. – С. 266-273.
6. ПДВ – 2016: нововведення у сплаті. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/opinion/nds-2016-novshstva-uplateadministrivani-1453898874.html>
7. Оксенюк О.І. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в економіці України : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / О.І. Оксенюк. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. – 231 с.

Мараховська Т.М.

к.е.н., доцент

Гловюк А.С.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ЕВОЛЮЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ

В Україні застосовується досить велика кількість податків, серед них є і акцизний, найбільш значимий, але разом і з цим, він є ризиковим, з погляду на його вплив на формування доходної частини бюджету країни.

Велика кількість незаконного виробництва алкогольних напоїв, тютюнових виробів, спирту є великою проблемою. Адже виникає недостатня кількість надходжень коштів до бюджету від акцизного податку, а це є одним із каналів відтоку грошових коштів до тіншового сектора економіки. Але є й інші можливості ухилення від сплати акцизного податку такі, як ввезення підакцизних товарів поза митним контролем; здійснення псевдо експорту підакцизних товарів; декларування товарів на фіктивні фірми; заниження митної вартості імпортованих товарів; переміщення товарів з фіктивними документами; використання підроблених марок акцизного податку та ін.

У науковій літературі велику увагу вчені приділяють питанням акцизного оподаткування взагалі та системі специфічного акцизного оподаткування. Цю проблему розглядали ряд таких науковців, як В.Л. Андрущенко, І.І. Бабін, О.Д. Данілова, А.Б. Дрига, В.І. Коротун, С.Л. Лондар, І.О. Лютий, В.М. Опаріна, А.М. Соколовська, В.М. Федосов, С.І. Юрій. Але окремі проблеми та питання щодо даного податку і досі залишаються малодослідженими та не вивченими, а тому потрібна подальша робота над вивченням даного акцизного податку.

Акциз (від лат. «Accidere» – урізати) – непрямий податок, який встановлюється на високорентабельні та монопольні товари і в теорії вилучає частину надприбутків, які отримуються від продажу подібної продукції [1]. Вперше був запроваджений у Давньому Римі. В останні три десятиріччя в Україні замість податку з обороту існує акциз та податок на додану вартість, що став основною формою непрямого оподаткування.

Правовий механізм акцизного збору до 01.01.2011 р. був закріплений Декретом Кабінету Міністрів України «Про акцизний збір» [2], та регулювався рядом інших нормативно-правових актів: Інструкцією ДПА України «Про порядок обчислення і сплати акцизного збору» [3], Постановою Верховної Ради України «Про перелік товарів (продукції), на які встановлюється акцизний збір та ставки цього збору» [4], Законом України «Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби» [5]. Але 02.12.2010 р. був прийнятий Податковий кодекс України, що набував чинності з 01.01.2011 р., який вніс певні корективи до процесу справляння акцизного збору. Одним з найбільш кардинальних змін стало зміна самої назви «акцизний збір» на «акцизний податок» [6].

Виходячи із законодавчого трактування, «акцизний податок» – це непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених законодавчо. По суті цей податок акумулюється в ціні і стягується в міру їх реалізації [6].

За своєю суттю він має багато схожих рис з податком на додану вартість, оскільки вони збільшують ціну товару, входячи до неї у вигляді надбавки на стадії реалізації, є спрямованими на споживача, які їх і сплачують.

На сьогодні, виходячи із Податкового кодексу України, до підакцизних товарів належать [6]:

- 1) спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;
- 2) тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну;
- 3) нафтопродукти, скраплений газ;
- 4) автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли;
- 5) електроенергія.

Ставки акцизного податку встановлені у твердих сумах з одиниці товарів, що реалізовані та відсотках. Ці ставки диференційовано залежно від якісних характеристик товару і визначено в гривнях (щодо тютюнових виробів) та в ЄВРО (щодо бензину, дистиляторів, пива, алкогольних напоїв). Акцизний збір за алкогольні напої та тютюнові вироби сплачують шляхом придбання акцизних марок (знак, що наклеюють на продукт, свідчить про сплату акцизу).

Об'єктом оподаткування акцизним податком є реалізація підакцизних товарів (продукції). Тобто будь-які операції на митній території України, що передбачають відвантаження підакцизних товарів (продукції) згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими господарськими, цивільно-правовими договорами з передачею прав власності або без такої, за плату (компенсацію) або без такої, незалежно від строків її надання, а також безоплатного відвантаження товарів, у тому числі з давальницької сировини. Також до об'єктів оподаткування акцизним податком відноситься: реалізація (передача) підакцизних товарів з метою власного споживання, промислової переробки, здійснення внесків до статутного капіталу, а також своїм працівникам; ввезення підакцизних товарів на митну територію України; реалізація конфіскованих підакцизних товарів, підакцизних товарів визнаних безхазайними, чи за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, підакцизних товарів, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави та ін. До об'єктів оподаткування віднесено і обсяги та вартість втрачених підакцизних товарів із вини платника податку [7].

Акцизний податок має широку базу оподаткування. База оподаткування залежить від виду застосовуваної ставки акцизного податку. Передбачено три види податкових ставок: адвалорні, специфічні, адвалорні та специфічні одночасно (змішані).

Строки сплати акцизного податку становлять [8]:

- для виробників підакцизних товарів на митній території України —

протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку для подання податкової декларації за місяць;

– для алкогольних напоїв, при виробництві яких використовується спирт етиловий неденатурований, — при придбанні марок акцизного податку;

– для власників продукції, виробленої з давальницької сировини, — не пізніше дати відвантаження готової продукції;

– для імпортованих підакцизних товарів (крім маркованої продукції) — до або в день подання митної декларації;

– для імпортерів маркованої підакцизної продукції — при придбанні марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання митної декларації.

1 січня 2016 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 р. № 909-VIII, яким запроваджено нові ставки акцизного податку на переважну більшість підакцизних товарів.

Закон показує вагоме підвищення акцизу на алкогольні та тютюнові вироби. Крім того, змінилися акцизи й на пальне, які наведені у статті 215 «Підакцизні товари та ставки податку».

Акцизи на пиво підвищилися у два рази - до 2,48 грн/літр, на лікеро-горілчані вироби - на 50%, до 105,8 грн/літр 100% спирту.

Акцизна ставка на сухі вина зберігається на рівні 0,01 грн/літр. На кріплені вина і вермути ставка підвищилася удвічі - до 7,16 грн/літр, на ігристі вина – теж удвічі, до 10,4 грн/літр.

Ставка акцизу на слабоалкогольні напої злетіла на 300%, до 211, 59 грн/літр. Щодо тютюнових виробів, то на сигарети акциз за специфічною ставкою зріс на 40% - до 318,26 грн за 1 тисячу без підвищення адвалорної ставки.

Збільшилася ставка і для бензину з 202 до 228 євро за тонну.

Акциз на альтернативне моторне паливо підвищений на постійній основі на 42% - з 99 євро за тонну до 141 євро за тонну (або 120 євро за 1 тис. літрів)

З 1 березня тарифи на електроенергію для побутових споживачів збільшилися двічі [9].

Отже, можна дійти до такого висновку, що акцизний податок займає значну частку у системі оподаткування в Україні. Він зазвичай приносить значні прибутки від продажу високорентабельних і дефіцитних товарів. Також завдяки йому держава може контролювати виробництво і реалізацію підакцизних товарів, збільшуючи чи зменшуючи ставку податку на них, і цим самим впливати на попит і пропозицію, яка виникає на ринку.

В Україні акцизний податок чітко поділено лише на 5 групи, що значно спрощує його систему оподаткування, порівняно з досвідом інших країн світу.

Список використаних джерел

1. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія / С.В. Мочерний // – У 3-ох т. – К.: Вид. центр «Академія». - 2000. – С. 53-56.
2. Декрет Кабінету Міністрів України «Про акцизний збір» : від 26.12.1992 р., № 18–92.
3. Інструкція ДПА України «Про порядок обчислення і сплати акцизного збору» : від 22.06.1993 р., № 24.
4. Постанова Верховної Ради України «Про перелік товарів (продукції), на які встановлюється акцизний збір та ставки цього збору» : від 09.02.1994 р.
5. Закон України «Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби» : від 15.09.1995 р., № 329/95-ВР
6. Податковий кодекс України від 1 січня 2011 р., № 2755VI.
7. Мединська Т.В., Слюсар Р.Ю. Особливості застосування акцизу в Україні та деяких країнах світу / Т.В. Мединська, Р.Ю. Слюсар // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. - 2012. - С. 207 – 211.
8. Федоришина Л.І. Паламарюк О.О. Особливості ведення акцизного податку та його відображення в обліку / Л.І. Федоришина, О.О. Паламарюк // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(4). - С. 330-340.
9. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 р., № 909-VIII

Марценюк-Розарьєнова О.В.

к.е.н., доцент

Комар І.О.

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ В УКРАЇНІ

Як свідчать історичні дані, ще в 1541 році морське право Вісбі вимагало від власників суден страхувати життя своїх капітанів від нещасних випадків. В Голландській республіці вже в 1665 році існував табель винагород за втрату різних частин тіла вояків найманого війська. У XVIII столітті в Німеччині існували спілки взаємодопомоги на випадок перелому руки, ноги тощо.

У Російській імперії страхування від нещасних випадків зародилося наприкінці 80-х — на початку 90-х років XIX століття з ініціативи підприємців. У червні 1903 року був виданий закон про винагороду потерпілих внаслідок нещасних випадків робітників і службовців, а також членів їхніх родин на підприємствах фабрично-заводської, гірничої та гірничозаводської промисловості.

Зі створенням СРСР страхування від нещасних випадків почало розвиватися достатньо високими темпами, швидко нарощувалася кількість укладених договорів страхування. 6 квітня 1931 року урядом було введено обов'язкове страхування пасажирів від нещасних випадків на шляхах залізничного, водного, автомобільного й повітряного шляхів сполучень, яке передбачало сплату страхового збору пасажирями під час придбання проїзних квитків і включення його в їх загальну вартість.

У подальшому відповідно до Закону України «Про страхування» (1996 р.) стали проводитися й такі види обов'язкового страхування від нещасних випадків, як державне страхування життя й здоров'я народних депутатів, військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, податківців, особисте страхування працівників відомчої та сільської пожежної охорони та членів добровільних пожежних дружин (команд), державне страхування спортсменів вищих категорій, страхування членів екіпажу та авіаційного персоналу тощо.

Нова редакція Закону України «Про страхування» (2001 р.) змінила перелік видів обов'язкового страхування від нещасних випадків, який був значно скорочений [1].

Всі питання страхування від нещасних випадків регламентовані Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

Поняття, проблеми й ознаки соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання стали предметом уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема – О. Гаманков, О. Б. Зайчук, М.Л.Захаров, С.С.Осадець, О. П. Охотник, С. Шимків, Т. М. Шлапко та інші науковці.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності або загибелі застрахованих на виробництві (далі — страхування від нещасного випадку), є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності [3].

Фонд соціального страхування від нещасних випадків у своїй діяльності керується Конституцією України, Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», Кодексом законів про працю України, Законом України «Про охорону праці», іншими нормативно-правовим актами та статутом, який затверджується правлінням Фонду [4].

Основними напрямками діяльності Фонду соціального страхування від

нещасних випадків є:

1) проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю застрахованих, викликаних умовами праці;

2) сприяння створенню умов для відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків;

3) відшкодування матеріальної та моральної шкоди застрахованим і членам їх сімей [4].

До основних травмонебезпечних галузей економіки та видів робіт відносяться:

- добувна промисловість і розроблення кар'єрів;
- транспорт, складське господарство, поштова і кур'єрська діяльність;
- сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство;
- видобування енергетичних матеріалів;
- охорона здоров'я;
- будівництво;
- металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування;
- державне управління і оборона, тощо. [5].

Аналіз професійних захворювань. У I півріччі 2015 року у порівнянні з відповідним періодом 2014 року кількість професійних захворювань зменшилась на 32,9%, або на 446 випадків (з 1 354 до 908).

Найбільша кількість професійних захворювань зареєстрована у: Дніпропетровській (38,7%), Львівській (21,6%), Донецькій (9,3%), Сумській (7,4%) Кіровоградській (5,7%), Запорізькій (5,2%) областях. Кількість профзахворювань у цих областях складає 87,9% від загальної кількості по Україні (рис. 1).

Причиною росту кількості профзахворювань у Кіровоградській області є скорочення чисельності працюючих на 332 особи Смолінської шахти ДП «СхідГЗК» протягом 2014 року - I півріччя 2015 року, що спричинило значну кількість звернень до лікувально-профілактичних закладів з метою встановлення профзахворювань.

У структурі професійних захворювань перше місце належить хворобам органів дихання – 50% від загальної кількості по Україні (454 випадків). На другому місці - захворювання опорно-рухового апарату (радикулопатії, остеохондрози, артрити, артози) – 31,4% (285 випадків). Третє місце за вібраційною хворобою – 7,6% (69 випадків), четверте за хворобами слуху – 4,2% (38 випадків).

Найбільше професійних захворювань сталося в галузі добувної промисловості і розробленні кар'єрів - 74,4% від загальної кількості по Україні (676 осіб), що на 33,3% (338 осіб) менше у порівнянні з відповідним періодом минулого року.

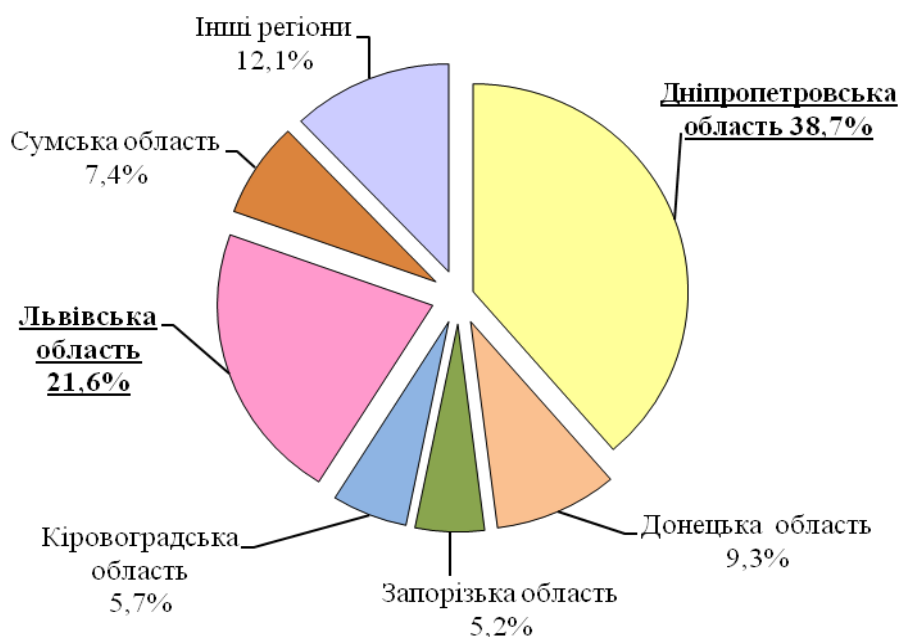

Рис. 1. Діаграма кількості професійних захворювань по регіонах України за I півріччя 2015 року (у відсотках до загальної кількості професійних захворювань по Україні).

Вагомими причинами формування несприятливих умов праці є недосконалість технологічного процесу, використання застарілого обладнання, машин і механізмів та їх несправність, неефективність та невикористання засобів захисту працюючими, порушення правил охорони праці, режимів праці і відпочинку, тривалий час роботи у шкідливих виробничих умовах, не проведення або низька якість проведення атестації робочих місць за умовами праці, несвоєчасне виявлення та пізня діагностика професійних захворювань, низька якість проведення медичних оглядів працівників, руйнація системи промислової медицини [3].

Список використаних джерел

1. Історія виникнення страхування від нещасних випадків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://insins.net/insurance-services/105-storya-viniknennya-strahuvannya-vd-neschasnih-vipadkv.html>
2. Марценюк-Розарьонова О.В. Страхування життя в Україні / О.В.Марценюк-Розарьонова, Б.В.Сивак // Збірник наукових праць ВНАУ. – Серія: Економічні науки / Редколегія: Калетнік Г.М. та інші. – Вінниця. – 2010. – Випуск 5. – Том 2. – С.184-187
3. Статут Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, затверджений постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 18.04.2000 р. № 4 .
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещас-

ного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 25 вересня 1999 р. № 1105-Х із змінами та доповненнями // *Голос України*. — 1999. — № 205

5. Статистичні дані: аналіз страхових нещасних випадків та профзахворювань - [Електронний ресурс] / Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України. — Режим доступу: <http://www.social.org.ua/activity/stat>

Марценюк-Розарьонова О.В.

к.е.н., доцент,

Пастухова І.Г.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ: СТАН ТА ВАЖЕЛІ ВПЛИВУ

Створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні є однією із найважливіших умов залучення інвестицій. Інвестиції відіграють центральну роль в економічному розвитку країни, визначають загальне зростання її економіки. Від ефективності інвестиційної політики держави залежить активізація інвестиційної діяльності, стан виробництва, рівень технічної оснащеності підприємств, можливості структурної перебудови економіки України, впровадження інноваційних розробок, вирішення соціальних та екологічних проблем. Як наслідок, це все позначиться на якісній модернізації економіки, вирівнюванні темпів економічного розвитку та підвищенні позицій України у світових рейтингах.

З метою підвищення рівня інвестиційної діяльності в країні необхідним є створення відповідного інвестиційного клімату. Інвестиційний клімат є найбільш важливим моментом при ухваленні іноземним інвестором рішення про інвестування в тій або іншій країні; він є комплексним поняттям. Інвестиційний клімат розглядають одночасно із забезпеченістю країни ресурсами, необхідними для реалізації проектів, він показує привабливість країни як для діючих, так і для потенційних інвесторів.[3]

На інвестиційний клімат, у першу чергу, впливає державна інвестиційна політика що належить до системи державного впливу на інвестиційну діяльність за допомогою методів безпосереднього державного контролю та опосередкованих контрольних механізмів. Держава може впливати на інвестиційний клімат за допомогою прямих та непрямих важелів.

До прямих важелів можна віднести: прийняття законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність та конкурентійне законодавство; встановлення державних норм та стандартів; регулюванні участі

інвестора в приватизації власності; визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами; проведення обов'язкової державної експертизи програм та проектів будівництва; забезпечення захисту інвестицій та ін. До непрямих важелів можна віднести: бюджетно-податкову політику; грошово-кредитну політику; амортизаційну політику; регулювання фондового ринку; інноваційну політику; політику заохочення іноземних інвестицій та ін. [5]. Аналізуючи найбільш істотні фактори, що формують інвестиційний клімат, бачимо, що крім об'єктивних (незалежних від державної політики), існують і суб'єктивні фактори (залежні від державної політики, тобто ті що відносяться до важелів впливу держави): політична обстановка, макроекономічні фактори, правове середовище, податкове оточення, регуляторний вплив, низький рівень середньої заробітної плати.

Саме ці 6 факторів сьогодні складають конкурентну перевагу України в боротьбі за міжнародний капітал і саме на них має будуватись урядова інформаційна компанія по залученню інвесторів.[4]

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) із країн світу в економіці України [6]

Країна	Обсяги прямих інвестицій на 31.12.2015 (млн.дол. США)	У % до підсумку
Кіпр	11744,9	27,1
Нідерланди	5610,7	12,9
Німеччина	5414,3	12,5
Російська Федерація	3392,1	7,8
Австрія	2402,4	5,5
Велика Британія	1852,5	4,3
Віргінські Острови (Брит.)	1798,9	4,1
Франція	1528,1	3,5
Швейцарія	1364,2	3,1
Італія	972,4	2,2
Польща	785,9	1,8
США	698,9	1,6
Інші країни	4633,5	10,9

Отже, в державі має бути створений сприятливий інвестиційний клімат не тільки для іноземних інвесторів, але й для вітчизняних. Не менш важливим є й забезпечення реального дотримання міжнародних договорів і виконання рішень іноземних арбітражів. Міжнародна інвестиційна спільнота має бути впевнена в тому, що будь які угоди відповідають прийнятим міжнародним нормам і правилам, мають силу в Україні.

Список використаних джерел

1. Марценюк-Розарьонова О.В. Створення сприятливого інвестиційного клімату – запорука прогресивного розвитку країни // О.В. Марценюк-Розарьонова, В.Г. Ігліньська/ Вісник ДНУ. – Економіка: проблеми теорії та

практики .-2010р.-Том 9.- Випуск 265.-С.2178-2182

2. Марценюк-Розарьонова О.В. Інвестиційні ресурси, їх формування та використання // О.В. Марценюк-Розарьонова, Т.А. Патлатюк/ Матеріали за VI міжнародна научна практична конференція «Последните научни постижения - 2010». – Том 7. – Економики. – Софія «Бял ГРАД-БГ» ООД. – 2010.- С.14-17

3. Орлова О.С. Формування інвестиційної політики країни в умовах сталого розвитку /О.С. Орлова // Інвестиції: практика та досвід-2014.- № 24.– С. 166-170.

4. Пасажко Т.С. Шляхи вдосконалення фінансового механізму трансформації заощаджень населення в інвестиційні ресурси економіки України / Т.С. Пасажко // Інвестиції: практика та досвід – 2015. - №10. – С. 85-89.

5. Слюсарчук О.П. Вплив держави на формування інвестиційного клімату України: стан та фактори / О.П. Слюсарчук // Інвестиції: практика та досвід – 2015. - №12. – С. 72-76.

6. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Марценюк-Розарьонова О.В.

к.е.н., доцент

Барда Л.В.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ РЕФІНАНСУВАННЯ НБУ

Світова економічна криза, не оминувши України, значною мірою порушила роботу її банківського сектору. Зокрема виявила всі йому притаманні недоліки та спровокувала виникнення проблем з ліквідністю та платоспроможністю комерційних банків. За таких умов вихід Національного банку України на ринок із стабілізаційними кредитами та кредитами рефінансування був запорукою виходу банківської системи з кризи. Важливого значення рефінансування набуває і в сучасних посткризових умовах, коли світовий фінансовий простір хвилюють питання боргової кризи у Європі та нестабільності на світових валютних ринках. Необхідно виробити дієву процедуру видачі кредитів рефінансування для попередження можливих розривів ліквідності в комерційних банків.

Центральний банк, як кредитор останньої інстанції, з метою підтримки ліквідності банків на необхідному рівні надає кредити банківським установам шляхом рефінансування їх активних операцій. На сучасному етапі розвитку вітчизняного грошово-кредитного ринку рефінансування банків є цілком сучасним і необхідним інструментом монетарної політики та одним із

визначальних факторів стабілізації фінансових ринків, особливо за кризових умов розвитку економіки. Події останніх місяців продемонстрували явні протиріччя існуючого механізму рефінансування банків. Зокрема його вибіркового характеру та недостатнього контролю з боку Національного банку України за використанням банками отриманих ресурсів, що не сприяє посиленню кредитної активності банків саме у взаємодії з реальним сектором економіки.

На сьогодні застосування цього монетарного інструменту впливу на ліквідність банківських установ не позбавлено певних недоліків. Виникає необхідність подальших теоретичних досліджень і пошуку практичних рішень, спрямованих на покращення механізму рефінансування банків у нашій країні, недопущення неконтрольованого рефінансування, яке може спричинити стимулювання інфляції.

Питання щодо рефінансування банків досліджено у численних працях дослідників банківської тематики, зокрема: Б. Адаміка, О. Барановського, О. Вовчак, О. Дзюблюка, Т. Ковальчук, В. Міщенко, Д. Полозенка, К. Раєвського, М. Савлука, Р. Шпека, М. Швайки. З огляду на актуальність проблеми рефінансування комерційних банків в Україні, метою роботи є виявлення реального стану рефінансування комерційного сектору банківської системи України та пропозиція шляхів його покращення.

Рефінансування – це один із поширених інструментів, який полягає у забезпеченні центральним банком комерційних банків додатковими резервами на кредитній основі.

Ініціаторами рефінансування виступають банківські установи, які звертаються до центрального банку у разі вичерпання можливостей поповнити свої резерви з інших джерел.

Тому рефінансування можна розглядати як процес відновлення ресурсів банків, які були вкладені в позички, боргові цінні папери та інші активи.

Для комерційних банків рефінансування в центральному банку – це останній спосіб (остання надія) регулювання їхньої ліквідності, й центральний банк виступає для них у ролі кредитора останньої інстанції.

Для центральних банків рефінансування комерційних банків – це, по-перше, канал безготівкової емісії, по-друге, – спосіб запобігання банківській паніці.

У випадку кризової ситуації на грошовому ринку центральний банк надає негайно додаткові резерви на кредитній основі тим банкам, котрі потребують їх найбільше у зв'язку з незапланованим відтоком ресурсів (наприклад, вилученням депозитів) або неповерненням у визначений термін коштів від здійснення активних операцій (кредити, цінні папери тощо). [6]

Отримуючи кредити рефінансування, банки мають змогу вчасно виконувати свої зобов'язання, що сприяє стабільній роботі банківської системи та збалансуванню грошово-кредитного ринку. Отже, рефінансування банків є одним із ключових елементів забезпечення стабільності грошової одиниці.

Доцільно відзначити, що рефінансування можна розглядати у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні рефінансування передбачає отримання кредитними установами позичок від різних суб'єктів, у тому числі й на міжбанківському ринку. Крім того, дослідники часто до операцій рефінансування відносять також операції центрального банку на відкритому ринку, а саме угоди РЕПО, які передбачають рефінансування у формі опосередкованого кредитування.

У світовій практиці центральні банки використовують різні способи рефінансування банківських установ. В Україні рефінансування – операції

Національного банку з надання банкам кредитів у встановленому порядку, які регламентовані положенням «Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України»

Рефінансування банків здійснюється шляхом проведення кількісного або процентного тендеру лише під відповідне забезпечення. Перелік прийнятого забезпечення щоквартально доводиться до відома банків. Національний банк України здійснює рефінансування банків за процентною ставкою (ставкою рефінансування), що є не нижчою за облікову ставку НБУ, та яка протягом дії кредитного договору не підлягає коригуванню

Ставка рефінансування встановлюється НБУ під час проведення кількісного тендеру щодо реалізації обсягів рефінансування, а також за результатами проведення процентних тендерів залежно від пропозиції вартості на кошти центрального банку, що надходять від банківських установ. На процентному тендері заявки банків задовольняються відповідно до зниження запропонованої в них процентної ставки, починаючи із найвищої, і далі поступово до закінчення запропонованого Національним банком обсягу кредитів або задоволення всіх заявок банків. Тільки в 2016 році об'єкти деяких банків, які були виведені з ринку ще у 2014-2015 роках, зможуть бути передані на реалізацію. Процентні ставки рефінансування Національним банком наведені в табл. 1.

Національний банк України очікує в 2016 році отримати 12.8 млрд. грн. від реалізації застав, наданих під кредити рефінансування. Про це на прес-конференції заявив директор Департаменту управління ризиками Національного банку Ігор Будник.

Усього в 2016 році НБУ очікує на погашення заборгованості за рахунок застави по кредитах рефінансування на 12.8 млрд. грн. Із них 7.1 млрд. грн. планується отримати від майнових прав за кредитами, у тому числі близько 4.4 млрд. грн. – надходжень від очікуваних і вже накопичених погашень за портфелем «Дельта Банк». Ще 4 млрд. грн. Національний банк планує отримати від продажу цінних паперів, і 1.7 млрд. грн. – від реалізації нерухомості». фактичні надходження в 2015 році становили 1.1 млрд. грн.

Таблиця 1

**Процентні ставки рефінансування банків
Національним банком України (% річних)***

Період	Облікова ставка НБУ	Середньо-зважена ставка за всіма інструментами	У тому числі					
			кредити, надані шляхом проведення тендера	кредити овернайт	операції репо	кредити, надані для підтримання довгострокової ліквідності банків	стабілізаційні кредити	операції своп
1992	80,0	...	–	–	–	–	–	–
1993	240,0	68,50	–	–	–	–	–	–
1994	252,0	124,90	264,00	–	–	–	–	–
1995	110,0	82,10	83,00	110,00	–	–	–	–
1996	40,0	51,80	52,60	64,40	–	–	–	–
1997	35,0	25,20	21,70	31,40	21,80	–	–	–
1998	60,0	52,70	–	54,40	54,10	–	–	–
1999	45,0	44,00	–	61,10	59,70	–	–	–
2000	27,0	29,60	–	30,90	28,00	–	–	–
2001	12,5	20,20	16,50	20,40	22,00	–	–	–
2002	7,0	9,20	9,20	10,70	11,70	8,00	–	–
2003	7,0	8,00	8,30	8,00	8,00	7,00	–	–
2004	9,0	16,10	13,00	17,10	13,50	7,00	14,90	–
2005	9,5	14,70	12,90	14,90	12,00	–	15,00	–
2006	8,5	11,50	10,40	12,10	10,70	9,50	–	–
2007	8,4	10,10	10,00	11,10	–	–	–	–
2008	12,0	15,30	16,60	16,00	13,80	–	–	–
2009	10,3	16,70	20,60	18,10	21,60	–	–	–
2010	7,8	11,62	11,12	11,27	9,36	–	–	–
2011	7,8	12,39	12,52	9,40	12,63	0,00	0,00	–
2012	7,6	8,13	7,69	8,76	7,89	–	9,50	–
2013	6,5	7,15	6,76	7,63	6,93	–	8,90	–
2014	14,0	15,57	15,77	15,47	8,10	–	–	–
2015	22,0	25,22	24,70	25,21	24,03	–	–	–
2016 план								

* Джерело : [9]

Отже, рефінансування є дієвим методом тимчасової підтримки ліквідності банку в екстрених ситуаціях, як показала світова практика під час кризи. Але не варто розглядати кошти рефінансування як єдине джерело надання дешевих кредитних ресурсів. НБУ за умов напруження на ринку повинен стежити за цільовим характером використання наданих банкам коштів для уникнення спекулятивних операцій, а також прискіпливо обирати банки-рецепієнти.

Список використаних джерел

1. Адамик Б.П. Діяльність Національного банку України як регулятора стабільності банківської системи / Б.П. Адамик // Вісник Донецького національного університету. – Сер.: В: Економіка і право. – 2010. – № 1. – С. 274-278.
2. Арістова А. Інструментарій державного антикризового управління у банківському секторі / А. Арістова, Г. Мазур // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – К. : Вид-во КНТЕУ. – 2014. – № 2. – С. 88-112.
3. Банки, які перебувають у стадії реорганізації. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.bank.gov.ua/Publication/Pres_service/2010Bank_supervision/reorgan.htm.
4. Барановський О. Антикризові заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн /О. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 4. – С. 8-19.
5. Відновлення фінансової стійкості банківської системи України: антикризові заходи /За матеріалами круглого столу // Вісник Національного банку України . – 2015. - № . – С.5-9.
6. Марценюк-Розарьонова О.В. НБУ: його структура та функції в умовах економічної кризи // О.В. Марценюк-Розарьонова, О. Мандро / Науково – популярний журнал «Вісник науковця». - Миколаїв. – 2011р. - № 3. – С. 100-103
7. Міщенко В. Шляхи подолання фінансово-економічної кризи в Україні / В. Міщенко //Вісник Національного банку України : журнал. – 2012. – № 2. – С. 3-7.
8. Полозенко Д. Бюджетна і кредитна політика України на сучасному етапі / Д. Полозенко, К. Раєвський // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 10. – С. 7-11.
9. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Марчук Ю.Ю.

студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Марценюк-Розарьонова О.В.

Вінницький національний аграрний університет

РОЛЬ КРЕДИТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах, що створилися, виникає необхідність в перебудові систем управління підприємствами з урахуванням що висуваються сучасною економікою вимог. Розробка концептуального підходу до організації адаптивної системи управління підприємством орієнтована на підвищення

життєздатності вітчизняних підприємств і украленні їх конкурентного статусу на міжнародному ринку.

Трансформаційні процеси, властиві економіці України, пред'являють до систем управління підприємств ряд нових вимог, головні з яких - висока гнучкість і адаптація до специфічних особливостей зміни економічної кон'юнктури, ресурсно-сировинної і кредитно-фінансової ситуацій, а також інших чинників зовнішнього оточення, що характеризується особливою складністю і динамізмом.

Кажучи про значення кредиту для розвитку економічних зв'язків між галузями і регіонами, підвищення ефективності виробництва, необхідно показати його роль у створенні і використанні прибутку. Справа в тому, що кредит обслуговує процес створення, розподілу і використання прибутку. Кредит і кредитна система, обслуговуючи кругообіг коштів, беруть участь у розподілі валового продукту. Без функціонування кредиту неможливий був би перерозподільчий процес [1].

Кредит незалежно від своєї соціальної ролі виконує певні функції, такі як регулювання об'єму сукупного грошового обороту, перерозподіл грошових коштів на умовах їх подальшого повернення, акумуляція тимчасово вільних грошових коштів.

Основною інвестиційною функцією комерційних банків є надання кредитів підприємницьким структурам. Кредит виступає опорою сучасної економіки, невід'ємним елементом економічного розвитку. Його використовують як великі підприємства і об'єднання, так і малі виробничі, сільськогосподарські і торгові структури, а також і окремі громадяни (рис. 1).

Комерційні банки надають підприємницьким структурам кредити на умовах: платності; строковості; поверненості; забезпечення; цільового використання.

Кредит є важливою категорією ринкової економіки, що відображає реальні зв'язки і відносини економічного життя суспільства. Він є вагомим важелем у стимулюванні розвитку виробництва. За його допомогою прискорюється процес обігу капіталу як на макро-, так і на мікроекономічному рівні. Опосередковуючи всі стадії відтворювального процесу, кредит сприяє досягненню найвищої рентабельності виробництва і прибутковості капіталу[2].

Необхідність кредиту пов'язана з об'єктивною розбіжністю у часі руху матеріальних і грошових потоків, що виникає в процесі відтворення суспільного продукту.

Потреба в кредиті пояснюється різницею у величині і термінах повернення капіталу, авансованого у виробництво, а також у зв'язку із необхідністю одночасної інвестиції великих грошових коштів для розширення виробничого процесу.

За умов ринкової економіки кредит набуває дедалі більшого значення:

- 1) в обслуговуванні інноваційного процесу;
- 2) у розвитку малих і середніх виробничих структур;

- 3) у підготовці та перепідготовці наукових кадрів;
- 4) сприяє прискоренню концентрації та централізації капіталу через використання акцій та облігацій корпоративної форми власності;
- 5) використовується як один із дієвих інструментів розвитку процесів інтеграції національної економіки у світову економічну систему;
- 6) імпортуються нові технології, провідна техніка, навіть за пасивного торговельного балансу;
- 7) сприяє розвитку експорту товарів вітчизняних виробників;
- 8) використовується як засіб регулювання платіжного балансу країни.

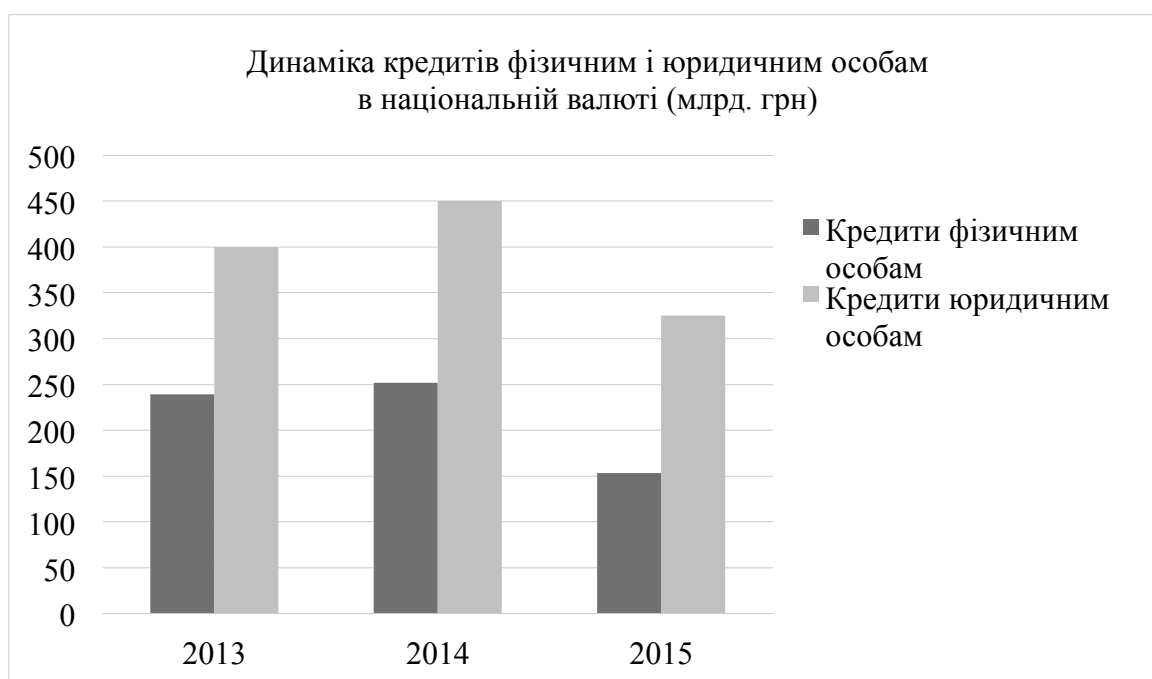

Рис 1. Динаміка кредитів фізичних і юридичних осіб в національній валюті (млрд. грн)*

* Джерело [3].

В Україні позитивні функції кредиту реалізуються далеко не повністю. Цьому заважає недорозвиненість ринкових відносин. Зокрема, тільки розпочався процес формування ринку позичкових капіталів, не завершено процес демонополізації та децентралізації економіки, робота комерційних банків з кредитними портфелями ще не відповідає ринковим принципам. Регулювальна роль кредиту ускладнюється також унаслідок економічної кризи та інфляційних процесів. Високий рівень інфляції орієнтує комерційні структури на інвестиції в торгівлю, посередницьку діяльність та в такі проекти, що гарантують швидкий обіг капіталу і високу норму прибутку, тобто в галузі з високою ймовірністю втрати вкладених коштів.

З одного боку, це погіршує якість кредитного портфеля банків, збільшуючи частку ризикованих кредитів, а з іншого – дає суб'єктам

альтернативної економіки можливість легкої компенсації високих ставок процента за позичені кошти в разі успішного здійснення проекту [4].

Список використаних джерел:

1. Дем'яненко М.Я. Організаційно-економічний механізм кредитування аграрних підприємств / М.Я. Дем'яненко // Економіка АПК. – 2013. – № 3. – С. 25-31.
2. Кузнецова Л.В. Роль банківського кредитування у фінансовому забезпеченні розвитку сектора економіки України / Л.В. Кузнецова // Економічний простір. – 2015. – № 20/1. – С. 107–115.
3. Лубкей Н. Актуальні питання теорії грошей, фінансів і кредиту державний кредит як система кредитних відносин за участю держави / Н. Лубкей // Світ фінансів. – 2013. – № 4(17). – С. 38-45.
4. Управління підприємством: організація адаптивної системи. [Електронний ресурс]: Економіка підприємств – 2015. – Режим доступу до статті: http://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/18714/.

Пехов В.А.

здобувач

Науковий керівник: д.е.н., професор Шпикуляк О.Г.

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ

ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Зернопродуктовий підкомплекс має надзвичайно велике значення для економіки України, а в науковому плані актуальність будь-яких розвідок щодо його розвитку завжди беззаперечна. Науковий інтерес дослідників до даного сегмента господарської системи постійний, наш же полягає у означенні її (система – зернопродуктовий підкомплекс) інституційної структури з визначенням її впливу на ефективність виробництва зерна сілгоспідприємствами. По-суті – це питання дослідження економіки мезорівня (підкомплекс) і макрорівня (підприємства).

Розвиток підприємств зернопродуктового підкомплексу України відбувається у певних, сформованих державою і ринком інституційних умовах, функціональне підпорядкування при цьому відбувається в межах та за рахунок дії інституційного механізму. Задана сукупність чинників характеризує організаційну складову господарського комплексу, який поділений на сегменти:

виробничо-підприємницький – суб'єкти – виробники зерна (підприємства усіх форм господарювання);

переробний – суб'єкти – переробники зерна та структури його зберігання; збутовий – структури з організації збуту зерна (збутові кооперативи, торгові дома, біржі тощо);

інституційно-регуляторний – інституції державного регулювання (міністерства, відомства) й ринкового саморегулювання (професійні та між професійні об'єднання).

Незважаючи на наявність цілого ряду проблем інфраструктурного, нормативно-правового, виробничого характеру, в також науково-інноваційного забезпечення, зернопродуктовий сегмент вітчизняного агрогосподарського комплексу у своєму розвитку досяг чималих успіхів. Зокрема, Україна у глобальному вимірі по-суті вражаючих результатів, хоча вони позиціонуються в кількісному аспекті, але це: 2,5% у світовому виробництві зернових (станом на 5 березня 2015 р.); виробництво: пшениці – 9 місце, ячменю і кукурудзи – 5 місце (2013 р.); експорт: пшениця – 6, ячмінь – 5, кукурудза – 3 місце (2013 р.); зернові (всього) – 3 місце за обсягом експорту (32,3 млн. т), після ЄС (38,5 млн. т) і США (72,3 млн. т) (2013/2014 М.Р.). Закріплення за Україною статусу стабільного світового виробника – лідера на зерновому ринку, дає підстави стверджувати, що у підприємств зерно продуктового комплексу, особливо виробничої складової, величезні можливості, до того ж потенціал ще далеко не використаний. Тай більш емний зовнішній ринок надає їм значні стимули, зокрема вартісного характеру.

Зернове господарство є основною складовою аграрного сектору, яка опосередковує фінансово-економічний стан сільськогосподарських товаровиробників, адже від реалізації зернових культур вони отримують третину грошових надходжень. Результативні показники виробництва зерна повинні економічно задовольняти товаровиробників, стимулюючи їх до нарощування обсягів виробництва, зміцнюючи при цьому економічне становище. Підвищення рівня ефективності виробництва зерна – найважливіше завдання державної аграрної політики, від вирішення якого залежить забезпечення ефективної діяльності зернопродуктового підкомплексу і продовольчої безпеки країни. Однак, нині склалася ситуація, за якої відбувається постійне гальмування як розвитку аграрного сектору, так і зернового господарства зокрема. Зерновій галузі притаманні як загальні, так і специфічні особливості, а саме [1]:

1) зерно не потребує термінової переробки, його можна зберігати тривалий час, порівняно з іншими видами сільськогосподарської продукції зерно зручно перевозити на далекі відстані;

2) зерно легко підлягає технологічній переробці, в результаті якої одержують різноманітну продукцію, що має, як правило, нетривалий або середньотривалий термін зберігання;

3) при зберіганні воно практично не втрачає своїх якостей, тому придатне для створення державних резервів;

4) залежність рівня розвитку галузі від погодних умов, що зумовлює

значні коливання врожайності та, як наслідок, пропозицію зерна на ринку;

5) обмеження можливості контролю з боку товаровиробника за кількістю та якістю продукції;

6) частина вирощеного урожаю використовується в подальшому виробничому процесі як засіб виробництва (насіння, на корм тваринам);

7) розміщення зернового виробництва залежить від регіональних особливостей, наявності підприємств переробної промисловості та зерносховищ;

8) сезонність і нестабільність виробництва потребує створення запасів зерна.

Визначена організаційно-економічна структура склалася відповідно о вимог ринку, до того ж підкомплекс є найбільш інноваційним в національній агрогосподарській системі, адже усталеним є вихід на глобальний ринок, на що вказують результативні ознаки позиціонування України як світового виробника зерна.

Об'єктивно так склалося, що зерно є найбільш важливим видом продовольчих ресурсів і «провідником» у розвитку інших галузей (тваринництво, харчова промисловість та ін.). Саме тому в об'єктивно-інституційному плані зернопродукування в усіх відношеннях визнано як невід'ємний атрибут формування продовольчої безпеки, а також валового національного продукту й валової продукції галузі сільського господарства (приблизно четверта частина у вартісному вираженні).

Список використаних джерел

1. Притула Н. М. Сучасний ринок зерна в Україні / Н. М. Притула // Держава та регіони. – 2008. – №1. – С. 137-142.
2. Колодійчук В.А. Галузеве позиціонування зерно продуктового комплексу України // В.А. Колодійчук // Економічний часопис ХХІ 9-10 (11), 2014. – С. 45-48.
3. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіонал істика / Д.М. Стеченко. – К. : Вікар, 2006. – 396 с.
4. Бойко В.І. Зерно і ринок : монографія / В.І. Бойко. – К. : ННЦ ІАЕ. – 2007. – 312 с.

Полятикіна Л.І.

к.е.н., доцент

Простаков М.В.

аспірант

Сумський національний аграрний університет

РОЛЬ ТА МІСЦЕ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ФОРМУВАННІ ЦЕНТРІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Управлінська інформація створюється шляхом трансформації управлінським обліком звичайних даних і спрямована на окремого користувача, який оцінить її якість та корисність. Щоб управлінська інформація була у нагоді, до неї висуваються деякі вимоги, адже вона повинна містити не тільки числові показники та фінансово-економічні розрахунки альтернативних варіантів дій, але ще й пропонувати висновки і надавати рекомендації щодо вибору найбільш привабливих з них [1].

Зміни в організації, техніці й технології виробництва сприяють збільшенню альтернатив вирішень й зростанню ціни невірно прийнятого управлінського рішення. Тому для ефективного управління сучасних проблем виникає необхідність у створенні системи управлінського обліку, в якій спеціаліст може обирати форми, методи, прийоми аналізу й контролю .

За своїм змістовним навантаженням управлінський облік представляє собою одночасно й систему, і область досліджень. Він є важливим елементом системи керування організацією [2].

Система управлінського обліку представляє собою систему численних взаємопов'язаних частин, що тісно функціонують одна з одною, а саме: люди, технології, мета, задачі, структура та функції. У жодному значному за розмірами підприємстві окремі особи не мають часу та можливостей приймати всі рішення, контролювати всіх працівників і мати всю оперативну інформацію про його діяльність. Вирішення питання розподілу повноважень і взаємовідносин між керівниками всіх ланок пов'язане з організаційною структурою підприємства. Організаційна структура кожного підприємства формується під впливом різних чинників. Однак одним із головних принципів організації принципів організації має бути чіткий розподіл повноважень і відповідальності.

Важливим напрямком такого розподілу є формування обліково-управлінської інформації за окремими підрозділами. На підрозділи підприємства, в свою чергу, покладені різні функції. Ці підрозділи очолюють керівники (менеджери, завідувачі), які відповідають за їхню роботу. У невеличких підприємствах нерідко одна й та сама особа (власник або головний менеджер) здійснює управління господарською діяльністю і приймає важливі рішення [3].

Проте в умовах ускладненого процесу організації виробничої діяльності

важливе місце займає безпосереднє делегування повноважень, основою якого є децентралізація управління. Існують різні ступені децентралізації. Найбільш ефективною з точки зору альтернативного підходу є повна децентралізація. Вона передбачає мінімальну участь вищих менеджерів в процесі керівництва тим чи іншим підрозділом і максимальну свободу прийняття рішень [4].

Облік відповідальності забезпечує організацію системи обліку, яка спрямована на контроль і оцінку діяльності кожного центру відповідальності. Елементами такої системи управління є загальновизнані складові управлінського обліку: планування, облік, контроль, оцінка і аналіз досягнутих фінансово-економічних показників здійснюється в розрізі керівників та відповідальних осіб.

Для ефективного функціонування системи управління за центрами відповідальності під час її розробки потрібно враховувати певні фактори. Під час виділення центрів відповідальності і формування бюджетів повинно бути забезпечено відповідність повноважень і відповідальності. В бюджет центру відповідальності повинні потрапляти тільки показники, досягнення яких залежить від ефективності роботи його керівника і персоналу. Що стосується системи обліку, то вона повинна забезпечувати коректність списання витрат на той центр відповідальності, в якому ці витрати виникли, що забезпечується відміткою коду відповідального підрозділу на кожному первинному документі.

Таким чином можна зазначити, що управлінський облік займає особливе місце в обліковій системі підприємства, оскільки об'єднує облік з управлінням. Одним із головних принципів управлінського обліку виступає децентралізація відповідальності, яка забезпечує розподіл і перерозподіл відповідальності між керівниками підприємства. Механізмом впровадження децентралізованого управління є створення центрів відповідальності, правильна організація яких сприяє підвищенню ефективності управління, розробці дієвої системи матеріального стимулювання працівників, встановленню більш жорсткого контролю за використанням ресурсів, що в свою чергу призводить до ефективного функціонування підприємства.

Список використаних джерел

1. Масленніков О.Ю. Шляхи вдосконалення внутрішнього фінансового контролю на підприємстві [Електронний ресурс] / О.Ю. Масленніков, О.Я. Гонсьор. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chembiol/nvnltu/19_4/187_Maslenniko_19_4.pdf.
2. Костроміна О. М. Роль центрів відповідальності в системі контролінгу [Електронний ресурс] / О.М. Костроміна. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr/ep/2009_1/files/Econ_01_2009_Kostromina.pdf.
3. Давидович І.Є. Управління витратами [Текст] : Навчальний посібник / І.Є. Давидович. – Тернопільська академія народного господарства. – Т.: Економічна думка, 2004. – 288 с. ISBN 966-654-125-4
4. Жиглей І.В. Удосконалення методології бухгалтерського обліку та контролю як шлях до розв'язання проблем соціального розвитку [Електронний

ресурс] / І.В. Жиглей. – Режим доступу: – http://www.nbuu.gov.ua/portal/natural/VNULP/Management/2009_647/57.pdf.

Польова О.Л.

д.е.н., доцент

М'яковська А.С.

студентка групи 51-ФК

Вінницький національний аграрний університет

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки процеси, що пов'язані з вдосконаленням системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання країни. Особливої уваги необхідно приділити формуванню власного капіталу, тому що від його ефективного управління залежить рентабельність підприємства та його подальша діяльність.

Аналіз останніх публікацій і досліджень свідчить, що в науковій літературі питанням вивчення управління власним капіталом приділяється достатня увага, зокрема у працях Гуренка Т. О., Калініної А. В., Савченко О. С., Харченка Н. В., Кадацької А. М. та багатьох інших.

Власний капітал є основою для початку і продовження фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства, він є одним із найістотніших і найважливіших показників, оскільки виконує функції: самостійності і влади; відповідальності та захисту прав кредиторів; довготермінового кредитування; фінансування ризику; кредитоспроможності; компенсації понесених збитків; розподілу доходів і активів [4, 5].

Власний капітал утворюється шляхом внесення власниками підприємства грошових коштів або інших активів та шляхом накопичення суми доходу, що залишається на підприємстві. Формування власного капіталу є одним з найважливіших факторів будь-якої економічної діяльності підприємства, а його ефективне управління є головним питанням на сьогодні.

Управління капіталом розглядається як управління структурою і вартістю джерел фінансування (пасивів) з метою підвищення рентабельності власного капіталу та здатності підприємства виплачувати прибуток кредиторам та співвласникам підприємства [3].

Головна мета управління власним капіталом – забезпечення стійкого і ефективного розвитку підприємства.

Управління власним капіталом спрямоване на вирішення низки основних задач:

- формування достатнього обігу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства;
- оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання;
- забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу при запланованому рівні фінансового ризику;
- забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності;
- забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку;
- забезпечення достатнього рівня фінансового контролю над підприємством з боку його засновників;
- забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства;
- оптимізація обігу капіталу;
- забезпечення своєчасного реінвестування капіталу.

Управління власним капіталом пов'язане не тільки з забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але і з формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують майбутній розвиток підприємства. Власні фінансові ресурси підприємства класифікуються за певними джерелами (табл. 1).

Таблиця 1

Джерела формування власних фінансових ресурсів підприємства

№ з/п	Джерела	Склад джерел
1.	Внутрішні джерела	1. Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства. 2. Амортизаційні відрахування від основних засобів і нематеріальних активів. 3. Інші внутрішні джерела формування власних фінансових ресурсів.
2.	Зовнішні джерела	1. Залучення додаткового капіталу в дооцінках або акціонерного капіталу. 2. Одержання підприємством безплатної фінансової допомоги. 3. Інші джерела формування власних фінансових ресурсів.

Джерело: розроблено автором на основі [6].

У складі внутрішніх джерел формування власних фінансових ресурсів головне місце належить прибутку, який забезпечує приріст власного капіталу, а відповідно й зростання ринкової вартості підприємства. У складі зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів особливе місце займає

залучення підприємством додаткового пайового (шляхом додаткових внесків) та акціонерного (шляхом додаткової емісії та продажу акцій) капіталу.

Створення і функціонування підприємств будь-якої форми власності неможливе без формування достатнього обсягу власного капіталу. Власний капітал виступає не тільки основою створення, функціонування та розвитку підприємства, але й фактором його фінансової стійкості. Тому потрібно звернути увагу на зміни щодо складових власного капіталу, які набули чинності з 1 січня 2013 р. (табл. 2).

Таблиця 2

Зміни в балансі за розділом І «Власний капітал»

До 31.12.2012р.		З 01.01.2013р.	
Код рахунка	Назва статті	Код рахунка	Назва статті
40	Статутний капітал	40	Зареєстрований капітал
41	Пайовий капітал	41	Капітал у дооцінках
42	Додатковий вкладений капітал	42	Додатковий капітал
425	Інший додатковий капітал		
43	Резервний капітал	43	Резервний капітал
44	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	44	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)
46	Неоплачений капітал	46	Неоплачений капітал
45	Вилучений капітал	45	Вилучений капітал

Примітка: розроблено автором на основі [1]

Основа управління власним капіталом підприємства складає управління і формування його власних фінансових ресурсів. В цілях забезпечення ефективного управління цим процесом на підприємстві розробляється звичайно спеціальна фінансова політика, що спрямована на залучення власних фінансових ресурсів з різних джерел у відповідності з потребами його розвитку в наступних періодах. Процес оптимізації структури капіталу є складовим елементом системи управління капіталом, проведення якого сприяє підвищенню результативності діяльності підприємства.

В основі управління власним капіталом покладені процеси його оптимізації структури, які доцільно здійснювати у три етапи (рис. 1) [2].

Процеси, що пов'язані з вдосконаленням системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання.

Рис. 1 Методика оптимізації структури власного капіталу

Отже, правильне управління власним капіталом забезпечить ефективну діяльність підприємства, а також фінансову самостійність та платоспроможність.

Список використаних джерел

1. Гуренко Т.О. Сучасний погляд на власний капітал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nubip.edu.ua/sites/default/files/Гуренко%20Т.О_СУЧАСНИЙ%20ПОГЛЯД%20НА%20ВЛАСНИЙ%20КАПІТ АЛ.pdf. – 22.10.2013. – Назва з екрана.
2. Зиза Ю.Л. Управління власним капіталом підприємства/ Ю.Л. Зиза, Н.М. Проскуріна // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_НІО_2014/Economics/7_155229.doc.htm
3. Калініна А.В. Підходи до управління власним капіталом підприємства / А.В. Калініна // Економічні науки. – 2012. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2012/b5dcefaac969747beb6b07fab47b878b.pdf>
4. Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства [Електронний ресурс] / А. М. Кадацька // Вісник Сумського національного аграрного університету : науковий журнал. - Сер. «Економіка та менеджмент» / Сумський НАУ. - Суми, 2014.
5. Савченко О.С. Власний капітал – проблеми його визначення та формування / О.С.Савченко, Р.М.Циган // Вісник ХНУ. – 2011. - №4. – С. 128-131
6. Харченко Н.В. Управління власним капіталом акціонерного товариства / Н.В.Харченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. - №3. – С. 273-278.

Руда О.Л.

к.е.н., доцент

Білецький Т.Д.

студент

Вінницький національний аграрний університет

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Банківська система посідає чільне місце в економічному розвитку кожної держави. Як важливий інструмент грошово-кредитного регулювання економіки, банківська діяльність сприяє мобілізації та використанню грошових ресурсів, забезпечує виконання фінансових зобов'язань, визначає динаміку інвестиційного процесу. У кожній країні банківська система – невід'ємна частина економіки країни, що здійснює значний вплив на її розвиток. Її ефективність тісно пов'язана з діяльністю державних органів управління, передусім центрального банку, реального сектору економіки країни, міжнародними фінансовими й товарними ринками тощо. Проте її розвиток відбувається одночасно з посиленням економічної інтеграції, невід'ємною частиною якої вона і є, що зумовлює необхідність розглядати її стабільність, як елемент стабільності світової економіки. Ефективно організована банківська система є запорукою сталого економічного зростання. Це ставить завдання щодо збільшення використання світових інструментів та заходів регулювання банківської системи в Україні.

Багато зарубіжних та вітчизняних учених досліджують ефективність розвитку банківських систем, намагаються виявити наявні й спрогнозувати майбутні проблеми та запропонувати варіанти мінімізації різноманітних негативних впливів на неї, зокрема А. Грязнов, Л. Красавін, О. Лаврушин, О. Васюренко, М. Савлук, А. Мороз тощо.

В умовах економічної інтеграції потрібно розглядати сучасну банківську систему як частину глобального світового фінансового ринку, динамічну цілеспрямовану відкриту систему, яка складається з великої кількості елементів, що виконують різні функції й мають багаторівневу ієрархічну структуру.

Як правило, банківська система часто вважається індикатором нестабільності розвитку економіки та вимагає посиленої уваги зі сторони Національного банку, головна мета діяльності якого – забезпечення стабільності національної грошової одиниці й банківської системи в цілому.

Стабільність банківської системи Національним банком України розглядається як комплексна характеристика стану банківської системи, при якому реалізується її сутність, адекватно та ефективно виконуються її функції в економічній системі країни, а також забезпечується спроможність підтримувати рівновагу й відновлювати стан після зовнішніх потрясінь чи посилення диспропорцій, будь-яких відхилень від безпечних параметрів, спричинених кризовими явищами.

Загальний сучасний стан банківської системи можна оцінити за кількістю банкрутств банків. Станом на 01.01.2014 р. 178 банків були учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а станом на 01.01.2015 р. їх кількість склала 161 банк та в 42 банках уведено тимчасову адміністрацію й здійснено ліквідацію банків. Станом на 28 березня 2016 року в Україні функціонують 111 банків (без врахування неплатоспроможних банків), з них 41 банк з іноземним капіталом. За інформацією НБУ, відбувалося виведення з ринку банків, які займалися нелегальними видами діяльності, та неплатоспроможних банків [1].

У багатьох банках затримуються та не здійснюються платежі, існує багато різноманітних курсів валют, якими банки зловживають, експортери припинили ввозити валюту в Україну, скоротились обсяги торгівлі. Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальній сумі кредитів на 1 лютого 2016 року склала – 22,8 % [1].

Кредитування економіки припинилося. Відбувся масовий відтік депозитів із банківської системи та перетворення довгострокових депозитів у депозити на вимогу. Водночас простежено скорочення кредитування. Інфляція, за різними підрахунками, склала близько 40 %. Гривня девальвувала більш ніж у три рази. У такій складній ситуації НБУ легше не помічати цих проблем. Очевидно, що банківська система не виконує ефективного розподілу фінансових ресурсів.

У 2014–2016 рр. почалися процеси реформування. Розроблено стратегію розвитку банківської системи України до 2020 р. Вона є частиною стратегії розвитку України й передбачає організаційну трансформацію та реорганізацію НБУ. Основними принципами побудови нової структури НБУ мають стати цільова організаційна структура, спрямована не на минуле, а на майбутнє, і перехід від ручного управління, до управління заснованого на політиці.

Планом трансформації та реорганізації передбачено організаційну трансформацію НБУ, трансформацію регуляторних функцій; вирішення питань накопичених дисбалансів у балансах банків і капіталізацію банків; розвиток фінансових ринків; покращення корпоративного управління в банках.

Національний банк України за наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, виникнення обставин, що загрожують стабільності банківської та фінансової системи країни, має право визначати тимчасові особливості регулювання й нагляду за банками або іншими особами, які можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України.

Для врегулювання проблем у банківському секторі прийнято Закон України «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків» [2].

Вважаємо, що рятувати неплатоспроможні комерційні банки за кошти держбюджету та приєднувати їх до державних банків недоцільно, оскільки тут виникає значна корупційна складова. У цьому випадку рекапіталізація банку за рахунок великих вкладників і конвертація депозитів у капітал може використовуватися тільки для реально «неплатоспроможних» банків і в ситуаціях, коли повернути депозити немає ніякої іншої можливості.

Підвищення рівня капіталізації банків повинне стати першочерговим завданням у процесі планування розвитку банківської системи. Нові міжнародні стандарти у сфері капіталу та ліквідності (Базель-III) розроблені Базельським комітетом із банківського нагляду в складі комплексного пакету фундаментальних реформ міжнародної системи банківського регулювання й нагляду.

Суть нових директив (Базель III) полягає в значному посиленні вимог до банківських резервів на покриття можливих втрат від активних операцій, а саме до банківських ліквідних резервів та їх якості. Головне положення реформи передбачає поступове збільшення до 2019 року рівня ліквідних резервів власного капіталу банківської установи з 4% до 6%. За невиконання вимог до буферного капіталу передбачаються санкції у вигляді обмежень на виплату бонусів співробітникам та дивідендів акціонерам. Тому НБУ потрібно максимально швидко їх упроваджувати. Це дасть змогу повернути довіру до банківської системи України та забезпечить її стабільність. [3].

Підписання Україною асоціації з ЄС повинне сприяти швидкому переходу українських банків на європейські стандарти, які передбачають використання саме Базеля-3. Для фінансової системи це зменшення можливості системного банківського ризику; скорочення обсягів кредитування, оскільки зростають вимоги до капіталу та зростає його вартість. Для банків – це зменшення кількості дрібних банків, необхідність залучення додаткових фінансових ресурсів на фоні зменшення прибутковості цінних паперів, зсув попиту у бік довгострокового фінансування та реорганізація банків. Проте в довгостроковій перспективі саме зростання надійності й стабільності банківської системи збільшить і здешевить ресурсну базу.

Отже, для забезпечення системної стійкості банківської системи України потрібно невідкладно переходити на стандарти Базеля III, ураховуючи, що окремі показники вже виконуються. Проте малоімовірно, що Базель-3 може розв'язати всі проблеми банківської системи. Потрібно звернути увагу на проблеми, які властиві саме українській банківській системі. Зокрема, слід намагатись урегулювати відносини між банками та позичальниками, ефективно ліквідувати неплатоспроможні банки та очистити банківську систему, здійснювати нагляд як на індивідуальній, так і консолідованій основі й забезпечити реальну політичну та економічну незалежність НБУ тощо.

Список використаних джерел

1. Національний банк України / Офіційне інтернет представництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
2. Закон України «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків» від 28.12.2014 № 78-VIII {Із внесеними змінами} [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Українське агентство фінансового розвитку / Інформаційно-аналітичний портал «Україна фінансова» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/091.htm

Руда О.Л.

к.е.н., доцент

Шамутило А.Ю.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКУ

Правильна організація процесу банківського кредитування, розроблення ефективної і гнучкої системи управління кредитними операціями є основою фінансової стабільності і ринкової стійкості банківських установ. Забезпечувати управління кредитною діяльністю банку, ефективно використання його кредитного потенціалу, формування оптимального для нього кредитного портфеля, чітку організацію всього кредитного процесу дає можливість кредитна політика банку. Висока роль кредитної політики у забезпеченні ефективної діяльності і високих темпів розвитку банків визначає актуальність як теоретичних, так і практичних питань, пов'язаних з її формуванням.

Значний внесок у дослідження сутності поняття «кредитна політика банку», визначення видів та функцій кредитної політики банку, механізму її формування та реалізації зроблено І.С. Гуцалом, В.Д. Лагутіним, О.І. Лаврушиним, науковий доробок яких став базою для досліджень У.Р. Байрама, Т.В. Грищенко та О.А. Падалко, І.В. Карбівничого та інших.

Вивчаючи сутність банківської кредитної політики, слід насамперед зазначити, що вона може розроблятися і провадитися як на макро-, так і на мікрорівні. На макрорівні банківську кредитну політику провадить Національний банк України, встановлюючи відповідні нормативи щодо здійснення кредитних операцій банками; рівень облікової ставки, яка є основою формування цін на кредитні послуги, тощо. На мікрорівні кредитну політику щодо проведення кредитних операцій зі своїми клієнтами – юридичними та фізичними особами розробляють і здійснюють конкретні банківські установи. Кредитна політика банку визначає завдання і пріоритети кредитної діяльності банку, засоби і методи їх реалізації, а також принципи і порядок організації процесу кредитування.

Аналіз банківської діяльності свідчить про те, що кредитування, або ж кредитні операції займають лівову частку у структурі активних операцій вітчизняних банківських установ, а відтак є пріоритетним напрямом їхньої діяльності. Тому правильно визначена кредитна політика банку повинна стати каталізатором підвищення фінансових результатів їх діяльності, особливо у періоди фінансової нестабільності.

Загальновідомо, що кредитна політика банку – це стратегія і тактика банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку

(позичальників) на основі принципів: поверненості, терміновості, цільового використання, забезпеченості, платності [2]. Проте на практиці кожен банк визначає свою власну кредитну політику, беручи до уваги всю сукупність ризиків(внутрішніх і зовнішніх), які впливають на ефективність його діяльності, враховуючи також ставлення керівництва банку до ризику тощо.

В Україні банківська політика загалом і кредитна політика банку зокрема, залежить від двох груп чинників – зовнішніх та внутрішніх.

До зовнішніх чинників відносять: загальний стан економіки країни; обсяги ВВП і рівень інфляції; дефіцит бюджету; рівень конкуренції; рівень цін на банківські продукти і послуги; грошово-кредитна політика НБУ; законодавча і нормативна бази; попит на кредити банку; рівень доходів населення, тощо.

До найважливіших внутрішніх чинників, які визначають кредитну політику банку щодо кредитування фізичних осіб, належать: кредитний потенціал банку; ступінь ризику та придатності окремих видів споживчих позик; стабільність депозитів; забезпеченість позик; професійна підготовленість, кваліфікація та досвід персоналу банку; клієнтура банку; цінова політика банку [4].

Відповідальність за розроблення кредитної політики та механізмів її реалізації покладається на кредитний комітет банку і затверджується, як правило, правлінням банку та формується в спеціальному документі. На практиці кредитну політику проводить кредитний департамент банку і саме від ефективності його роботи залежатиме успішність кредитної діяльності.

Розроблення кредитної політики банку складає три етапи, а саме:

1. Формування цілей кредитування.
2. Визначення стандартів кредитування.
3. Розроблення вихідних документів [3].

На першому етапі керівництво банку мусить чітко визначити цілі кредитування, з огляду на загальну політику і стратегію розвитку банку. Вони можуть бути сформульовані яку довгостроковому плані розвитку, так і в бюджеті банку на плановий період.

Основним завданням на другому етапі є загальна характеристика практичних дій з реалізації кредитної політики. У стандартах кредитування етапі є загальна мають бути відображені такі основні моменти, як: порядок збирання і аналізу фінансової інформації; вимоги щодо забезпечення кредитів; правила організації кредитного процесу; порядок оцінки кредитоспроможності позичальника; зразки документів (кредитна угода, договір застави, поруки тощо).

Розроблення вихідних документів кредитної політики включає формування відповідних внутрішньобанківських положень, кредитних інструкцій, технологічних карт здійснення кредитних операцій тощо [1].

Кредитна політика банку розкриває такі основні напрями кредитної діяльності банку:

1. стандарти і критерії діяльності банківських працівників, які

відповідають за видачу кредитів;

2. основні дії менеджерів, котрі приймають стратегічні рішення щодо кредитування;

3. принципи оцінки і контролю за якістю управління кредитною діяльністю банку.

У цілому кредитна політика банківської установи окреслює коло ключових цілей і завдань банківської кредитної діяльності, визначає конкретні прийоми, способи і методи її реалізації з метою збільшення прибутків і мінімізації ризиків банку у сфері кредитування. У процесі проведення кредитної політики банківські установи виходять із необхідності забезпечення поєднання інтересів банку, його акціонерів і вкладників та позичальників із врахуванням загальнодержавних інтересів.

Необхідність розроблення кредитної політики та покладення її в основу діяльності банку зумовлено насамперед тим, що вона дає змогу планувати, регулювати, контролювати, раціонально організовувати взаємовідносини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху грошових коштів.

Таким чином, чітке і детальне викладення кредитної політики має важливе значення для будь-якого банку. У ній розкривається зміст всіх процедур кредитування і обов'язки працівників банків, пов'язаних з цими процедурами. Дотримання положень кредитної політики дає змогу банку сформувати такий кредитний портфель, який сприятиме досягненню цілей, поставлених у банківській діяльності, а саме: забезпечення прибутковості банку, контролю за управлінням ризиками, дотримання вимог законів у сфері банківництва.

Список використаних джерел

1. Владичин У.В. Банківське кредитування [Електроний ресурс]: навч. посіб. / У.В. Владичин ; за ред. С.К. Реверчука. – К. : Атіка, 2008. – 648 с
2. Вовчак, О.Д. Кредит і банківська справа [Текст]: підручник / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. – К. : Знання, 2008. – 564с.
3. Ковтун М.В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку / М.В. Ковтун, Ю.О. Русіна // Економіка. Управління. Інновації. Випуск №1 (11), 2014 – С. 51-58
4. Костак З.Р. Особливості формування кредитної політики банку / З.Р. Костак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.13. – С 198-203

Прутська О.О.

д.е.н, професор

Вінницький національний аграрний університет

СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ БАР'ЄРІВ У ДОСТУПІ НА РИНКИ ЄС

Прагнення до інтеграції з Європейським союзом задекларовано в різноманітних нормативно-правових документах України, починаючи з 2008 року. Підписання угоди про Асоціацію стало реальним втіленням багаторічних мрій та прагнень українців. Першим етапом економічної інтеграції, відповідно до будь-яких теоретичних підходів, є створення зони вільної торгівлі. Глибока та всеосяжна зона вільної торгівлі між Україною та ЄС відкриває для нашої країни один із найбільших ринків у світі, що майже у сто разів перевищує український, до якого входить двадцять вісім країн та близько півмільярда споживачів.

Слід розуміти, що створення зони вільної торгівлі – це перший крок в довгому шляху до повноцінної інтеграції. Її зміст і значення виходить далеко за межі простої лібералізації тарифів. Угода про асоціацію – це насамперед «дорожня карта» для переходу функціонування української економіки на нові стандарти в усіх сферах суспільного і економічного життя, гармонізації законодавства, технічних регламентів, санітарних та фітосанітарних норм. Угода передбачає чіткі строки, в рамках яких Україна повинна запроваджувати необхідні законодавчі та інституційні зміни, хід та ефективність яких прискіпливо моніторитимуть ЄС та міжнародні донори.

Досвід функціонування зони вільної торгівлі між Україною і ЄС (поки що в обмеженому вигляді) дозволяє зробити перші висновки. Спочатку (з 2014 р.) позитивна динаміка торгівлі з ЄС значною мірою компенсувала загальне падіння експорту – на 11,3%, викликане фактичним закриттям російського ринку. За підсумками десяти місяців 2014 року український експорт до ЄС зріс в середньому на 10–12%. В основному таке зростання було забезпечено аграрною продукцією. Втім вже з кінця 2014 року темпи зростання українського експорту до ЄС почали демонструвати **поступове гальмування**. За підсумками року з'ясувалося, що більшість квот виявилася не вичерпаною. Більш того, за більшістю товарних позицій поставки до ЄС так і не розпочалися. Навіть такі “незначні” квоти виявилися непосильними для українських аграріїв. Хоча в процесі підготовки Угоди про асоціацію замалий обсяг пропонованих квот викликав найбільше занепокоєння вітчизняних суб'єктів господарювання.

Ретельний аналіз ситуації, що склалася, визначення найбільш проблемних питань є необхідною передумовою формування вірної стратегії подолання цих неприємних тенденцій.

З теоретичної точки зору, зона вільної торгівлі передбачає поетапне скасування митних бар'єрів і значне послаблення немитного регулювання. До

31 грудня 2015 року до товарів походженням з України застосовувався *Автономний преференційний торговий режим*. На даному етапі Євросоюз скасував ввізні мита на 94,7% українських промислових та 83,4% сільськогосподарських товарів. Ще 36 позицій агропродукції може експортуватися до ЄС без сплати ввізних мит у рамках тарифної квоти. Імпорт товарів понад встановлену тарифну квоту обкладається митом у звичайному порядку (за базовою ставкою).

Важливо, що Угода про асоціацію передбачає «асиметричне» скасування ввізних мит на користь України. На відміну від ЄС, український ринок не так швидко відкриває свої двері, оскільки тільки невелика частина тарифних ліній була лібералізована Україною протягом першого року. В основному перехідний період, протягом якого ще зберігаються митні бар'єри, для України сягає від трьох до десяти років, а для автомобільного сектора – п'ятнадцять років. Водночас ЄС повинен досягти повної лібералізації тарифів протягом семи років.

Така «асиметрія» вигідна Україні і дозволить українським підприємствам помірно адаптуватись до нових конкурентних умов. У тарифному графіку України, що міститься у додатках до Розділу IV Угоди про асоціацію, зазначені базові ставки мит та перехідний період для повної лібералізації.

Тепер щодо квотування. На сьогодні повністю вибрані квоти щодо такої продукції, як м'ясо птиці, виноградний і яблучний сік, оброблені томати, мед, а також кукурудза і кукурудзяне борошно, пшениця і пшеничне борошно, ячмінна крупа та борошно. Також практично вибрані квоти на експорт цукру, ячменю та ячмінного борошна, вівса, солоду та пшеничної клейковини. Але по більшості квот об'єми не тільки не вибрані повністю, а поставки до ЄС так і не розпочалися.

Аналіз ситуації, що склалася, дозволив визначити основні причини невиконання квот, серед яких відсутність сертифікованих виробництв, надання переваги іншим ринкам, складність логістичних шляхів, недостатні обсяги внутрішнього виробництва, необізнаність національних виробників про існуючі можливості. Це дозволяє зробити висновок, що для подальшого зростання поставок до ЄС необхідно прискорити роботу з адаптації українських технічних регламентів до європейських, а також з отримання необхідних дозволів на експорт української продукції до ЄС.

Іншими словами, проблема доступу на ринки ЄС не стільки митні бар'єри, скільки невідповідність технічних стандартів чи санітарних і фітосанітарних норм стандартам ЄС.

Так, якщо говорити про промислову продукцію, то, незважаючи на позитивні кроки на шляху до підписання Угоди АСАА (*Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів*), українські товари поки не можуть бути сертифіковані в Україні для імпорту в ЄС.

Із продуктами харчування ситуація ще складніша. Тут виробник не просто повинен забезпечити відповідність товару певним вимогам щодо якості

та безпечності (як у випадку з промисловою продукцією), а відповідні стандарти мають бути запроваджені на рівні держави.

Так, для імпорту до ЄС товарів тваринного походження держава, а паралельно і відповідне підприємство-експортер, повинні отримати дозвіл на експорт такої продукції. На даному етапі Україна отримала дозвіл на експорт більшості з основних позицій продукції тваринного походження, серед яких: м'ясо птиці, риба, м'ясопродукти, яйця та мед. На завершальному етапі перебуває тривала процедура отримання дозволу на експорт молока та молочних продуктів.

Ще одним нетарифним бар'єром, з яким часто стикаються українські виробники на шляху експорту продукції до ЄС, є адміністрування тарифних квот. Особливо актуально це для тих товарів, щодо яких необхідно отримувати імпорتنу ліцензію, яку повинен отримувати не український експортер, а європейський імпортер. Європейською комісією для надання безкоштовного доступу до інформації стосовно умов експорту до ЄС створений онлайн-сервіс Export Helpdesk, за допомогою якого можна виявити вимоги до товару у сфері технічного, санітарного та фітосанітарного регулювання.

Окремо варто наголосити, що до заходів нетарифного регулювання також можна віднести приватні стандарти, що діють незалежно від законодавчого регулювання в ЄС та виступають своєю «скринькою Пандори» для експортерів і про які не так часто згадують в Україні. Наприклад, йдеться про необхідність дотримуватися певних соціально-економічних, екологічних та моральних принципів при виробництві товару, для того щоб мати доступ до полиць окремих супермаркетів. Супермаркети, усвідомлюючи обсяги реалізації товарів та їхній вплив на споживчі преференції, формують політику сталого розвитку, що спрямована на заохочення справедливих умов торгівлі на всіх її ланцюжках («chains of trade»). Сьогодні європейський споживач прагне купувати продукцію, що була виготовлена із дотриманням трудових стандартів, із нанесенням мінімальної шкоди довкіллю і навіть за умови дотримання прав тварин. Тому ризик існування таких приватних перепон у доступі на ринок ЄС також має бути врахований українськими експортерами. В цьому плані великий потенціал криється в можливостях України розвивати виробництво органічної сільськогосподарської продукції, а також готової продукції із органічної сировини. Необхідно завойовувати ніші на вкрай висококонкурентному європейському ринку шляхом створювання власних брендів, реклами продукції з особливими неповторними властивостями.

Отже, для ефективного функціонування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС український бізнес має усвідомити необхідність розробки власної стратегії удосконалення власної продукції і забезпечення її відповідності європейським нормам. Орієнтація стратегії повинна бути націлена на нарощування свого потенціалу та створення «ланцюгів доданої вартості». Необхідно змінювати ментальність та звикати до вміння брати на себе відповідальність без контролю «згори», оскільки основний принцип, на

якому базується ринок ЄС, – це «менше контролю з боку держави – більше відповідальності з боку гравців на ринку».

Список використаних джерел

1. Електронне джерело. Режим доступу: <http://www.strongertogether.org.ua/nevycherpni-yak-ukrayinski-eksportery-vykorystovuvaly-yevropejski-kvoty/>
Електронне джерело. Режим доступу: http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/11/26/7041241/view_print/

Прутська Т.Ю.

асистент

Вінницький національний аграрний університет

ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

В процесі трансформаційних перетворень в економіці країни та ринкового середовища витрати підприємства стають важливим аспектом його економічної стійкості, конкурентоспроможності та ефективності виробництва. Управління витратами – найважливіший інструмент досягнення підприємством високого економічного результату

В свою чергу, обмін в процесі підприємницької діяльності завжди супроводжується такими специфічними затратами, як трансакційні витрати. Констатуємо факт, що сьогодні в теорії і методології інституціоналізму відсутнє єдине загально визнане наукою визначення суті трансакційних витрат, ґрунтуючись на наукових розробках українських і зарубіжних вчених, ми розглядатимемо трансакційні витрати суб'єктів господарювання аграрного сектору як витрати, що виникають у процесі економічного обміну та пов'язані із затратами, зумовленими пошуком інформації, вивченням ринку, укладанням контрактів, захистом прав власності та ін. [1].

Дослідивши їх природу та вплив на фінансовий результат діяльності, можна стверджувати, що їх рівень на підприємствах досить високий. Причиною цього є недорозвиненість ринків збуту, в тому числі сільськогосподарської продукції, несформоване інституційне середовище, прогалини в законодавчій базі та високий рівень корумпованості

Окреме місце в системі управління витратами підприємства посідає проблема вимірювання трансакційних витрат. Відсутність відповідної методології обліку, аналізу і шкали вимірників, категоріального розмежування показників поки що не дозволяє розв'язати задачу вимірювання трансакційних витрат. Для формування системи вимірювання трансакційних витрат, необхідно

ще на етапі обліку розробити інструменти та механізм їх оцінки. Однак на сьогодні їх не виділяють як окремий об'єкт в обліку, хоча така інформація дала б можливість приймати більш ефективні управлінські рішення [3].

Трансакційні витрати суб'єктів господарювання в аграрному секторі мають свої особливості, визначені специфікою цього сектору економіки. До трансакційних витрат, що виникають у процесі закупівель деякої сільськогосподарської продукції, варто відносити вартість ресурсів, використаних для пошуку й оцінки торгових партнерів, проведення переговорів про умови постачання; основну та додаткову заробітну плату з відрахуваннями на соціальні заходи експедиторів та інших працівників; витрати на відрядження та переміщення працівників, зайнятих пошуком інформації про наявність необхідної сировинної бази, певної якості й асортименту та за прийнятною ціною, а також укладанням договорів; витрати на контроль за надходженням готової сільськогосподарської продукції; витрати на перевірку якості придбаних товарів, тобто на їх лабораторний аналіз; витрати на сплату дозволів за право роботи з різними матеріально-технічними ресурсами [2].

До трансакційних витрат процесу виробництва сільськогосподарської продукції варто віднести не безпосередньо витрати, пов'язані з технологічним процесом виробництва продукції, а наприклад, нараховану орендну плату за земельні паї, основні засоби й інші необоротні активи, що використовуються підприємством на умовах оренди для потреб виробництва сільськогосподарської продукції [5].

Зниження трансакційних витрат аграрних підприємств може бути досягнуто наступним шляхом:

- ретельного вивчення та нагромадження інформації щодо потенційних клієнтів, конкурентів, груп стратегічного впливу, яких при здійсненні трансакцій можна розглядати як імовірних партнерів в агробізнесі;
- додержання правових нормативних актів, які регламентують підготовку й юридичне оформлення ринкових трансакцій;
- створення умов для розвитку різноманітних форм і видів підприємницької діяльності в аграрному секторі, що сприятиме зменшенню витрат суб'єктів господарювання на просування своєї продукції до кінцевого споживача.

Таким чином, управління витратами відіграє ключову роль в обґрунтуванні внутрішньогосподарських рішень та створенні ефективного механізму планування, контролю і аналізу витрат.

Узагальнення досліджень сутності трансакційних витрат та їх впливу на підприємницьку діяльність, зокрема й у аграрному секторі економіки, дають можливість сформулювати основні напрями мінімізації цих витрат: державна політика; розвиток інформаційних технологій; врахування трансакційної складової у бухгалтерському обліку та фінансовому аналізі; розвиток різноманітних форм і видів підприємницької діяльності.

Список використаних джерел

1. Брінь П. В. Трансакційні витрати при використанні стратегії вертикальної інтеграції / П. В. Брінь // Наукові праці ДонНТУ. Серія: Економічна. – Вип. 31–2. – 2007. – С. 122–128.

2. Калетнік Г. М. Інститути інфраструктури та ціноутворення у розвитку аграрного ринку: регіональний аспект / Г. М. Калетнік, О. Г. Шпикуляк, Г. О. Пчелянська: монографія. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2012. – 324 с.

3. Михайловський В.І. Деякі аспекти щодо оцінювання та планування трансакційних витрат виробничо-господарській діяльності підприємства / В.І. Михайловський, Т.В. Склярук // Науковий вісник НЛТУ України. — 2010. — Вип.20.3. — С. 186-191.

4. Стройко Т. В. Інфраструктурне забезпечення сталого розвитку агропродовольчої сфери: національні пріоритети: Монографія / Т. В. Стройко – Миколаїв: Дизайн та Поліграфія, 2012. – 352 с.

5. Шпикуляк О. Г. Інституції аграрного ринку: монографія / О.Г. Шпикуляк. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2009. – 480 с.

Фурман О.С.

студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Марценюк-Розарьонова О.В.

Вінницький національний аграрний університет

СТРАХУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ

Поняття фінансових ризиків законодавством України, в тому числі законом «Про страхування», не визначене. Страхувальники відносять до цієї категорії неотримання і втрату прибутку. Страхування фінансових ризиків в Україні є дуже популярним серед суб'єктів господарювання, хоча серед інших видів страхової діяльності воно почало розвиватися останнім.

Фінансові ризики передбачають здійснення страхувальником ємницької діяльності, об'єктом якої виступають грошові кошти в національній та іноземних валютах і цінні папери. Виходячи з цього, визначають такі види фінансових ризиків:

1. Господарський — невиконання фінансових зобов'язань перед кредиторами, власниками (акціонерами, інвесторами), контрагентами (постачальниками, посередниками) тощо.

2. Валютний — фінансові втрати від коливання валютних курсів в період виконання умов міжнародного контракту. Існують ризики імпортера й експортера.

3. Інвестиційний — повне або часткове неповернення вкладених у проект

коштів або неотримання від нього прибутку протягом певного терміну.

Страховання фінансових ризиків — захист господарських угод від реальних і потенційних збитків, які спричинені втратою платоспроможності, протиправними діями, стихійними лихами тощо [5].

Певні групи ризиків притаманні відповідним категоріям учасників господарської діяльності. Фінансові ризики — це прерогатива суб'єктів господарювання. Так, валютні ризики виникають у виробничих і торговельних підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Інвестиційні ризики виникають у суб'єктів інвестиційної сфери. Господарські ризики — найширша категорія. Вона передбачає невиконання договорів, пов'язаних з наданням послуг, постачанням товарів, виконанням робіт тощо.

Кредитні ризики — це небезпека неповернення підприємствами позик комерційним банкам при проведенні останніми активних операцій. Ці ризики включають неотримання прибутку банком від наданих кредитів.

До страхування фінансових ризиків відносять:

1. страхування недоотримання (втрат) прибутку (доходу);
2. страхування на випадок зниження обумовленого рівня рентабельності;
3. страхування ризику засновника;
4. страхування біржових ризиків;
5. страхування валютних ризиків [4].

Страховання від втрат прибутку є формою страхового захисту господарських суб'єктів від втрат майбутньої користі (очікуваного прибутку), яка може настати, передусім, з причин випадкового спаду виробничого процесу або його зупинки. Збитки в такому разі не обмежуються лише втратою прибутку, а охоплюють витрати, необхідні для підтримки життєдіяльності суб'єкта, повернення його до попередньо визначеної виробничої програми, а також витрати, здійснені з метою протистояння наслідкам ризикового випадку. Тому страхування від втрат прибутку не є самостійним, а так званим комплементарним для багатьох базових видів страхування, передусім — страхування майна від вогневих ризиків і ризиків стихійних явищ. Ризик втрати прибутку завжди є похідним від ризику настання майнових збитків як свого базового ризику. Адже навіть незначна майнова шкода здатна призвести до зупинки виробництва, цілковитої втрати прибутку [3].

Станом на 9 місяців 2015 року значно збільшився обсяг страхових премій при страхуванні фінансових ризиків (збільшення валових страхових платежів на 1 144,3 млн грн. (61,5%)), це суттєво вплинуло на загальний приріст страхових премій по Україні. Збільшення чистих страхових виплат за 9 місяців 2015 року (+27,6%) відбулося за рахунок суттєвого збільшення чистих страхових виплат за договорами страхування фінансових ризиків на 292,2 млн грн., це позитивно вплинуло на довіру населення до цього виду страхування. Кількість укладених договорів страхування фінансових ризиків збільшилася на 5 543,6 тис. одиниць (до 6 075,6 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 30.09.2014.

Таблиця 1

Динаміка зміни показників страхового ринку України по страхуванню фінансових ризиків*

Показники	9 міс. 2014	9 міс. 2015	Темпи приросту 9 міс. 2015/ 9 міс. 2014	
	млн грн	млн грн	млн грн	%
Структура чистих страхових премій	1 163,80	1 811,60	647,8	55,7
Динаміка чистих страхових виплат	39,1	331,3	292,2	747,3

*Джерело: [6]

Крім базового ризику (пошкодження або знищення майна), ризику сповільнення або зупинення виробничого процесу, страхування від втрат прибутку повинно врахувати ризики, пов'язані зі сезонністю виробництва, тривалістю строку відшкодування, характером конкуренції у певній галузі, частковою участю у фінансуванні ризику втрат прибутку самого страхувальника [1].

Розмір тарифів і страхова сума встановлюються у відповідності до внутрішніх правил страховика і узгоджуються із страхувальником. Способи визначення страхової суми:

- вона не перевищує суми вкладених у проект коштів;
- вкладення збільшуються на запланований розмір прибутку.

У першому випадку страхове відшкодування — це позитивна різниця між страховою сумою і поверненими інвестиціями. В другому — між страховою сумою і валовими надходженнями від проекта [1].

Отже, можна зробити висновок, що страхування від втрат прибутку передбачає виплату відшкодування, яке замінює для страхувальника суб'єкта регулярне надходження грошових коштів, необхідних для фінансування підприємницької діяльності, зберігання фінансової рівноваги на такому рівні, яка була б досягнута при ненастанні страхових випадків.

Список використаних джерел

1. Журавка О.С. Проблемні аспекти страхування фінансових ризиків в Україні / О.С. Журавка // Українська академія банківської справи НБУ – 2013. - № 14. – с. 14-17
2. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків / М. С.Клапків. – Тернопіль : Економічна думка & Карт – бланш - 2014. - 572 с.
3. Марценюк-Розарьонова О.В Особливості і стан розвитку страхового ринку України / О.В. Марценюк-Розарьонова// Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія : Економічні науки. – Випуск 7. – Частина 5. – Херсон. – 2014. – С. 48-50.
4. Марценюк-Розарьонова О.В, Шкарпітна Г.В. Економічна сутність і необхідність страхових послуг / О.В. Марценюк-Розарьонова, Г.В.Шкарпітна// Науково – популярний журнал «Вісник науковця». - Миколаїв. – 2011р. - № 4. – С. 10-13
5. Мних М.В. Страхування фінансових ризиків, їх роль та значення в сучасних умовах / М.В. Мних // Інвестиції: практика та досвід. - 2014. - № 14. - С. 26-28.
6. <http://forinsurer.com>

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНИМИ ОБ'ЄКТАМИ

Асауленко Я.М., Гуляк С.Г.
Науковий керівник: к.т.н., доцент Січко Т.В.
Вінницький національний аграрний університет

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ВЕРСІЙ ПРОДУКТА «1С: ПІДПРИЄМСТВО» ВЕРСІЙ 8.X

14 серпня 2002 була випущена програма для автоматизованого управління підприємством «1С: Підприємство 8.0 ознайомча версія». 31 липня 2003 року випущено вперше тиражне рішення «1С: Підприємство 8.0. Управління торгівлею», що було одночасно і випуском призначеної для широкого використання версії технологічної платформи «1С: Підприємство 8.0».

Всі «компоненти» включені в базову поставку (платформа тепер не ділиться на «компоненти» «бухгалтерський облік», «розрахунок», «оперативний облік», «управління розподіленими базами даних», як це було з версією 7.7). Ця перевага для користувача, оскільки, придбавши будь-яку конфігурацію (наприклад, «Управління торгівлею»), користувач отримує можливість працювати з усіма можливостями платформи, наприклад, використовувати бухгалтерські рахунки і періодичні розрахунки. Серверна «компонента» програмного продукту «1С 8.1» може працювати з операційною системою Linux і використовувати бази PostgreSQL.

У порівнянні з програмою «1С: Підприємство 7.7», істотно змінилася мова програмування для цієї платформи. Вона не сумісна з програмами «1С: Підприємство 6.0 і 7.x». У даному пакеті є порівняно велика кількість різноманітних фіксованих об'єктів. Вбудована мова стала більш продумана і логічна, стала ближче до концепції об'єктно-орієнтованого програмування, з'явилися такі необхідні колекції і контейнери, як структура і відповідність; істотно переглянута робота з колекціями (елемент колекції тепер представляється окремим об'єктом); інтерфейсні об'єкти (наприклад, табличні поля) стали чітко розмежовуватися від відображуваних в них даних (таблиць значень і табличних частин); в програмуванні інтерфейсу реалізована повнофункціональна концепція обробки подій; мова запитів стала походити на мову SQL (реалізований тільки SELECT) з деякими доповненнями.

У версії «1С: Підприємство 8.x» існує два основні режими - режим «Підприємство» і режим «Конфігуратор» (в цьому режимі також є режим налагодження). Режим «Монітор» виключений з огляду на те, що він вбудований в режими і «Підприємство», і «Конфігуратор».

Платформа «1С: Підприємство 8.x» допускає конфігурування, одночасне використання однієї бази декількома користувачами при наявності необхідної кількості додаткових ліцензій. Вартість додаткової ліцензії істотно нижче вартості програми.

Платформа «1С: Підприємство 8.x» при використанні зі спеціалізованими «базовими» конфігураціями забезпечує роботу з обмеженням можливостей: не допускає конфігурування, не підтримує режим зовнішнього з'єднання. Для роботи в «базовому» режимі використовується полегшений варіант ліцензування, не потрібні апаратні ключі захисту, а вартість такого продукту суттєво нижче.

Крім того, випускається навчальна версія платформи «1С: Підприємство 8.x», яка входить, наприклад, до складу продуктів «1С: Бухгалтерія 8. Навчальна версія», «1С: Підприємство 8. Версія для навчання програмуванню» і ряд інших. Навчальна версія призначена для навчання роботи з програмою і програмуванню. Її використання для ведення обліку не допускається ліцензійною угодою і неможливо через обмеження платформи. Однак припустимо її застосування для розробки конфігурації (для подальшого використання такої конфігурації потрібно придбання комерційної версії «1С: Підприємство 8.x»).

У комплекті з ліцензіями поставляються ключі захисту Aladdin HASP (USB), локальні H1M1 для однієї ліцензії і мережеві NetHASP для п'яти і більше (до 100), є також ключі Aladdin HardLock на 300 і 500 ліцензій. Використання одиночної (локальної) ліцензії можливо тільки на тому комп'ютері, на якому встановлений ключ, причому тільки на системній консолі, використовувати його через мережу або на віддаленому робочому столі неможливо. На один комп'ютер можна встановити тільки один ключ кожної серії (H1M1, NetHASP або HardLock).

Отже програма «1С: Підприємство 8.x» може використовуватися в файловому режимі, зі зберіганням бази у вигляді файлу, або в клієнт-серверному режимі зі збереженням баз в сервері SQL. Клієнт-серверний режим вимагає додаткового придбання ліцензії на «сервер 1С: Підприємства 8».

Програма «1С: Підприємство 8.x» не локалізована, крім російської та англійської, програма розрахована ще на безліч мов, перелік яких постійно розширюється.

Для створення веб-порталів використовується «веб-розширення» але платформа - ASP.NET і рекомендована внутрішня мова C++, оскільки більша частина об'єктів доступу до даних уже надається саме на ньому. Відповідно, платформа теж Windows NT (W2k, XP, Win2003) і сервер IIS (версій «1С: Підприємство 5, 5.1, 6»).

Фірма 1С припинила підтримку «1С: Підприємство 8.» на версії 8.0.18.2, повідомила про припинення підтримки «1С: Підприємства 8.1» з квітня 2011 року (остання версія програми 8.1.15.14, випущена в жовтні 2009). Поточні

версії платформи «1С: Підприємство 8.2» забезпечують зворотну сумісність з версіями «1С: Підприємство 8.0 і 8.1».

Головною відмінною рисою версії програмного продукту «1С: Підприємство 8.2» є режим «керований додаток», при якому призначений для користувача інтерфейс описується декларативно, а його вид залежить від типу клієнтського ПЗ: «товстий» клієнт – (підтримує попередні клієнтські програми версій «1С: Підприємство 8.0 та 8.1»); «тонкий клієнт – веб-клієнт (включає клієнтську і серверну частини: підтримуються веб-браузерами Internet Explorer і Mozilla Firefox, а веб-сервер може працювати на Apache або IIS). Клієнт-серверна взаємодія реалізована з використанням технологій AJAX (DHTML), XMLHttpRequest і JavaScript. Також відрізняється більш «суворою» реалізацією клієнт-серверної архітектури, зокрема, вимагає перенесення виконання всієї бізнес-логіки в серверний код, реалізоване динамічне балансування навантаження в кластери серверів, додана підтримка СУБД Oracle.

Стало можливим застосування програмних рішень, недоступних в попередніх версіях:

- розроблені програмні механізми дозволяють працювати на повільних і «тонких» лініях зв'язку (зокрема на мобільних GPRS каналах);
- особливу увагу приділено захищеності і відмовостійкості каналів зв'язку віддалених комп'ютерів;
- спеціальні механізми синхронізації дозволяють працювати в одній базі з різних часових поясів, не піклуючись про дотримання послідовності документів;
- значно посилені заходи інформаційного захисту та обмеження несанкціонованого доступу до бази даних;
- веб-клієнт, що входить в комплект поставки, дозволяє працювати з інформаційною базою не використовуючи додаткового програмного забезпечення, а використовуючи стандартний Інтернет-браузер;
- використання ПК в поєднанні з механізмом бізнес-процесів на порядок підвищує оперативність управління торговими представниками, а самим торговим представникам дає можливість віддалено працювати з базою в режимі он-лайн, маючи найактуальнішу інформацію про залишки товару.

Значні поліпшення відбулися і в архітектурі платформи:

- новий керований інтерфейс – це комплекс рішень, що підвищує зручність роботи користувачів, розроблений з урахуванням правил ергономіки, і одночасно зберігає всі сильні сторони попередніх версій;
- програмні механізми агрегатів і поділу підсумків дозволили в рази оптимізувати швидкість запитів і звести до мінімуму взаємні блокування користувачів при одночасній роботі з інформаційною базою великого числа користувачів;
- підвищена функціональність бізнес-процесів реалізованих в продуктах фірми 1С. Це дозволяє ще більшою мірою формалізувати роботу

співробітників, не втрачаючи при цьому гнучкість роботи та індивідуальний підхід до клієнтів;

– налаштування автоматичних передач товарів між організаціями одного підприємства дозволяє проводити ефективне податкове планування бізнесу.

25 вересня 2009 випущена фінальна версія продукту «1С: Підприємство 8.2.9.». У цій версії платформи реалізована відмово-стійкість кластера серверів «1С: Підприємства» – основний «компоненти», що забезпечує взаємодію між користувачем і СУБД.

26 травня 2010 випущено оновлення платформи програми «1С: Підприємство 8.2.11.». У цій версії проведена оптимізація внутрішніх механізмів і реалізовані деякі нові можливості:

- робота з криптозахистом;
- експорт документів у формати Microsoft Office 2007;
- налагодження веб-клієнта;
- форматування документів;
- підтримка браузерів Google Chrome і Safari.

З кінця 2012 року фірма-розробник «1С» анонсувала випуск нової платформи «1С Підприємство 8.3» одною з головних переваг якої є робота платформи під операційною системою Linux.

Версія 8.3.7 платформи дозволяє створювати мобільні прикладні програми для операційної системи Microsoft Windows (поки для цілей бета-тестування). Це допоможе розширити сферу застосування мобільних прикладних програм, що розробляються на платформі «1С:Підприємство».

Версію 8.3.7 платформи можна отримати за допомогою сервісу «1С:Оновлення програм», яку також планується опублікувати у складі випуску 1С:ІТС за січень 2016 рік.

Всі накопичені дані в інформаційних базах, які були створені із використанням попередніх версій платформи, зберігаються повністю. Конвертація конфігурацій, інформаційних баз, зовнішніх обробок і зовнішніх звітів під час переходу від попередньої версії до версії 8.3.7 не потрібна.

Список використаних джерел

1. Харьков-проект. 1С 8.3 на Linux + Postgre SQL. Переваги та недоліки [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://erp-project.com.ua/index.php/uk/korisni-materiali/statti/avtomatizatsiya/171-1c-8-3-na-linuks-preimushchestva-i-nedostatki>

2. Фірма 1С. Про випуск нової версії 8.3.7 платформи «1С:Підприємство» [Електроний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.1c.ru/ukraine/news/newsdesc.jsp?nid=16195>

Бахарєва Я.В.

асистент

Вінницький національний аграрний університет

ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДОЛОГІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Більшість надрукованих праць з імітаційного моделювання спрямовані на розгляд конкретних прикладів та не дають загальної уяви про методологію моделювання. Пропоноване авторами різноманіття термінів та підходів до видів імітаційного моделювання не змінює сутності методології, а лише ускладнює процес моделювання об'єктів, що пояснює необхідність зрозуміти першочергово основи імітаційного моделювання. Тобто, імітаційна методологія має історичне значення в практиці та науці пізнання сутності світоутрою.

Поняття системи в імітаційному моделюванні являє собою головний уніфікований спосіб розуміння та опису практичного об'єкта. Різноманітні математичні моделі допомагають описати, формалізувати, аналізувати та синтезувати визначену модель практичного об'єкта або ситуації в певну систему. Поряд з цим, математика не має можливості зрозуміти найважливіші закономірності різних практичних об'єктів та виступає лише як атрибут суто формального опису.

За наявного змістовного або словарного опису принципів, задач, рівнів, цілей будь-якого об'єкта або ситуації, математика допомагає в будь-якій науці або практичній галузі побудувати потрібну модель.

Імітаційні моделі мають певне математичне забезпечення, але їх неможливо віднести лише до математичних, як нерідко роблять під час визначення класифікації моделей, оскільки ці моделі містять безліч спеціальних методів, котрі використовуються для опису потрібного об'єкта в різних галузях науки та практики. Мова математики застосовується, в основному, лише у тому випадку, коли побудовано структуру об'єкта, описано його елементи, їх відносні рівні важливості та ціль функціонування об'єкта. Математична побудова об'єкта починається під час його формалізації, т.б. опису на формальній математичній мові структури, елементів, зв'язків, цілей і т.д. Варто відмітити що при описі об'єкта різні математичні моделі та алгоритми не можуть використовуватись спільно, зважаючи на те, що для одних потрібно притримуватись обов'язково безперервності, рівності, диференційованості функцій, для других – дискретності, ймовірності, ординарності потоків даних, для третіх – ієрархічності та дерева рішень тощо. Поєднати всі ці вимоги та поняття в рамках однієї аналітичної моделі не є можливим.

Імітаційні моделі дають опис та формалізують складні або великі системи способом, що містить математичні, алгоритмічні, фізичні, натуральні, та інші способи. Тому імітаційні моделі можна назвати математичними лише частково,

оскільки у більшості випадків використовуються не так звані математичні методи, а лише елементарні поняття математичної побудови – знаки, дії, ймовірності, формули, інтеграли тощо, не об'єднуючи їх в певні математичні методи. Імітаційні моделі описують функціонування об'єкта в часі та просторі, імітуючи при цьому елементарні частини або явища, які становлять структуру із збереженням логічних зв'язків та послідовності протікання в часі. Таким чином, можна сказати, що імітаційна модель є наближено до натурального експерименту. Імітаційні моделі в будь-яких постановках та мовах дають можливість зрозуміти правила функціонування складних систем, які моделюють.

Як було зазначено М.П. Бусленко, наявність універсальних моделей (імітаційних) докорінно змінює ситуацію в області використання метода моделювання на ЕОМ для вирішення практичних задач. Великим системам, на відміну від простих, притаманна така відмінна особливість, як потреба у відносній пропорційності дій або рішень по кожній підсистемі та на кожному рівні управління. Тому, комп'ютерні імітаційні моделі є не лише математичною та програмною побудовою об'єкта, але й являють собою його діючий «зліпок». Імітаційні моделі дозволяють використовувати багатокритеріальні підходи та умови заданого компромісу, а також забезпечувати оптимальне управління об'єктом.

Варто відмітити також і те, що математичне забезпечення імітаційних моделей повинно бути універсальним та уніфікованим для різноманітних застосувань. Імітаційні моделі системної динаміки є інтуїтивно-образними імітаційними моделями, вони можуть називатись прогнозними моделями, оскільки прогноз не може вважатись оптимальним.

Список використаних джерел.

1. Жигаревич О.К. Дослідження складних систем засобами імітаційного моделювання// Науковий журнал «Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво». – Луцьк., 2014. – Випуск №14., с.139-143
2. Кобелев Н.Б. Большие системы и их имитационное моделирование. - М.: «Принт-Сервис», 2011. – 218с.
3. Рыжиков Ю. И. Имитационное моделирование. Теория и технологии / Ю. И. Рыжиков. – М. : Альтекс–А, 2004. – 384 с.
4. Томашевський В. М. Моделювання систем / В. М. Томашевський. – К. : Видавнича група ВНУ, 2005. – 349 с.

Бурденюк І.І.

к.т.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПЕРТНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

На сучасному етапі підприємства функціонують в умовах глобалізації й нестабільності зовнішнього середовища, їх конкурентоспроможність у значній мірі залежить не тільки від наявних виробничих можливостей, але і від ефективності управління, його здатності адаптуватися до нових умов. Все це вимагає використання нових підходів до процесів прийняття управлінських рішень. В процесі управління господарською діяльністю підприємства часто виникає потреба використання експертних методів, наприклад: розробка та оцінка програм розвитку, формування інвестиційного портфелю, розподіл фінансових та інших стратегічно важливих ресурсів.

Практичні та теоретичні питання актуальності і перспектив розвитку експертних систем в економіці досліджені у наукових працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як К.В. Балдін, Д. Барні, Т. Дайвенпорт А.М. Кармінський, В.Л. Макарова, Б.З. Мільнер, Е.Б. Моргунов, С.В. Рубцов, Г.А. Титоренко, Г.Я. Гольдштейн, А. А. Гапоненко та ін.

Однак необхідно відзначити, що отримані результати залишають поле для подальших досліджень. Існує потреба у дослідженні концептуальних питань побудови експертних систем, призначених для рішення різних класів задач управління виробничою діяльністю підприємства.

Під експертною системою (ЕС) прийняття рішення на підприємстві розуміють складні програмні комплекси, які оперують знаннями з метою отримання задовільного та ефективного рішення у вузькій предметній області (в управлінні і плануванні виробництва). Такі системи, як і людина-експерт, використовують символічну логіку й евристики (емпіричні правила) для знаходження рішень. Але така штучна експертиза має деякі переваги: вона постійна, несуперечлива, легко передається, документується, уточнюється і доповнюється. Поєднання математичних методів, комп'ютерних технологій обробки даних з багатством людського досвіду, експертні системи підвищують цінність знань експертів.

Експертні системи призначені для розв'язування завдань, які відносяться до неформалізованих, важко формалізованих і частково визначені завдання, зокрема: завдання інтерпретації, діагностики, контролю, прогнозування, планування, управління. До переваг застосування експертних систем слід віднести: наявність можливості прийняття рішень в унікальних ситуаціях, для яких алгоритм заздалегідь невідомий і формується за вхідними даними у вигляді ланцюжка міркувань (правил прийняття рішень) з бази знань. При цьому розв'язання задач можна здійснювати в умовах неповноти,

невірогідності та неоднозначності вхідної інформації.

Експертні системи класифікують за такими ознаками:

– за способом формування рішення розрізняють: аналітичні системи, які здійснюють оцінку і вибір варіантів рішень (перевірку гіпотез), синтетичні системи, які реалізують генерацію варіантів рішень (формування гіпотез);

– за способом врахування часової ознаки: статичні, у яких завдання вирішуються при незмінних в часі вихідних даних і знань; динамічні передбачають можливість перегляду в процесі рішення отриманих раніше результатів, вихідних даних і знань;

– за видами використовуваних даних і знань: системи з детермінованими (чітко визначеними) знаннями, системи з невизначеними знаннями, при цьому під невизначеністю знань розуміють їх неповноту, відсутність, двозначність, нечіткість;

– за числом використовуваних джерел знань: з використанням одного джерела, з використанням ряду джерел, альтернативних і доповнюючих одне одного.

Експертна економічна система включає: базу знань, базу даних, блок розрахунків, блок введення та корегування даних, блок логічних висновків і діагнозу, блок набуття знань, блок пояснень [1, 2]. В ЕС використовується кілька типів моделей подання знань: семантичні мережі, предикатні (логічні) моделі, фреймові моделі й моделі, засновані на правилах продукції. Найчастіше як модель при побудові ЕС вибирається подання знань у вигляді правил.

На початковому етапі ЕС повинна бути наповнена знаннями. У цьому процесі беруть участь експерт і інженер по знаннях. Знання підрозділяються на знання першого й другого роду. Знання першого роду являють собою загальнозначущі факти, явища, закономірності, які визнані в даній предметній області й опубліковані.

Знання другого роду – це набір емпіричних правил, інтуїтивних міркувань і висновків, яким користується фахівець при прийнятті рішень в умовах неповної або суперечливої інформації. Ці знання, як правило, є не опублікованими. В ЕС повинні переважати знання першого роду.

База знань повинна містити знання про предметну область, для якої розробляється ЕС. Виділяють такі знання, якими має володіти експертна система: про процес рішення проблеми, тобто управляючі знання, використовувані інтерпретатором; про мову комунікації з користувачем і способи організації діалогу, використовуваних лінгвістичним процесором; про способи інтерпретації й модифікації знань, використовуваних модулем пошуку знань; допоміжним структурним і керуючим використовуваним модулем пояснення. Кожний з виділених класів знань відповідає одній із компонент експертної системи, спеціалізованої в перетворенні такого роду знань.

При побудові ЕС необхідно враховувати ряд вимог: наявність досвідчених експертів у даній предметній області; експерти можуть вербальною мовою описати методи, необхідні для обробки об'єктів даної предметної області;

задача має бути достатньо зрозумілою і відносно структурованою, повинні бути виділені основні поняття, відносини і відомі способи її [3].

Для побудови ефективної ЕС у процесі її розробки мають приймати участь: експерт з тієї проблемної області, завдання якої буде вирішувати ЕС, інженер по знаннях – фахівець із розробки ЕС, програміст, який здійснює модифікацію і узгодження інструментальних засобів. Процес створення ЕС включає такі етапи:

– ідентифікація – визначається перелік задач, які підлягають вирішенню, виявляються цілі розробки, визначаються експерти і типи користувачів.

– концептуалізація – проводиться змістовний аналіз проблемної області, виявляються необхідні поняття і взаємозв'язки, визначаються методи рішення задач;

– формалізація – вибираються інструментальні засоби, визначаються способи подання всіх видів знань, формалізуються основні поняття, визначаються способи інтерпретації знань, моделюється робота системи, оцінюється адекватність цілям системи зафіксованих понять, методів рішень, засобів подання й маніпулювання знаннями;

– виконання – здійснюється наповнення експертом бази знань: на витяг знань із експерта, організація знань, що забезпечує ефективну роботу системи, подання знань у вигляді, зрозумілому ЕС;

– тестування – провадиться оцінка обраного способу подання знань в ЕС у цілому на контрольних прикладах;

– дослідна експлуатація – перевіряється придатність експертних систем для використання користувачем: зручність роботи з нею, здатність у ході діалогу визначати потреби користувача, виявляти й усувати причини невдач у роботі, а також вирішувати поставлені задачі.

Експертні системи є сучасним і перспективним інструментом управління в економічних системах і можуть бути рекомендовані в систему державного регулювання економікою на мікро- і макрорівні.

Список використаних джерел

1. Вуйцік В. Експертні системи : навчальний посібник / Вуйцік В., Готра О., Григор'єв В. – Львів : Ліга-Прес, 2006. – 290 с.

2. Титоренко Г. А. Информационные системы в экономике : [учебник для студентов вузов, обучающихся по специальностям «Финансы и кредит», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» и специальностям экономики и управления] ; под ред. Г. А. Титоренко. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 463 с.

3. Тельнов Ю.Ф. Интеллектуальные информационные системы. / Ю.Ф. Тельнов // Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права. – М., 2004. – 82 с.

Вербовацька М. В.

студентка

Денисюк В. О.

к.т.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

АНАЛІЗ ТИПІВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ефективне управління як складне комплексне завдання потребує оптимальної взаємодії різноманітних ресурсів. Враховуючи сучасні тенденції розвитку економіки, інформаційні ресурси відіграють ключову роль в діяльності будь-якого суб'єкта ринкової економіки та забезпечують автоматизацію бізнес-процесів підприємства, більш чітке і гнучке управління. У свою чергу впровадження інформаційних технологій у процес управління підприємством здатне забезпечити його конкурентоспроможність, а отже здатність зайняти найбільш вигідну позицію в маркетинговому середовищі, що постійно змінюється та формується під впливом різноманітних факторів [1].

Галузь інформаційних технологій належить до таких, що розвиваються дуже динамічно. За останні 12 років доходи ІТ-компаній на світовому ринку інформаційних технологій зростали в середньому на 8% у рік, при середньому темпі зростання світового ВВП - 3%, що призвело до збільшення частки галузі у структурі ВВП країн світу. Світовий ринок інформаційних технологій складається з трьох сегментів: сегменту апаратного забезпечення, програмного забезпечення та ІТ-послуг [3].

Програмні продукти, які використовують на підприємствах, залежно від функціонального призначення можна розділити на п'ять груп.

Група 1 – комп'ютерні інформаційні системи. Основним призначенням такого типу систем є сумісність економічної інформаційної системи з автоматизованими системами управління технологічними процесами, націленою на охоплення всіх основних елементів технологічного процесу, що гарантує повну безпеку даних на кожному із етапів обробки інформації.

Ці продукти зустрічаються під назвами: корпоративні інформаційні системи (КІС), інформаційно - аналітичні програмні продукти, автоматизовані робочі місця (АРМ), обліково-управлінські програми, ERP - продукти (Enterprise Resource Planning – планування ресурсів підприємства), MRP (Manufacturing Resource Planning – планування виробничих ресурсів підприємства). До даної групи можна віднести широкий клас програмних продуктів.

І. Вітчизняні програмні продукти таких компаній: «Парус», «Галактика», «Бізнес-консоль» - «Фігаро-ERP»), «ІС-Підприємство» - «ІС: Підприємство 8 - Управління виробничим підприємством» та ін.

II. Зарубіжні програмні продукти таких компаній: SAP R/3, MS AXAPTA (Navision), BAAN, Frontstep, IPS Applications та ін.

Група 2 – програмні продукти класу СУБД (об'єктно орієнтовані системи управління базами даних). Продукти цього класу є досить популярними на світовому ринку у страхових компаніях, оскільки вони універсальні. Такі продукти забезпечують багатокористувацький режим, надійне зберігання інформації, допомагають добитися досконалості на будь-якому рівні основних операцій за оцінкою, андеррайтингом і управлінням життєвим циклом полісів. Достатньо швидко можуть бути налагоджені для забезпечення автоматизації рутинної роботи страхової компанії. Це продукти: MySQL, mSQL, PostgreSQL, Oracle, Microsoft SQL Server, Access, Sybase, Ingres.

Група 3 - програмні продукти для бізнес-процесів (business process management - BPM). Основні причини інтересу до бізнес-процесного підходу ведення бізнесу такі [2]:

- 1) процесний підхід здатний забезпечити компаніям поступальний розвиток, стабільний прибуток і значні конкурентні переваги;
- 2) досвід переконує, що використання концепції бізнес-процесів дозволяє створювати ефективніші інструменти управлінського планування, обліку і контролю;
- 3) бізнес-процесний підхід дозволяє компаніям розробляти процесно-орієнтовані рішення, здатні об'єднувати людей, системи, дані та ін.

Прикладом програмних продуктів цієї групи є клієнт-орієнтована стратегія - CRM (Customer Relationship Management - Управління Взаєминами з Клієнтами).

Група 4 - програмне забезпечення класу DocFlow (системи маршрутизації документів) і WorkFlow (системи управління потоками робіт). Це програмні продукти для опису і моделювання бізнес-процесів. До найбільш поширених методологій моделювання бізнес-процесів (Business Process Modeling) відносять методології опису потоків робіт (Work Flow Modeling) і опису потоків даних (Data Flow Modeling). У західному комп'ютерному лексиконі залежно від специфіки програмного продукту можна зустріти такі терміни, як DMS (Document Management Systems), DocFlow (системи маршрутизації документів), WorkFlow (системи управління потоками робіт), а також терміни, близькі до теми автоматизації документообігу - Document Warehousing (сховища документів) та Knowledge Management (управління знаннями). Аналіз систем цієї групи та практичний досвід у цьому напрямку дозволяє зробити висновок, що основним призначенням цієї групи програмних продуктів є:

- 1) структурування документаційного забезпечення (процесний підхід);
- 2) поетапність впровадження системи документообігу (доведення системи до рядових виконавців);
- 3) покриття всього набору задач документаційного забезпечення та організація зберігання документів (комплексна автоматизація).

Запропонована в 70-х роках минулого століття Дугласом Россом (Douglas Ross) методологія структурного аналізу і проектування SADT (Structured Analysis and Design Technique) стала основою стандарту моделювання бізнес-процесів IDEF0. Прикладом інструменту для створення моделей, що повністю підтримує стандарт IDEF0 та дозволяє аналізувати, документувати і планувати зміни складних бізнес-процесів, є CASE-засіб AllFusion Process Modeler (інша назва – BPwin) – продукт компанії Computer Associates (CA). BPWin підтримує стандарти опису процесів IDEF0, IDEF3, DFD, EM Tool і IDEF0 Doctor та ін. Створені із застосуванням BPWin діаграми дозволяють точніше сформулювати постановку завдання і намітити етапи її рішення.

Перевагами використання програмного продукту цієї групи є короткі строки впровадження, легкість модифікації та розвитку системи. Побудована система є відкритою і має можливість розширення з точки зору баз даних. Недоліком є висока вартість програмного забезпечення.

Група 5 – моделювання і аналіз поведінки бізнес-процесів страхової організації. Зростання потреби якісного управління, складність оргструктур страхової компанії, доводить те, що будь-який бізнес-процес – не тільки простий набір функцій і структур. Йому також притаманні деякі поведінкові складності, що породжує проблематику реінжинірингу бізнес-процесів (BPR), зумовлює фундаментальне переосмислення і радикальну перебудову бізнес-процесів страхової компанії.

На українському ринку використовуються програмні продукти, засновані на інтеграції CASE-технологій і імітаційного моделювання. Найбільш поширені: BPWin - Arena; ARIS і мережеві технології; Think - BPR. Діапазон і різноманітність такого програмного забезпечення невинно зростає, відображаючи тенденцію стійкого попиту на нього [2].

Отже, створення дієвої інноваційної системи управління підприємством можливо тільки при комплексному підході, об'єднанні системи збалансованих показників з останніми інноваційними досягненнями в сфері інформаційних технологій управління. Завдяки впровадженню в життя розробленого алгоритму вирішення проблем вибору інформаційних технологій управління на підприємствах можливим є вибір інформаційних технологій управління і оцінка результативності впливу ІТ-систем на діяльність підприємства.

Список використаних джерел

1. Денисенко М. П. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством / М. П. Денисенко, І. В. Колосся // Економіка та держава. – 2010. – № 7. – С. 19–25.
2. Личкін М.М. Сучасні технології імітаційного моделювання і їх застосування в сучасних бізнес - системах [Електронний ресурс]: www.xjtek.ru/file.
3. Різніченко Л. В. Досвід упровадження корпоративних інформаційних систем управління на вітчизняних підприємствах / Л.В.

Різніченко, Н.В.Ткаченко // Економічні маркетингові дослідження виробничо-підприємницької діяльності : Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського.– 2009. – Випуск 4 (57). – Частина 2. – С.184–189.

Волонтир Л.О.

к.т.н., доцент

Навитанюк О.В.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

МАКРОМОДЕЛЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Економетрія є галуззю економічної науки, що швидко розвивається. Роль економетрики в економічній науці неухильно зростає. З тих часів, як економіку почали сприймати як окрему індивідуальну науку, вчені намагаються надати прогноз певним значенням, передбачати варіанти розвитку подій, а також визначити певні шляхи та засоби для зміни економічних факторів і показників у правильному руслі.

Зважаючи на сучасний макроекономічний стан та проблеми у сфері соціально-економічного розвитку України, актуальним є моделювання розподілу національного доходу, що потребує розробки та застосування новітнього інструментарію макроекономічного моделювання на основі якого можна отримати науково обґрунтовані прогнозні дані про доходи та видатки національної економіки [1].

Характер сучасних макроекономічних моделей національних економік дуже широкий і різноманітний. Ця різноманітність визначається наступними факторами:

- використанням різних науково-методичних основ моделювання;
- розходженнями в цілях прогнозування
- урахуванням значущих особливостей конкретної економіки країни;
- різними горизонтами прогнозування;
- різним набором прогнозних макроекономічних показників;
- якістю доступних статистичних спостережень.

Вище викладене обумовлює складність класифікації макроекономічних моделей, тому загальноприйнятої класифікаційної системи не існує. Згідно найбільш загальної класифікації розрізняють структурні, неструктурні (економетричні) та гібридні моделі [2].

Шість моделей є «багатокраїновими» і моделюють економіки декількох країн або груп країн. Три з шести таких моделей у тому або іншому вигляді моделюють економіку України. Безпосередньо в Україні також розроблено

кілька моделей, метою яких є опис та прогнозування макроекономічних тенденцій.

Макромодель економіки України-1 розроблено фахівцями інституту економічного прогнозування НАН України. Призначена для складання середньострокових прогнозів розвитку ключових макроекономічних показників. Використовуються показники і залежності СНР України з урахуванням цілей економічної політики.

Модель є економетричною, має блочну структуру та щорічне вимірювання. Складається з 33 стохастичних рівнянь і тотожностей. Блоки-сектори моделі: блок реального сектора, блок сектора споживання та доходів населення, блок державного сектора, блок зовнішньоекономічного сектора, блок грошово-кредитного сектора.

Особливості моделі:

➤ Блоки моделі узгоджені показниками платіжного, монетарного балансів і балансу державного бюджету.

➤ Теоретичною базою моделі є кейнсіанський підхід.

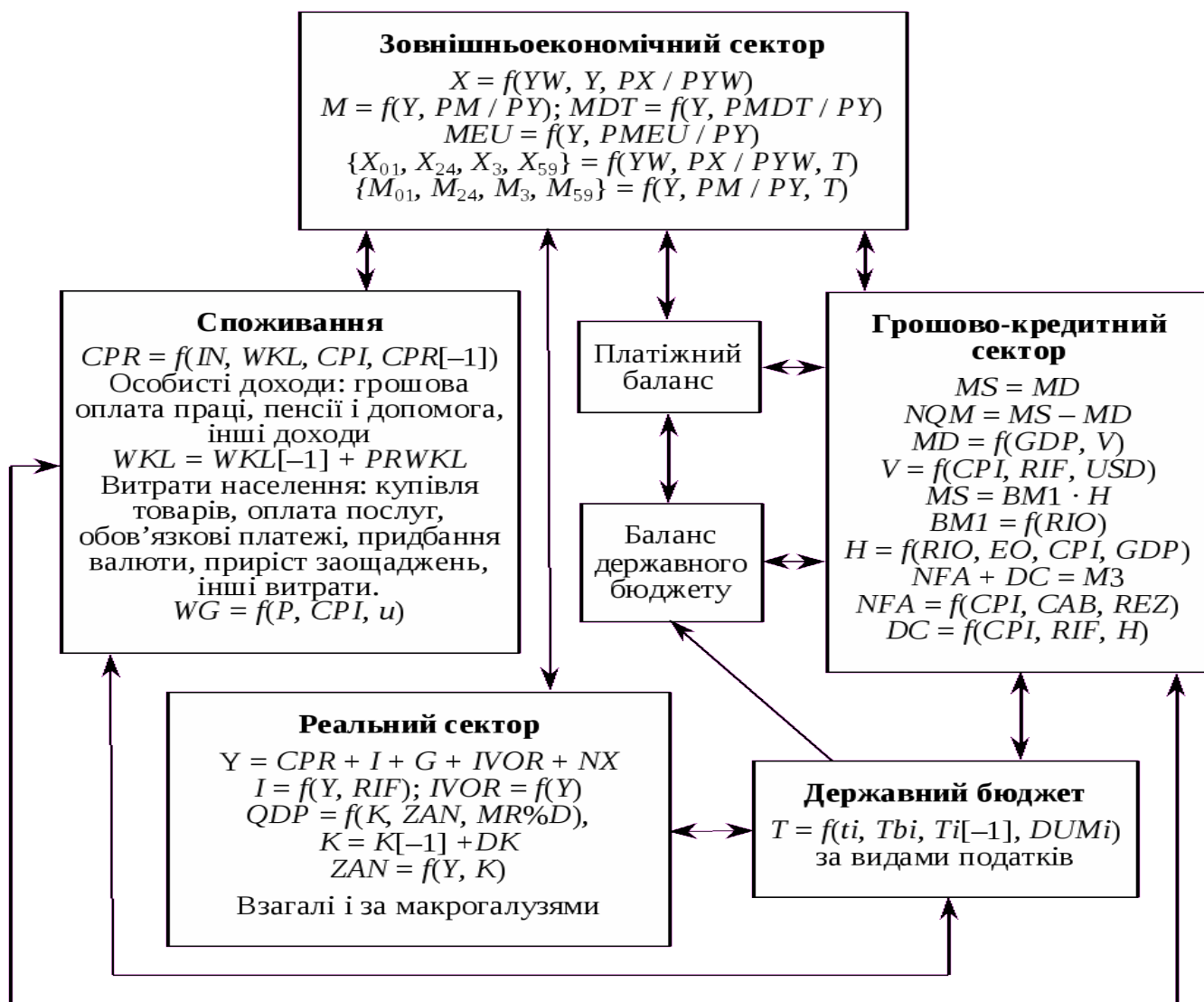
Модель зорієнтована на прогноз економічного зростання при одночасному ітераційному наближенні до збереження головних макроекономічних пропорцій. Макроекономічний аналіз взаємозв'язку і балансу основних макропропорцій і макропоказників здійснюється на базі загальновідомої методології фінансового програмування та їх розвитку згідно з напрацюваннями.

Поточні й капітальні взаємозв'язки СНР, між державним приватним, зовнішнім секторами та монетарною системою як посередницьким сектором і три вищенаведені базові взаємозалежності складають тотожності національного доходу. Вони відображають обмеження бюджетного, зовнішнього і грошово-кредитного секторів і використовуються для розроблення системи секторальних макромоделей оцінки і прогнозування економіки (рис. 1).

У макромоделі трансформація та дезагрегація балансових макроекономічних взаємозв'язків і тотожностей національного доходу ґрунтується на вищенаведених методах регресійного аналізу і методології конструювання систем відповідних економетричних моделей [3].

Ендогенними змінними цієї економетричної моделі є такі: обсяг ВВП, обсяги приватного, державного та загального споживання, величина основних фондів та валових інвестицій, зміна запасів оборотних коштів, обсяги імпорту та експорту (подаються у фактичних та базисних цінах), рівень зайнятості, сальдо державного бюджету, обсяг загальних державних витрат, характеристики загального доходу та загальної пропозиції.

Екзогенними модельними змінними виступають: обсяг світового ВВП; дефлятори вітчизняного та світового ВВП, приватного та державного споживання, валових інвестицій, зміни запасів матеріальних оборотних коштів, експорту та імпорту; індекси споживчих цін та цін виробництва; кредитна відсоткова ставка; частка бюджетних надходжень та витрат у ВВП.

Рис. 1 Секторальні макромоделі економічного прогнозування

Отже, економетрична модель - це статистична модель, що є засобом прогнозування значень визначених перемінних, які називаються ендогенними перемінними.

Для того, щоб зробити такі прогнози, у якості вихідних даних використовуються значення інших перемінних, які називаються екзогенними перемінними (exogenous variables). Припущення про значення таких перемінних робляться користувачем моделі [4].

Економетрична модель може являти собою як дуже складну систему так і просту формулу, що може бути легко підрахована на калькуляторі. У будь-якому випадку вона вимагає знань по економіці і статистиці. Спочатку для визначення відповідних взаємозв'язків застосовуються знання по економіці, а потім для оцінки кількісної природи взаємозв'язків отримані за минулий період дані обробляються за допомогою статистичних методів.

Список використаних джерел

1. Вітлінський В. В. Моделювання економіки / В. В. Вітлінський ; Економетричне моделювання. — К.; Видавництво КНЕУ, - 2014 - №13.- С.43-45.
2. Дербенцев В. Д. Моделювання тенденцій економічного росту національної економіки / В. Д. Дербенцев // Економіка та підприємництво: / Київ. – 2013. – Вип. 22. – С. 299–310.
3. Лук'яненко І. Г. Прогнозування економічних процесів за допомогою моделей / І. Г. Лук'яненко, Ю. О. Городниченко // Економетрія. – 2014. – № 7. – С. 89–98.
4. Петровська О. С. Сучасна модель економічного розвитку національної економіки / О. С. Петровська // Економічна теорія. – 2015. – С. 30–40.

Вострякова В.І.

аспірант

Вінницький національний аграрний університет

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ АГРОПРОДОВОЛЬЧИМИ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАННЯ

Сільське господарство є поєднанням природного та економічного відтворення. Неодмінним атрибутом виробництва сільськогосподарської продукції вважається відмінні від ланцюгів постачання виробничої промисловості агропродовольчі ланцюги постачання. Підвищення ефективності сільськогосподарського обороту продукції багато в чому залежить від узгоджених зусиль ключових підприємств в ланцюгу постачання. Агропродовольчі ланцюги постачання порушують кордони одного підприємства, інтегрують матеріальні потоки, інформаційні потоки, потоки капіталу всіх підприємств в ланцюгу поставок, забезпечують обмін інформацією, стимулюють до співпраці, розвитку стратегічних партнерських відносин співробітництва в довгостроковій перспективі, з метою зниження вартості логістики та вдосконалення можливості швидкого реагування.

Управління ланцюгами постачань є відносно новим напрямком. Воно відображає концепції інтегрального бізнес-планування, яких з 1950-х років дотримуються експерти і практики в області логістики. Сьогодні інтегроване планування стало реальністю завдяки розвитку інформаційних технологій, але більшості компаній усе ще не вистачає знань про те, як застосовувати і як адаптувати нові аналітичні інструменти для досягнення цих цілей.

Управління ланцюгами постачань – це системний підхід до інтегрованого планування та управління всім потоком інформації, матеріалів та послуг від постачальника сировини через підприємства та склади до кінцевого споживача [1].

Сучасна концепція управління ланцюгами постачань (Supply Chain Management, за такою назвою ця концепція більш розповсюджена на Заході), передбачає такі конкурентні переваги:

- збільшення прибутку на 5-15 %;
- зменшення вартості і часу обробки замовлення на 20 - 40 %;
- скорочення часу виходу на ринок на 15-30 %;
- скорочення закупівельних витрат на 5-15 %;
- зменшення складських запасів на 20 - 40 %;
- скорочення виробничих витрат на 5-15 %.

Агропродовольчі ланцюги постачання – це самоорганізована система, яка залежить від внутрішнього і зовнішнього середовища. У цій самоорганізованій системі ключові підприємства можуть домовлятися і активно співпрацювати, послаблюючи і асимілюючи певні недоліки в роботі та одночасно збільшуючи і розвиваючи позитивні показники діяльності [5].

Система управління будь-якого рівня складності може функціонувати, тільки якщо в ній циркулює інформація, а тому процес управління, зокрема й організування логістичних ланцюгів, – передусім інформаційний процес, який забезпечує виконання функцій із збирання, передавання, оброблення, аналізу даних і прийняття обґрунтованих рішень на основі отриманої інформації.

Інформаційні потреби ланцюга поставок виникають відповідно до почергового виконання стадій реалізації замовлення: попит, замовлення, стан запасів, виробництво, поставка, кваліфікований персонал, відділ закупівлі, контроль виконання замовлення, планування, вирішення операційних проблем, гарантія виконання яких у параметрах “кількість–якість–ціна–місце–час” цілком залежать від наявності інтегрованої інформаційної системи усіх ланок логістичного ланцюга (постачальників, виробників, дистрибуторів, перевізників, логістичних операторів), причому за усіма ресурсами (матеріальними, фінансовими, людськими, інформаційними) [2].

Фундаментом реалізації стратегії постачання є ефективна інформаційна підтримка. Останнім часом досягнення в інформаційних системах і технологіях, а також розвиток електронної комерції призвели до появи таких концептів, як е-сорсинг, е-прокьюремент, багато в чому визначають майбутні стратегічні напрями розвитку логістики постачання.

Сучасні ІТ-додатки для автоматизації постачальницької діяльності включають в себе цілий спектр інформаційних систем, технологій і програмних продуктів:

- е-сорсинг, е-прокьюремент;
- е-аукціони, е-тендери;
- Постачальницькі портали;

- е-торгові майданчики;
- Електронну бізнес-розвідку та інтернет-аналітику;
- е-каталоги;
- Програмні модулі "Закупівля" корпоративних інформаційних систем;
- EDI-технології та інтернет-комунікації з постачальниками;
- Інформаційно-програмну реалізацію технологій SCM, SRM, VMI, ECR, JT, що мають відношення до постачання, і багато інших [3].

Швидкими темпами розробляється програмне забезпечення для подання заявок на закупівлю продукції постачальнику в онлайн-форматі і для проведення е-аукціонів. Зокрема, технологія ERFI дозволяє споживачеві в електронному вигляді отримувати інформацію про постачальника і в онлайн-режимі здійснити його кваліфікацію. Інтернет-інструменти e-RFP / Q використовуються для створення заявок на подачу пропозицій або квот, їх відсилання, відстеження та оперативного аналізу в інтеграції з іншими логістичними каналами постачання, такими як аукціони, заявки на які подаються в запечатаних конвертах, або е-аукціони.

Протягом тридцятирічного досвіду впровадження інформаційних технологій в сільському господарстві розвинених країн було доведено їх ефективність в поліпшенні виробництва і транспортування продуктів харчування до кінцевого споживача. Однак впровадження ІТ навіть у розвинених країнах проходить доволі повільно і на це є вагомі причини. Одним з основних завдань ІКТ в сільському господарстві є управління інформацією як на конкретному підприємстві так і по всьому ланцюгу постачання. Через специфічні особливості галузі, а саме – численна кількість учасників уздовж ланцюга постачання і різноманітність цих суб'єктів, дуже важко забезпечити неперервність інформаційного потоку по всьому ланцюгу постачань. Ще гірша ситуація складається у більш складних ланцюгах постачань для продуктів переробної галузі.

Брак інформації в аграрному секторі України так і залишається головною проблемою забезпечення якості харчових продуктів та їх простежуваності. Тож складнощі впровадження ІТ для управління агропродовольчими ланцюгами постачання обумовлені наступними чинниками [4]:

- Складність агропродовольчого ланцюга;
- Розрізненість малих і середніх підприємств в ланцюгу постачання;
- Відсутність відповідної інституційної інфраструктури для підтримки прозорості агропродовольчого ланцюга.

Крім того на ринку інформаційних технологій не існує єдиного, якісного системного продукту, який забезпечував би комплексне інформаційне обслуговування агропродовольчих ланцюгів постачання. Всі вони розрізнені та несумісні між собою. Тож незважаючи на величезну кількість переваг, які надає застосування сучасних ІТ-технологій в управлінні агропродовольчими ланцюгами постачань, в Україні їх застосування та впровадження перебуває на початковому етапі потребує подальших досліджень в цій галузі.

Список використаних джерел

1. Бауэрсокс Д.Дж. Логістика. Інтегрування ланцюгами постачань / Д.Дж. Бауэрсокс, Д.Дж. Клосс М. : «ОЛІМП-БіЗНЕС», 2005. – 640 с.
2. Василевський М. Економіка логістичних систем: Монографія / М. Василевський та ін. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2008. – 596 с.
3. Сергеев В.И. Логистика снабжения / В.И. Сергеев, Сляшевич И.П. – Ростов-на-Дону: ООО "Рид Групп", 2010. – 416 с.
4. Brewster C. Scope and Scenario Characterisation / C. Brewster and other – Birmingham: SmartAgriFood Report, 2011.
5. Dan T. Developing Agricultural Products Logistics in China from the Perspective of Green Supply Chain / T.Dan // International Journal of Business and Management. – 2012. – № 7. – P. 106-111.

Денисюк В.О.

к.т.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ НА ТЕМПИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Інформаційні системи - це комунікаційні системи, що забезпечують збирання, пошук, оброблення та пересилання інформації. Вони тісно пов'язані з інформаційними технологіями (ІТ) або інформаційно-комунікаційними технологіями (Information and Communication Technologies, ICT), які становлять сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, опрацювання, зберігання, розповсюдження, показу і використання інформації в інтересах її користувачів.

Європейська інтеграція - це процес політичної, юридичної, економічної (а в деяких випадках - соціальної та культурної) інтеграції європейських держав, у тому числі й частково розташованих в Європі. На даний момент європейська інтеграція досягається в основному за рахунок розширення Європейського Союзу та Ради Європи [3]. Процес європейської інтеграції – це складний та суперечливий соціально-економічний процес налагодження тісного співробітництва європейських держав. Він є одним із проявів провідної тенденції сучасного історичного розвитку - посилення всебічної взаємозалежності держав, передусім в економічній сфері, та подальшого зближення цивілізаційно споріднених національних спільнот [2].

Країни-члени Європейського Союзу - країни, що приєдналися до Європейської економічної спільноти, починаючи з 1958 року. Спершу Європейський Союз був заснований шістьма країнами (Франція, Італія, Німеччина, Бельгія, Нідерланди, Люксембург), але після цього відбулось сім етапів послідовного розширення ЄС, що наразі нараховує 28 членів [3].

Хронологія вступу країн до ЄС такий. 1957 рік - Бельгія, Німеччина, Італія, Люксембург, Нідерланди, Франція. 1973 рік - Великобританія, Данія, Ірландія. 1981 рік - Греція. 1986 рік - Португалія, Іспанія. 1995 рік - Австрія, Фінляндія, Швеція. 2004 рік - Латвія, Литва, Естонія, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Чехія, Угорщина, Кіпр. 2007 рік - Болгарія, Румунія. 2013 рік - Хорватія. На даний момент три країни мають статус кандидатів на вступ до ЄС Македонія, Туреччина, Чорногорія.

Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС розглядає 15 напрямків торгівлі й питань які пов'язані з торгівлею, також 28 напрямків економічного і галузевого співробітництва [1].

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС слід розглядати без перебільшення як історичну подію в стосунках сторін. Але якщо для Євросоюзу Угода про асоціацію означає успіх політики Східного партнерства, то для України Угода є фактично вибором стратегічного напрямку реформування країни та подальшої інтеграції в систему сучасних світових господарських зв'язків.

Максимально ефективно скористатись модернізаційним потенціалом Угоди Україна зможе лише за умови чіткого, своєчасного та повного виконання своїх зобов'язань. А це вимагатиме адекватного інтелектуального розуміння сучасних соціально-економічних проблем та процесів, відповідних політичних зусиль, інституційних спроможностей та фінансових витрат.

Слід також зазначити, що ЄС та Україна постійно розвиваються, а тому поява нових соціально-економічних реалій та регуляторних потреб об'єктивно вимагатиме від сторін Угоди шукати відповіді на нові виклики та розвивати взаємне співробітництво, виходячи за межі простої імплементації положень Угоди про асоціацію. Мова йде про те, наскільки Україна та ЄС зможуть використати потенціал Угоди для реального збагачення форм і змісту співпраці та адекватного узгодженого реагування на поточні та майбутні регіональні та глобальні проблеми.

Імплементація Угоди - це тривалий процес. Наприклад гармонізація законодавства у сфері торгівлі розрахована на 12 років. Головну відповідальність за успішність імплементації Угоди несуть політики та Уряд, адже саме вони формують та реалізують відповідну економічну політику. У кінцевому підсумку, саме від них залежить, чи стане Угода про асоціацію ефективним інструментом реформ та модернізації України, чи Угода залишиться черговим формальним документом, а ідея європейської інтеграції та пов'язаних з нею змін буде просто дискредитована.

Українське суспільство сьогодні конче потребує зрозумілої, об'єктивної та всебічної інформації про основні економічні, інституційні та соціальні ефекти Угоди про асоціацію. Така потреба зумовлюється тією обставиною, що переважна частина економічних положень Угоди фактично визначає зміст реформ, які має реалізувати Україна, щоб реально модернізуватись та стати успішною країною в широкому розумінні цього слова.

Аналіз того, як та якою мірою впливає Угода на економічні інтереси основних зацікавлених сторін – суспільства (споживачів), бізнесу та уряду – є важливою передумовою більш глибокого розуміння суспільством модернізаційного потенціалу європейської інтеграції як стратегічного вектору розвитку України.

Інформаційні технології виступають у процесі євроінтеграції як засіб, метод та результат імплементації Угоди.

Список використаної літератури:

1. Аналітичний звіт. Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління/ Інституту економічних досліджень та політичних консультацій// [Електронний ресурс]: http://europa-torgivlia.org.ua/wp-content/uploads/2014/06/Agreement_economic_impact_IER.pdf
2. Мартинов А.Ю. Європейська інтеграція. Енциклопедія історії України/ А.Ю. Мартинов. — К. : Наукова думка, 2005. — Т. 3. — 672 с.
3. Угода про асоціацію з ЄС: вплив на ІТ та електронну комерцію України <http://www.slideshare.net/Europa-torgivlia/dcfta-grechyn-kyiv>

Дерунець А.С.

Науковий керівник: Січко Т.В., к.т.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет

РОЗРОБКА СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ

Сучасні тенденції у банківському кредитуванні спрямовані на мінімізацію ризиків банку від його кредитної діяльності та зростання ефективності управління кредитними операціями в цілому.

Метою даного дослідження є розробка структурно-функціональної моделі процесу управління кредитними операціями на основі використання технології VPwin.

Використовуючи методологію побудови моделей бізнес-процесів у стандарті IDEF0, пропонується побудувати модель процесу управління кредитними операціями банку. Контекстна діаграма моделі представлена на рис. 1.

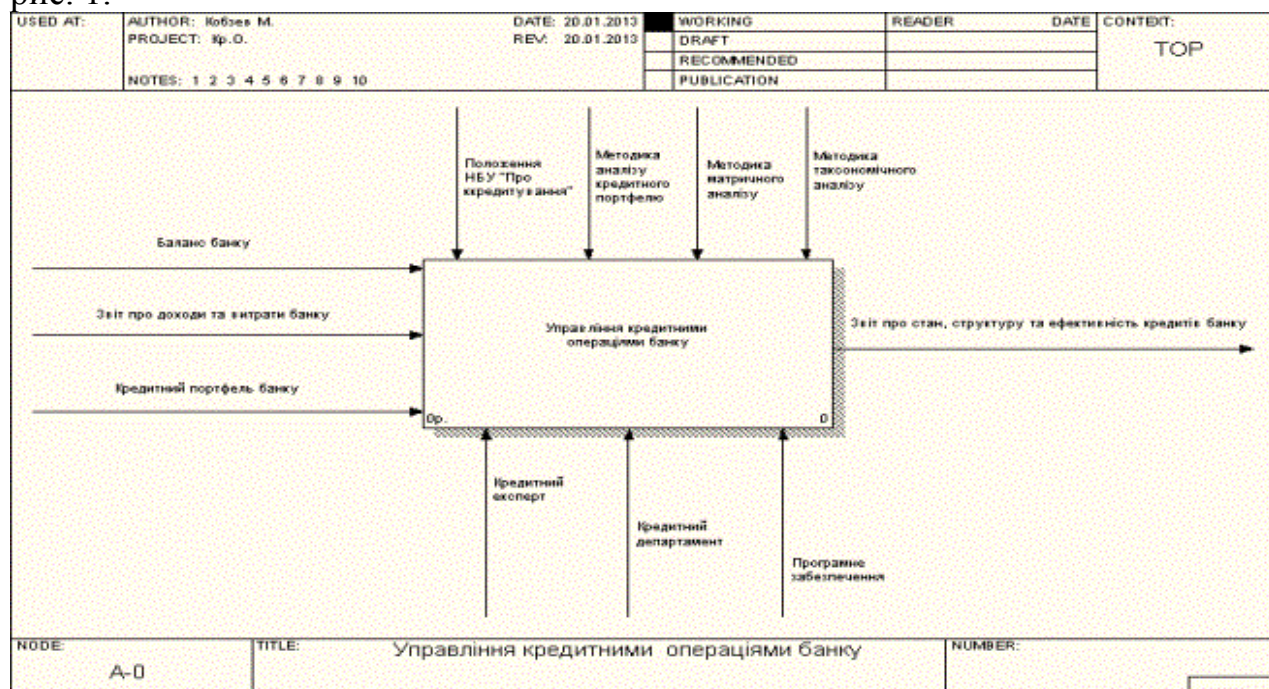

Рис. 1. Контекстна діаграма процесу управління кредитними операціями

Так, входом у даний бізнес-процес є звітність банку (баланс та фінансові результати) та кредитний портфель банку. Дана інформація обробляється кредитним експертом, кредитним департаментом з використанням програмного забезпечення (механізм бізнес-процесу), при цьому керуючись Положенням НБУ «Про кредитування».

Надалі проводимо декомпозицію контекстної діаграми на функціональні блоки, які відображають послідовність реалізації процесу управління кредитними операціями банку. Спершу відбувається планування обсягів залучення кредитів банком, на наступному етапі – формування кредитного

портфелю банку, а на останньому – аналіз та оцінка кредитного портфелю банку. При цьому кредитний департамент банку задіяний у всіх трьох процесах, кредитний експерт – у процесі організації кредитної діяльності банку, а програмне забезпечення – у процесі аналізу кредитного портфелю. Планування та формування кредитного портфелю банку відбувається згідно до вимог чинного законодавства, в першу чергу – згідно з Положенням НБУ «Про кредитування».

На рис. 2 наведено декомпозицію функціонального блоку «планування обсягів залучення кредитів банком» на складові підпроцеси. У процесі планування обсягів залучення кредитів банком спершу проводиться аналіз стану кредитного ринку та умов кредитування. Отримані на виході даного процесу показники, що характеризують стан кредитного ринку та умов кредитування в Україні, є базою для розробки кредитної політики банку, яка представляється на виході з процесу цільовими показниками та принципами кредитної політики банку. Керуючись такими показниками, балансом, звітом про доходи та витрати банку, а також кредитним портфелем банку, визначається плановий обсяг залучень кредитів банком.

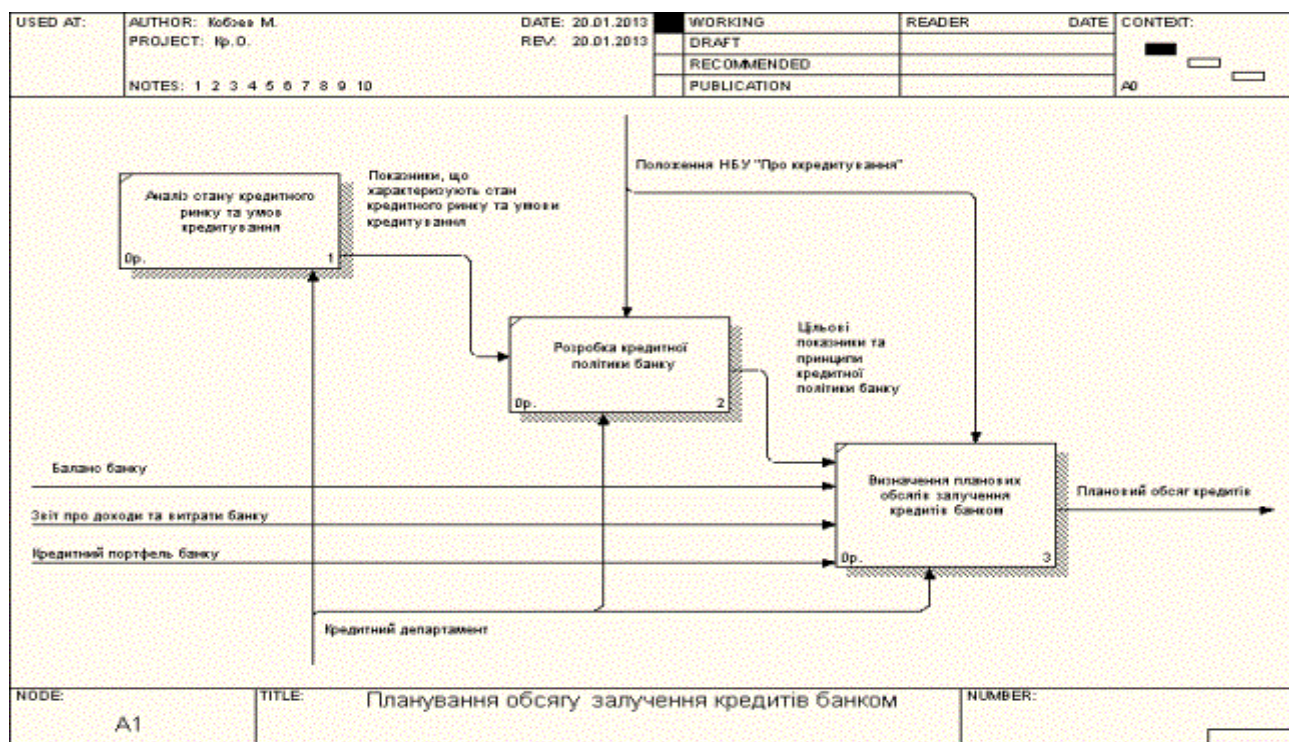

Рис. 2. Декомпозиція блоку «Планування обсягу залучення кредитів банком»

На рис. 3 наведено декомпозицію функціонального блоку «Формування кредитного портфелю банку» на три під процеси. У даному випадку на основі планових показників обсягів залучення кредитів банком розробляються організаційні заходи щодо залучення позичальників, на основі сукупності яких кредитним департаментом організовується кредитний процес банку,

результатом якого є формування кредитного портфелю. Результатом даного процесу є визначення загального обсягу та структуру кредитів банку.

У останньому функціональному блоці розкривається зміст та послідовність проведення аналізу та оцінки кредитного портфелю банку, що проводиться на основі фактичних даних фінансової звітності з використанням методів аналізу кредитного портфелю, таксономічного аналізу та відповідного програмного забезпечення.

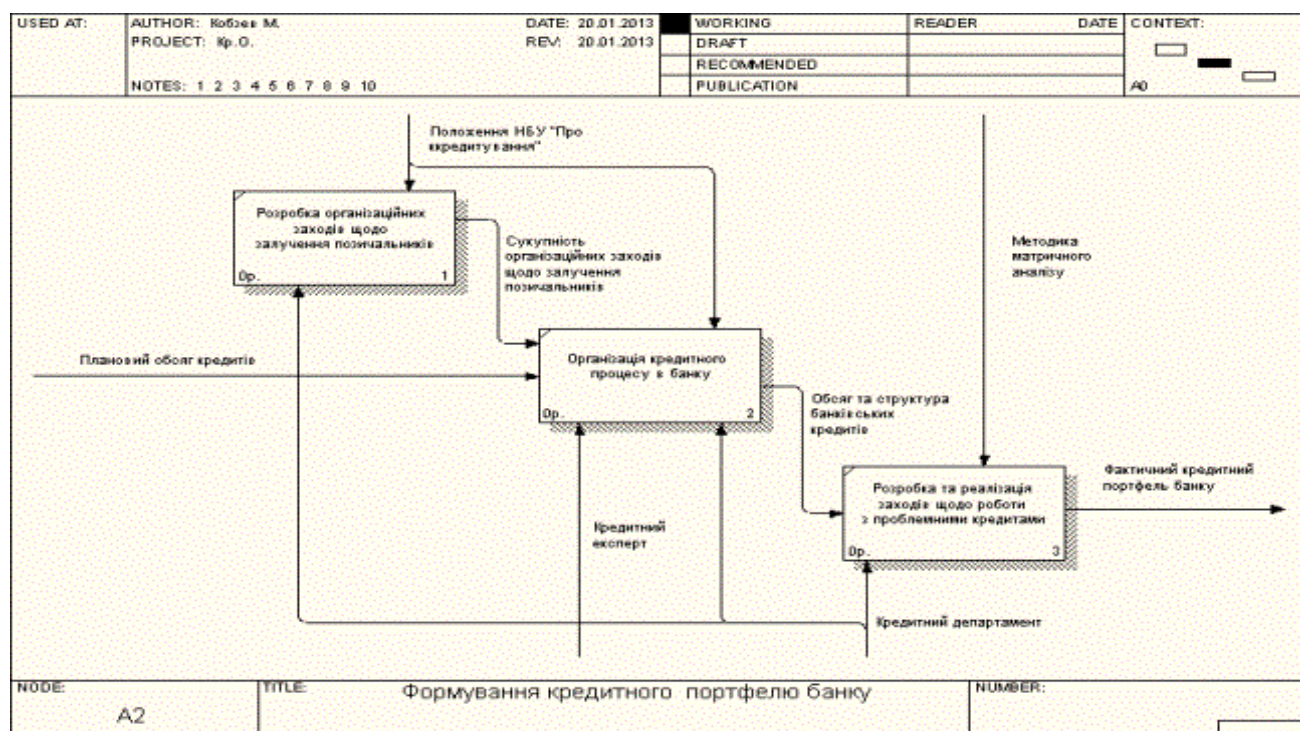

Рис. 3. Декомпозиція функціонального блоку «Формування кредитного портфелю банку»

Результатом реалізації даного блоку є звіт про стан, структуру та ефективність кредитних операцій банку, що у подальшому може бути використаний у процесі розробки управлінських рішень щодо підвищення ефективності кредитування та розробки рекомендацій щодо оптимізації кредитного процесу в банку. Таким чином, застосування інформаційної технології ВРwin є перспективним програмним засобом удосконалення кредитної діяльності банківської установи.

Список використаних джерел

1. В. В. Горбунов. Інформаційна технологія «ВРwin» - 2012. - № 1 (13) – С. 55 – 59.
2. Соняк О.О. Методи регулювання кредитних ризиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/sonyak-oo-metodi-regulyuvannya-kreditnih-rizikiv/>

Коляденко С.В.

д.е.н., професор

Вінницький національний аграрний університет

УКРАЇНСЬКА ГАЛУЗЬ ІТ-АУТСОРСИНГУ – РЕАЛЬНИЙ ШЛЯХ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР

ІТ-аутсорсинг – галузь ІТ-технологій, які надають послуги користувачам через передачу компанією частини її завдань або процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду [1].

Найчастіше такі послуги надаються в галузі інформаційних технологій, тому вивчення цієї галузі в економіці України набуває стрімкого розвитку та використання.

Термінологія даної сфери в Україні не є досконалою, законодавчо закріпленою, тому виникають різні непорозуміння. Ми хочемо зосередити увагу на тому, що здійснення аутсорсингу відбувається з дотриманням принципів, до яких відносяться: інтегрованість, гнучкість, контрольованість, інформаційність, послідовність, своєчасність, відкритість, плановість [2, 33-34].

За статистичними даними за 2015 рік від продажу ІТ-продуктів і послуг Україна отримала понад \$2,5 млрд. експортного виторгу, що на 25% більше від попереднього року, що підтверджує стрімкий ріст галузі. За даними експертів ця цифра сягає понад \$3,0 млрд. Це складає біля 3 % ВВП.

Найбільше послуг (в межах 80%) надаються клієнтам США (близько 45%), ЄС та Ізраїлю. В Україні найпривабливішим містом для відкриття R&D центру є Київ, за ним ідуть Дніпропетровськ, Львів, Одеса, Харків та Вінниця.

Українські ІТ-галузі можуть розвиватися значно швидшими темпами, проте є недоліки, є призупинять ці темпи розвитку: по-перше, локальні компанії конкурують за таланти не тільки між собою, а і з закордонними фірмами; по-друге, безпека ІТ-бізнесу.

Аутсорсинг – одна з найбільших інвестицій в українській ІТ-галузі, а аутсорсингові компанії – найбільший роботодавець для українських фахівців.

Використання аутсорсингових послуг повністю себе виправдовує, адже компанія, що спеціалізується на чомусь одному, може запропонувати найвищу якість своїх послуг при їх оптимальній вартості, адже клієнт платить лише за зроблену роботу за фактом її виконання, або за певний обсяг робіт, зазначений в договорі, користується послугами дійсно високоякісних спеціалістів.

Серед великої кількості переваг є і недоліки: Україна не приєдналася на ІТ-ринку до міжнародних угод про захист даних, а це несе за собою значні ризики в галузі; значно дешевшими є послуги ІТ-спеціалістів з Індії, але географічна близькість України до розвинутих європейських країн, культурна близькість, добра інфраструктура є перевагами України. Такими ж перевагами, на жаль, користується і Польща, котра має в своєму арсеналі значну кількість висококваліфікованих спеціалістів, вони компактно проживають в невеличких

містах, мають значно кращі інші умови. Тому вчені-економісти, передбачаючи, що в Європі можуть бути створені 2-3 центри аутсорс-програмування, прогнозують для України шанс зайняти цю нішу.

Чи можемо ми конкурувати з азійськими країнами. В Україні є як недоліки, так і переваги.

Нажаль, підвищуючи податковий тиск, Україна змушує свої спеціалістів, іноді всією компанією (якщо вона невеличка і мобільна), переїжджати в інші європейські країни (в першу чергу – в Польщу), двічі тим самим зменшуючи надходження в Україну і збільшуючи їх в країнах, що приймають. Ми вважаємо, що ІТ-сектор потребує спеціальних умов оподаткування. В наш час це чи не єдина галузь українського ринку, що виходить за межі індустріальної економіки та сприяє перетворенню вітчизняної економіки на новітню постіндустріальну. Ця галузь успішно доповнює експортний кошик України на рівні з сировинними галузями (сільське господарство, металургія, машинобудування) інтелектуальним експортом, що є надзвичайно важливими, адже в останні роки все більше стає зрозумілими, що майбутнє економіки – це «економіка знань», яка базується на використанні невідчужуваних і невичерпних ресурсів – знань і творчих вмінь.

Надзвичайно важливим є те, що один програміст (дані підтверджені багатьма країнами світу) навколо себе створює ще 4 робочі місця, а це – працевлаштування громадян своєї країни, що в наш час є суттєвим для будь-якої держави.

За результатами досліджень консалтингової компанії Kreston GCG Україна у 2014 році опустилась у світовому ринку аутсорсингу з 38-го на 41-е місце. Враховуючи несподівані для країни і світу політичні та інші зміни, це не є суттєвим зниженням (3 позиції), проте спеціалісти інших країн у такому рейтингу піднімаються досить швидко і наздогнати їх з кожним роком складніше. Варто відмітити, що якраз країни Східної Європи демонструють значну динаміку, наприклад, Польща піднялась зразу на 13 позицій і вийшла на 11-місце. Надзвичайно швидко рухається Білорусь.

На думку багатьох спеціалістів, роль держави у підтримці ІТ-галузі надзвичайно проста: «елементарно не чіпати сектор». Вона може бути у вигляді податкових пільг, збільшення замовлень у вузи на підготовку ІТ-спеціалістів.

Багато компаній, в т.ч. працюючих в Україні, надають послуги по технічній підтримці – це цілодобовий моніторинг роботи послуг, що вам надаються, який здійснюють технічні спеціалісти, що мають всі професійні навички і необхідний інструмент для швидкого реагування та усунення недоліків.

Сільське господарство – ідеальне середовище для застосування інформаційних технологій, в цій галузі також може бути впровадження аутсорсінгових послуг, зокрема послуги по обслуговуванню комп'ютерної системи окремо бухгалтерського обліку, або всього підприємства, автоматизація бухгалтерського обліку; системи електронного документообігу,

веб-портали тощо [3]. Проблема такого застосування знань та вмінь сторонніх спеціалістів полягає перш за все в ціні послуг, адже їх вартість досить висока для сільськогосподарських підприємств. Разом з тим, впровадження ІТ-аутсорсингу в аграрній галузі надзвичайно швидкими темпами адаптує сільське господарство України (принаймні його інформаційне обслуговування) до європейських стандартів та європейського співтовариства.

Отже, серед позитивних напрямів можна відмітити: в Україну приходять світові бренди (такі як Uber, Netflix), українські стартапи включають до світових рейтингів, на український ринок повертаються великі інвестори; послуги ІТ-аутсорсингових компаній в Україні зростають як у кількісних, так і у якісних вимірах, що сприятиме збільшенню надходжень до ВВП України і, що є в наш час найважливішим, прокладе шлях до ширшої інтеграції України до європейського простору.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>.
2. Крупа О. В. Обґрунтування механізму організації аутсорсингу допоміжних бізнес-процесів підприємств машинобудування / О. В. Крупа // Вісник ДонНУЕТ – 2013. - № 3(59). – С. 82-87.
3. ІТ-технології для сільськогосподарських підприємств. [Інтернет ресурс] Режим доступу: igusion.com/ua/derzhavi/37-agrarian.html

Кириченко В.М.

*Науковий керівник: І.І.Бурденюк, к.т.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет*

РОЛЬ СИСТЕМ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ

Для управління сучасним підприємством керівнику необхідно мати можливість володіти та аналізувати велику кількість інформації. Управління підприємствами в своєму розвитку пройшли довгий шлях, кожний етап якого характеризувався своїми засобами обробки інформації. Сьогодні рівень розвитку інформаційних технологій характеризується наявністю розподіленої комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, розвинутих комунікацій, діалогового режиму спілкування користувача з ЕОМ.

Сфера застосування інформаційних систем (ІС) стосується багатьох галузей економіки. На сучасному етапі все частіше в фінансово-кредитних установах використовуються ІС останнього покоління – це системи підтримки прийняття рішень (СППР).

Системи підтримки прийняття рішень у фінансовій сфері - один з напрямків розвитку інформаційних технологій, що забезпечує значні конкурентні переваги. Причина зрозуміла - розширення спектру послуг, ускладнення процесів реалізації банківських продуктів, а також зростання конкуренції на фінансових ринках і ризику, які об'єктивно супроводжують банківську діяльність, вимагають пошуку якісно нових підходів до формування, систематизації та аналізу інформації з метою розробки стратегії розвитку, визначення тактичних завдань і оптимізації поточної діяльності [1].

В процесі свого розвитку СППР виділяють два покоління. Перше покоління СППР майже цілком повторювало функції звичайних управлінських систем у відношенні допомоги (комп'ютеризованої) у прийнятті рішень.

Основні компоненти СППР першого покоління мали такі ознаки:

- керування даними – велика кількість інформації, внутрішні і зовнішні банки даних, обробка та оцінювання даних;
- керування обчисленням (моделюванням) – це моделі, розроблені спеціалістами в галузі інформатики для спеціальних проблем;
- користувацькі інтерфейси (мова спілкування) – це мови програмування, розроблені для великих ЕОМ, що використовуються винятково програмістами.

СППР другого покоління мають принципово нові ознаки:

- керування даними – це необхідна і достатня кількість інформації про факти згідно з прийняттям рішень, що охоплюють сховані припущення, інтереси і якісні оцінки;
- керування обчисленням і моделюванням – це гнучкі моделі, що відображають засіб мислення особи, приймаючої рішення, у процесі прийняття рішень;
- інтерфейс користувача – це програмні засоби дружні користувачу;
- природна мова, безпосередня робота кінцевого користувача.

Тому оглянувши основні ознаки СППР другого покоління можна зробити висновки що вони ідеально підходять для управління фінансово-кредитними установами адже їх призначення можна визначити наступними показниками:

- допомога у розумінні розв'язуваної проблеми: структуризація проблеми, генерування постановок задач, визначення переваг, формування критеріїв;
- допомога у рішенні задач: генерування і вибір моделей і методів, збір і підготування даних, виконання обчислень, оформлення і видача результатів;
- допомога у проведенні аналізу типу «що?... коли?» і т.п., пояснення ходу рішення; пошук і видача аналогічних рішень у минулому і їхні результати [2].

Сучасна модернізація банківської діяльності неможлива без інтенсивного застосування останніх досягнень науково-технічного прогресу, комп'ютерних технологій та використання економіко-математичного моделювання. Забезпечення фінансової стійкості банків – необхідна умова ефективного функціонування економіки України.

В останні роки умови і становище комерційних банків істотно змінюються. Сьогодні банки не мають можливості ефективно вкладати кредитні ресурси у

сферу реального виробництва у зв'язку з його низькою рентабельністю. Тому банківська діяльність стає все більш ризикованою.

Ризики притаманні всім сферам банківської діяльності. Більшість ризиків пов'язана з активними операціями банку, насамперед кредитною та інвестиційною діяльністю. Той факт, що банк здійснює одночасно й активні, й пасивні операції, вказує на додаткові чинники ризику та зумовлює розробку особливого підходу до обмеження їх впливу. Тому управління кредитним ризиком, а отже і розробка ефективних способів їх зниження, входить до числа ключових завдань стратегічного управління банком.

Кредитний ризик являє собою ризик часткової або повної неплатоспроможності позичальника, ризик несплати позичальником основного боргу і відсотків, належних кредитору у встановлений термін. Такий ризик виникає в тих областях діяльності, де успіх залежить від результатів роботи позичальника, контрагента або емітента. Тому управління кредитним ризиком зводиться до виявлення причин неможливості або небажання виконувати зобов'язання, а також у визначенні методів зниження ризиків.

Послідовність управління кредитним ризиком зводиться до чотирьох основним етапам:

1. Ідентифікація кредитного ризику. Виявлення факторів кредитного ризику в різних операціях. Створення портфелів ризику.

2. Якісна і кількісна оцінка ризику. Створення методик розрахунку рівня ризику на основі виявлення причин неможливості або небажання повертати позикові кошти.

3. Планування ризику як складова частина стратегії банку. Визначення методів зниження ризиків.

4. Контроль зміни ступеня кредитного ризику. Створення системи процедур, спрямованих на підтримку запланованого рівня ризику [2].

На нашу думку, доцільно використовувати СППР для управління кредитними ризиками банків завдяки таких характеристик:

1. СППР дає керівнику допомогу у процесі прийняття рішень і забезпечує підтримку у всьому діапазоні контекстів задач. Думка людини та інформація, що генерується ЕОМ, являють єдине ціле для прийняття рішень СППР підтримує і посилює (але не змінює і не відмінює) міркування та оцінку керівника. Контроль залишається за людиною.

2. СППР підвищує ефективність прийняття рішень. На відміну від адміністративних систем, де робиться акцент на аналітичному процесі, у СППР важливою є ефективність процесу прийняття рішень.

3. СППР виконує інтеграцію моделей і аналітичних методів із стандартним доступом до даних і вибіркою з них. Для надання допомоги при прийнятті рішень активується одна або декілька моделей.

4. СППР проста в роботі для осіб, що мають досвід роботи з ЕОМ.

Системи дружні для користувачів не потребують глибоких знань про обчислювальну техніку і забезпечують просте пересування по системі СППР,

побудовані за принципом інтерактивного рішення задач. Користувач має можливість підтримувати діалог із СППР у безперервному режимі.

СППР орієнтована на гнучкість і адаптивність для пристосування до змін середовища або підходів до рішення задач.

За допомогою інформаційних технологій можна не лише вміло керувати кредитними ризиками банку, а й усією діяльністю, адже система підтримки прийняття рішень являє собою сукупність взаємопов'язаних за цілями, параметрам та умовам завдань, методів (методик), програмних засобів і технічних систем, що дозволяють формувати в автоматизованому режимі набір звітних форм, що містять інформацію для прийняття управлінських рішень.

Роблячи підсумки вище зазначеного, можна сказати, що завдяки широкому використанню сучасних інформаційних технологій зокрема систем підтримки прийняття рішень вдається досягти кращих результатів в управлінні банківською діяльністю.

Список використаних джерел:

1. Бідюк П. Комп'ютерні системи підтримки прийняття рішень : навч. посібн. / П. І. Бідюк, О. П. Гожий, Л. О. Коршевнік, Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т", Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв. – К., 2012. –379 с.

2. Бугель Ю. В. Удосконалення управління кредитним ризиком у процесі формування кредитного портфеля банку / Ю. В. Бугель // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки.– 2006.– 125 с.

Клочко О.В.,

к.пед.н., доцент,

Новицька Л.І.,

к.пед.н., доцент,

Вінницький національний аграрний університет

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ШЛЯХОМ ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Основними чинниками вдосконалення сучасної аграрної освіти є розбудова української державності, формування ринкових відносин, вдосконалення світових міжнародних сільськогосподарських зв'язків, участь у світових наукових, технічних, освітніх, культурних проєктах. Прискорений розвиток інформатизації суспільства, комп'ютеризація усіх сфер людської діяльності сприяє модернізації аграрної освітньої галузі, введенню нових освітніх стандартів, підвищенню ролі інформаційної освіти, створенню сучасних освітніх засобів.

Проблемам інформатизації вищої професійної освіти присвячені наукові роботи В.Ю. Бикова [1], Б.С. Гершунського, Р.С. Гуревича [2], В.С. Єремєєва, М.І. Жалдака, В.І. Клочка, Н.В. Морзе, С.А. Ракова, Ю.С. Рамського, А.В. Співаковського [3], А.Н. Спіріна, А.В. Хуторського та інших.

Інтеграція України у Європейський освітній простір ґрунтується на сучасній парадигмі освіти, основною якої є гуманізація та особистісно орієнтоване навчання. Тому загальними принципами розробки та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес, які є інваріантними за відношенням до навчальних дисциплін, типам педагогічних програмних засобів, категоріям користувачів, є:

1) науковості: первинність психолого-педагогічної стосовно технічної і програмної компонент розробки;

2) підвищення мотивації: акцентування уваги на здобуття та підтримку високої мотивації, прагнення до досягнення, насамперед внутрішньої навчальної мотивації;

3) цілеспрямованості: постійне співвідношення результатів розробки з найближчими та віддаленими освітніми цілями;

4) відкритості: можливість реалізації довільної педагогічної технології, концепції, простота модернізації та переструктурування;

5) системності: представлення кожного об'єкта як єдиного цілого, із повним набором елементів, взаємозв'язків між ними, взаємозв'язків з елементами підсистеми, надсистеми та оточуючого середовища;

6) ефективності: орієнтація на досягнення нового якісного рівня розвитку особистості, оптимального використання можливостей інформаційних освітніх технологій;

7) моніторингу процесу розвитку: вивчення динаміки, розвитку функціонування розроблених засобів та технологій з використанням апарату теорії ймовірностей та математичної статистики.

Таким чином, дослідивши процес використання інформаційно-комунікаційних технологій в аграрній освіті, сформулюємо основні вимоги, яким вони повинні задовольняти:

1) згальносистемні (науковість змісту, відкритість, виховний характер, креативність, надійність роботи і системна цілісність, наукова організація інтерфейсу).

2) методологічні (цілеспрямованість, підвищення мотивації, навчання у співробітництві, зворотного зв'язку, обґрунтованість оцінювання, педагогічна гнучкість, відміна помилкових дій).

3) до структури та організаційної будови (структурна цілісність, індивідуалізація освіти, існування вхідного контролю, розвиненої пошукової системи, інтелектуального ядра, документування процесу освіти, можливості рефлексії, інтуїтивно зрозумілий дружній інтерфейс, копіювання інформації, редагування та друку, наявність режимів «лупи», «автодемонстрації», блоку контролю стомленості студента, блоку релаксації).

Формування системного освітнього підходу на базі дистанційного навчання сприяє: підвищенню якості освіти, забезпеченню її доступності та відкритості; характеризується випереджаючими властивостями системи навчання; створює умови для мобільності освіти, реалізації самоосвіти, індивідуалізації, диференціації, розвиваючого навчання. Використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій сприяє творчому підходу в підготовці фахівців до діяльності в різних соціально-економічних середовищах.

Таким чином, основними принципами використання ІКТ у професійній підготовці студентів є: контекстне впровадження ІКТ; реалізація дистанційної освіти; побудова інноваційного, інформаційно-технологічного навчального середовища; прийняття до уваги соціальних аспектів, сучасних тенденцій розвитку інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. Биков, В. Ю. Проблеми галузевої статистичної звітності та інформаційно-комунікаційні технології / В.Ю. Биков, В.В. Гапон, М.Я. Плєскач // Рідна школа. – 2005. – № 9-10. – С. 29-32.

2. Гуревич, Р.С. Информационно-коммуникационные технологии в профессиональном образовании будущих специалистов : монография / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемия, М.М. Козяр; под ред чл.-кор. НАПН Украины Р.С. Гуревича. – Л. : изд. Споллом, 2012. – 380 с.

3. Співаковський, О. В. Управління інформаційними технологіями вищих навчальних закладів / О. В. Співаковський, Я. Б. Федорова, О. О. Глущенко та ін. – Херсон : Айлант, 2007. – 300 с.

Леонтьук-Мельник О.В.

асистент

Коцюба Л.В.

студентка

Вінницький національний аграрний університет

МОДЕЛЬ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПРОГНОЗУВАННЯ

Економетрична модель (econometric model) - це статистична модель, що є засобом прогнозування значень визначених змінних, які називаються ендогенними змінними (endogenous variables).

Прогнозування — це науково обґрунтоване виявлення можливих тенденцій розвитку досліджуваних процесів. Необхідність прогнозування пов'язана з НТП і бурхливим розвитком економіко-соціальних процесів. Процес, що прогнозується, повинен мати ряд альтернатив розвитку та бути

інерційним, тобто зберігати у перспективі свої основні риси та закономірності.

Залежно від тривалості періоду розрізняють три види прогнозів: короткострокові (період прогнозування не більше одного року), середньострокові (від одного до п'яти років), довгострокові (понад п'ять років) [1].

Модель середньострокового прогнозування, що розроблена в Інституті кібернетики, призначена для розрахунку щорічних темпів зростання ключових макроекономічних змінних (реальний ВВП, рівень інфляції, безробіття) і базується на використанні виробничих функцій типу Кобба-Дугласа.

Особливості моделі: використання експертних оцінок для коригування статистичних даних, які характеризують період початку 90-х років. Недолік: спрощений опис макроекономічних процесів, спрощена формалізація виробничої функції. Переваги: оцінювання стану основного виробничого капіталу, врахування показників паливно-енергетичного балансу, залучення експертних оцінок як способу коригування та доповнення статистичних даних.

Моделі середньострокового прогнозування застосовується для визначення ефективних напрямків економічної політики в області стабілізації цін, підтримки визначеного рівня зайнятості на основі керування оподаткування дисконтними ставками і т.п. При цьому середньострокові моделі, як правило, спрямовані на відображення динаміки пропозиції, оцінку економічного потенціалу з урахуванням демографічного фактора, науково-технічного прогресу, великих інвестицій, вплив яких на економіку виявляється на досить тривалому відрізку часу. Такі моделі часто розробляються для вивчення проблем циклічності економіки [2].

Дуже широке застосування економетричне прогнозування знаходить у нашій країні. Область застосування методів економетричного прогнозування охоплює:

- макроекономічні процеси на рівні сусідніх країн, республік і областей; процеси, що характеризують мінливість народного добробуту, соціальне розвиток, міграцію, народжуваність, смертність;
- виробничі процеси (продуктивність праці, керування запасами, випуск продукції);
- процеси регіонального розвитку і міжрегіональної взаємодії й ін.

Іноді економічна діяльність сполучена з такими аспектами, що характеризуються, як діяльність двох чи декількох суб'єктів із протилежними інтересами в умовах конкуренції. У цьому випадку для відображення даної економічної діяльності в математичному просторі використовується теорія ігор, що дозволяє не тільки зафіксувати всілякі стратегії поведінки економічних суб'єктів, але і дозволяє виявити з цієї сукупності оптимальну, тобто влаштовуючу обох суб'єктів.

Для прогнозування застосовують методи експертних оцінок, методи статистичного прогнозування та змішані методи (поєднання перших двох). З відомих експертних методів найчастіше використовують методи "Дельфі" та "Мозкових атак". За методом "Дельфі" формують групи, які складаються з

одного або більше експертів. Кожна група одержує перелік питань з перспективного розвитку систем і відповідає на них самостійно, незалежно від інших груп. На підставі відповідей експертів будується прогноз. Далі починається узгодження прогнозу доти, доки думки всіх експертів збіжаться або будуть близькими. За методом "Мозкових атак" усі експерти збираються за "круглим столом". Кожен висловлює власний прогноз щодо розвитку досліджуваної системи. Усі думки експертів обговорюються, аналізуються і з них вибирається найбільш прийнятна [3].

Макроекономічне моделювання вже кілька десятиліть використовується як зручне знаряддя аналізу, імітації та прогнозування економічних процесів у державних і недержавних установах багатьох країн.

Необхідна умова ефективної макроекономічної політики - наявність досконалого ринкового середовища, яке має оперативно передавати керівні рішення та імпульси, які продукує уряд. Головним же для державної стратегії в сучасному ринковому середовищі є подвійне завдання: по-перше, підтримка, а по-друге, модернізація дії ринкового механізму. Держава має забезпечити відповідну суспільну сферу, яка включає правову базу, політичну і соціальну стабільність, підтримку плюралізму, охорону власності тощо.

Для проведення дієвої державної політики уряд повинен використовувати найкращі теоретичні та прикладні розробки, що пропонуються провідними науковими установами України.

Державна політика України має бути підкріплена ефективною організаційно-правовою системою та спрямовуватись на реалізацію сучасних економічних теорій і побудованих на їх основі реальних економетричних моделей.

Список використаних джерел

1. Вітлінський В. В. Моделювання економіки: Навч. посібн. / В. В. Вітлінський. — К.: Видавництво КНЕУ, 2003.— 256 с.
2. Лавріненко Н. М., Основи економіко-математичного моделювання: Навч. посіб./ Н.М. Лавріненко, С.М. Латинін С. М., В.В. Фортуна, О.І. Бескровний О. І. – Львів: «Магнолія 2006», 2010.-540 с.

Найко Д.А.

к.ф.-м.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ВЛАСТИВОСТІ МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ СИСТЕМИ, ОПТИМАЛЬНОЇ ЗА ПАРЕТО

Є багато підходів до встановлення критерію оптимальності економік [1–3]. Одним із них є визначення економічного оптимуму за Парето [3]. На основі цього поняття будуються теореми *добробуту*. Одним із застосувань оптимальності за Парето є так званий Парето-розподіл ресурсів.

Оптимум за Парето це стан, коли не можна поліпшити положення будь-якого учасника економічного процесу, одночасно не знижуючи добробуту як мінімум одного суб'єктів економічної системи. .

В останні роки розвиток теорії оптимальності за Парето знайшов своє відображення в роботі [4], де розглядаються питання, пов'язані з вибором розв'язків декількох критеріїв. Тут вперше у науковій літературі на аксіоматичному рівні сформульовано відомий принцип Еджворта-Парето та формулюються умови, за виконання яких застосування цього принципу виправдане. У цій роботі формалізуються поняття множини Парето, оптимальних оцінок, вводяться аксіоми Парето, вводиться поняття бінарного відношення переваги тощо.

Моделювання оптимальних економічних систем за критерієм Парето можна знайти в роботах [1–3,4,5].

Ми аналізуємо математичну теорія вибору оптимального розвитку замкненої економічної системи, який спирається на критерій Парето, показуємо механізм впливу зміни одних компонент системи на зміну інших. Цей аналіз ми проводимо через аналіз властивостей таких функцій як: виробнича функція, функція виробничих можливостей, ізокванта, ізокліна, функція корисності. Зокрема, математично обґрунтовується, що за даних умов крива виробничих можливостей є *опуклою* та *спадною*. Ми аналізуємо математичну будову таких множин як: прямокутник розподілу ресурсів, область виробничих можливостей та інші поняття.

Під *оптимумом за Парето* розуміють такий стан економіки, за якого неможливо допустимим є перерозподіл продукції та витрат, що призводить до збільшення корисності одних без зменшення корисності інших.

Навіть після виключення всіх економічних станів, не оптимальних за Парето, взагалі кажучи, залишається багато станів, оптимальних за Парето. Ранжирування цих станів пов'язано з ранжируванням корисностей різних соціальних груп. Порівняння корисності здійснюється за допомогою *функції суспільного добробуту*, в яку індивідуальні корисності входять з різними вагами.

Аналіз діаграми Еджворта-Боулі, показує, що точки площини, які оптимально за Парето пов'язують, наприклад, випуск товарів та розподіл ресурсів знаходяться на певній кривій, названій *виробничою кривою*.

При моделюванні розподілу вироблених споживчих товарів між споживачами також використовуються діаграми Еджворта-Боулі. При цьому вводяться поняття *функції корисності* та *функції байдужості*.

Всі точки, оптимального за Парето розподілу товарів споживання між споживачами, знаходяться на певній кривій, яка називається *договірною кривою*. На відміну від ситуації з розподілом фіксованих ресурсів, у випадку розподілу випусків продукції між споживачами є багато можливостей: кожній точці з тих багатьох, що лежать на кривій виробничих можливостей, відповідає своя діаграма Еджворта-Боулі, свій прямокутник розподілу продуктів і своя договірна крива, а отже, в площині корисностей – своя крива корисності.

Принадно зауважити, що ім'я Парето носить один з імовірнісних розподілів випадкової величини, який використовується в економіці [6]. Неперервна випадкова величина X розподілена за законом Парето з параметрами $a > 0$ та $x_0 > 0$, якщо її інтегральна функція розподілу має вигляд

$$F(x) = \begin{cases} 0, & \text{коли } x \leq x_0; \\ 1 - \left(\frac{x_0}{x}\right)^a, & \text{коли } x > x_0. \end{cases}$$

Ширший аналіз математичної моделі, оптимальної за Парето, буде поданий в одній із наступних публікацій.

Список використаних джерел

1. Ашманов С. А. Введение в математическую экономику / С. А. Ашманов. – М., Наука, 1984.
2. Колемаев В. А. Математические модели макроэкономики / В. А. Колемаев. – М., ГАУ им. С. Орджоникидзе, 1994.
3. Колемаев В. А. Математические модели макроэкономической динамики / В. А. Колемаев. – М., ГАУ им. С. Орджоникидзе, 1994.
4. Ногин В. Д. Принятие решений в многокритериальной среде: количественный подход: – М. ФИЗМАТЛИТ, 2002. – 144 с.
5. Чернавский Д. С. О проблемах физической экономики / Д. С. Чернавский, Н. И. Старков, А. В. Щербаков // Успехи физических наук. – 2002. – Т. 172, № 9 – С. 1045 – 1066.
6. Найко Д. А. Розподіл Парето та інші математичні методи в макро-економічному моделюванні / Д. А. Найко, О. Ф. Шевчук // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія: економічні науки. – Вінниця: ВНАУ, 2012. – Вип. 1(56). – Том 3. – С. 103 – 115.

Плакида В. І.

студент

Науковий керівник к.т.н., асистент Зелінська О.В.

Вінницький національний аграрний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ІМІТАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНИМИ ОБ'ЄКТАМИ

Керівнику українського підприємства сьогодні доводиться приймати рішення в умовах невизначеності і ризику, що змушує його постійно тримати під контролем різні аспекти фінансово-господарської діяльності. Ця діяльність відбита у великій кількості документів, що містять різнорідну інформацію. Правильно оброблена і систематизована вона є певною мірою гарантією ефективного управління виробництвом. Навпроти, відсутність достовірних даних може привести до невірної управлінської рішення і, як наслідок, до серйозних збитків.

На сучасному етапі одним із основних напрямів удосконалення системи управління на господарських об'єктах є впровадження інформаційних технологій. Тому одним із головних завдань сьогодення є прискорення інформатизації суспільства. Адже без цього не можна ефективно організувати управління економічними об'єктами.

Головним фактором економічного зростання в сучасному світі стали інформаційні ресурси, які при використанні дають значний ефект економії факторів виробництва на основі впровадження нових технологій. Розглянемо це на прикладі імітаційних моделей.

Імітаційне моделювання – потужний інструмент дослідження реальних економічних систем. Він дозволяє проводити комп'ютерні експерименти на основі математичних моделей, на яких базується прийняття рішень в умовах невизначеності.

Імітаційне моделювання – досить широке поняття. Воно охоплює і процес конструювання моделі, і проведення експериментів на її основі з метою зрозуміти поведінку економічної системи, або оцінити рівні стратегій, які забезпечують оптимальне, в деякому сенсі, функціонування. Тому завданнями методу імітаційного моделювання можна вважати: опис поведінки системи; побудову теорії та гіпотез, що можуть пояснити спостережені явища; побудову математичної моделі процесів системи; побудову комп'ютерної програми, яка стимулювала поведінку системи на основі моделі; використання імітації процесів для прогнозування поведінки системи або для оптимального прийняття рішень в управлінні системою.

Процес імітації складається з наступних кроків:

- визначення структури системи, що досліджується, постановка задачі;
- підготовка моделі: визначення змінних, параметрів, функціональних залежностей між ними;

- підготовка даних для імітації чи перевірки адекватності моделі, в яку входять відбір змінних, чи параметрів, що слід вважати вхідними для моделі, імітація їх значень, представлення їх в спеціальній формі;
- трансляція моделі – представлення знайдених залежностей моделі формі, яка буде зрозуміла для ПЕОМ. Сюди входить розробка алгоритму імітації, розробка програми на спеціальній чи загальній мові програмування;
- оцінка адекватності моделі – перевірка моделі на вірність з використанням принципу «чорного ящика»;
- стратегічне планування – планування експериментів, які мають дати необхідну інформацію про систему, що досліджується, на основі побудованої моделі;
- власне, імітація – отримання даних про значення змінних виходу моделі при різних вже спланованих вихідних даних;
- інтерпретація результатів – запис висновків на основі отриманих результатів;
- реалізація моделі – її практичне використання для різних реальних цілей;
- документування – реєстрація ходу виконання проекту та його результатів.

До недоліків методів імітаційного моделювання можна віднести те, що, по-перше, розробка гарної моделі є складним і дорогим процесом, по-друге, отримані результати не завжди точні. Але, незважаючи на ці недоліки, метод імітаційного моделювання дає гарні результати у таких дослідженнях : оцінка системи – відповідь на питання, як веде себе система в тих чи інших умовах існування; порівняння – співставлення різних методик роботи з системою чи стратегій по прийняттю важливих рішень; прогнозування – передбачення поведінки системи при різних значеннях вхідних параметрів; аналіз чутливості – виявлення тих параметрів, зміна значень яких веде до істотних змін у результатах роботи системи; виявлення функціональних залежностей – виявлення природи залежностей між параметрами та факторами роботи системи.

Отже, використання саме імітаційних моделей надає можливість приймати ефективне рішення в управлінні економічними об'єктами.

Список використаних джерел

1. Загородній Ю. В. Моделювання економіки: / Ю. В. Загородній, В. А. Кадієвський // курс лекцій.– К.: Вид-во ДАСОА, 2007. – 214с.
2. Мельник Л. Г. Экономика информации и информация в экономике: / Л. Г. Мельник / Энциклопедический словарь. – Сумы: ИТД «Универсальная книга», 2005. – 384с.

Смілянець О.Г.

к.пед.н., старш.н. співр.

Вінницький національний аграрний університет

Хрипко Т.Є.

асистент

Вінницький національний аграрний університет

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНИМИ ОБ'ЄКТАМИ

За однастайними прогнозами провідних консалтингових компаній світу, швидке вдосконалення та поширення хмарних технологій (cloud computing) зараз є одним з тих ключових трендів, що в найближчі 5-8 років помітно вплинуть на глобальний розвиток не лише ІТ-індустрії, але й бізнесу, фінансів, державного управління, медицини, освіти і багатьох інших сфер людського життя [1].

Для вдосконалення управління економічними об'єктами хмарні технології надають такі переваги як:

1. Необмежений доступ до необхідних даних, оскільки інформація не зберігається на конкретних комп'ютерах чи серверах в офісі компанії (найкраще, коли дані розміщують на серверах за кордоном), хмару не можна вилучити, на відміну від фізичного сервера, дані завжди доступні та готові до роботи.

2. Висока надійність і безпека зберігання даних. Дані зберігаються в дата-центрах і ЦОДах, які мають дуже високий ступінь захисту від природних катаклізмів та форс-мажорів. Сама ж інформація передається за допомогою різних шифрувальних ключів (AES, RSA), що робить неможливим піратський злом і небажаний доступ до інформації. Також, фізичне обладнання, як усім відомо, має шанси періодично виходити з ладу що може призвести до призупинення роботи одного користувача і навіть усього офісу. Хмарні постачальники всі ці неприємності беруть на себе та вирішують їх за рекордно короткі терміни (правильна архітектура хмари передбачає побудову кластерних конструкцій, коли здебільшого вихід із ладу однієї з одиниць обладнання у хмарі не впливає на працездатність системи загалом).

3. Можливість віддаленої роботи працівників, але файли, які вони створюють, чи бази, якими вони користуються, залишаються під пильним наглядом керівника.

4. Реальна можливість заощадити на оренді офісу, покупці дорогого обладнання, послугах фахівця, який повинен підтримувати у тонусі це фізичне обладнання.

5. Можливість роботи в системі за допомогою безкоштовного програмного забезпечення. Сучасні хмарні системи передбачають використання в якості операційної системи не тільки платного Windows, але і безкоштовних Linux,

Ubuntu, а в якості системи управління базами даних безкоштовних, або умовно безкоштовних СУБД, наприклад, таких як PostgreSQL. Друк текстових документів може виводиться в безкоштовний аналог MS Office - OpenOffice, або pdf-документи. Також у хмарній IT-інфраструктурі ліцензії на програмні продукти можливо орендувати, а не купувати, особливо, якщо часто змінюється склад працівників; не потрібно користуватися ліцензіями на програми зі старими версіями, бо вони дешевші чи вже закуплені. Якраз той випадок, коли можна дозволити собі найновіше та найкраще [2].

6. Велика мобільність працівників, які можуть (коли загальна база даних або корпоративна інформація зберігається у хмарі, а не в офісі компанії), не їздити в офіс для отримання свіжої інформації чи внесення актуальних даних, а зробити це з лептопа чи мобільного телефону в будь-якому місці. Втрачений на зайві поїздки час скорочується, інформація оновлюється миттєво, ефективність роботи мобільних працівників помітно зростає.

7. Моніторинг дій користувачів. Відомо, що навіть натяк на те, що ведеться спостереження, підвищує ефективність роботи працівників. Окрім того, у хмарі простіше контролювати корпоративну інформацію, важливі проекти, розроблені ноу-хау, дизайни тощо. Хмара для зловмисників – несприятливе середовище.

8. Можна не хвилюватися за дані та інформацію. Оскільки інформація, у тому числі бухгалтерська чи фінансова, не є на якомусь певному комп'ютері, вона не може раптово зникнути через стихійні лиха, вихід із ладу обладнання, незаконне вилучення тощо.

9. Можливість швидкого розширення робочих місць фахівців та необхідного обладнання. Хмарні технології дозволяють додаткові ресурси та потужності «під'єднувати» у процесі роботи, майже миттєво, порівняно із традиційним підходом та не займатися пошуком додаткового обладнання і вирішення неконфліктності обладнання із новими запчастинами тощо.

10. При наявності віддалених філій усі інформаційні системи у хмарі можна адмініструвати віддалено, усе необхідне для цього – на екрані в адміністратора. Створити нову віртуальну машину, нове робоче місце, встановити оновлення на всі робочі місця одночасно, скачати нові антивірусні бази чи ще будь-що – усе це він робить з єдиного центру управління.

Отже, хмарні технології – це інноваційні технології майбутнього, які доступні вже зараз. і в цілому спрямовані на мінімізацію сукупної вартості і витрат компанії на інформаційні технології при управлінні економічними об'єктами.

Список використаних джерел

1. Перспективи розвитку ринку хмарних обчислень в Україні: переваги та ризики". Аналітична записка Національний інститут стратегічних досліджень -<http://www.niss.gov.ua/articles/1191/>

2. Хмарні технології на захисті бізнесу // Економічна правда, 31.03.2016р.

Ушкаленко І.М.

к.е.н., доцент

Собко Д.М.

студент

Вінницький національний аграрний університет

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Передумовою ефективного реформування аграрного сектора економіки України є удосконалення системи інформаційного забезпечення, яка покликана покращувати створення, аналіз та використання аграрної інформації. Все це дає можливість чітко орієнтуватися в законодавчому полі, прогнозних показниках виробництва і збуту, географії цін на продукцію та ресурси з тим, щоб визначити стратегію розвитку господарства, впроваджувати і використовувати нові технології, тактично правильно будувати виробничі, заготівельно-збутові і фінансові взаємовідносини.

Актуальність впровадження новітніх управлінських інформаційних технологій полягає у тому, що вони надають можливість управлінцям оперативно одержувати необхідну та достовірну інформацію, визначати ефективність діяльності кожного аграрного підприємства, підрозділу. Серед нових інформаційних технологій широкого розповсюдження у світі набули Internet-технології. Можливості об'єднання ПК за допомогою спеціального обладнання та програмних засобів у локальні та розподілені комп'ютерні мережі дозволяє організувати корпоративну обробку інформаційних ресурсів, комп'ютерну інформаційну взаємодію.

Зі вступом України в СОТ виникає необхідність у прискореному підвищенні конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, що неможливо без створення сучасної системи інформаційного консультативного забезпечення. На даний час його рівень не відповідає вимогам світового досвіду. Величезна кількість рекламної інформації щодо ресурсів і технологій через засоби масової інформації нав'язується аграрному виробництву. Вона не завжди є об'єктивною та науково обґрунтованою, що в багатьох випадках призводить до негативних наслідків для сільськогосподарських підприємств. Для поліпшення інформаційно-консультативного забезпечення аграрного виробництва відповідно до Закону України «Про дорадчу діяльність» створюються дорадчі служби. Однак дорадники на місцях здебільшого не мають достатньої підготовки та оперативного доступу до наукових інформаційних ресурсів, а систематичне проведення їх перепідготовки за традиційними методами і технологіями вимагає значних витрат та тривалого часу. З іншого боку в системі Української академії аграрних наук напрацьована значні кількість закінчених наукових розробок, широке впровадження яких

стримується недосконалістю системи постачання науково-технологічної інформації сільськогосподарському виробництву.

Оперативно вирішити ці проблеми можна шляхом розробки і широкого використання спеціальної інформаційної системи, яка сучасними засобами ІР-технологій через мережу Інтернет здійснювала би інформаційне забезпечення як регіональних дорадчих служб, так і безпосередньо сільськогосподарських підприємств. Розробка і впровадження такого сучасного web-продукту дозволить:

створити систему інформаційного забезпечення АПК України з використанням сучасних технічних засобів проектування і програмування на базі ІР-технологій через мережу Інтернет;

- розробити та впровадити у виробництво програмне забезпечення для підтримки управлінських рішень на різних адміністративних рівнях;

- створити і підтримувати бази даних за результатами еколого-агрономічного обстеження ґрунтів та паспортизації полів;

- створити і підтримувати бази даних з сучасних наукових розробок і результатів досліджень у стаціонарних дослідах системи УААН та ВУЗів;

- створити і підтримувати бази даних агресурсів;

- організувати базу даних з кращих методів ведення аграрного виробництва для надання рекомендацій і консультацій щодо вдосконалення і адаптації галузевої структури сільськогосподарських підприємств відповідно до ринкових ситуацій;

- розробити засоби інформатизації та ведення баз даних з розвитку малого бізнесу.

Відповідно до результатів проведеного дослідження можна сформулювати висновки, що в умовах стрімких змін як внутрішнього стану, так і міжнародного положення України широке впровадження сучасних інформаційних технологій, особливо в аграрному секторі економіки, стає все більш актуальним та невідкладним. В такій ситуації оперативне створення мережі постачання підтримки інформаційних ресурсів по всій території вимагає відповідної підтримки держави, а цей напрямок розвитку по винен стати одним із пріоритетних.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2004.- №38, ст. 470.

2. Аграрна наука ХХІ століття // Вісник аграрної науки – 2006.- №3-4 – 208 с.

3. Лев Т.Д. Використання сучасних інформаційних технологій для еколого-економічної оцінки ґрунтів земель сільськогосподарського призначення. / Т.Д. Лев, О.Г. Тищенко, В.М. Піскун, Л.В. Теслюк. // мат. міжн. конф.: «40 років: від агрохімічної служби до служби охорони родючості ґрунтів». - К.: 2014.- С.191-201.

4. Каталог заходів з оптимізації структури агроландшафтів земель від ерозії. – К., 2002.- 62 с.

Чернявський М.П.

магістрант

Науковий керівник к.е.н., доцент Юрчук Н.П.

Вінницький національний аграрний університет

ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Ризики виникають у зв'язку з рухом фінансових потоків і виявляються на ринках фінансових ресурсів в основному у вигляді процентних, валютних, кредитних, комерційних, інвестиційних ризиків.

Ризик як економічна категорія – це подія, що може відбутися або ні. У разі настання такої події можливі три економічних результати: негативний (програш, збиток), нульовий і позитивний (виграш, вигода, прибуток).

Структурний комплекс механізмів (інструментів) сучасної теорії економічного ризику доцільно подати за такою концептуальною схемою:

- основні засади якісного аналізу ризику;
- кількісний аналіз ризику;
- система показників кількісної оцінки ступеня ризику;
- моделювання ризику;
- основні (інваріантні щодо широкого спектра економічних проблем)

способи оптимізації управління ризиком та його попередження.

Якісний аналіз ризику є найскладнішим і потребує ґрунтовних знань, досвіду й інтуїції. Його головна мета - ідентифікувати можливі ризики. Існують формалізовані процедури аналізу ризику для прийняття рішень з урахуванням ставлення суб'єктів до ризику.

Кількісний аналіз ризику ґрунтується на методі аналогій, аналізі чутливості (вразливості), методі імітаційного моделювання, аналізі можливих збитків тощо.

Управління ризиками підприємства є специфічною сферою фінансового менеджменту, яка останніми роками виділилася в особливий напрямок діяльності – «ризик-менеджмент». Основною функцією ризик-менеджерів є управління саме фінансовими ризиками підприємства [1].

У роботі Бланка І.А. процес управління ризиками являє собою процес нейтралізації їх негативних фінансових наслідків, пов'язаний з їх ідентифікацією, оцінкою, профілактикою і страхуванням, і включає такі основні заходи: ідентифікація окремих видів ризиків, пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємства; оцінка широти і достовірності інформації, необхідної для визначення рівня фінансових ризиків; вибір і використання відповідних методів оцінки ймовірності настання ризикової події по окремим видам фінансових ризиків; визначення розміру можливих фінансових втрат при настанні ризикової події за окремими видами ризиків; дослідження факторів, що впливають на рівень фінансових ризиків підприємства; встановлення

гранично допустимого рівня фінансових ризиків за окремими фінансовими операціями та видами фінансової діяльності; вибір і використання внутрішніх механізмів нейтралізації негативних наслідків окремих видів фінансових ризиків; вибір форм і видів страхування («передачі») окремих фінансових ризиків підприємства; оцінка результативності нейтралізації і організація моніторингу фінансових ризиків [2, с. 167].

Управління фінансовими ризиками підприємства є системою принципів і методів розробки та реалізації ризикових фінансових рішень, що забезпечують всебічну оцінку різних видів фінансових ризиків і нейтралізацію їх можливих негативних фінансових наслідків.

В умовах формування ринкових відносин проблема ефективного управління фінансовими ризиками підприємства набуває особливої актуальності. Це управління виконує активну роль в загальній системі фінансового менеджменту, забезпечуючи надійне досягнення основних цілей фінансової діяльності підприємства.

Головною метою управління фінансовими ризиками є забезпечення фінансової безпеки підприємства в процесі його розвитку і запобігання можливому зниженню його ринкової вартості.

Основним в управлінні ризиками суб'єкта господарювання є передбачення їх виникнення і мінімізація пов'язаних з ними фінансових втрат. Процес управління обов'язково повинен бути орієнтованим на оцінку рівня окремих ризиків, їхню профілактику та нейтралізацію [3].

Для розробки механізму управління ризиками Грачов В.І. та Коюда Т.П. рекомендують використовувати п'ять стратегій з управління ризиками та отриманню доходу: стратегія сегментування, яка базується на великій кількості даних про ризики та використанні комп'ютерного аналізу про поділ ризиків на привабливі, а також непривабливі; стратеги інсайдерів, які використовуються при наявності унікальних ризиків та розподіл їх; технологічна стратегія, яка складається зі збору попередньої бази інформації для прогнозування майбутніх цін; стратегія висновків, коли прийняття рішень враховує вплив зовнішнього середовища. Стратегія масштабів, яка враховує очікування великих періодичних втрат і пропонує заходи щодо їх зниження [3, с. 57].

Якщо узагальнити всі вищезазначені принципи, то їхній зміст можна звести до наступного:

- не можна ризикувати більше, ніж це дозволяє власний капітал;
- аналіз майбутніх вкладень необхідно здійснювати з урахуванням наслідків ризику;
- не можна ризикувати значними вкладеннями коштів заради невеликої вигоди (очікуваний дохід має перевищувати можливі втрати).

Інші науковці вважають, що система управління ризиками включає такі блоки: ідентифікація ризиків: виявлення всіх загрозливих підприємству ризиків; оцінка ризиків: визначення наслідків впливу ризиків та ймовірності їх настання в кількісному виразі; нейтралізація ризиків: використання відповідних

заходів для зниження ймовірності настання ризиків і зменшення наслідків їх впливу [4, с. 367].

Таким чином, розглянуті методи управління фінансовими ризиками, дозволяють зробити наступні висновки: доцільно розглядати, механізм з розробки та реалізації політики управління фінансовими ризиками як частину фінансової стратегії підприємства, яка полягає у формуванні системи заходів щодо нейтралізації можливих негативних ризиків, пов'язаних із здійсненням фінансової діяльності.

Отже, щоб вижити у конкурентному ринковому середовищі, підприємствам необхідно приймати нетрадиційні та сміливі рішення. Однак, це також підвищує рівень економічного та фінансового ризику. За таких умов підприємства мають своєчасно ідентифікувати і правильно оцінювати рівень ризику, ефективно управляти ним із метою обмеження його негативного впливу та мінімізації обсягів фінансових втрат.

Дослідивши основні методологічні та методичні підходи щодо управління фінансовими ризиками підприємства можна стверджувати, що фінансовий ризик є однією з найскладніших категорій, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності і характеризується невизначеністю щодо здійснення тієї чи іншої фінансової операції в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Плосконос Г.М. Економічні ризик-фактори діяльності підприємств [Текст] / Г.М. Плосконос // Актуальні Проблеми Економіки : Науковий економічний журнал. – 2003. – № 9. – С. 166-172.
2. Бланк І.А. Управління фінансовими ризиками [Текст] / І.А. Бланк. – К. : Ніка-Центр, 2005. - 600 с.
3. Грачов, В.І. Класифікація ризиків та управління ними [Текст] / В.І. Грачов, Т. П. Коюда // Фінанси України. – 2002. – №10. – С. 56-60.
4. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / А. М. Поддєрьогін [та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін ; Київський національний економічний ун-т. – К. : КНЕУ, 2005. - 535 с.

Юрчук Н.П.

к.е.н., доцент

Яниш О.С.

магістрант

Вінницький національний аграрний університет

МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ

Інтеграція економіки України у європейське високотехнологічне конкурентне середовище можлива лише з урахуванням науково-технічного та інноваційного розвитку.

Одним з методів подолання стримуючих чинників та формування ефективної стратегії підвищення рівня інноваційного потенціалу та розвитку підприємств є аналіз зарубіжного досвіду та його адаптація до вітчизняних умов.

Аналіз світового досвіду показує, що для країн, які найбільш стрімко розвиваються, в основі підвищення конкурентоспроможності лежить забезпечення технологічного оновлення з врахуванням науково-технічного та інноваційного розвитку.

Швейцарія, Швеція, Фінляндія, Німеччина, Великобританія вважаються інноваційними лідерами серед країн ЄС. Країни Східної Європи Польща, Чехія, Болгарія, Хорватія, Латвія, Сербія, Румунія, Туреччина протягом останніх років наздоганяють розвинуті країни ЄС в розвитку інноваційної діяльності [1].

У другій половині 1990-х рр. уряди практично всіх західноєвропейських країн прийняли програми стимулювання інноваційної діяльності, спрямовані в першу чергу на поширення інновацій. У всіх країнах Західної Європи були зроблені зусилля для формування структурних елементів та механізмів здійснення інноваційної політики. Так, за оцінкою Європейської комісії, найбільш сприятливий клімат для розвитку інноваційного підприємництва створено в країнах Північної Європи, що дозволило їм стати лідерами в інноваційному розвитку в західноєвропейському регіоні. Країни Північної Європи, а також Великобританія, Німеччина, Франція є найбільш активними учасниками інноваційного співробітництва по лінії ЄС [2].

В світовій практиці сьогодні функціонують чотири моделі національних інноваційних систем (НІС).

Євроатлантична модель є моделлю повного інноваційного циклу – від виникнення інноваційної ідеї до масового виробництва готового продукту. В країнах, що використовують дану модель, як правило, представлені всі компоненти структури інноваційної системи: фундаментальна і прикладна наука, дослідження і розробки, створення дослідних зразків і запуск їх в масове виробництво. Цю модель використовують розвинені країни, що лідирують у рейтингах світової конкурентоспроможності національних економік (Велико-

британія, Німеччина, Франція та ін.).

Східноазіатська модель – це модель інноваційного розвитку, в інноваційному циклі якої відсутня стадія формування фундаментальних ідей. Засновані на цій моделі інноваційні системи практично повністю позбавлені компонента фундаментальної науки (а інколи й прикладної). Дана модель використовується країнами східно-азіатського регіону (Японія, Південна Корея, Гонконг, Тайвань). Будучи орієнтованими на експорт високотехнологічної продукції, держави Східної Азії, як правило, запозичують технології у країн, що використовують «традиційну» модель. Класичним прикладом даної моделі інноваційного розвитку вважається інноваційна система Японії.

Альтернативна модель інноваційного розвитку використовується в переважно сільськогосподарських країнах, що не володіють значним потенціалом у галузі фундаментальної та прикладної науки і не мають багатих запасів сировини, технологій переробки, продаж яких могли б стати основою національної конкурентоспроможності. Як наслідок, в таких інноваційних системах слабо представлені або взагалі відсутні не тільки блок фундаментальної і прикладної науки, а й високотехнологічний компонент як такий. Так як вони не можуть одержати відчутні результати у створенні нових технологій, ці країни у своїй інноваційній політиці акцентують увагу на підготовці кадрів у сферах економіки, фінансів, менеджменту, соціології та психології праці, а також на розвиток окремих галузей легкої промисловості, креативної індустрії і рекреації. Велика увага приділяється підготовці менеджменту для місцевих представництв транснаціональних корпорацій, міжнародних банків, міжнародних політичних структур. До цієї моделі відносять національні інноваційні системи Таїланду, Чилі, Туреччини, Португалії і т.д. [3].

Модель «потрійної спіралі» є новою моделлю формування НІС, що отримала розвиток на базі євроатлантичної моделі. Модель «потрійної спіралі», отримала практичну реалізацію тільки в останнє десятиліття в США, а її окремі елементи – в деяких розвинених країнах Західної Європи, Бразилії і Японії.

Модель потрійної спіралі інноваційного розвитку описує взаємодію трьох інститутів (наука-держава-бізнес) на кожному етапі створення інноваційного продукту. Це динамічна модель міжорганізаційної взаємодії, що виникає в ході еволюції економіки і суспільства.

Її основними елементами є:

- 1) для суспільства, заснованого на знаннях, характерне посилення ролі університетів у взаємодії з промисловістю та урядом;
- 2) три інститути (університет-держава-бізнес) прагнуть до співпраці, при цьому інноваційна складова генерується з даної взаємодії, а не з ініціативи держави;
- 3) на додаток до традиційних функцій, кожен з трьох інститутів частково бере на себе функції інших інституціональних сфер, а здатність виконувати нетрадиційні функції є джерелом інновацій.

На практиці це виявляється в тому, що університети, займаючись освітою і науковими дослідженнями, вносять також свій внесок у розвиток економіки через створення нових компаній в університетських інкубаторах, бізнес частково надає освітні послуги, а держава виступає як громадський підприємець і венчурний інвестор в доповнення до своєї традиційної законодавчої і регулюючої ролей. У даній моделі провідне значення відводиться університетам, які перетворюються в підприємницькі університети або інститути промислового типу, застосовуючи знання на практиці і вкладаючи результати в нові освітні дисципліни [4].

Модель «потрійної спіралі» є цілком доцільною для використання в умовах українського суспільства там, де існують потужні дослідницькі університети, інші типи ВНЗ, академічні й галузеві НДІ, промисловість, є скупчення індустріальних об'єктів і науково-виробничих комплексів. Важливою складовою моделі «потрійної спіралі» є також підприємницькі дослідницькі ВНЗ. Необхідними чинниками ефективності моделі «потрійної спіралі» є урядова (державна) підтримка і трансформаційні перетворення (реорганізація) університетів, інститутів, академій тощо у підприємницько-орієнтовані ВНЗ [5].

Перспективним напрямком розвитку економіки України, зростанням її конкурентоспроможності, входженням у європейську спільноту, як рівноправного партнера, є освоєння нових виробничих, інформаційних, високоенергетичних і інших наукоємних технологій, зі зміною концепції розвитку за рахунок постійного збільшення частки створюваних і реалізованих інновацій як результату інноваційної діяльності підприємств враховуючи світовий досвід.

Список використаних джерел:

1. Ширяєва С. В. Зарубіжний досвід податкового стимулювання для забезпечення технологічного оновлення підприємств пасажирського автомобільного транспорту / С.В. Ширяєва, З.О. Толчанова, З.В. Валіулліна // Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. – 2012. – Вип. 10. – С. 302-307.
2. Єгоров Є.С. Програми інноваційного розвитку зарубіжних країн: досвід та досягнення [Текст] / Є.С. Єгоров // Актуальні питання інноваційного розвитку : Наук.-практ. журнал. – 2012. – №2. – С. 77-83.
3. Козлова Ж.М. Проблемы становления национальной инновационной системы в России / Ж.М. Козлова // Вестник Алтайской академии экономики и права. Серия Экономика.– 2011. – №20. Вып. 2(20).– С. 17-21.
4. Etzkowitz, Henry. MIT and the Rise of Entrepreneurial Science. London : Routledge Press, 2002.
5. Романовський О.О. Роль моделі «потрійної спіралі» Г. Іцковіца і підприємницьких ВНЗ у розвитку інновацій / О. О. Романовський // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 1. – С. 32-43.

Яцковська Р.О.

асистент

Вінницький національний аграрний університет

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ СУБ'ЄКТАМИ

Як відомо з історії розвитку людської цивілізації економічна міць держави вимірювалася його матеріальними ресурсами. Але на сучасному етапі ситуація докорінно змінилась, інформаційні ресурси стали неодмінною складовою сучасної економіки, так як ці дві пов'язані області у сукупності дають позитивний економічний ефект та позитивний виробничий результат. Однією з активних складових національних ресурсів є інформаційні ресурси у вигляді інформації, що доступна для обробки, збереження та автоматизованого пошуку. Основними властивостями якісної інформації є актуальність, повнота, адекватність і доступність. Інформаційні технології в сфері економіки використовуються для представлення даних в достовірну, оперативну інформацію з метою прийняття рішень за допомогою апаратних і програмних засобів та досягнення оптимальних ринкових параметрів об'єкта управління.

Швидкість і об'єм одержуваної інформації різко зросли з появою персональних комп'ютерів і поширенням мережі Інтернет. Завдяки бездротовим технологіям Wi-Fi, 3G, 4G з'явилась можливість підключитися до мережі Інтернет практично скрізь, що значно розсунули кордони сучасного офісу. Використання мережі Інтернет, як сховище знань, засіб навчання, інструмент ведення бізнесу спонукало активне підключення споживачів та викликало розвиток електронного бізнесу, такого як електронна торгівля, банківські операції, страхові операції, купівля-продаж різних продуктів, операції на фондовій біржі, IP-телефонія і т. ін. Охарактеризуємо деякі з них. Цілодобово працюють Інтернет-магазини. В режимі реального часу банки пропонують послуги управління рахунками і платежами. У мережі стали укладатися угоди. Інтернет став простим зв'язком між підприємцями (B2B) і зручним засобом зв'язку між постачальником і споживачем (B2C).

Business-to-Consumer (B2C) або бізнес-споживач – електронна комерція, пов'язана з електронними комерційними операціями, що здійснюються між підприємством і споживачами.

Business-to-Business (B2B) – електронна комерція між підприємцями, основною особливістю якої є автоматична взаємодія в електронному вигляді систем управління підприємством.

Перерахуємо деякі переваги використання електронної комерції:

- Досить просте розгортання додатків і управління ними. Покупцям потрібно лише освоїти програму для перегляду Web-сторінок і вони одразу отримують доступ до засобів електронної торгівлі.

- Зменшення часу на доставку товару споживачеві – одне з необхідних умов ведення успішної торгівлі.
- Зменшення витрат часу на придбання необхідного товару.
- Постійне зростання числа потенційних замовників. При використанні мережі-Інтернет можна розширити ринок збуту за рахунок зарубіжних покупців.
  - Web-сайт дозволяє передавати інформацію не тільки у вигляді тексту та графіки, але й за допомогою відео і голосу.
  - Можливість ідентифікувати покупця.
  - Мінімізація витрат на персонал та оренду приміщення.
  - Можливість цілодобового доступу.

Сьогодні неможливо уявити собі успішний бізнес без наявності сайту в мережі Інтернет, блогу або власних мережеских щоденників. Всі ці інформаційні ресурси дозволяють розповідати про життя компанії та її продуктах. Корпоративний блог може стати потужним засобом активізації продаж і отже досягненням фірмою максимального прибутку.

Завдяки комп'ютерам функціонують великі бази даних, розвивається сучасне програмне забезпечення, що значно полегшує ведення звітності, моделювання, й тим самим заощаджується значна кількість часу.

Також не можна забувати про інформаційну безпеку, як складову частину економічної безпеки підприємницької діяльності, що включає в себе:

- а) комплексну програму забезпечення безпеки інформаційних ресурсів підприємства;
- б) економічно обґрунтовану технологічну систему захисту, що забезпечує належний рівень захищеності, готовності, надійності інформаційних систем та безпеку інформації.

Поряд з шифруванням впроваджуються наступні механізми безпеки:

- а) цифрова (електронна підпис);
- б) контроль доступу;
- в) забезпечення цілісності даних;
- г) забезпечення аутентифікації.

Вітчизняний ІТ-ринок в останні кілька років динамічно розвивається, при цьому сектор інформаційної безпеки розвивається ще швидшими темпами.

Таким чином, головне не тільки грамотно використовувати наявну інформацію, але і забезпечити якісний захист цієї інформації усіма доступними засобами.

Список використаних джерел

1. Будянський П. С. Роль информационных технологий в современной экономике [Електронний ресурс] / П. С. Будянський // Современная российская экономика: проблемы и перспективы развития. - Режим доступа: <http://myar.narod.ru/budjnskii.pdf>. - Назва з екрану.
2. Косинський В. І. Сучасні інформаційні технології: навчальний посібник / В. І. Косинський, О. Ф. Швець. - К. : Знання, 2011. - 318 с.